

ЗА ДЗЯРЖАЎНУЮ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ БЕЛАРУСІ

(FOR NATIONAL INDEPENDENCE OF BYELORUSSIA)

*Дакуманты і матар'ялы сабраныя і
падрыхтаваныя для публікацыі І. Касяком,
прагледжаныя і апрабаваныя для друку
камісіяй Беларускай Цэнтральнай Рады
пад кіраўніцтвам праф. Р. Астроўскага.*

Лёндан

1960

Беларуская Цэнтральная Рада

ПРАДМОВА

У прапанаванай увазе чытачоў гэтай публікацыі зьмешчаны дакуманты, якія непасрэдна гаворуць аб тварэнні беларускім народам сваёй незалежнай дзяржавы — Беларускай Народнай Рэспублікі, і барацьбе за яе супроць нападаючых ворагаў. У публікацыю увайшлі матар'ялы з пэрыоду Першай і Другой Усесветных Войнаў.

Найбольшыя крыніцы дакумантаў, за ўспомнення часы, знаходзяцца ў межах Савецкай Расеі. Аднак, савецкі ўрад, змагаючыся з беларускім нацыянальна-вызвольным рухам, не дапушчае да карыстання з іх даследчыкам вольнага сьвету і звычайным падсавецкім грамадзянам. Гэтыя дакуманты знаходзяцца ў забароненых фондах архіваў і скарыстоўваюцца ўрадам Савецкай Расеі для змаганьня з беларускім адраджэнскім рухам. Гэтымі матар'яламі ілюструецца антыбеларуская савецкая пагромная літаратура; гэтымі дакумантамі савецкі ўрад абгрунтоўвае свой пэрманэнтны масавы паліцэйскі тэрор супроць беларускага народу ў Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы.

Публікаваныя дакуманты прадстаўляюць толькі дробную частку фактычнага матар'ялу, які было магчымым сабраць, з часоў ахопленых гэтым выданьнем. Але і гэты невялікі зборнік мае сваю моцную пераконваючую вымову. Ён нязбыта сьцьвярджае, што беларускі народ працягвае сваю гістарычную традыцыю дзяржаўнага народу з даўнай пары беларускіх удзельных княстваў і з пары Вялікага Беларуска-Літоўскага Княства; што беларускі народ прадрашыў сваю дзяржаўную будучыню і збройна змагаўся за незалежнасьць Беларускай Народнай Рэспублікі ў пэрыоды апошніх вялікіх міжнародных крызісаў.

Мэтамі гэтай публікацыі зьяўляюцца: 1) захаваць для гісторыі першакрынічныя матар'ялы; 2) узброіць беларускі народ дакумантарным матар'ялам для далейшай акцыі перад кампэтэнтнымі міжнароднымі дзейнікамі, якія інфармуюцца аб беларускай справе чужынцамі часта ня згодна з праўдай і, пераважна, на шкоду беларускаму народу; 3) даць для ўзгадаваньня будучых беларускіх нацыянальна-палітычных барацьбітоў хаця і сьціплы, але пакуль што адзіны зборнік беларускіх гістарычна-палітычных матар'ялаў за навейшыя часы, у супроцьвагу варожым савецка-расейскім і польскім публікацыям.

Тэксты дакумантаў падаюцца згодна з моваю й транскрыпцыяй крыніцаў, з захаваньнем моўных асаблівасьцяў. Частка дакумантаў

падаецца з публікацыяў на расейскай мове, а таму й дакуманты цытуюцца ў расейскім перакладзе.

Належыць адцеміць, што публікаваныя матар'ялы сьцьвярджаюць факт, што беларускі нацыянальны актыў з часоў Другой Усесьветнай Вайны поўнасьцю пазбыўся наляцеласьцяў расейскае мовы, якой карыстаіся некаторыя беларускія дзеячы перыяду Першай Усесьветнай Вайны.

Самая шчырая падзяка за дапамогу пры зьбіраньні публікаваных матар'ялаў складаецца: Р. Астроўскаму — Прэзыдэнту Беларускай Цэнтральнай Рады, сьв. пам. Ю. Сабалеўскаму — б. паслу ад беларускага народу ў польскім сойме, І. Ермачэнко — б. паслу ўраду Беларускай Народнай Рэспублікі ў Турэччыне, інж. В. Трэмбіцкаму, д-ру М. Шчорсу, д-ру А. Плескачэўскаму, д-ру В. Кіпелю, архів. М. Панькову, наст. В. Місюлю, інж. В. Зенкевічу і іншым, прозьвішчы якіх не падаюцца дзеля пагрозы савецкага тэрору іх сваяком, пражываючым на падсавецкай Беларусі.

Асаблівая ўдзячнасьць за каштоўныя парады, пры зьбіраньні матар'ялаў, выражаецца: д-ру Вэрнэру Маркэрту — прафэсару ўнівэрсытэту ў Тьубінгене, Р. Смаль-Стоцкаму — прафэсару ўнівэрсытэту ў Мільвокі, Мілене Рудніцкай — б. пасланцы ад украінскага народу ў польскім сойме.

Адумysłовая ўдзячнасьць выражаецца усім тым беларускім грамадзянкам і грамадзянам, якія сваёй матар'яльнай ахвярай далі магчымасьць гэтай публікацыі зьявіцца ў сьвет.

І. Касяк

БЕЛАРУСКІ НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІМ Н

Мы выйдзем шчыльнымі радамі
На вольны, родны свой прастор;
Хай воля вечна будзе з намі,
А гвалту мы дамо адпор!
Няхай жыве магутны, сьмелы
Наш беларускі вольны дух;
Ужо сьцяг наш бел-чырвона-белы
Пакрыў сабой народны рух.
На бой! за шчасьце і за волю
Народу слаўнага свайго!
Браты, цярпелі мы даволі...
На бой! — усе да аднаго!
Імя і сілу беларуса

Няхай пачуе й бачыць той,
Хто сьмее нам нясыці прымусы
І першы выкліча на бой.
Браты, да шчасьця мы падходзім;
Хай гром грыміць яшчэ мацней!
У крываваых муках мы народзім
Жыццё Рэспублікі сваёй!

ГРАМАТА ДА БЕЛАРУСКАГА НАРОДУ¹

Браты-беларусы, працоўны народ Беларусі, работнікі і сяляне-земляробы, беларусы-ваякі, усе, каму дарагая воля і рэвалюцыя, усе, у кім гарыць і б'ецца сэрца за правы і волю беларускага народу.

Грамадзяне ўсіх нашых народаў, якія жывуць на нашай зямельцы.

Прышоў момант, якога ні ведае гісторыя нашае многапакутнае зямлі. Воляй рэвалюцыі мы пастаўлены перад патрэбай сабраць усе жывыя сілы нашае Бацькаўшчыны дзеля абароны і утрыманьня нашых вольнасьцяў, здабытых крывёй мільёнаў сыноў пакрыўджанай, бяздольнай Беларусі.

У гэтыя дні належыць паказаць сапраўды, што злучаная пакутай беларуская рэвалюцыйная дэмократыя ні дапусыціць, каб вихор бязладу згубіў нашую сьвятую нацыянальную справу абароны вольнасьцяў і правоў Беларускага Народу.

Браты-беларусы, працоўны народ, сыны зямлі і абаронцы вольнасьцяў Бацькаўшчыны. Злучыцеся ў адну згодную сям'ю каля Вялікай Беларускай Рады, адкідаючы ад сябе сеючыя нізгоду поклічы і будзьце асьцярожнымі у сваіх дзях. Толькі парадак і згоднасьць паміж усімі паможэ нам утрымаць спакой у нашым краі, а аднасьць з войскам падыйме дух і злучыць увесь народ.

Браты-беларусы, Вялікая Беларуская Рада, апіраючыся на Цэнтральную Вайсковую Раду, Беларускі Спаўняючы Камітэт Заходняга Фронту, на усе беларускія арганізацыі, верыць у сілу і мудрасьць беларускага народу, у руках каторага вялікая будучыня Вольнай Беларусі, воля, зямля і згода.

Вялікая Беларуская Рада

Часовая Цэнтральная Беларуская Вайсковая Рада

Беларускі Спаўняючы Камітэт Заходняга Фронту

¹ А. Зюзькоў, Крывавы Шлях Беларускай Нацдэмакратыі, БДВ, Менск, 1931, б. 55.

Беларуская Соцыялістычная Грамада
Беларуская Народная Партыя Соцыялістаў
Менск-Беларускі
27 кастрычніка 1917 году

ПАСТАНОВА ПЕРШАГА УСЕБЕЛАРУСКАГА КАНГРЭСУ АБ САМАВЫЗНАЧЭНЬНІ БЕЛАРУСІ І АБ ЧАСОВАЙ КРАЁВАЙ УЛАДЗЕ¹

Усебеларускі Зъезд, у колькасці звыш тысячы чалавекаў, прадстаўленых сялянствам, жаўнерамі, работнікамі й усімі дэмакратычнымі арганізацыямі цэлага краю, абмеркаваўшы цяжкі стан усяе Расейскае Дэмакратычнае Фэдэрацыйнае Рэспублікі й асабліва крытычны мамэнт для Беларусі, прызнаў за канечнае:

1. Замацоўваючы сваё права на самавызначэньне, абвешчанае расейскай рэвалюцыяй, і зацьвярджаючы рэспубліканскі дэмакратыч-ны лад у межах Беларускай Зямлі, для ўратаваньня роднага краю й захаваньня яго ад падзелу, 1-шы Усебеларускі Кангрэс пастанаўляе безадкладна ўтварыць із свайго складу орган краёвае ўлады, які часова становіцца на чале кіраўніцтва краем, уваходзячы ў зносіны з цэнтральнай уладай.

З ПРАЕКТУ КАНСТЫТУЦЫІ БНР НА 1-м УСЕБЕЛАРУСКІМ КАНГРЭСЕ²

...³

Разьдзел 3. Аб складзе Рады.

§ 13. Земскія Самаупраўленьні пасылаюць па 10 прадстаўнікоў у Раду Рэспублікі.

§ 14. Гарадзкія Самаупраўленьні — па 10 прадстаўнікоў.

§ 15. Менскаму праваслаўнаму брацтву даецца права паслаць прадстаўнікоў.

§ 16. Менскай хрысьціянскай дэмакратычнай злучнасьці — 4 прадстаўнікі.

§ 17. Усебеларускі зъезд праваслаўнага духавенства — 4.

§ 18. Рымска-каталіцкія катэдральныя капітулы — кожная па 1.

§ 19. Польская »Рада зямі Мінскай« — 5.

§ 20. Ягтюзэйская абшчына — 7.

§ 21. Гандлёва-прамысловыя арганізацыі — 3.

¹ Ф. Турок, Белорусское Движение, 1821, Приложение № 15, 6.105.

² А. Зюзькоў, Крывавы Шлях..., б. 14.

³ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова. 1917 г., декабря 17 (30).

§ 22. Земляўласнікі — 3.

§ 23. Сельска-гаспадарчы зьезд — 3, і г.д.

...¹

СООБЩЕНИЕ О РОСПУСКЕ НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОГО С'ЕЗДА созванного контрреволюционной «Белорусской радой»²

По распоряжению Совета Народных Комиссаров распущен «белорусский с'езд». Основной мотив — желание «белорусского с'езда» создать в крае сепаратно-параллельную националистическую власть и неподчинение существующей власти Советов. Делегатам с'езда предложено в течение 24 час. выехать на свои места. В течение с'езда руководители его действовали сепаратно и не стремились найти общий контакт с существующей Советской властью.

Получено 8 чэрвеня 1918 г.

Вх № 205

Нар. Секр. Б.Н.Р.

ПРИКАЗ РУССКИМ ВОЙСКАМ РУМЫНСКОГО ФРОНТА 9 января 1918 года, № 1332³

Объявляю об учреждении Белорусской Войсковой Комиссии по организации белорусских воинских частей на румынском фронте. В состав означенной комиссии вошли:

- 1) Председатель Генерал-Майор Пожарский,
- 2) Секретарь Поручик 117 пехотного Ярославского полка Ленчиони,
- 3) Члены: Подполковник 4 Морского полка Чунихин,
- 4) Штабс Капитан 481 пехотного Мещевского полка Манцевич,
- 5) Штабс-Ротмистр 11 Изюмского Гусарского полка Пожарский,
- 6) Поручик 117 пехот. Ярославского полка Горянский,
- 7) Подпоручик 117 пех. Ярославского полка Горянский,
- 8) Представитель фронтовой Белорусской Рады по назначению последней.

Вышеупомянутая комиссия помещается при Штабе Румфронта,

¹ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова. 1917 г., декабря 17 (30).

² Из Истории Установления Советской Власти в Белоруссии и Образования БССР, Документы и Материалы по Истории Белоруссии, т. IV, издательство Академии Наук БССР, Минск, 1954, стр. 333.

³ А. Зюзькоў, Крывавы Шлях... 6.56.

куда всем воинским чинам и учреждениям в подлежащих случаях и надлежит обращаться. Телеграфный адрес комиссии: Штарум, Белорусская комиссия.

Подписал: Помощник Августейшего Главнокомандующего армиями Румынского фронта Генерал-от-Инфантерии Щербачев (по управлению Генерал-Квартирмейстера).

ПРИКАЗ РУССКИМ ВОЙСКАМ РУМЫНСКОГО ФРОНТА **14 января 1918 г., № 1362¹**

Согласно постановлению Комитета Национально-Областных Комиссаров при Штабе Румынского фронта приказываю 6-й Таурогенский пограничный конный полк белоруссизовать, для чего, распоряжением Штаба 6-й армии, собрать все находящиеся в отделе эскадроны вместе и расположить в деревнях Болгарийки и Табаки.

Указанному полку с сего числа именоваться «Первым Гусарским Белорусским национальным полком».

Основание: отношение Председателя Комитета Национально-Областных Комиссаров при Штабе Румынского Фронта за № 298 и отношение Председателя Белорусской Войсковой Комиссии по организации белорусских воинских частей на Румфронте за № 1.

Подписал: Помощник Августейшего Главнокомандующего армиями Румынского фронта Генерал-от-Инфантерии Щербачев (по управлению Дежурного Генерала).

ПРИКАЗ РУССКИМ ВОЙСКАМ РУМЫНСКОГО ФРОНТА **21 января 1918 г., № 1399²**

Согласно постановления Комитета Национально-Областных Комиссаров при Штабе Румынского фронта, приказываю:

1) 4-й армейский корпус в составе 30 и 40 пехотных дивизий с их артиллерией, Штаб корпуса и все приданные корпусу вспомогательные части и учреждения, 43 п. дивизию с ее артиллерией и приданными ей учреждениями и 26 автоброневое отделение — белоруссизовать.

2) Всех офицеров и солдат белоруссов распоряжением Штабов армий передать соответственно: из 4-й и 6-й армий в 4 армейский корпус, а из 8 и 9 армий — в 43 п. дивизию.

¹ Там-жа, б.57.

² Там-жа.

Всех-же чинов не белоруссов. состоящих в настоящее время в указанных частях, в случае их желанья, выделить и передать распоряжением штабов 6 и 9 армий в другая не национализируемья части.

Основание: отношение председателя комитета Национально-Областных Комиссаров за №№ 281 и 280.

Подписал: Помощник Августейшего Главнокомандующего армиями Румынского фронта, Генерал-от-Инфантерии Щербачев

ПРИКАЗ РУССКИМ ВОЙСКАМ РУМЫНСКОГО ФРОНТА 23 января 1918 г., № 1407¹

Приказываю 357-ю Витебскую и 401-ю Минскую дружины — белоруссизовать.

Основание: отношение Комиссара по Белорусским делам Румынского фронта с. г. за № 113.

Подписал: Помощник Августейшего Главнокомандующего армиями Румынского фронта, Генерал-от-Инфантерии Щербачев (по управлению Дежурного Генерала) 1918 г., января 30 (февраля 12).

ДЕКРЕТ СОВНАРКОМ А ЗАПАДНОЙ ОБЛ. И ФРОНТА О РОСПУСКЕ БЕЛОРУССКОЙ ВОЙСКОВОЙ РАДЫ²

Заслушав доклад областного комиссара по внутренним делам об аресте по распоряжению комиссии по борьбе с контрреволюцией членов Центральной войсковой Белорусской рады и о результатах произведенного в помещении рады обыска, во время которого обнаружена переписка, свидетельствующая о постоянных сношениях рады со штабом корпуса Довбор-Мусницкого, о том, что рада организовала открытую поддержку контрреволюционным выступлениям (э)того корпуса, оказывала ему активную поддержку в борьбе с советскими войсками, помогала польским помещикам и контрреволюционерам в их борьбе против краевой власти, против белорусского народа, Совет Народных Комиссаров Западной обл. и фронта постановил:

- 1) Центральную войсковую Белорусскую раду распустить. Все ее

¹ Там-жа, б. 58.

² Из Истории Установления Советской Власти в Белоруссии..., стр. 371-372. С. Агурскі, Кастрычнік на Бѣларусі, Менск, 1927 г., 6.437. (9а і 9б. «НОМАН», беларуская газета, 18. 3. 1918, № 22 (218).

отделы закрыть, руководителей и членов арестовать и предать суду военно-революционного трибунала.

2) Обратиться к белорусскому народу с особым воззванием, в котором изложить причины разгона рады, разоблачить истинную сущность и характер деятельности этой контрреволюционной организации.

Комиссары: Кальманович, Феденев, Ландер Управляющий делами: Селезнев

Рада Работніцкіх і Салдацкіх дэпутатаў м. Менска (9а)

Адзел дзеля барацьбы з контррэвалюцыяй і спекуляцыямі. 31 студня 1918 г., №39.

Таварышу Ярашэвічу

Ордэр

Прыказываю Вам пайсьці ў Беларускую Вайсковую Раду, дом № 2, кв. 10 на Паліцэйскай вуліцы, каб абыскаць і арыштаваць усіх асоб, што там ёсць, у гэтай лічбе і хлопчыка пасланца Апанаса.

Старшыня — А. Л. Резанскі Сэкрэтэр — Е. Барэнс 18 лютага 1918 г., № 83 (96)

Ордэр

Таварышу Ярашэвічу

Загадываю Вам арыштаваць члена Цэнтральнага спайніцельнага камітэту Беларускай Вайскавай Рады Алексюка і прывесці яго ў адзел.

Старшыня — К. Ландер

Сэкрэтэр — (подпіс)

96. Там-жа

ПЕРШАЯ УСТАЎНАЯ ГРАМАТА¹ Да народаў Беларусі

Родная старонка наша апынулася ў новым цяжкім стане. Дзе цяпер улада, што была тут, няведама, мы стаімо перад тым, што наш край можа быць заняты нямецкімі войскамі. Мы павінны ўзяць свой лес ва ўласныя рукі. Беларускі народ павінен здзейсніць сваё права на поўнае самаазначэнне, а нацыянальныя меншасці на нацыянальна-пэрсанальную аўтаномію. Правы нацыі павінны знайсці сваё здзейсненне шляхам склікання на дэмакратычных асновах Устаноўчага Сойму. Але і да склікання Устаноўчага Сойму ўся ўлада на Беларусі павінна належыць тым народам, якія на ёй жывуць. Выканаўчы К-т Рады першага Усебеларускага З'езду,

¹ Я. Найдзюк, Беларусь Учора і Сяньня, Менск, 1943, б. 167.

папоўнены прадстаўнікамі рэвалюцыйнай дэмакратыі нацыянальных меншасцяў, здзяйсняючы мэты Зьезду, абвясчае сябе часовай уладай на Беларусі для кіравання краем і склікання, як можна хутчэй, Усебеларускага Устаноўчага Сойму на аснове агульнага, простага, роўнага, тайнага і прапарцыянальнага выбарчага права для ўсякага дарослага, ня лічучыся з нацыянальнасьцю, вызнаньнем і родам. Часовую народную ўладу краю, якая ставіць сабе мэтай абарону і зацьверджаньне заваяваньняў рэвалюцыі, будзе здзейсьняваць створаныя намi Народны Сакратарыят Беларусі, які ад гэтага дня пачаў выконваць свае абавязкі. Пэрсанальны склад Сакратарыяту будзе апублікаваны пасля.

Дадзена ў Менску-Беларускім 21 (8) лютага 1918 г.

Выканаўчы Камітэт Рады Усебеларускага Зьезду.

МЕМОРИАЛ НАРОДНОГО СЕКРЕТАРИАТА БЕЛОРУССИИ¹²

по поводу ограбления легионерами, из Корпуса генерала Довбор-Мусницкого, Минской Почтовой Конторы на 12.000.000 р. и ряда других учреждений на более мелкие суммы.

В ВЕРХОВНЫЙ ПОЛЬСКИЙ КОМИТЕТ

Копия Командиру 1-го Польского Корпуса.

События, определенно сложившиеся к 20 (7) февраля сего года, сделали белорусский народ сувереном своей судьбы.

О суверенитете этом было всенародно объявлено 21 февраля единственно, к тому времени, полномочным органом нашего народа, Исполнительным Комитетом Рады 1-го Всебелорусского Конгресса, в 1-й Уставной Грамоте к Народам Белоруссии. Вместе с тем был обнародован Народный Секретариат Белоруссии, взявший власть в свои руки.

Исходя из Верховных Прав своего народа, Народный Секретариат Белоруссии, своим постановлением от 21-го февраля, объявил все казенные имущества, учреждения и капиталы, в них находящиеся и составляющие, народную собственность, достоянием Белорусского Народа.

Действуя на основании права, а не захвата, Народный Секретариат Белоруссии оставил все достояние своего народа в тех

¹ Народным Секретариатом называлось первое Правительство Белорусской Народной Республики, избранное 20 февраля 1918 г.

² К. Езовитов, Белоруссы и Поляки, Ковно, 1919, стр. 20-22.

местах, где оно находилось, не захватывая его и нисколько не ожидая, что ему грозит опасность с той стороны, с коей она пришла.

Значительная часть этого имущества и этих капиталов (на почте, в полевых казначействах 38-го армейского и 2-го Кавказского корпусов) изъемлены из нашего владения народом, нам соседним и с нами в состоянии войны не находящимся, а следовательно действующим и не на основании права оккупации.

Тем больше, что, если преставители этого народа, все суверенные права которого Народный Секретариат Белоруссии признает во всем их объеме и с которым Народный Секретариат Белоруссии хотел-бы быть только в отношениях добрососедских, — если преставители его, в силу обстоятельств, имели надобность в тех или иных средствах, в той или иной помощи, — и то и другое могло-бы быть отпущено и оказано им по принципу договора и добрососедских взаимоотношений.

Печальный факт изъятия из владений белорусского народа достояния его народом соседним, в состоянии войны с ним не находящимся, по мнению Народного Секретариата Белоруссии, могло бы быть предан забвению урегулированием этого вопроса на основании принципов вышеизложенных. Для этого могла-бы быть образована смешанная комиссия на паритетных началах.

На основании всего этого Народный Секретариат Белоруссии просит Вас сообщить ему согласны — ли Вы с вышеизложенным.

Вашего ответа Народный Секретариат Белоруссии будет ожидать 24 часа с момента вручения Вам сего отношения, надеясь, что путь добрососедских отношений не будет оставлен.

При этом Народный Секретариат Белоруссии считает своим долгом заявить, что им будут использованы все мирные пути защиты, прав своего народа.

Временный Председатель Народного Секретариата Белоруссии
Иосиф Воронко Управляющий Делами
Леонид Заяц 24(11) февраля 1918 года. Гор. Минск-Белорусский.

ДРУГАЯ УСТАЎНАЯ ГРАМАТА¹ Да народаў Беларусі

У часе сусветнай вайны, што бурць адны моцныя дзяржавы і аслабляе другія, абудзілася Беларусь да дзяржаўнага жыцця. Пасья трох з паловаю вякоў няволі зноў на ўвесь сьвет кажа беларускі народ аб тым, што ён жыве і будзе жыць. Вялікі Народны Збор —

¹ Я. Найдзюк, Беларусь Учора..., б. 168-169.

Усебеларускі Зъезд 15-17 сьнежня 1917 году, дбаючы аб долі Беларусі, зацьвердзіў на яе землях рэспубліканскі лад. Выпаўняючы волю Зъезду і баронячы дзяржаўныя правы народу, Спаўняючы Камітэт Рады Зъезду гэтак пастанаўляе аб дзяржаўным устроі Беларусі і аб правах і вольнасьцях яе грамадзян і народаў:

1. — Беларусь у рубяжох расьсяленьня і лічэбнай перавагі беларускага народу абвяшчаецца Народнаю Рэспублікай.

2. — Асноўныя законы Беларускае Народнае Рэспублікі зацьвердзіць Устаноўчы Сойм Беларусі, скліканы на асновах агульнага, роўнага, простага, патаёмнага і прапарцыянальнага выбарчага права, не зважаючы на род, народнасьць і рэлігію.

3. — Да часу, пакуль зьбярэцца Устаноўчы Сойм Беларусі, законадаўчая ўлада у Беларускай Народнай Рэспубліцы належыць Радзе Усебеларускага Зъезду, дапоўненай прастаўнікамі нацыянальных меншасьцяў Беларусі.

4. — Спаўняючая і адміністрацыйная ўлада ў Беларускай Народнай Рэспубліцы належыць Народнаму Сакратарыяту Беларусі, які назначаецца Радаю Зъезду і перад ёю трымае адказ.

5. — У рубяжох Беларускае Народнае Рэспублікі абвяшчаецца свабода слова, друку, сходаў, забастовак, хаўрусаў; бязумоўная свабода сумленьня, незачэпнасьць асобы і памешканьня.

6. — У рубяжох Беларускае Народнае Рэспублікі ўсе народы маюць права на нацыянальна-тэрсанальную аўтаномію; абвяшчаецца роўнае права ўсіх моваў народаў Беларусі.

7. — У рубяжох Беларускае Народнае Рэспублікі права прыватнае ўласнасьці на зямлю касуецца. Зямля перадаецца бяз выкупу тым, што самі на ёй працуюць. Лясы, вазёры і нутро зямлі абвяшчаюцца ўласнасьцю Беларускае Народнае Рэспублікі.

8. — У рубяжох Беларускае Народнае Рэспублікі ўстанаўляецца найбольш 8-гадзінавы рабочы дзень.

Абвяшчаючы ўсе гэтыя правы і вольнасьці грамадзян і народаў Беларускае Народнае Рэспублікі, мы, Спаўняючы Камітэт Рады Зъезду, абавязуем пільнаваць законнага парадку жыцьця ў Рэспубліцы, сьцерагчы інтарэсы ўсіх грамадзян і народаў Рэспублікі і захаваць правы і вольнасьць працоўнага люду. А так сама далажым усіх слаў, каб склікаць у найбліжэйшым часе Устаноўчы Сойм Беларусі.

Усіх верных сыноў Беларускае зямлі клічам памагчы нам у цяжкой і адказнай нашай працы.

Спаўняючы Камітэт Рады 1-га Усебеларускага Зъезду Выдана ў Менску-Беларускім 9 сакавіка 1918 року.

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА¹

Народны Сэкратарыят

22 сакавіка 1918 г., Место Менск, №43.

НАКАЗ

делегации Рады Беларускай Народной Рэспублікі, посылаемой в Киев да Украінскай Цэнтральнай Рады

1. Делегация офіфіцальна извешчае Украінскую Народную Рэспубліку аб аб'яўленні Беларусі Народной Рэспублікай.

2. Делегация уславліваецца аб абмене прадставіцельствамі між Беларускай і Украінскай Рэспублікамі.

...²

6. Делегация выясняяе вопрос о возможности заключенія займа на Украіне для Беларускай Народной Рэспублікі.

7. Делегация выясняяе вопрос о возобновленні товарнага абмена між Беларусіей і Украінай.

Старшыня Рады — Воронка

Пісар — Езавітаў

ТРЭЙЦЯЯ УСТАЎНАЯ ГРАМАТА^{3,4}

Год назад народы Беларусі разам з народамі Расіі скінулі ярмо Расійскага царызму, які найцяжэй прыціснуў быў Беларусь; ні пытаючыся народу, ён ухінуў наш край у пажар вайны, якая чыста зруйнавала, гарады і вёскі беларускія. Цяпер мы, Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, скідаем э роднага краю апошняе ярмо дзяржаўнай залежнасці, якое гвалтам накінулі расійскія дары на наш вольны і незалежны край. Ад гэтага часу Беларуска Народная Рэспубліка абвяшчаецца незалежнаю і вольнаю дзяржаваю. Самі народы Беларусі, у асобі свайго Устаноўчага Сойму, пастановяць аб будучых дзяржаўных звязях Беларусі.

На моцы гэтага трацяць сілу ўсе старыя дзяржаўныя звяззі, якія да і магчыма сць чужому ўраду подпісаць і за Беларусь трактат у Берэсці, што забівае на сьмерць беларускі народ, дзелючы зямлю яго на часткі. На моцы гэтага ўрад Беларускай Народнай Рэспублікі мае ўвайсці ў адносіны з зацікаўленымі старанамі, прапануючы ім

¹ А. Зюзькоў, Крываваы Шлях..., б. 59-60.

² Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

³ Грамата абвяшчае незалежнасць Беларускай Народнай Рэспублікі.

⁴ Там-жа, б. 58-59. (14а і 14б. «НОМАН», №№ 29 і 30, 1918 г.)

перагледзіць тую часьціну Берэсьцейскага трактату, якая датычыць Беларусі, і падпісаць міравую ўмову з усімі ваяваўшымі дзяржавамі.

Беларуская Народная Рэспубліка павінна абняць усе землі, дзе жыве і мае лічбную перавагу беларускі народ, а асабліва Магілёўшчыну, беларускія часьці Меншчыны, Гродзеншчыны (з Гродняй, Беластокам і інш.), Віленшчыны, Віцебшчыны, Смаленшчыны, Чарнігаўшчыны і сумежныя часьці суседніх губэрняў, заселеныя беларусамі.

Рада Беларускай Народнай Рэспублікі пацьверджае ўсе тыя правы і вольнасьці грамадзян і народаў Беларусі, якія абвешчаны Устаўнай Граматай ад 9 сакавіка 1918 г.

Абвешчаючы аб незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі Рада яе пакладае свае надзеі на тое, што усе любячыя волю народы дапамогуць беларускаму народу ў поўнай меры здзейсьніць яго палітычна дзяржавныя ідэалы.

Рада Беларускай Народнай Рэспублікі Дана ў Менску-Беларускім 25 сакавіка 1918 г.

Пастанова Народнага Сэкрэтарыяту Беларускай Народнай Рэспублікі з 27. III. 1918. № 134(14а)

У выпадзеньне актаў Спаўняючага Камітэту Рады Усебеларускага Зьезду ад 9-га сакавіка 1918 году аб апавешчаньні Беларускай Народнай Рэспублікі і Рады Беларускай Народнай Рэспублікі ад 25 сакавіка 1918 году аб апавешчэньні незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі, Народны Сэкрэтарыят апавешчае ўсе без вынятку ўрадовыя ўстановы краю, што з 9-га сакавіка гэтага году яны зьяўляюцца ўстановамі Беларускай Народнай Рэспублікі і толькі яе іменем павінны выпאўняць сваю працу.

Часовы Старшыня Сэкрэтарыяту Б.Н.Р. — Язэп Варонка Сэкрэтэр Справядлівасьці — Бялевіч Загадчык справаў Сэкрэтарыяту — Л. Заяц-Зайцаў Менск Беларускі.

З мэморыялу беларускіх дэлегатаў на мірныя перэгаворы ў Бярэсьці: А. Цьвікевіча і Рака-Міхайлоўскага, 25. 11. 1918 г.(14б)

Пасля заняцьця Вільні нямецкім войскам, беларуская работа ў другой часьці краю на момэнт прыпынілася. Старых працаўнікоў доля параськідала па ўсей Расеі, а тые, што засталіся на сваёй зямлі, утраціўшы сувязь з даўнейшым віленскім кіраўнічым цэнтрам, спыраючыся з вялікай труднасьцю знаходзілі сілы дзеля арганізацыі новага цэнтру. Да таго, край заліваў міліёны наехаўшых сюды чужых людзей, котрыя захапілі ў свае рукі ўсё тутэйшае жыцьцё. Аднак, беларуская работа ў гэтай іншай форме трывала далей. У другім годзе вайны яна выявілася ў ладжаньні камітэтаў уцекачоў, таварыстваў

помачы пацярпеўшым ад вайны і т. п.

З незвычайнай сілай і размахам разьвіваецца нацыянальна-палітычны рух у Беларусі ад першых дэён рэвалюцыі ў лютым 1917 году. Ужо ў марцы адбыўся людны зьезд беларускіх грамадзкіх дзеячаў і быў утворэн «Беларускі Нацыянальны Камітэт». Аднак, склад гэтага камітэту аказаўся не зусім удачны, і з гэтай прычыны ён быў скоро заменен новай арганізацыяй — «Цэнтральнай Радай беларускіх арганізацый і партый», каторая адгэтуль станавіла цэнтр беларускага нацыянальна-палітычнага руху і кіравала гэтым рухам. За шэсьць месяцаў рэвалюцыі думка аб нацыянальным одраджэньні і палітычным самаазначэньні Беларусі безупынна шырылася і ўзмацоўвалася на чысленых зьездах, сходах і мітынггах. Рух пайшоў па ўсенькім краю і палажыў сваё клеймо на рабоці ўсіх дэмакратычных устаноў Беларусі. Ад верасья — пасья трэцяй сэсыі «Цэнтральнай Рады беларускіх арганізацый і партый» — выявілася патрэба ўтварэньня дзержаўна-праўнай установы, каторая ўзяла-бы ў свае рукі ўсю ўласць у краю і апавесыціла-бы Беларускаю Дэмакратычную Рэспубліку. Дзеля гэтай мэты былі скліканы беларускіе зьезды арміі ўсіх франтоў: Заходняга ў Менску (18-24 кастрычніка), Паўночнага — ў Вітэбску (15-20 лістапада), Румынскага — ў Одэсі (3-8 сьнежня) і Палудзенна-Заходняга ў Кіеві (17-22 сьнежня), — далей два зьезды беларускіх уцекачоў у Маскве і адзін у Менску, зьезды вучыцельскіх і іншых грамадзкіх арганізацый у Смаленску, Вітэбску, Полацку і іншых местах. Рэзультатам гэтых зьездаў было ўтварэньне «Вялікай Беларускай Рады» і «Беларускай Цэнтральнай Вайскавай Рады» і скліканьне ўстаноўчага беларускага нацыянальнага конгрэсу ў Менску 18 сьнежня 1917 году.

Усебеларускі конгрэс складаўся з дэпутатаў ад валасных селянскіх земств і камітэтаў усяе этнографічнае Беларусі, паветовых і губэрскіх земств, местовых рад, рад рабочых і салдацкіх дэпутатаў, вайсковых арганізацый з усіх франтоў і тылу, саюзаў і камітэтаў уцекачоў, коопэратываў, прафэсійных і іншых арганізацый Беларусі і ўсіх яе палітычных партый — чыслом 1167 дэпутатаў з правам пастанаўляючага гол асу і 705 — з правам дарадчага голасу.

Гэты конгрэс, выяўляючы найвышэйшую, сувэрэнную волю беларускага народу, пастановай 18 сьнежня 1917 г. зацьвердзіў устанаўленьне рэспубліканскага дэмакратычнага ладу ў этнографічных межах Беларускай зямлі і выбраў з-паміж сябе найвышэйшую ўласць Беларусі — «Радз Беларускага Конгрэсу», каторая ад сябе спаўніцельную ўласць на ўвесь край аддала спаўніцельнаму камітэту зьезду — Радзе народных міністраў.

Адначасна з гэтым конгрэс развязаў доўгі сыяг спраў, звязаных з сацыяльна-політычным устройствам Беларусі і загадаў Радзе Конгрэсу правесці ў жыццё патрэбныя рэформы.

Пасля прыняцця гэтых пастановаў прадстаўнікі большэвіцкай уласці ў Менску, карыстаючы з нябытнасці ў горадзі беларускіх войск, аружнай сілай разагналі ўсебеларускі конгрэс. Ня гледзячы на гэта, Рада прыступіла да спаўнення ўзложаных на яе павіннасцей і — побач з другімі ўстановамі — выбрала дэлегацыю на мірныя перагаворы у Брэст-Літоўску.

За кароткі час сваёй працы Рада атрымала чысленыя заявы аб прызнанні яе за адзіную ўласць у Беларусі — ў тым ліку ад Украінскай Народнай Рэспублікі, Туркестану і інш. Аднак праца над выработкай канстытуцыі Беларускай Рэспублікі развіцця далей не магла з прычыны вострай колізій між Радай і большэвіцкімі ўласцямі, каторыя не хацелі ўступаць свайго месца беларусам. Перад Радай узнялося грознае пытанне аб аружнай барацьбе з большэвікамі. Дзеля гэтага Спаўніцельны Камітэт Рады маніўся завязаць зносіны з Украінскай Рэспублікай праз свайго камісара пры Украінскім Сэкрэтарыаце і злучыць аружныя сілы дзеля суПольшага змаганьня. Здарыўшыся пасля гэтага прыпадкі на Ўкраіне і ўрэшці прыказ вярхоўнага глаўнакамандуючага Крыленкі перашкодзілі выпадзенню гэтага пляну.

Прынімаючы пад увагу, што 10-міліённы беларускі народ у сваёй гістарычнай мінуўшчыне ўжо тварыў знаменітыя формы держаўнага ладу і што с палітычнага пагляду ён роўназначны вялікарусам і ўкраінцам, беларускі рух кіруецца да утварэння такіх форм гасударственнага быту Беларусі, пры каторых развіццё асобнасцей беларускага народу было-бы забаспечэно ў поўнай меры. З гэтай прычыны побач з думкай аб Беларускай Рэспубліцы ў межах расейскай фэдэрацыі узняўся рух да поўнай незалежнасці Беларусі. Апошні кірунак за апошні час пачаў асабліва шыбка ўзрастаць затым, што большэвізм, каторы нішчыць у Расеі апошніе асновы грамадзкага ладу, гатоў перакінуцца і ў Беларусь. Каб забаспечыцца ад гэтага, беларускія ўласці крок за крокам пераходзяць на дарогу да поўнага держаўнага сепаратызму (аддзяленне ад Расеі). Беларусы маюць тут прыклад Украінскай Народнай Рэспублікі, с каторай беларусаў злучае ня толькі братняе аднасць у барацьбе за свае держаўныя правы, але і эканомічныя звязі. І с поўнай верай можна сказаць, што пры захаванні аднасці ўсіх зямель беларускага народу ў яго этнографічных межах і пры забаспечанні беларусам свабоду ды самаазначэння далейшая доля

абедзв'яных рэспублік будзе такая-ж самая.

Комендатура

Отделение — 12

№352 19. 4. 18 Минск

ПРЕДСЕДАТЕЛЮ РАДЫ БЕЛОРУССКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ(Перевод с немецкого)¹

На прошение, представленное депутатами доктором Айзеншта-
том и адвокатом Зайцем устно и касающееся урегулирования дел
местного населения в согласии с Радой, дается следующий ответ:

1) На основании соглашения, заключенного 18 октября 1907 г.
касающееся законов и обычаев сухопутной войны законная власть в
занятой немецкими войсками области принадлежит немецкому
военному командованию.

2) В виду этого нет оснований решать все касающиеся местного
населения дела, подлежащие самостоятельному усмотрению
немецкого оккупационного правительства, с согласия местной
организации, указанной в прошении.

Келлер

ТЭЛЕГРАМА НЯМ ЕЦКАМУ ІМ ПЭРАТАРУ ВІЛЬГЭЛЬМУ ІІ ВЫСЛАНАЯ РАДАЙ БНР ДНЯ 25 КРАСАВІКА 1918 Г.²

Рада Беларускае Народнае Рэспублікі, як выбраная прадстаў-
ніца Беларускага Народу, зварачаецца да Вашай Імпэратарскай
Вялікасыці з словамі глыбокае падзякі за вызваленне Беларусі
нямецкімі войскамі з цяжкага ўціску, чужога пануючага зьдзеку і
анархіі. Рада Беларускае Народнае Рэспублікі дэкларавала незалеж-
насьць цэлае і непадзельнае Беларусі і просіць Вашую Імпэратарскую
Вялікасыць аб абароне у яе кіраваньнях дэля ўмацаваньня
дзяржаўнае незалежнасьці і непадзельнасьці краю у сувязі з
Германскай Імпэрыяй.

Толькі пад абаронай Германскай Імпэрыі бачыць край Сваю
добраю долю у будучыні.

Прэзыдэнт Рады — Іван Серада

Прэзыдэнт Сакратарыяту — Язэп Варонка

¹ А. Зюзькоў, Крываваы Шлях..., б. 58.

² Я. Найдзюк, Беларусь Учора..., б. 173. (16а. «НОМАН», №41(22. 5. 1918) і №61(6. 8. 1918).

Сябры Рады — Раман фон-Скірмунт, Антон Аўсянік, Паўлюк Аляксук, Петра Крэчэўскі, Язэп Лёсіх

Мэморыял нямецкаму паслу пры украінскім урадзе ў Кіеве, з дня 25 красавіка 1918 г., падпісаны Александрам Цьвікевічам, праф. В. Доўнар-Запольскім і д-рам П. Трэмповічам, у якім між іншым сказана: (16а)

«Праца беларускага народу над стварэннем свайго ўраду магла праявіцца дзеля варункаў ваеннага часу паволей, чымся гэткая-ж праца на Ўкраіне. Але жаданьне стварыць незалежны гасударствены організм было заўсёды вялікае сярод кіраўнічых беларускіх партый, бо гэта тэндэнцыя асновывалася на прыродным жаданні народных мае. Пачуцьцё дзержаўнасьці глыбока укарэна ў паняцьце беларускага народу, бо яно асновываецца на яго гісторыі, этнографіі, мове і на супольнасьці эканомічнага ладу. Не кажучы аб слаўнай незалежнасьці гасударственнага жыцьця старасьвецкага пэрыоду, прыпомнім, што ў сярэднявяковы пэрыод яго гісторыі, да 1569 году Беларусь была незалежным гасударствам з гасударамі літоўскай дынастыі, а с 1569 году да канца 18га веку складала фэдэратыўную часць Рэчы Паспалітай, аднак карыстаючы на сваёй зямлі сувэрэнным правам. Уласьць Расеі не зьнішчыла ў беларусах пачуцьця гасударственнай самабытнасьці, і ў 1830 і 1863 гадох беларусы ня толькі інтэлігэнцыя, але і народ прынялі ўчасьце ў паўстанні проціў Расейскага ўраду, бьючыся за волю Бацькаўшчыны. Настаўшыя далей гады цяжкага ўціску зьнішчылі беларускую літэратуру, інтэлігэнцыю, але ў народзе ня зьнішчылі пачуцьця дзержаўнай самабытнасьці. Злучэньня народных беларускіх мае з Расеяй не магло быць, між іншым дзеля таго, што беларускі народ па сваёй культуры заўсёды належыў да народаў заходня-эўрапейскіх, а не да ўсходу. Вышэйшыя класы жыхараў, пры гэтым вельмі чысьленныя і цяпер зліўшыся найбольш з народнай масай, карысталі шырока разьвітым констытуцыйным правам, а чысьленныя месты мелі нямецкае права.

З эканоміцкага боку гэта край з 12 мільённым беларускім насяленьнем, не багаты прыродай, але мае добра разьвітыя і культурныя гаспадаркі, — лясных і сельска-гаспадарскіх культур, у гэтым краю не бывае галадоў, ён мае эканомічна трывалае селянства, маючае зямлю на гістарычна разьвітым у Беларусі праве ўласнасьці, ды селянства працавітае. У наш край заўсёды ішло шмат нямецкіх або анямечэных тавараў і ад нас ішла вялікая лічба ў Балтыцкія порты дрэва, збожжа, скуры і інш.

Наш народ сваёй працавітасцю дайшоў даволі вялікага дабрабыту, ня глядзючы на цяжар царскага рэжыму. Як апошні быў

цяжка для нас відаць с таго, што ў нашым краі было меней, чымся ў другіх школах, не было ніводнай вышэйшай школы і нічога не пазвалялася с 1863 да 1905 г. друкаваць у беларускай мове. І гэта дзеля таго, што царскі ўрад ведаў аб тэй цязе да самадзельнай дзержаўнасьці, каторая глыбока закладзена ў нашым народзе.

Цяпер гэтае пытаньне стала пякучым і ад Нямецкага Ураду залежыцьці паставіць яго ў добрае палажэньне і гэтым зьвярнуць сымпатыі нашага народу да Нямецчыны, або зьвярнуць сымпатыі і вочы нашага народу ў другі бок, можэ менш карысны для нямецкіх патрэб.

Калі-б беларуская справа зацікавіла нямецкую палітыку, то канкрэтна мы зьвярнуліся-б с свайго боку з гэткай пропозыціей:

1. Мы прасілі-б прызнаць незалежнасьць Беларусі і ўласць Рады і яе коаліцыйнага міністэрства.

2. Мы прасілі-б устанавіць з мясцовымі нямецкімі ўласцямі гэткіе адносіны, пры каторых наш урад мог-бы зарганізаваць свае сілы, каб устанавіць сваю ўласць у ўсходняй часьці Беларусі, цяпер занятай большэвікамі.

3. Разам з гэтым мы прасілі-б аб захаваньні Беларусі ў яе прыродных гістарычных, этнографічных і эканомічных граніцах. Конкрэтна, мы будзем прасіць аб захаваньні за Беларусей Горадзеншчышы, цёку Прыпяці і м. Вільні».

Протокол № 18 Заседания Белорусского Национального Комиссариата Одесского округа, 2-го Мая 1918 г.¹

Слушали:

1) Об исходатайствовании 10.000 рублей для выдачи пособий офицерам, уезжающим на Белоруссию.

Постановили: По означенному вопросу возбудить ходатайство перед уездным (побитовым) Комендантом.

Комиссар Трофимов
Секретарь Печенкин²

¹ А. Зюзькоў, Крывавы Шлях..., 6.65,

² Адсутнічае штамп БНР і адрасат таму, што тэкст узяты з копіі прыложанай да справаздач дэлегатці ў Раду.

**Господину Председателю Чрезвычайной Миссии
Всевеликого Войска Донского ¹**

По поручению Рады и Правительства (Народного Секретариата) Белорусской Народной Республики, в качестве председателя Делегации по делам внешних переговоров Республики, имею честь обратиться к Вам, Господин Председатель Чрезвычайной Миссии Всевеликого Войска Донского, со следующим заявлением.

Пользуясь Вашим пребыванием в г. Киеве, я имею честь от имени Правительства Белорусской Народной Республики просить Вас передать Правительству Всевеликого Войска Донского содержание настоящего заявления и выразить глубокую уверенность, что стремления Белорусского народа к единству и сохранению в целостности своей территории всегда будут встречать признание и поддержку со стороны Вашего Правительства. Со своей стороны считаю долгом заявить, что Правительство Белорусской Народной Республики с чувством глубокого уважения относится к Правительству Всевеликого Войска Донского и признает его полномочным государственным органом Области Войска Донского, выражающим волю и желания его населения.

Председатель Делегации А. Цвикевиц
Члены Делегации (подписи неразборчивы)
Киев, 3 июня 1918 г.

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА ²

16 чэрвеня 1918 г.
Народны Сэкратарыят
Место Менск №713
№1666
22 ліпеня 1918

ВРЕМЕННОМУ ПРАВИТЕЛЬСТВУ ЮГО-ВОСТОЧНОГО СОЮЗА

Народный Секретариат Белорусской Народной Республики имеет честь обратиться к Временному Правительству Юго-Восточного Союза с нижеследующим заявлением...³

¹ Там-жа, б. 62.

² Там-жа, б.60-61.

³ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

Народный Секретариат полагает, что необычайно тяжелые условия жизни белорусского народа и исключительные по трудности задачи, лежащие на его правительстве, вполне понятны Правительству Юго-Восточного Союза и вызывают его сочувствие. Рада и Народный Секретариат Б.Н.Р., вышедшие из недр народа, никогда не изменят народному делу и, несмотря на все препятствия, лежащие на их пути, до конца выполнят свой долг.

Народный Секретариат глубоко верит, что белорусский народ, измученный, и истерзанный, обнищавший от жестокой войны, в течении трех лет ведшейся на его земле, встретит в народах и правительствах Юго-Восточного Союза своих друзей, всегда готовых прийти ему на помощь.

Настоящее заявление вручить Правительству Юго-Восточного Союза доверяем чрезвычайному нашему посланнику Павлу Викторовичу Тремповичу.

Председатель Народного Секретариата и Секретарь Иностран-ных Дел — Воронко

(За) Управляющий Делами Народного Секретариата — Захарко

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА¹

Народны Сэкратарыят

22 июля 1918 г.

№ 1065

ГРАМОТА

Мы, Народный Секретариат Белорусской Народной Республики, в качестве Правительства Белорусского Народа, повелели и доверили чрезвычайному Посланнику нашему Павлу Викторовичу Тремповичу заключить у Правительства Юго-Восточного Союза от имени Белорусского Правительства временный денежный заём, на условиях ему указанных, до пяти миллионов (5,000.000) рублей и получить означенные деньги для передачи их Народному Секретариату.

Председатель Народного Секретариата и Народный Секретарь Иностран-ных Дел — Воронко

Народный Секретарь Народного Хозяйства — Вярнікоўскі

Народный Государственный Секретарь (подпис неразборчива)

Беларускі Національны Камісарыят²

у Адэсе

¹ Там-жа, б. 61.

² Там-жа, б. 65.

Августа 6 дня 1918 г.
№373
Одесса, Тираспольская 20.
Получено 24 жніўня
1918 г. ВХ. №509
Нар. Секр. БНР

В Народный Секретариат Белорусской Народной Республики Работа Белорусского Национального Комиссариата за истекший месяц, равно как и за предыдущие месяцы, может характеризоваться, как работа государственного характера, и как работа местной белорусской общины...¹

Согласно представленному Народным Секретариатом праву, Национальная Рада два раза рассматривала вопрос а выборе консула. На пост консула выдвинуты следующие кандидатуры: Некрашевич, местный белорусский деятель, Карташов, б. председатель Витебской губ. земской управы, Трофимов, местный белорусский деятель и Балицкий, местный белорусский деятель. Окончательные выборы назначены на 10 августа...²

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА

Народны Сэкратарыят
»2« верасня 1918 г.
№ 1385
Место Менск
У аддзел грашовых спраў³

Даводзіцца да ведама Аддзелу, што ў пасяджэнні Народнага сэкратарыяту за 29 жніўня г.г. па справе заключэння кароткасрочнай пазычкі ад Украінскага ўраду ў ліку сто пяцьдзесят тысячаў р. пастаноўлена: »§ 4 — Пазычку ў ліку ста пяцідзесяці тысячаў руб. (150.000 р.) ад Украінскага ўраду зрабіць на рахунак Беларускай гандлёвай палаты ці на другіх выгадных для Беларусі рахунках. Пазычку заключыць і грошы атрымаць даручаецца народнаму сэкратару Т. Вернікоўскаму«.

Народны Сэкратар
Загадчык Спраў Захарка

¹ Адсутнічае штамп Б.Н.Р. і адрасат таму, што тэкст узяты з копіі прыложанай да справаздач дэлегацыі ў Раду.

² Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

³ Там-ж, а, б. 60.

Старшы Дзелавод (падпіс)

Паслана ў 20 чыслах кастрычніка

Госпадыну Германскаму Імперскаму Канцлеру¹

Правомочны і прадстаўнічы орган беларускага народа і ўсяго населяння Беларусіі, Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, уоспрыяўшы сваю ўладзь ад Усебеларускага Конгрэса, прасходзівага ў дэкабры 1917 года ў г. Мінску, аб'явіла актам 25 марта 1918 г. Беларусію незалежным гасударствам, абнімаючым ўсю тэрыторыю занімаемую беларускім народам. Беларускае Правіцельства сваеўрэмэнна опавестіло аб гэтым акце ўсе велікае дэжыва, прася іх прызнаць гасударствэнную незалежнасьць Беларусіі. Нескілька пазьне Рада абратілася к носіцям верховай ўладзь Германіі с прасьбай о зашціце беларускай гасударствэннасьці і о ея паддэржжэ. На оба гэты абрашчэньня со староны Германіі паследовад адвет, указываючы, што прэпятствіем к прызнаню незалежнасьці Беларусіі являеця Брэстскі догавор мжду Германіяй і Расійскай Советскай Федэратывнай Рэспублікай, которм Германія абязывалася не паддэржываць новых гасударствэнных абразавань на тэрыторыі бывшэй Расіі.

Накануне ўсеобщаго міра, когда ўжэ вырабацьваюцца асновы справядліваго і мірнаго сожительства народах, перэд Беларускаім Гасударствам встает грозная опансьць. На востокэ ўсе ешчэ гасподствует анархія, ўсегда готовая распространіцца ў прэделах Беларусіі, прынося с собою ужасы кроваваго тэрора і, помімо гэтого, разложэньне гасударствэннай і абшчэствэннай жызні. Беларусія, которай за ўрэмья окупации не было прэдаставлено нікакой възможнасьці арганізаватся, паслэ възможнаго отхода окупационных войск останеця соўрэнна бэзпамоцнай, бэсільнай прэдотвратіць анархію. Еслі-жэ анархія охватіт Беларусію, то гэтым ей несомнэнна облечіцца възможнасьць перекінуцца далшэ на запад. С другой староны Брэстскі догавор, сязывавшы Цэнтральныя дэжывы ў адношэньні прызнаня незалежнасьці Беларусіі ў данньй момэнт должен счítaцца потэрывшым сілу. Такім абразом, не говора ўжэ о справядлівості, трэбуючэй прызнаня акта самоопрэделэня беларускаго народа, а такжэ і о моральнай адветствэннасьці Германіі за дэльнейшыя судьбы Беларусіі, нахадячыся нынэ ў ея руках, надо полагаць, што непрызнанная незалежнасьць Беларусіі, следствіем которого должен явіцца нэмэдлэнны вьвод германских войск із Беларусіі,

¹ Там-жа, б. 63-65.

будет иметь следствия неблагоприятные и для самой Германии и ее политики на востоке. Опираясь на все эти основания. Чрезвычайная Делегация Правительства Белорусской Народной Республики считает, что в данный момент признание Германией независимости Белоруссии чрезвычайно своевременно и необходимо как в интересах Белоруссии, так и в интересах самой Германии. Посему делегация просит Правительство Германской империи в лице Вашего Высокопревосходительства официально признать независимость Белоруссии и дать возможность Белорусскому Правительству осуществлять принадлежащие ему функции государственного строительства и управления, а равно организовать вооруженную силу в целях самозащиты, необходимую в данный момент поддержку в его государственной организационной работе. Делегация полагает, что такие благоприятные отношения со стороны Германии послужат основой для дружественных отношений обоих государств в будущем.

Председатель делегации Б.Н.Р.: А. Цвикевиц Члены Делегации:¹²

Мы, делегаты Правительства Белорусской Народной Республики, обращаемся к Вам с просьбой довести до сведения Правительства Его Апостолического Величества о том, что Белорусский народ объявил свою страну самостоятельной Республикой, окончательно отделившись от России.

Объявляя о состоявшемся акте свободной воли народа и прося Вас довести обо всем этом до сведения Вашего Правительства, мы, делегаты Белорусского правительства, уполномочены в то же время заявить, что Белоруссия всегда смотрела и смотрит на Австрию как на Великую Славянскую Монархию, в которой жизнь славян выражается в наиболее подходящей форме и находит национальное признание, и что поэтому Белорусское Правительство и народ может найти в Австрии своего естественного союзника и покровителя в ту трудную минуту, которую переживает ныне наша страна, в период возрождения государственной ее самобытности и в тяжелый период ликвидации войны, нам, белоруссам навязанной. Питая такие чувства к Австрийской Монархии, мы обращаемся к Вам с просьбой довести до сведения Вашего Правительства нижеследующие наши просьбы и пожелания:

1) Мы просили-бы о признании со стороны Австрии самостоятельности Белорусской республики и создавшегося в ней

¹ Адсутнічае штамп БНР і адрасат таму, што тэкст узяты з копіі прыложанай да справаздач дэлегацыі ў Раду.

² Там-жа, б. 62-63.

Правительства в лице нынешней Рады и ее коалиционного Министерства.

2) Вместе с тем мы настоятельно просили-бы о сохранении Белоруссы ее естественных, исторических, этнографических и экономических границ. Конкретно — мы будем настоятельно просить оказать нам поддержку в удержании за Белоруссией территории Гродненской губ., за исключением быть может южной части Брестского у., всей южной части Минской губ., т.-е. течение реки Припяти и бассейна реки Сожи с северными уездами Черниговской губ. На западе мы стоим за охрану всей территории Белоруссии там, где раздается белорусский язык с городом Вильной — нашей древней столицей, а оттуда на восток к Динабургу. При этом мы считаем: нужным напомнить, что Вильно было не только нашей столицей, но воинственным центром и центром белорусского движения.

Председатель Делегации Белорусского Правительства — Цвикевич

Члены Делегации:

**НОТА ПРОТЕСТА СОВЕТА МИНИСТРОВ БЕЛОРУССКОЙ
НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ по поводу присоединения
Августовского уезда Сувальской губернии к Польше¹**

Министру Иностранных Дел Польской Республики

Вследствие расписания Польским Правительством выборов в Польское Учредительное Собрание на этнографически белорусские уезды, Белостокский и Вельский, — Совет Народных Министров Белорусской Народной Республики, 15 декабря 1918 года, послал на имя Министра Иностранных Дел Польской Республики ноту протеста против такового акта, равнозначного аннексии части Белорусской земли и нарушающего суверенные права белорусского народа на его земли. Желая сохранить добрососедские отношения с польским народом, Совет Народных Министров при этом отмечает, что оставление в силе декрета польского правительства о выборах в Польское Учредительное Собрание в его части, относящейся до Белостокского и Вельского уездов, может иметь очень плохие последствия в сфере белорусско-польских отношений, за что ответ ляжет на Польское Правительство.

Не смотря на это Польское Правительство не только не предприняло никаких шагов для уничтожения незаконно изданного¹

¹ К. Езовитов, Белоруссы..., 6.24-25.

акта, но, с другой стороны, новым актом нарушает природные права белорусского народа на самоопределение и неделимость его территории. Этот акт — новый декрет Польского Правительства, сообщенный польской прессой, о присоединении к Польше белорусского Августовского уезда Сувальской губернии.

Августовский уезд, по большинству своего населения, — бесспорно белорусский, что установлено как правительственной статистикой, так и безпристрастными научными этнографическими доводами; кроме того, он резко отделен от Польши и своими природными границами. В аннексии этой новой части белорусской земли Совет Народных Министров Белорусской Народной Республики видит проявление польской империалистической политики, противной праву народов на самоопределение и элементарным основам демократизма.

Заявляя самый энергичный протест против такой политики, систематически нарушающей суверенные права Белорусской Народной Республики, Совет Народных Министров предупреждает Польское Правительство, что против определенного насилия над Белоруссией, учиненного Польской Республикой, Совет, одновременно с этим, посылает свой протест всем Великим державам с просьбой принять на себя защиту целостности и неделимости Белоруссии от польского империализма.

Председатель Совета Министров Белорусской Народной Республики и Министр Иностранных Дел — А. Луцкевич

2 января 1919 г.,

г. Гродно

**НОТА ПРОТЕСТА СОВЕТА МИНИСТРОВ БЕЛОРУССКОЙ
НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ¹ по поводу объявления поляками
всеобщей мобилизации в г. Вильно**

МИНИСТРУ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ.

31 декабря 1918 года Польское Войсковое Командование округа Литвы и Белоруссии, выступившее как орган Польского Правительства, объявило в Вильне всеобщую мобилизацию всех мужчин от 17 лет, в том числе и белоруссов.

Принимая во внимание, что этот акт учиняет самое грубое насилие над суверенными правами белорусского народа, Совет Народных Министров Белорусской Народной Республики заявляет

¹ Там-жа, б. 26.

против этого самый решительный протест и предупреждает, что предпримет самые серьезные шаги для борьбы с польским насилием.

Председатель Совета Министров Белорусской Народной Республики и Министр Иностранных Дел — А. Луцкевич

За Управляющего Делами — В. Захарко

3 января 1919 г. г. Гродно

НОТА ПРОТЕСТА СОВЕТА МИНИСТРОВ БЕЛОРУССКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ¹

по поводу: 1) выборов в Польское Учредительное Собрание, 2) присоединения Августовского уезда к Польше и 3) объявления в Вильне всеобщей мобилизации

ДИПЛОМАТИЧЕСКИМ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМ АМЕРИКИ, АНГЛИИ, ФРАНЦИИ И ИТАЛИИ, В СПАА.

Белорусский народ, достигающий своею численностью свыше 12 миллионов и занимающий пространство бывших русских губерний: Витебской, Гродненской, Минской, Виленской, Могилевской, части Смоленской, Черниговской, Сувальской и др., в течение свыше ста лет находился под властью России, под которую попал вместе с предательски поработившей его Польшей.

Война и революция в России способствовали освобождению белоруссов, которые, возрождаясь национально, приступили к восстановлению своих суверенных прав, и, объявив на Всебелорусском Национальном Конгрессе, в декабре 1917 года, о создании Белорусской Народной Республики, начали дело независимого государственного строительства, олицетворяемого Радою Республики и Советом Народных Министров.

Немецкая оккупация лишила Белорусское Правительство возможности создать необходимую вооруженную силу для отстаивания неприкосновенности своей территории. В результате этого, опираясь на Брестский договор с Германией, Украинская Держава захватила 10 белорусских уездов Гродненской, Минской и Черниговской губерний; затем, с уходом немцев, Российская Советская Республика оккупировала всю Восточную Белоруссию, а сейчас Польское Правительство предпринимает шаги к захвату Западной части Белоруссии: Виленской и Гродненской губерний, с безусловно господствующим белорусским населением, что установлено как официальной статистикой, так и научными исследованиями до-

¹ Там-жа, б. 27-29.

военного времени, свободными от всякой тенденциозности.

Свои аннексионистские притязания Польша основывает на том факте, что в названных белорусских губерниях, с чисто белорусскими народными массами, имеется польский помещичий класс и некоторая часть польского мещанства в крупнейших городах, в которых, однако, поляки не составляют ни абсолютного, ни относительного большинства. Ради интересов этой немногочисленной группы польского населения, Польша перешла к активным действиям по аннексии белорусских земель. Так в чисто белорусских уездах, Белостокском и Вельском, Гродненской губернии, Польское Правительство назначило выборы в Польское Учредительное Собрание, белорусский Августовский уезд, Сувалкской губернии, правительственным декретом объявлен включенным в состав Польши, наконец, в Вильне, приказом от 31 декабря 1918 года, Польское Командование объявило всеобщую мобилизацию мужского населения всех национальностей: поляков, литовцев, белоруссов и евреев от 17 лет.

Совет Министров Белорусской Народной Республики, усматривая в этом нарушение суверенных прав Белорусского народа и посягательство на целостность и независимость Белоруссии, послал ноту протеста Польскому Правительству, 14 декабря 1918 года и 2 и 3 января 1919 года. Однако, не имея достаточной вооруженной силы для поддержания своих дипломатических выступлений и отражения вражеских войск, Совет Министров считает необходимым обратиться к защите Великих Держав, — Америки, Англии, Франции и Италии, — и просит их принять под свою защиту от растерзания соседями территории Белорусской Народной Республики.

Председатель Совета Министров Белорусской Народной Республики и Министр Иностранных Дел — А. Луцкевич

За Управляющего Делами — В. Захарко

8 января 1919 г.

г. Гродно

Беларускі Нацыянальны Камісарыят у Адэсе¹

13 студзеня 1919 г.

(Пераклад з французскага) Одэса, Тіраспольская, 20

Гэнэралу Бэрталё, Галоўнакамандуючаму Саюзнымі Арміямі на Поўдні Расеі

Гэнэрал,

Я вас вітаю ад імя Нацыянальнага Цэнтру Беларусі, як

¹ А. Зюзькоў, Крываваы Шлях..., б. 66-67.

Галоўнака-мандуючага Саюзнымі Сіламі на Поўдні Расеі, якія прыносяць нам ня толькі надзею, але я-б сказаў, пэўнасьць хуткага звальненьня ад

гвалту бальшавікоў, якія ў працягу больш як 15 месяцаў зьнішчаюць наіп край. Беларускі Нацыянальны Цэнтр, сфармаваны з большасьці грамадзкіх і нацыянальных арганізацыяў Беларусі, узяў на сябе ў гэты цяжкі момант фармаваньне тутэйшага ўраду, таксама і арганізацыю Беларускай Арміі (Заходняя Армія), маючую на мэце як і Ахвотніцкая Армія, змаганьне з бальшавікамі. Я лічу абсалютна патрэбным пазнаёміць Вас з нашымі мэтамі і працай, з цвёрдай пэўнасьцю, што Вы не адмовіце ў Вашай дапамозе, гэтак каштоўнай у момант агульнага хаосу ў Расеі.

Беларусь складаецца з шасьці губэрніяў былой Расейскай Імпэрыі: Горадзенскай, Віленскай, Менскай, Вітэбскай, Магілёўскай і Смаленскай (апошняя толькі частка). Гэтыя губэрніі, з насяленьнем каля 10,000.000 амаль што цалком (каля 2/3) заняты бальшавікамі, якія ўсё захопліваюць нашы родныя землі, у надзеі аб'яднаньня з падобнымі сабе ў Нямецчыне.

Апрача грабункаў, зьдзекаў і іншых эксцэсаў, гэты рух нам здаецца яшчэ больш небясьпечным дзеля таго, што мы бачым фатальныя наступствы магчымага аб'яднаньня бальшавікоў расейскіх з бальшавікамі нямецкімі і, жадаючы папярэдзіць выкананьне гэтага адважнага праекту, мы, як адзін, кіруемся да прыняцьця найхутчэйшых захадаў. Беларусь, аддзеленая Украінай ад прыязных сілаў Ахвотніцкай Арміі, зусім адрэзана ў сваім змаганьні з бальшавіцкімі бандамі, якія яе зьнішчаюць. Аднак, жменька людзей, каля 5-6 тысячаў, арганізаваных і ўзброеных Цэнтральным Горадзенскім Камітэтам грамадзкіх арганізацыяў, яшчэ змагаецца з ворагам усіх правоў. Мы жадаем прыйсьці ім на дапамогу, і вось дзеля чаго мы пачалі пад высокім загадам францускай арміі ў Адэсе фармаваньне беларускіх збройных сілаў, маючы на ўвазе прысутнасьць тутака некаторага ліку ўцекачоў з Бацькаўшчыны. Галоўнакамандуючы Ахвотніцкай Арміяй, гэнэрал Дэнікін, назначыў камандуючым Заходняй арміяй гэнэрала Альфатэра, які прыехаў у Адэсу дзеля фармаваньня сваёй арміі. Ведаючы, што без магутнай дапамогі Францыі, мы ня здолеем ніколі прыйсьці да канца гэтай цяжкай задачы, якая наложена на нас нашымі абавязкамі ў адносінах да будучай адбудаванай Расеі, цяпер-жа кіраванай незаконнай уладай і ў адносінах да Беларусі, як яе аўтаномнай часткі, я, ад імя Нацыянальнага Цэнтру Беларусі, звачваюся да Вас, Гэнэрал, і выкладаю Вам тое, да чаго ён імкнецца ў сучасны момант:

- 1) Ваша дапамога, перад тым, як абыйсці магчымыя перашкоды пры фармаваньні ў Адэсе Беларускай Арміі (заходняй);
- 2) безадкладны аванс патрэбных сродкаў на фармаваньне заходняй арміі згодна каштарысаў, якія Вам будуць прадстаўлены;
- 3) аружжа і патрэбныя матар'ялы для заходняй арміі;
- 4) арганізацыя транспарту гэтых войскаў на Беларусь, дзе 40 тысяч чалавек будуць у гатоўнасьці стаць у яе шэрагі;
- 5) дапамога Францыі ў тым, каб Польшча дазволіла нашым войскам арганізаваць на польскай тэрыторыі базу;
- 6) рэальная дапамога французскіх войскаў, якія ў невялікім ліку павінны быць разьмешчаны ў нашай арміі, каб паказаць беларускаму народу сілу нашага аб'яднаньня.

За старшыню Нацыянальнага Беларускага Цэнтру,
віцэ-Старшыня С. Некрашэвіч
Агульны Сэкратар — Б. Ігнацьеў
Адэса, 13 студзеня 1919 г.

NOTE DER REGIERUNG DER WEISSRUTHENISCHEN VOLKSREPUBLIK AN DEN VORSITZENDEN DER FRIEDENSKONFERENZ ZU PARIS¹

An den Herrn Vorsitzenden der Friedenskonferenz zu Paris.

"Die polnischen Imperialisten strecken schon seit langend gierig ihre Hndne nach den weissruthenischen Lndern aus und motivieren ihren Appetit auf Weissruthenien mit dem Umstand, dass Weissruthenien zusammen mit Litauen einst ein staatliches Bndnis mit Polen eingegangen waren, als auch durch die Tatsache, dass in Weissruthenien eine gewisse Anzahl von Polen lebt. Inzwischen hat jedoch der alte Bund von Polen und Wiessruthenien, der eine parlamenta' rische Union vollstndig autonomer staatlicher Gebilde vorstellte, schon lngst seine Kraft angesichts des Verfalls des polnischen Staates Ende des XVIII. Jahrhunderts verloren und knnte nur auf der Grundlage eines neuen Aktes erneuert werden, der aber zur Zeit undenkbar ist infolge der f eidlich en Stellungndhme des weissruthenischen Volkes Zu einer solchen Idee Was das polnische Element in Weissruthenien anbelangt, so bildet es einen ganz minimalen Prozentanteil (in einzelnen Gouvernements von 2 bis 10 v. H.) und ist ausschliesslich durch polnische Grundbesitzer (Grossgrundbesitzer und mittlere Gutsbesitzer) vertreten, ebenso auch

¹ Eugen von Engelhardt, Weissruthenien, Volk und Reich Verlag, Berlin, Amsterdam, Prag, Wien, 1943, S. 335-338.

durch einen Teil des Bьrgertums der grossen Stдdte im westlichen Teil des Landes. Somit kann diese Gruppe der Bevьlkerung niemals mit politischen Deklarationen im Namen Weissrutheniens hervortreten und erst recht nicht mit Deklarationen, die eine Verletzung der souverьnen Rechte des weissruthenischen Volkes auf seinem angestammten Boden darstellen kьnnten.

Dessen ungeachtet wird die polnische Aktion, welche die Annexion des ganzen Weissrutheniens oder eines Teiles zum Ziele hat, schon viele Jahre fortgefьhrt. Die aktivste Rolle in dieser Richtung spielt der vollkommen polonisierte katholische Klerus, welcher hofft, dass es ihm in Wege der Angliederung des Weissruthenischen Landes gelingen werde, das weissruthenische Volk, das in seiner Mehrheit (von 12 000 000 ьber 9 000 000) sich zum orthodoxen Glauben bekennt, in den Schoss der rьmischen Kirche zu ziehen. Mit diesem Ziele fьhrt die katholische Geistlichkeit, gemьss den Instruktionen der hьchsten geistlichen Instanzen, den unversьhnlichsten Kampf mit der weissruthenischen Volksbewegung fьr nationale Wiedergeburt und staatliche Unabhьngigkeit. Sie missbrauchen zynisch ihr Amt fьr politische Aktionen und zwingen die katholischen Weissruthenen unter Gewissensvergewaltigung, polnisch zu beten und Zu sprechen, ihre Kinder ausschliesslich in polnische Schulen zu senden, ihre Zugehьrigkeit zur polnischen Nationalitдt zu erklдren, Akte ьber ihren Wunsch, Polen angegliedert zu werden, zu unterschreiben usw...¹

So schrieb die polnische Regierung mit Dekret vom 28. November 1918 Wahlen zur Polnischen Konstituierenden Versammlung ebenfalls auch fьr die gesamte Bevьlkerung der weissruthenischen Kreise des Gouvernements Grodno, der Kreise Bielostok und Bielsk aus, sie als integrierende Bestandteile Polens ansehend. Nach diesem Akt wurde ein Akt ьber die Angliederung des Kreises Augustowo des Gouvernements Suwalki, eines ebenfalls weissruthenischen Kreises, an Polen erlassen. Endlich wurden Anfang Februar 1919 im ganzen Gouvernement Grodno die Wahlen von zehn Deputierten zur Polnischen Konstituierenden Versammlung" durch die polnische Bevьlkerung des Grodnogebietes aus' geschrieben.

Die Angelegenheit der Ausschreibung von Wahlen zur Polnischen Konstituierenden Versammlung, welche die souverьnen Rechte Weissrutheniens verletzt, hat noch eine interessante Seite, die die Machinationen der polnischen Politik in Weissruthenien aufdeckt. Die Sache ist die, dass der polnische katholische

¹ Шматкропье ў публікацыі Э. Энгэльгардта.

Klerus während der drei Jahre der Okkupation in allen Gemeinden bestrebt gewesen war, Gemeindekomitees zu gründen, welche auf konfessionellen Grundlage die katholischen Weissruthenen mit den Polen, ausschliesslich Gutsbesitzern, zusammenfassten. Diese Komitees hatten zur ausschliesslichen Aufgabe, Wirtschaft' liehe Bedürfnisse der Bevölkerung zu befriedigen. Dank ihrer höheren äusseren Kultur, der relativ grössearen Kenntnis der deutschen Sprache und dank dem besonderen Wohlwollen seitens der Okkupanten, nahmen die polnischen Gutsbesitzer in den kirchlichen Gemeindekomitees die führenden Stellen ein, ihr Mari dat hierzu ausschliesslich in bezug auf die materiellen Bedürfnisse des Volkes erhaltend.

Als die polnische Regierung Deputiertenwahlen zur polnischen Konstituierenden Versammlung seitens der polnischen Bevölkerung des Grodnoschen Gouvernements ausschrieb, organisierten die polnischen Gutsbesitzer und Pfarrer Wahlkongresse dieser konfessionellen und nicht nationalen kirchlichen Gemeindekomitees, welche ihre Mandate buswillig ausnutzen, einen rein politischen Akt im Namen nicht nur von Polen, sondern auch von katholischen Weissruthenen zu vollziehen. Auf Grund dieser gewandt durchgeführten Machination erhalten die polnischen Imperialisten die Möglichkeit zu behaupten, dass die gesamte weissruthenische katholische Bevölkerung, die um die kirchlichen Gemeindekomitees organisiert ist, sich als Polen bekannt und ihren Willen, zum polnischen Staate zu gehören, kundgetan habe.

Aber nicht genug damit. Die polnische Regierung hat im Rahmen ihrer Heeresorganisation einen besonderen "Militärbezirk Litauen und Weissruthenien", dessen Oberkommando durch Befehl vom 31. Dezember 1918 in Wilna die allgc meine Mobilmachung der männlichen Bevölkerung angefangen vom 17. Lebensjahre angeordnet hatte, die nicht nur für die Polen, sondern auch für die Weissruthenen, Litauer und Juden obligatorisch war. Als jedoch die letzten Einheiten der deutschen Okkupationsarmee Wilna verlassen hatten, bemächtigen sich die Polen bewaffneter Hand der Hauptstadt des weissruthenisch-litauischen Landes, proclamierten eine Militärdiktatur, terrorisierten die Bevölkerung und wirtschafteten so lange in der Stadt, bis sie von dort durch die bolschewistischen Truppen vertrieben wurden.

Ein Teil der polnischen Freiwilligentruppen gab dann seine Waffen den Deutschen ab und wurde von letzteren nach Polen transportiert, ein Teil hingegen gab die Waffen nicht ab, sondern verließ auf dem Territorium zwischen Grodno und der bolschewistischen Front.

Dieser zweite Teil, in Stärke von etwa 1 000 Mann, zog während der ganzen nächsten Zeit von Dorf zu Dorf, die Bevölkerung plündernd, ohne

Zahlung Lebensmittel requirierend, Pferde, Bekleidungsgegenstände u. d. wegnehmend, wobei auch durch nichts motivierte Kontributionen der Bevölkerung auferlegt und huerliche Gemeinde' und Kreis' Selbstverwaltungsorganisationen auseinander' getrieben wurden unter Verhaftung und Drangsalierung von deren Mitgliedern u. a. m. Tdglich gelangen zu Hdnden der weissruthenischen Organisationen in Grodno und auch in die Hdnde des polnischen diplomatischen Agenten Klagen von Leuten, die durch den Banditismus der polnischen Legiondre geschddigt sind (jdie verffentlichen Dokumente und Tatsachen sind diesem Schreiben beigefgt). Gemdss der offiziellen Erklrdung des Vertreters des polnischen Aussen' Ministeriums in Grodno bersendet er alle diese Mitteilungen und Klagen regel' massig seiner Regierung. Im Resultat hat das polnische Oberkommando seinen Dank den Fhrrern der polnischen Banden zum Ausdruck gebracht fr ihre "tapfere Verteidigung der stlichen Grenzgebiete Polens".

Die Protestnoten der Weissruthenischen Regierung, die der Polnischen Regie' rung am 14. Dezember 1918, am 2. und 3. Januar 1919 bersandt wurden, blieben ohne Resultat.

Deshalb hat der Ministerrat der Weissruthenischen Volksrepublik sich am 3. Januar 1919 an die diplomatischen Vertreter der Vereinigten Staaten von Amerika, England, Frankreich und Italien in Spaa durch die Vermittlung der Deut' sehen Regierung gewandt mit der Bitte um Schutz. Eine Antwort auf diesen Schritt ist nicht erfolgt, und es liegen auch keine Daten darber vor, ob dieses Schreiben auch an die vorgesehenen Stellen bergeben worden ist. (Die Texte all dieser Noten sind beigefgt).

Soeben droht Weissruthenien eine neue Gefahr seiten-s Polen, und zwar die Gefahr einer bewaffneten Okkupation des Gouvernements Grodno durch regu' Idres polnisches Militdr. Angesichts dessen, dass aus der Ukraine sich bereits die letzten deutschen Truppen zurckziehen und die Eisenbahnlinie Brest-Litowsk-Bielostok den Deutschen nicht weiter ntzig ist, haben sie in Bielostok mit dem Vertreter der Polnischen Regierung eine Vereinbarung ber die bergebe des ganzen Gouvernements Grodno mit Ausnahme der Stade Grodno selbst nebst Umgebung (Nordteil des Gouvernements) an die polnische Okkupationsarmee abgeschlossen. Es ist verstndlich, dass die Okkupation des Grodnogebietes von den Polen zur Unterdrckung der Bestrebungen der weissruthenischen Volks' massen nach staatlicher Unabhngigkeit der Weissruthenischen Volksrepublik als auch zwecks Propagierung einer durch die eiserne Faust diktierten und fr die polnischen Imperialisten wnschenswerten "Willensduerung" der Bevlkerung ausgenutzt werden wird.

Der Ministerrat der Weissruthenischen Volksrepublik hat allen Ansdse zu befürchten, dass die Okkupation von Teilen des weissruthenischen Territoriums durch die Polen, ganz unabhängig von der durch die durchziehenden Truppen angerichteten Verwüstungen, seitens der Polnischen Regierung als Prdzedenzfall für die Annexion dieses Territoriums ausgenutzt werden wird. Deshalb wendet sich der Ministerrat an die Friedenkonferenz mit dem glühendsten Protest gegen alle polnischen oben ausgeführten annexionistischen Massnahmen und mit der Warnung, dass eine weitere Tdkgigkeit der Polen in dieser Richtung zu einem vollkommen unnützen Blutvergiessen führen kann, indem hierdurch ein Aufstand der zur Verzweiflung getriebenen weissruthenischen Bauern, die bereits im Weltkriege übermässig schwer gelitten haben, als auch eine unweigerliche Vergeltung seitens der polnischen Okkupationstruppen herangerufen -werden. Orodno, den 9. Februar 1919."

№. 14/1974

Der Vorsitzende des Ministerrates und Minister des Auswärtigen
gez. Anton Luckiewicz Staatssekretär L. Zajac

**DECLARATION PRESENTED BY THE MEMBERS OF
PROVISIONAL GOVERNMENTS OF UKRAINE, BYELORUSSIA, DON,
AND KUBAN TO THE SUPREME MILITARY STAFF OF THE ENTENTE
IN ODESSA ON FEBRUARY 18, 1919,¹**

The' undersigned, representatives of the Ukraine, Byelorussia, Don, and Kuban, at their joint meeting in Odessa, resolved to present to the Supreme Military Staff of the countries of Entente the following memorandum concerning:

1. The form of political organization of these territories as well as of adjacent territories.

2. The ways and methods for suppressing anarchy and Bolshevism in all those states and units which derived from the collapse of Russia.

I.

The most convinced adherents a straight and immediate rebuilding of the former Russian centralistic commonwealth on federative foundations must agree that the events of the last eighteen months, in connection with the catastrophe which occurred in Russia after the

¹ Margolin A. D., From a Political Diary — Russia, the Ukraine, and Ame' rica 19054945, New York, 1946, p. 186488. А. Марголин, Украина и Политика Антанты, Берлин, 1921, стр. 114-119.

Bolshevist coup d'état of October 25 (Nov. 7), 1917, have created insurmountable handicaps for the realisation of such a federation "from above".

In general the history of political organization of countries knows very few cases of a direct and immediate transition from a centralised and unified form of state to a federative form. Such transitions were attempted with greater or less success in a few South American states (Bolivia, Venezuela, and so on).

Those countries, however, that are well known for their successful federative organization approached the federation not from above but from below. The United States of America and Switzerland derived from a union of separate states or of cantons. Transition from a loose union of states to a united commonwealth — this was the result of the historic evolution and of the trend of events in these countries.

In these cases a free agreement based on the good and free will of the separate states or cantons preceded the reorganization on federative foundations.

The examples of South American countries was an inspiration to the political parties which introduced into their program the reorganization of Russia into a federative commonwealth.

Therefore, immediately after the coup d'état of February 27 (March 12), 1917, the Great Military Circle of Don, the Regional Kuban Council, and the Byelorussian Council, as well as the majority of Russian, Ukrainian and other political parties, expressed themselves in favor of federation. In the short hours of its existence the All Russian Constituent Assembly succeeded in declaring that Russia must be organized on federative foundations.

Since then, however, Russia actually dissolved. As a result of the disappearance of the central power, those parts of the country which did not recognise the Bolshevist regime organized local governments with the aid of sound elements, and were compelled to proclaim themselves sovereign state units.

Thus there was no longer in existence a centripetal power which could accomplish the rebuilding of the old structure on a new federative foundation.

At the present time a federation from above would be possible only by compulsion, by the application of force on the part of foreign countries. Such a federation from above is not feasible by any other means. There remains only a federation from below, built on voluntary agreements — as equal with equal — of those state units which arose from the ruins of old Russia.

Only such a federation could be a sound and feasible program of those federalists who base their plans not only on personal desires and aspirations, but on the actual correlation of existing conditions and the general political situation.

In view of all this we, representatives of the Ukraine, Byelorussia, Don, and Kuban, have reached the profound conviction that the problem of state organization of these four units can receive a speedy and proper solution only by the preliminary separate establishment of state organization and order in each of them.

There are reasons to expect that other political units or states will also join this formula of ours.

Therefore, we appeal through the medium of the Supreme Allied Staff to the countries of the Entente with a request to grant all possible help to the national aspirations of our peoples in regard to the consolidation of the already existing separate units.

Only after the suppression of Bolshevism and anarchy will the population of each of these new units have an opportunity, of expressing freely its real will; only then will the time be ripe for discussing these or other conditions of an agreement among the peoples of these units, based on principles of freedom, equality, and fraternity of all peoples — that is, on principles promulgated by your great nations.

II.

Referring to the burning question of the best and shortest ways to liquidate anarchy and Bolshevism, we take the liberty of calling the attention of the Supreme Military Staff to one very important and most essential fact.

Success in the fight against Bolshevism will be most attainable if in each region the fight is based on the use of the local populations as the source of man power. Defence of one's own home, one's own fireside, family and people — this must be the slogan or appeal to annihilate Bolshevism.

We also ask the Supreme Military Staff for technical help and for all supplies that we do not have at all or that we have in insufficient quantity.

First of all we need rifles, bullets, heavy artillery, and, especially, tanks and armored automobiles. There is also lacking equipment such as clothing, shoes, transportation, and sanitary supplies.

We believe it is not advisable to complicate the purely military task of fighting Bolshevism by attempts to organize a single army for operations in all regions enveloped by the flames of Bolshevism.

We admit, however, that in order to guarantee a more successful

organization for the struggle, it is advisable to create a general military staff to direct all the operations on the basis of a mutual agreement among the new political units which are in a state of war against Bolshevism — an agreement both among ourselves and with the countries of the Entente. Such a staff should not interfere with the political life and internal affairs of the new state units.

(Signed by the representatives of: Ukrainian Government — dr. Halip and A. Margolin; Byelorussia — gen. Bakhanovich and Nekrashevich; Don — general Tcheretchukin; Kuban — L. L. Bytch).

**ОБЪЯВЛЕНИЕ КАНЦЕЛЯРИИ СОВЕТА МИНИСТРОВ
БЕЛОРУССКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ¹ по поводу
выступлений в Варшаве экс-белорусской делегации,
ходатайствовавшей о присоединении Белоруссии к Польше**

ОТ КАНЦЕЛЯРИИ СОВЕТА МИНИСТРОВ БЕЛОРУССКОЙ
НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ ОБЪЯВЛЯЕТСЯ:

в № 9 Варшавской газеты «Курьер Понедзляковы Посвятэчны»
напечатана следующая заметка:

»ПРИБЫТИЕ БЕЛОРУССКОЙ ДЕЛЕГАЦИИ.

Прибыла в Варшаву делегация из Гродно и вручила
Председателю Совета Министров Мемориал Белорусского, народа,
стремящегося к присоединению Белоруссии к Польше«.

Совет Министров Белорусской Народной Республики,
работающий в полном контакте со всеми белорусскими
организациями; в том числе и с Гродненскими, заявляет, что
упомянутая в названной газете делегация самозванно выступает от
имени белорусского народа. От имени белорусского народа имеет
право говорить только Белорусское Правительство — Совет
Министров Белорусской Народной Республики, базирующийся свою
власть на постановлениях Всебелорусского конгресса.

За Управляющего Делами Совета Министров

В. Захарко

5 апреля 1919 года.

Г. Гродно.

Démocratie Republic of²

White Ruthenia

¹ К. Езовитоу, Белоруссы..., б. 58.

² Miller David Hunter, My Diary at the Conference of Paris, New York, 1924, Vol. XVIII. p. 382-383. К. Езовитов, Белоруссы..., 6.66-68.

Council of Ministers

№64/2024

8 May, 1919

To: The President of the Peace Conference, Paris

Under the banner of the battle against Bolshevism, Polish troops are step by step seizing the territories of the Democratic Republic of White Ruthenia. After having commenced, with the consent of the German Government, by establishing themselves in the Government of Grodno, they have now occupied Wilna, the former capital of the White Ruthenian-Lithuanian State, from which the inhabitants themselves had already driven out the Bolsheviks.

Profiting from the fact that the German authorities had opposed any formation of White Ruthenian regular troops, the Poles without entering into any relations with the local White Ruthenian authorities, are introducing by force of bayonet a Polish civil administration in the White Ruthenian country occupied by them; declaring that Polish officials will organize the election of deputies of the people, who will then express the will of said people.

It is clear that under the pressure of any armed force, there could be no question of a free expression of the sentiments of the people. This has already been proved, moreover, by a noteworthy series of arrests among prominent White Ruthenians without any other reason than for their disapproval of the Polish plans for annexation.

The people of White Ruthenia have already expressed their will in substance at the National Congress of White Ruthenians which met at Minsk, in December, 1917. By proclaiming the Democratic Republic of White Ruthenia, within ethnographic and historic boundaries and by creating a legislative authority embodied in the Council of the Republic and State, represented by the Council of Ministers.

The White Ruthenian Government herewith most emphatically protests to the Peace Conference against the appropriation by the Poles of the civil administration over the White Ruthenian territory occupied by them, as well as against the measures being prepared to make a people terrorised by Polish occupants of its country express "its will" under wholly abnormal conditions.

The Government of White Ruthenia declares that peace in this eastern part of Europe can only be assured by a prompt recognition of all the State organizations, recently formed, and by a just delimitation of the frontiers between them in accordance with the ethnographic principle.

Convercely, the seizure by the Poles of one or another part of the territory of White Russia, even if apparently justified, by the consent of

the population (extorted by bayonets) will leave an ever open wound and will become an untarnished source of violent national contests, which will give re-birth to new Balkans in Eastern Europe.

The Government of White Ruthenia places the responsibility for the possible consequences of such provoking procedure on the part of the Poles, upon the Polish Government.

President of the Council of Ministers, and the Minister of Foreign Affairs, Antoine de Luckievitch¹

Secretary of State, Zacharka

ВЫДЕРЖКИ ИЗ ДОКЛАДА Я. МАРАТОВСКОГО²

о положении белорусской национальной работы в г. Гродно, к 24 мая 1919 г.

В МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ БЕЛОРУССКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ.

ДОКЛАД

Гродно, в белорусском деле осталось пустым местом...³ Переехавши сюда, я не застал ни одного деятеля, чтобы он был на своем посту. Со всех сторон на наш старый центр дорогого Отечества смотрят белые орлы, которые под свое крыло хотят захватить и своими когтями задушить наше национальное «я»...⁴ Уже опекунами оккупантами из под Варшавы сделано много в этом направлении: Скидельская, Озерская и Новодворская организации — разогнаны; деятели увезены даже в Краков, чтобы оттуда не легко было их достать; вывески с белорусскими надписями сорваны ясновельможными жандармами.

Белоруссия горит в пламени польской эндекской агитации, под костельные ерихонские трубные подстрекательства Божих Слуг Правды Небесной, и с каиновским проклинанием всех белорусских труженников на ниве народной...⁵

Иван Маратовский 24 мая 1919 года. г. Гродно

¹ Erroneously names are: Contchevitch, Iascharjca.

² К. Езовитов, Белоруссы..., б. 69.

³ Шматкропье ў публікацыі К. Езавітава.

⁴ Шматкропье ў публікацыі К. Езавітава.

⁵ Шматкропье ў публікацыі К. Езавітава.

РАПОРТ ВРЕМЕННО КОМАНДУЮЩЕГО 1-М ПЕХОТНЫМ БЕЛОРУССКИМ ГРОДНЕНСКИМ ПОЛКОМ¹

на другой день после разоружения его поляками, с требованием
об восстановлении нарушенных прав полка

(Адресовано польскому генералу Фалевичу)

КОМАНДИР

1-го пех.

Гродненского Белорусского

ПОЛКА

2-го Июня 1919 года.

№ 1008

В. СПЕШНО.

СЕКРЕТНО.

КОМЕНДАНТУ КРЕПОСТИ ГРОДНО.

РАПОРТ

г. Гродно.

Прошу Ваше Превосходительство:

1) о немедленном возврате лошадей, повозок и прочего
полкового имущества, без которого полк существовать не может;

2) снятия со Штаба полка Польского флага и водворения
Литовско -белорусского ;

3) снятия с полка всех польских караулов, если находите
необходимым, временный контроль у полковой телефонной станции;

4) разрешения пользоваться телефонами и немедленного
возврата всего взятого с телефонной станции и из Канцелярии Штаба
полка;

5) принятия самых энергичных мер патрулями против
самочинных уличных разведений и ограблений белорусских солдат
польскими;

6) с целью Хвзобновления нормальных отношений, которые уже
нарушились, между белоруссами и поляками, отдания приказа, чтобы
польские солдаты обязательно отдавали честь белорусским офицерам
и, ни в коем случае, не позволяли себе вызывающего поведения;

7) скорейшего освобождения командующего полком, Офицера
Антонова, от незаконного ареста, и возврата полку и всем офицерам
отобранного оружия;

8) полного невмешательства во внутренние дела полка, согласно

¹ Там-жа, б. 74-75. (34а. Газета «Народна Воля», № 38 1 жовтня 1959, Скрентон, СШП Амэрыкі.)

§ 2 заключенного письменного договора. Прекращения освобождения арестованных солдат полка, так как вчера был новый побег освобожденного арестованного с казенным имуществом. Прекращения увода из казарм полка в польские войска белорусских солдат со всем казенным имуществом.

Вр. Командующий полком

Офицер Ев. Гайдукевич Полковой Ад'ютант Офицер К. (подпис неразборчива)

(Пераклад з украінскага)

Заява да Міравой Канфэрэнцыі ў Парыжы з дня 18 чэрвеня 1919 г.(34а)

Падпісанья ўпаўнаважанья дэлегаты дзяржаў, якія ўтварыліся ў межах былога расейскага царства, г. ё.

Рэспублікі Азербайджану,

Рэспублікі Эстоніі,

Рэспублікі Грузіі,

Рэспублікі Лотвы,

Рэспублікі Паўночнага Каўказу,

Рэспублікі Беларусі,

Рэспублікі Украіны,

зазнаёміўшыся са зместам ліставання паміж радай вялікіх аліянцкіх і запрыязненых дзяржаў з адміралам Калчаком адносна гэй дапамогі, якую ўспомненья вялікія дзяржавы маюць даць Омскаму УраДУ (Калчака), маюць гонар ад імя сваіх урадаў заявіць наступнае:

1) «Рэспублікі Азербайджану, Эстоніі, Грузіі, Лотвы, Паўночнага Каўказу, Беларусі ды Украіны стварыліся ды існуюць з вольнай волі насельніцтва гэтых дзяржаў. Іх канстытуцыі есьць выпрацаваныя, а іх узаемаадносіны да суседніх дзяржаў устаноўлены і будуць вырашаны іхнымі канстытуцыйнымі сабраньнямі, якія ўжо выбраныя на падставе агульнага выбарчага права. Таму пастановы органаў дзяржаўнай улады Расеі, якія яны ня былі-б, ня могуць ні ў якім выпадку не датычыць сувэрэнных дзяржаў Азербайджану, Эстоніі, Грузіі, Лотвы, Паўночнага Каўказу, Беларусі і Украіны, а адносіны паміж гэтымі дзяржавамі і Расеяй могуць быць наладжаны толькі як між дзяржавамі роўнымі ўва ўсіх сваіх правоў, незалежнымі і сувэрэннымі і таму вышэй ўспомненую карэспандэнцыю можна інтэрпрэтаваць як запырэчаньне такога права.

2) Успомненья на уступе рэспублікі яшчэ раз заяўляюць перад Міравой Канфэрэнцыяй і вялікадзяржавамі сваю просьбу, аб неадкладным прызнаньні іх незалежнасьці».

За Азербайджан падпісаў: А. М. Топчібачев. За Эстонію: Н. Поска. За Грузію: Н. Чхэідзэ. За Латву: З. Мелеровіч. За Паўночны Каўказ: Н. Чэрмоев. За Беларусь: Антон Луцкевіч. За Украіну: Г. Сідорэнко.

(34а) Народна Воля, № 38, 1 жовтня 1959 г., Скрантон, СШАмэрыкі; М. Стахів, Незалежнасьць УНР перед Найвышшою Радою.

Чрезвычайный Полномочный Представитель³⁵

Белорусской Народной Республики

при Правительстве Балтийских Держав

26 ноября 1919 г.

№ 40

г. Ревель

Господину Министру Иностранных Дел республики Эсти

С согласия Эстонского Главнокомандования и ведома Эстонского Правительства уже работает при 2-й эстонской дивизии, рука об руку с эстонской армией и Особый Отряд Белорусской Народной Республики под командой генерала Булак-Балаховича...¹

Основания, на которых могло-бы быть по взаимному соглашению определено положение Особого Отряда Белорусской Народной Республики на территории Эсти рисуется нам в следующем виде:...²

2. Отряд составляется как отдельная боевая единица из всех родов оружия общєю численностью до десяти тысяч человек.

3. Отряд, до выхода на свою территорию, подчиняется Эстонскому Главнокомандованию.

4. Командный состав отряда утверждается Белорусским Военно-Дипломатическим Представительством в Эсти.

5. В виду того, что в настоящий момент Белорусской Народной Республике не представляется возможным сразу наладить снабжение отряда из Белоруссии и за счет Белорусского Правительства, Эстонское Правительство открывает на нужды отряда, за счет Белорусского Правительства, кредит в размере 10,000.000 эстонских марок (десять миллионов эст. м), а Эстонское Главнокомандование, в счет означенного кредита, отпускает все необходимые для отряда виды войскового довольствия, руководствуясь в данном случае штатами, раскладками и окладами, принятыми в Эстонской Армии...³

13. Вся боевая добыча, взятая Особым Отрядом от неприятеля,

¹ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

² Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

³ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

поступает в собственность Белорусской Народной Республики.

Примечание. В случае необходимости и возможности уступить часть захваченных Отрядом боевых призов Эстонскому Главнокомандованию, уступленное имущество, по оценке смешанной Эстонско-Белорусской комиссии, засчитывается в счет погашения долга.

К. Душэўскі — Чрезвычайный Полномочный Представитель Белорусской Народной Республики при Правительствах Прибалтийских Держав

Шеф Белорусской Военно-Дипломатической Миссии при Правительствах Латвии и Эсти — Полковник Езовитов

№122¹

6.1. 20 г.

Рыга

Камандзіру Асобнага Атрада Беларускай Народнай Рэспублікі ў Эстii Генерал-маёру Булак-Балаховічу.

Павялічэньне Атрада мяне вельмі радуе, але ў завязку з тым што Эстi уздумалі мірыцца, гэта вельмі таксама дае клопату. Чуў, што ў Вас некаторыя сынкі ушлі да палякаў, але гэта нічога нехай ухадзе усё ненадзежнае, нехай астаюцца толькі свае, беларусы.

Справа ня ў ліку, а ў дабраце. Нехай будзе сто добрых чым дзесяць тысяч плахiх.

На Ваш атрад пакладаю вялікія надзеі.

Пачынайце патроху налажываць добрыя адносіны з латышамі можа прыдзецца працаваць з імі разам. Памятайце, што Вам трэба будзе спускацца пабліжэ да Дзьвіны.

Вельмі быў недаволен наш Пасол, калі яму нехта сказаў, што афіцэры Асобнага Атраду дужа п'янствуюць у Рэвеле, Допраце і Марыенбурге. Ці гэта праўда!

Калі праўда, дык-трэба круга спыніць.

Будзьце ласкавы паведамiць, чаму да гэтага часу не прышоў да Вас брат з коньнікамі і «Міцька».

Двiнск ужо ўзят. Трэба думаць аб Віцебску і Полацку.

Аб Вас ведае ўжэ уся беларуская, латышская і нямецкая прэса. Все спатыкаюць вельмі прыхiльна. Хутка будзе трубіць французская, ангельская і амэрыканская. Крокі ўжо зроблены. Моцна трымайцеся, як-бы цяжка ня было. Ваш атрад павiнен прыйсьці на бацькаўшчыну з такім-жа трыумфам, як атрад Галлера у Польшчу, Прывет ад сэрца.

¹ А. Зюзькоў, Крываваы Шлях..., б. 67-68.

Гэнэрал-маёр Вэнт П. — Вайсковы райца Вайскова-Дыплёматычнай місіі Б.Н.Р. у Эстоніі і Латвіі.

***Беларуская Народная Рэспубліка¹

Вайскова-Дыплёматычная Місія Рады БНР у Латвіі і Эстыі »9« студзеня 1920 г.

№35

Сэкрэтна.

г. Рыга

Кіраўніку Рэгістрацыйна-Пашпартнага аддзелу Вайскова-Дыплёматычнай Місіі БНР у Латвіі і Эстыі ў Лібава, да ведама і спалінення.

Положения, которые нужно проводить всюду:...²

3) Беларусь не, долж:на оставаться в сфере французского влияния и должна перейти в сферу влияния английского или американского.

4) Белоруссия наиболее выгодный, плацдарм для наступления на большевистскую Москву, если-идея подобного похода кем-либо еще разделяется, ибо она еще не думает мириться с большевиками,, а граница ее в 280 километрах от Москвы.

5) Белоруссия — лес, пенька, скипидар, спички, стекло, кожи, лен, масло, гуси, - сено, картофель, спирт и сахар.

6) Белоруссия проглотит в неограниченном количестве машины, сукна, моторы, электрические провода, лампы, приборы; инструменты, медикаменты.

7) Белоруссия страна индивидуального хозяйства по европейскому образцу, а поэтому резко отличается от великорусской общины, начинающейся к востоку от границ Белоруссии.

8) Если в отношении многих национальностей применялся принцип признания de facto, то Беларусь должна быть сразу и прежде всего признана de jure.

Шеф миссии, полковник Езовитов

За секретаря Г. Козячий

(Адрасат і »сэкрэтна« напісана ад рукі пабеларуску. Такія-ж лісты высланы усім прадстаўнікам Рады пры ўрадах Зах. дзяржаў).

Б.Н.Р.¹

¹ Там-жа, б. 69.

² Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

Вайскова-Дыплёматычная Місія Рады Б.Н.Р. Его
Высокопревосходительству у Латвіі і Эстыі Господину Статс-
Секретарю Иностранных Дел

20. 1. 20 г. Северо-Американских Соединенных Штатов.

№ 70 г. Рыга Господин Статс-Секретарь:

Правительство Белорусской Народной Республики уполномочило
обратиться через Вас к Правительству Северо-Американских
Соединенных Штатов с нижеследующим:

1. Начиная с первых дней своего образования, а именно с 17
декабря 1917 г., Правительство Белорусской Народной Республики
вступило на путь открытой и ожесточенной борьбы с большевиками.
Это было второе по времени на территории бывшей России
национальное Правительство, решившееся на подобный шаг:
первыми выступили: украинцы.

На территории Белоруссии и в разных концах России, были, не
смотря на чинимые большевиками препятствия, созданы белорусские
(военные)² части, которые постепенно стягивались к городу Минску,
где во главе с генералом от инфантерии Кондратовичем, работал
Центральный Белорусский Военный Штаб. Особенно крупные
формирования создались под руководством генерала Пожарского в
Румынии, где стояли корпуса русских войск, укомплектованных на
территории Белоруссии и поэтому состоявшие почти исключительно
из белоруссов.

2. Увеличение белорусских войск, настроенных явно анти-
больше -вистски и анти-германски, страшно беспокоило большевиков
и они в целом ряде городов (Витебске, Смоленске, Орше и Минске)
напали на белоруссов и попытались разоружить их. Попытка эта в
Витебске, Смоленске и Орше им вполне удалась, незначительные
белорусские части, стоявшие в этих городах, после отчаянного
сопротивления, были разоружены. В Минске-же большевики
потерпели неудачу и через несколько дней после нападения сами
были 17 февраля 1918 года вытеснены белоруссами, с помощью
поляков из города и его окрестностей на 150 верст в окружности. Вся
власть в Городе и очищенной губернии перешла к Белорусскому
Правительству.

3. В помощь слабым белорусским силам, имевшимся в
освобожденном районе, сдерживавшим с одной стороны напер
большевиков, с другой стороны — немцев и вынужденным быть н і

¹ Там-жа, б. 77.

² Устаўка выдавецтва.

стороже в отношении аннексионистически настроенным польским частям, — был вызван из Румынии Белорусский Корпус генерала Пожарского. Немедленно же было отправлено несколько эшелонов, но, к сожалению, они опоздали. 25 февраля белорусские части в Минске должны были сдать оружие 10-й немецкой армии, вступившей в Минск.

4. Через несколько дней румыны, заключившие мир с немцами, окружили остатки белорусского корпуса и предложили ему разоружиться и уйти из Ясс, где он стоял. Бригады выговорили себе право свободного возвращения на родину, право описать и сдать оружие не румынам, а специальной комиссии, составленной из военных представителей Антанты в Румынии, и, разоружившись, походным порядком отправились через Украину на родину.

5. В Одессе и Киеве были учреждены белорусские этапы и строевые части при них. В них, после разоружения белорусских частей на родине и в Румынии, сосредоточились последние остатки белорусских сил. Волны анархии, неоднократно прокатывавшиеся через территорию Украины, оторванность и полное безденежье, разметали эти остатки белорусской армии. Одна часть солдат добралась домой, другая погибла, третья в силу нужды попала в Добровольческую армию.

6. Во все время пребывания немцев на белорусской территории они вели политику заигрывания с большевиками и, не смотря на неоднократно возбуждаемые Радой Белорусской Народной Республики ходатайства, не разрешили белоруссам приступить к созданию своей армии. Когда же белорусское офицерство, пользуясь наличием в белорусских деревнях громадного количества, отобранного в свое время от большевиков и тщательно спрятанного от немцев оружия, приступило к формированию белорусских отрядов без разрешения немецких властей, инициаторы этих формирований во главе с полковником Езовитовым, были арестованы, посажены в тюрьму и только неожиданная вспышка немецкой революции спасла их от расстрела.

7. Войска революционной Германии, потерпевши поражение на Западном фронте, начали спешно эвакуировать Белоруссию. Выпущенные на свободу белорусские офицеры не смогли в течение нескольких дней организовать что-нибудь значительное, способное противостоять большевистскому напору и с маленькими партизанскими группами вынуждены были оставить Минск, позднее Вильно и отойти в последний белорусский город Гродно. Только здесь удалось белоруссам задержаться и приступить к своим военным

формированиям. Обстоятельства, однако, не способствовали формированию и здесь: немцы продолжали политику заигрывания с большевиками и не давали белоруссам оружия; Белорусское Правительство, опасаясь возможного захвата большевиками Гродно, выехало в Прагу-Чешскую; финансовое положение Республики было критическим и не давало возможности производить самые необходимые расходы. Ко всему этому прибавились еще, основанные на Брест-Литовском мире и поддерживаемые немцами, притязания литовцев на Гродненскую губернию, 75 проц. коей населено исключительно белоруссами. Дабы не вызывать лишних вооруженных столкновений белоруссы пошли на некоторые компромиссы с литовцами. Вопрос о Гродно был оставлен до решения Версальской Мирной Конференции. Белорусские формирования получили поддержку со стороны Литвы.

8. Пользуясь заминкой в деле формирования Белорусской армии поляки начали за рекой Нарев на польской территории формировать из белорусских беженцев белорусскую дивизию, которую включили в состав польской армии.

9. В апреле 1919 года, когда началось общее наступление на большевиков, белоруссы сражались на большевистском фронте в рядах своих партизанских отрядов, в рядах так называемой «зелёной армии», действовавшей в тылу большевиков, в рядах польской и в рядах литовской армий.

10. В настоящее время военное положение Белоруссии таково: На территории Белоруссии, одна треть которой еще занята большевиками, действуют:

- главным образом польские войска, в составе которых до сих пор работает, считаясь «польской», белорусская дивизия, составленная поляками из белорусских беженцев;

- белорусские партизанские отряды, работающие впереди польских войск и в тылу большевиков, и

- регулярные белорусские части, очень туго, благодаря всяким, со стороны поляков осложнениям, формирующиеся в районе города Слонима, Гродненской губернии.

Кроме того особые белорусские отряды, во главе с белорусскими же офицерами, имеются:

- в Литве-юго-западнее г. Двинска (пехота и конница) и
- в Эстии у г. Мариенбурга — особый отряд Белорусской Народной Республики под командой генерал-майора Булак-Балаховича (помощь вооружением, снаряжением, обмундированием и продовольствием может быть оказана через Ригу или Либаву).

Примите Господин Статс-Секретарь уверения в глубочайшем к Вам почтении.

Шеф Военно-Дипломатической Миссии Белорусской Народной Республики в Латвии и Эстии, Полковник Езовитов Секретарь (подпис)

Б.Н.Р.¹

Вайскова-Дыплёматычная Місія Рады Б.Н.Р. у Латвіі і Эстыі
№146

8. 11. 1920; г.

г. Рыга

Яго Міласьці Пану Глаўнакамандуючаму Польскай Арміяй
Пане Глаўнакамандуючы!

Як Вам, пэўне, вядома, у складзе Эстыйскай Арміі вёў барацьбу з бальшавікамі Асобны Атрад Беларускай Народнай Рэспублікі пад кіраўніцтвам гэнэрал-маёра Булак-Балаховіча. Замірэнне эстаў з бальшавікамі прымушае Асобны Атрад знаходзіцца ў спакою ў той момант, калі яшчэ ня ўся наша бацькаўшчына-Беларусь ачышчана ад бальшавікоў.

Каб не аставацца без баявой працы, Асобны Атрад звярнуўся да мяне з просьбай перавесці яго на Беларусь.

Паведамляючы Вас, пан Глаўнакамандуючы, аб гэтым, прашу, па моцы прыказу Вашага аб фармаваньні беларускага войска на Беларусі, прадставіць Асобнаму Атраду Беларускай Народнай Рэспублікі кавалак фронту на левым фланге Польскай Арміі і ўзлажыць на Польскае Інтэнданцтва павіннасьць адпусцаць для Асобнага Атраду ўсё яму патрэбнае.

Аканчацельныя ўмовы па гэтаму пытаньню маюць быць зроблены паміж Вамі, Глаўнакамандуючым Беларускамі войскамі палкоўнікам Канапацкім і ўрадам Беларускай Народнай Рэспублікі, якім я, адначасна з гэтым, пішу належныя рапарты, а таксама ў паразуменьню з камандзіоам Асобнага Атраду Беларускай Народнай Рэспублікі Гэнэрал -Маёрам Булак-Балаховічам.

Прыміце, Пане Глаўнакамандуючы, завярэнне ў вялікай да Вас пашане.

Шэф Місыі — палкоўнік К. Езавітаў
За Сэкратара — Г. Казячый

¹ Там-жа, б. 74.

№152¹
9. 11. 20 г.
Мариенбург
Генералу Булак-Балаховичу
Дал Юзику инструкции едет отряд.
Езовитов
2. 20
Николаевская, 20

Б.Н.Р.²
Вайскова-Дыплёматычная Місыя
Рады Б.Н.Р. у Латвіі і Эстыі
17 лютага 20 г.
№ 180
г. Рыга

Камандзіру Асобнага Атрада Беларускай Народнай Рэспублікі
Гэнэрал-Маёру Булак-Балаховічу
дадатак да № 62 ад 15. XI. 19 г. гэтым маю гонар паведаміць
Вас, што Старшыня Рады Міністраў Б.Н.Р. адносінай ад 26. 1. 20 г. за
№31 паведамляець, што пратакольным пастанаўленьнем Рады
Міністраў ад 22 студзеня 1920 году Ваш Атрад прыняты ў склад
войска Б.Н.Р.

Прыміце завярэньне ў вялікай да Вас пашане.
Шэф Місыі — Палкоўнік Езавітаў,
Сэкратар — Казячы

Май 1920 г.³

Браты — беларусы!

Вораг хоча забраць нашу зямлю. Ён пасылае на нас сваіх дзікіх
чырвоных салдатаў, якіх сабраў і гоніць на бой пад сьмяртэльным
прымусам. Замучанья, галодныя, бальшавікі ласа паглядаюць на наш
край, што ўжо каля году жыве ў спакою і парадку.

Яны-б яго, каб прымелі, абярнулі-б у галодную пустыню,
павывозілі-б з яго хлеб, і скаціну, і іншае дабро;

Яны-б пасадзілі нам на шыю тысячы дармаедаў-камісараў;

¹ Там-жа, б. 69.

² Там-жа, б. 68.

³ Там-жа, б. 74-75.

Яны забралі-б гвалтам усіх мужчынаў у сваю Чырвоную Армію на пэўную пагібель ад голаду, ад хваробаў;

Яны-б пабудавалі ў Беларусі шмат крываваых вастогаў, у якіх чэрэзвычайка здзізекавалася-б з людзей;

Яны-б у хэўры з царскімі гэнэраламі задушлі-б беларускую нацыянальную справу, а нас усіх абярнулі-б у парабкаў Маскоўшчыны;

Дык мы-ж не дамося!

Каму міла воля і шчасьце роднай нашай старонкі-Беларусі, хто ня хоча быць маскоўскім парабкам і служыць у Чырвонай Арміі:

Няхай у стае на абарону Беларусі!

Няхай запішацца у Беларускае Войска!

Няхай бярэ стрэльбу ў рукі і ідзе біць маскоўцаў-бальшавікоў!

Беларуская Вайсковая Камісія

Запіс у Беларускае Войска прымаецца ў Вайскавай Камісіі ў Менску на рагу Фэліцыянскай (Багадзельнай) і Міцкевіча (Захараўскай). Дазволена ваенная цэнзура. Менск. Друк. «Інвалідаў» 1920 г. Зак. №98.

Беларуская Народная Рэспубліка¹

Рада Народных Міністраў

29 травеня 1920 г.

№212

1/VI. 20

Падлінік атрымаў

Э. Ладноў

ГРАМАТА

Мы, Урад Беларускай Народнай Рэспублікі, загадалі і нашаму Міністру Загранічных Спраў Еўгенію Ладноў:

1. Быць Старшынёю Беларускай Дэлегацыі ў Парыжы, бараніць Незалежнасьць і Суверэннасьць Беларускай Народнай Рэспублікі на міравой канфэрэнцыі і перад Дзяржавамі Антанты і вясьці перагаворы, падаваць і падпісываць дакуманты, выцякаючыя з Ватага званьня і палажэньня.

2. Заклучаць і падпісываць тарговыя і эканамічныя ўмовы, датыкаючыя абмену таварамі, прадуктамі прамысловасьці і наогул устанаўленьня эканамічных і прыхільных адносін з Урадам Францыі і таргова-эканамічным прадстаўніцтвам Дзяржаў Антанты.

¹ Там-жа, б. 75.

3. Зрабіць ад імені Ураду Беларускай Народнай Рэспублікі грашовую пазыку ад Ураду Францыі на варунках, намі Вам наказаных і пазычаныя грошы атрымліваць.

Старшыня Рады Міністраў — Ластоўскі

Кіраўнік Канцэлярыі Рады Народных Міністраў — Вальцоў А.

ПРАТЭСТ НАРАДЗЕ ПАСЛОЎ¹

(ПРАТЕСТ-НОТА, ПАДАДЗЕНАЯ МІНІСТРАМ ВОНКАВЫХ СПРАЎ БНР ЛАДНОВЫМ ПАРЫСКОЙ МІРНАЙ КАНФЭРЭНЦЫІ Ў САКАВІКУ 1920 Г.)

Грунтуючыся на правяраных фактах і дакументальных дадзеных, якія я атрымаў ад Ураду Беларускай Народнай Рэспублікі, я дазволю сабе абвясціць акты нячуванай несправядлівасці і жорсткасці, якія былі праступна зроблены польскімі ўладамі ў частцы Беларусі, акупаванай арміяй.

Рэстр наступных фактаў павінен даць малое ўяўленне таго, што робіцца на Беларусі:

1. Прадстаўнікі народу, якія засядалі ў Радзе Бел. Нар. Рэсп. і Рада Народных Міністраў, выбраная беларускім кангрэсам, які адбыўся ў Менску 18-31 сьнежня 1917 г., ня маюць магчымасці спаўняць свае функцыі і абараняць правы і інтарэсы беларускага народу, сабраныя Рады і ўраду забароненыя камісарам Усходніх Зямель (Беларусь). Нямецкія ваенныя ўлады ў 1918 г. і то не дазвалялі сабе такім спосабам парушаць міжнародныя правы і падвергаць гэткаму гвалту прадстаўнікоў, выбраных народам беларускім. У часе нямецкай акупацыі Рада Бел. Нар. Рэсп. і ўрад прадаўжалі існаваць і функцыянаваць легальна.

2. Сябры Рады БНР арыштаваныя. Вобыскі і канфіскацыі былі зроблены ў іх дамашніх і яны былі адпраўлены ў Варшаву.

3. Беларускія палітычныя партыі прасьледваліся, іх лідэры былі арыштаваныя.

4. Жыхары былі пазбаўлены ўсіх сваіх правоў нават і свабоды совесці.

5. Фармаваньне нацыянальных войск было забаронена.

6. Няграматнае і малакультурнае насяленьне было абавязана дэклараваць пісьменна, што яно ёсць польскай нацыянальнасці і хоча быць у польскім гаспадарстве. Нават не пасароміліся запатрабаваць такія дакументы ад дзяцей. За гэткую дэкларацыю

¹ Ф. Турук, Беларускае Движение, б. 140.

польская адміністрацыя суліла сьвіное сала, муку і зерня з правізыі, якую Польшча атрымала ад Амэрыкі, і ўсякую іншую ліску.

7. 25-ХІ Польскі Ўстаноўчы Сойм галасаваў статут, згодна з якім у частцы Беларусі, акупаванай польскімі войскамі выбары ў Сойм павінны быць зроблены за кошт польскага скарбу, для таго, каб народ беларускі лягчэй выносіў пастанову аб прыналежнасьці да Польшчы. У гэты-ж час акупанцкія ўлады атрымалі патаемныя інструкцыі ад польскага Ўраду, загадваючыя ім арганізаваць выбары толькі ў адзін тыдзень дзеля таго, каб лік выбіраючых быў зьменшаны, як гэта магчыма, і ім было прадпісана прымусіць выбіраць каталікоў, уласьнікаў і ксяндзоў, але толькі асоб, якія будуць вядомыя як напэўна прыхільныя да Польшчы.

8. Беларуская адміністрацыя ўсюды зьменена на цывільную польскую.

9. Цэрквы грэко-каталіцкія зачынены.

10. Нацыянальныя школы зачынены, а таксама і расейскія.

11. Беларуская і расейская мовы заменены на польскую, якая абвешчана мовай абавязкавай для жыхароў.

12. Выданьне газэт, аглядаў і іншых беларускіх часопісаў забаронена.

13. Грэка-каталіцкае духавенства пад надзорам польскіх жандармаў.

14. Праваслаўныя цэрквы, якія ніколі не належалі да рымска-каталіцкага культу, зачынены або перароблены ў цэрквы рымска-каталіцкія.

15. Усе асьвечаныя асобы ў сёлах, як сьвяшчэньнікі, дзіяканы, вучыцелі школ і быўшыя расейскія афіцэры, без усялякай розьніцы вінаваціліся ў прыхільнасьці да бальшавізму, іх прасьледуюць, бьюць, арыштоўваюць, пасылаюць невядома куды.

16. Асоб, якія працуюць у мясцовай адміністрацыі, звальняюць з іх пасады і гэтакім спосабам пазбаўляюць заробку, калі яны ня ведаюць польскай мовы.

17. Некалькі разоў жыхары Беларусі былі мабілізаваны для ўмацаваньня канцінгенту польскіх войск.

18. Пад відам рэквізіцыі, польскія войскі грабяць жыхароў, адбіраюць ад іх апошні кавалак хлеба. Гэтае паступаньне польскіх войск вызвала публічную крытыку з боку польскага біскупа ксяндза Лазінскага, які зьвярнуўся з адозвай па гэтаму пытаньню да сьадат польскіх. (Гэтая адозва была апублікована ў часопісу «Кур'ер Мінскі» № ад 9 сьнежня 1919 г.).

19. Усякае дамаганьне, зробленае палітычнымі дзеячамі

паведаміць Заходнюю Эўропу аб несправядлівасці і жорсткасці, якім падлягае беларускі народ, канчаецца вельмі горка дзеля іх — «вінаватыя» падлягаюць вобыскам і іх дабро канфіскуецца, ссылаюць іх у канцэнтрацыйныя лягеры, залічаныя ў спецыяльную катэгорыю палонных — «палонных палітычных».

Усе гэтыя несправядлівасці чыненыя польскімі войскамі ў акупаванай частцы Беларусі ў згодзе з польскімі ўладамі выклікалі неапісаную ненавісьць народу беларускага супроць палякоў.

Жыхары, якія ў 1919 г. утварылі самаахвотніцкія часткі «зьялёнай арміі» дзеля барацьбы з бальшавікамі (адна з гэтых частак пачала антыбальшавіцкі рух у ліпні 1919 г.) каля м. Менску і захапіла гэтае места) чакаюць з нецярпеннем у апошнім часе прыбыцця бальшавікоў, якія асвабодзяць іх ад польскага гнёту.

Згодна з вышэйсказаным і каб аказаць дапамогу майму Краю і Народу ўнікнуць страхатыя грамадзянскай вайны і каб унікнуць народнага паўстання супроць палякоў, я маю гонар, як паўнамоцны прадстаўнік Беларускага Народу, звярнуцца да Нарады Паслоў з гэткай просьбай: Я прашу, каб міжнародная камісія, якая будзе ўпаўнамоцана зрабіць анкету аб польскіх жорсткасцях на Беларусі, была назначана за кошт Беларускага ўраду або асобы, паказаныя ім, павінны ўдзельнічаць у камісіі.

Я маю гонар прадставіць вышэйзгаданае дзеля ведама Міравой Нарады ў Парыжы.

За Старшыню Дэлегацыі Палкоўнік (падпіс)

Беларуская Народная Рэспубліка¹
МІНІСТЭРСТВА МІЖНАРОДНЫХ СПРАЎ
Rйpublique Dйmocratique
DE LA RUSSIE-BLANCHE
Ministire des Affaires
Йtrangires
Le "2" juin 1920. №242.
CERTIFICAT

Je sousignй certife par la prйsente, que le porteur de ce certificat M. J. Tcherepouk est Dййгуи du Ministire des Affaires Йtrangires du Gouvernement de la Rйpublique Dйmocratique de la Russie Blanche.

Toutes les Autoritйes militaires et civiles sont priйs de prkter a M. J. Tcherepouk, en cas de besoin, toute l'aide et l'assistance.

¹ З калекцыі Я. Чарапука.

Ladnoff
Ministre des Affaires Étrangères

ПРАТАКОЛ СХОДУ ПРЭЗЫДЫЮМУ РАДЫ АД 6. VI. 20 Г.¹

Слухалі: Пытаньне аб тым, што некаторыя Члены ўраду (Рады Міністраў) Беларускай Народнай Рэспублікі, па варунках варожых акупацыяў на Беларусі, не маглі ўзяць удзелу ў даручанай ім урадавай працы, што адбілася і адбіваецца на г^рацы Рады Народных Міністраў.

Пастанавілі: Каб пазбавіцца шкодаў, якія выплываюць з гэтага ненармальнага становішча, — скарыстаць надзвычайныя паўнамоцтвы, перададзеныя Радай Беларускай Народнай Рэспублікі 13-га сьнежня 1919 г. Прэзыдыюму Рады і даручыць Старшыні Рады Народных Міністраў, гр. Вацлаву Ластоўскаму, зрабіць належныя і вымаганыя варункамі дзяржаўнай працы рэарганізацыі габінэту Рады Народных Міністраў з уключэньнем у яе склад новых асоб і партфэляў.

Віцэ-Маршалак Рады БНР В. Захарка

Віцэ-Маршалак Прэзыдыюму Рады БНР Палута Бадунова

Сакратар Прэзыдыюму Рады БНР Яз. Малюнька

Беларуская Народная Рэспубліка²

Канцэлярыя Рады Народных Міністраў

11 июня 1920 г.

№ 262

Господину Майору Дирикс

Милостивый Государь!

На заданный Вами вопрос относительно количества имеющегося на территории Белоруссии льна, имеем честь сообщить ниже следующее:

I. По количеству производства льна, Белорусская территория в бывшей Российской Империи занимала первое место; вторым районом льноводства в России является район Новгородско-Псковский. Согласно отчётов Российского Министерства Торговли и Промышленности за пятилетие 1900-1905 г.г. видно, что из общего

¹ Закежная Беларусь, Зборнік Гісторыі, Культуры і Эканомікі пад рэдакцыяй П. А. Крэчэўскага, Выдавецтва імяні Ф. Скарыны, Прага, 1926, б. 131. Бюлетэнь № 1 Рады Беларускай Народнай Рэспублікі, б. 16.

² А. Зюзькоў, Крывавы Шлях..., б. 76.

количества льна, вывезенного из России, 0.75 падало на Белоруссию. Из отчётов Риги-Орловской ж. д. (Краткий исторический очерк эксплуатации Риги-Орловской ж. д., Рига 1911 г.) видно, что через порты Балтийского моря вывозилось в год до 7,000.000 пудов пеньки и льну (волокна).

II. Принимая во внимание, что во время войны площадь льняного засева сильно сократилась, и, что часть льна была вывезена немцами во время их оккупации; с другой-же стороны учитывая, что всё-ж таки с 1914 и до 1920 г.г. аккуратно налаженных торговли и транспорта не было, предполагаем, что в настоящее время на территории Белоруссии, занятой поляками, находится от 3-х до 5-ти миллионов (пудов) льну, годного для вывоза.

Засевают и обрабатывают лён главным образом мелкие крестьянские хозяйства, работающие без помощи наёмных рук. Поэтому все запасы находятся в руках мелких сельских хозяйств.

Закупку льна от крестьян и легче и удобнее всего производить через посредство местных крестьянских кооперативов и не за валюту, а за фабричные изделия.

III. Вся Белоруссия покрыта сетью кооперативов, которые соединены в два центра: Виленский и Минский.

Имена главных белорусских кооперативных деятелей: инженер Клавдий Душевский, Эдуард Будько, Устин Ластовский и Гаворский.

Расхождения в мнениях между белорусскими кооперативными деятелями и Правительством Белорусской Народной Республики быть не может по той простой причине, что члены правления центральных кооперативов одновременно входят в состав Белорусского Парламента (Рада Белорусской Народной Республики) или в состав Правительства.

Примите уверения в высоком к Вам почтении
Управляющий Канцелярией — А. Вальцов

Беларуская Народная Рэспубліка¹

Рада Народных Міністраў

25 чэрвеня 1920 г.

№294

НАКАЗ

Грамадзянам, Вайсковаму Райцу Вайскова-Дыплёматычний Місьі Бел. Нар. Рэсп. у Эстыі і Латвіі Генэральнага Штаба Генэрал-

¹ Там-жа, б. 77-78.

Маёру Паўлу Венту, Вайскова -Дыплёматычнаму прадстаўніку БНР пры Урадзе Фінляндзкай Рэспублікі Генэрал-Лейтэнанту Алегу Корчак-Крыніцэ-Васількоўскаму, Райцу пры Вайскова -Дыплёматычным прэдстаўніку БНР пры Урадзе Фінляндзкай Рэспублікі палкоўніку Георгію Эльвенірэну і дэлегату Міністэрства Загранічных Спраў БНР Івану Чэрэпуку.

Ускладаючы на Вас і давераючы Вам вясці перагаворы з Эстэйскім Урадам, у справах выложаных у Вашых мандатах, падаемо Вам да ведама:...¹

Нам пажадана, каб Эстэйскі Урад, прыняўшы на сябе пасрэдніцтва пакінуў у нашых руках ня толькі санкцыю, але і ініцыятыву. Вымагаючы і не адступаючы ад усей этнографічна беларускай тэрыторыі, занятай цяпер Рассейскай акупацыяй, часова можна згадзіцца прыняць тую часць тэрыторыі, якую на гэты раз удасца вытаргаваць, пры гэтым добра было-бы дастаць гор. Вітэбск, а ў найгоршым разе Полацк.

3) Пад моральнай і матэрыяльнай дапамогай Эстії разумеем падтрыманьне на міжнароднай політычнай арэне нашай працы, скіраванай да здабыцця Дзяржаўнай Незалежнасьці, адступленьне нам тэрыторыі для вайсковага фармаваньня, паддэжжка ў справе прыняцця нашага прадстаўніцтва на канфэрэнцыю Балтыцкіх дзяржаў, а так-жэ, калі гэта магчыма пры цяперашніх варунках, хоць невялікая дзяржаўная пазычка на патрэбы ўраду.

Вышэй выложэнае Вас абавязывае і просімо яго пільнаваць да атрыманьня новых інструкцый.

А. Вальцоў — Кіраўнік канцэлярыі Рады Народных Міністраў
В. Ластоўскі — Старшыня Рады Народных Міністраў

Памятная записка Раде министров Белорусской Народной Республики²

БНР

Канцэлярыя Рады Народных Міністраў

паступ. № 102

28-VI-1920

На основании полномочного мандата, полученного Генерал-Лейтенантом Корчак-Криница-Васильковским, подписанного шефом Войсковой Дипломатической миссии в Латвии и Эстонии от 27 октября 1919 г. и скрепленного чрезвычайным полномочным

¹ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

² Там-жа, б. 78-81.

представителем БНР при Державах Балтийских К. Душевским 12 декабря 1919 г. генералом Васильковским сделано ниже следующее:

Немедленно-же была образована небольшая группа лиц, которая, будучи информирована генералом о белорусском движении, составляла как-бы полуофициальное консульство и своим влиянием на месте и на Западе, содействовала генералу в его работе. Одновременно было приступлено к переговорам с представителями держав Антанты, для изыскания средства и возможностей формирования Национальной Белорусской армии...¹

Месяца два тому назад я вступил в более активное сотрудничество с ген. Васильковским по белорусскому движению и мы тогда снова обратились к странам Антанты. На этот раз, ввиду изменившейся общей политической обстановки и уже лучшей осведомленности о Белоруссии, французы начали проявлять определенный интерес к этому национальному политич. делу и воспользовавшись нашими предложениями имели совещание в Стокгольме, на котором выяснилось, что белорусский вопрос для них крайне интересен и они при известных условиях готовы приступить к активной поддержке его. Предложение наше заключалось в том, чтобы французское правительство гарантировало нам определенную помощь, как средствами так и продовольствием и снаряжением для формирования национальной белорусской армии при условии, что мы укажем возможности добыть территорию и достаточное количество белорусских солдат для этой национальной белорусской армии и возьмем на себя труд по формированию ее. По возвращении из Стокгольма, глава французской Миссии объявил нам, что для того, чтобы скорее и легче было-бы двинуть это дело вперед, он предлагает нам немедленно отправиться в Эстонию и Латвию с целью, во-первых установить более близкую связь с Белорусским Правительством и существующими на местах организациями и во-вторых добиться через переговоры с Эстонским и Латвийским Правительствами документов, из которых видно было-бы, что эти страны являются заинтересованными в образовании самостоятельной Белоруссии и окажут со своей стороны необходимую от них помощь, предоставлением своих портов для внешних сношений и обеспечением тыла для снабжения и т. д.

С этой целью мы и выехали в Ревель имея намерением немедленно-же войти в связь с Белорусским Правительством: для

¹ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

приведения в исполнение вышеуказанных планов...¹

По приезде в Ревель мы встретились с особой делегацией от Белорусского Правительства и войдя с ней в связь обменялись информацией по нашему делу, причем оказалось, что по информации главы делегации В. И. Захарко, Правительство уже давно принимает меры в таком-же направлении как и ген. Васильковский и в этом отношении Правительство уже предприняло многое. Так как работа, и ближайшие стремления оказались совершенно однородными, то после обстоятельных переговоров В. И. Захарко и ген. Васильковский решили совместно переговорить с Министром Иностран. Дел Эстонской республики, для предварительного выяснения взглядов и отношения Эстонского Правительства к Белорусскому делу, с тем, чтобы в случае каких либо возможностей, после доклада Правительству, можно было-бы в случае одобрения этих переговоров, вступить уже конкретнее, с определенными полномочиями, в дальнейшие необходимые переговоры по этому делу. Из разговора с Министром Иностран. Дел Эстонии выяснилось, что Эстонское Правительство с интересом относится к: этому вопросу и для развития обсуждения о нем министр предложил обратиться к нему в письменной форме, что конечно не представлялось возможным до доклада о всем вышеизложенном на усмотрение Белорусского Правительства...²

За время своего пребывания в Ревеле, ген. Васильковский вошел в связь, кроме того, со всеми представителями иностранных держав, с англичанами, французами, финнами, латвийцами и эстонскими военными властями, информировав их всех более обстоятельно о белорусском национальном движении, т. к. оказалось что почти все из вышеперечисленных представителей, совершенно не были знакомы с нашим делом.

Что касается положения в Финляндии, то Финляндское Правительство, после переговоров с Министром-Президентом, высказало свою готовность признать ген. Васильковскош официальным представителем от Белоруссии при условии, если мандаты его будут подтверждены теперешним Правительством республики. В Финляндии находится много белоруссов, которые, находясь в ужасно-тяжелом положении, не имеют даже к кому обратиться, т. к. до сих пор официально признанной миссии или консульства на было. В тоже время в Гельсингфорсе существуют представительства и посланники от всех европейских и других держав, так-же от всех вновь

¹ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

² Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова

образовавшихся стран, которые проявляют там интенсивную деятельность пользуясь тем, что Гельсингфорс является теперь довольно крупным политическим центром на севере. Чувствуется безусловная необходимость создания официального Представительства и от Белоруссии в этой стране, тем более, что, как известно, со стороны Финляндии удалось уже достигнуть признания Белоруссии де факто.

По доверию генерала Корчак-Криница-Васильковского Эльвенирен — Советник при Военно-Дипломатическом Представителе БНР при правительстве Финляндской республики

25 июня 1920 г.

г. Рига

Беларуская Народная Рэспубліка¹

Сакрэтна.

Рада Народных Міністраў

29. ліпеня 1920 г.

№ 379

Надзвычайнаму Паслу Беларускай Народнай Рэспублікі ў Нямецчыне, грамадзяніну Язэпу Якубавічу Варонко 1) Паведаміць Урад Нямецкай Рэспублікі аб апавяшчэнні Беларусі Беларускай Народнай Рэспублікай у межах этнографічных.

2) Прыняць усе крокі да таго, каб Нямецчына прызнала Незалежнасць і Суверэннасць Беларускай Народнай Рэспублікі.

3) Настаяць, каб Нямецчына падтрымала патрэбаванне ўраду Беларускай Народнай Рэспублікі аб ачыстцы акупантамі этнографічна-беларускай тэрыторыі.

4) Выясніць пытанне аб тавараабмене паміж Беларуссю і Нямецчынай.

5) Выясніць пытанне аб - дзяржаўнай пазычцы.

В. Ластоўскі — Старшыня Рады Народных Міністраў і заступаючы Міністра Міжнародных спраў

А. Вальцоў — Кдраўнік канцэлярыі Рады Народных Міністраў

Беларуская Народная Рэспубліка²

Рада Народнай Рэспублікі 15/IX - 20 г.

№ 434

МИРНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ В ПАРИЖЕ

¹ Там-жа, б. 81.

² Там-жа, б. 83.

Происходящие в настоящее время мирные переговоры между Российской Советской Социалистической Федеративной Республикой и Польской Республикой, затрагивают животрепещущие интересы Белорусской Народной Республики, которая служила в продолжении шести лет театром кровопролитнейшей войны и расположена между державами, ведущими упомянутые переговоры...¹

Излагая все вышеизложенное, правительство Бел. Нар. Республики просит Мирную Конференцию внять мольбам насилуемого и разделяемого между соседями Белорусского Народа, и:...²

3) Взять под французское командование или руководство, как существующие уже белорусские части, так и те, которые будут с'организованы в будущем.

4) Дать возможность Белорусскому Правительству собрать белорусских воинов, сражающихся в различных аумиян, на родину.

5) Помочь Белорусскому Народу и его Правительству в его борьбе с большевистской оккупацией.

Ластовский — Председатель Совета Народных Министров Белорусской Республики
Ладнов — Министр Иностраннных Дел
Валькевич — Министр Финансов
Езовитов — Государственный Секретарь

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА ³

Паўнамочнае Дыплёматычнае Прадстаўніцтва

Ураду Б.Н.Р. у Літве

19 лістапада 1920 г.

№5

м. Коўна

Пану Міністру Загранічных Спраў Літоўскай Рэспублікі

Запіска аб фармаваньні Беларускага Нацыянальнага Войска на тэрыторыі Літоўскай Рэспублікі

Паводле параграфу другога умовы, учыненай паміж Урадам Беларускай Народнай Рэспублікі і Урадам Літоўскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Беларускі Ўрад згаджаецца, каб усе яго вайсковыя фармаваньні, створаныя на Літоўскай тэрыторыі, былі выкарыстаны Урадам Літоўскай Рэспублікі на яе абарону.

Аб парадку выпашчэння гэтага параграфу ўмовы, паміж

¹ Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

² Апушчана ў публікацыі А. Зюзькова.

³ Там-жа, б. 73.

старанамі павінна быць учынена асобная ўгода.

На моцы наданага мне права Ўрадам Беларускай Народнай Рэспублікі, як паўнамочнаму прадстаўніку яго, маю гонар падаць ніжэй-паданы проэкт асноў угоды:

§ 1. Урад Беларусі забавязваецца безадкладна прыступіць да фармаваньня беларускага нацыянальнага войска, як дарогай ахвотніцкай, так і дарогай мобілізацыі сваіх грамадзян на тэрыторыі Літвы і ў аслабляемых часьцях уласнай тэрыторыі.

§ 2. Урад Беларусі забавязваецца падпарадкаваць войска з боку апэратыўнага Галоўнаму Штабу Літоўскай арміі, у склад якога павінны ўвайсьці прадстаўнікі Міністэрства Абароны Беларусі.

§ 3. Нарыхтаваньне беларускага войска, экіпіроўку і поўнае ўтрыманьне бярэць на сябе скарб Літоўскай Рэспублікі да часу ўступленьня беларускага войска на ўласную тэрыторыю.

Аўсянік — Паўнамочны Дыплёматычны Прадстаўнік
Сэкратар: Язэп.... (неразборчыва)

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА¹

Рада Народных Міністраў

22 кастрычніка 1920 г.

№ 460

Яго Дастойнасьці пану Дыктатару Ўсходне-Галіцкай Рэспублікі
Высокоповажаны Пане Дыктатару!

Урад Беларускай Народнай Рэспублікі мае гонар зьвярнуцца да Вас і ў Вашай асобе да Ураду Усходне-Галіцкай Рэспублікі з уважлівай просьбай аб дапамозе нам у гэты крытычны для нас момант.

Мы, Беларускі Ўрад, перажываемо такі страшэнны пэрыод, што перад намі паўстае пытаньне аб часовым спыненні працы. За адсутнасьцю ўсякіх грошай Урад ня можа ня толькі вясці аружную барацьбу за сваю уладу, прапаганду і ўтрымліваць патрэбную зьвязь з мейсцамі — але ня можа нават утрымаць сябе самага. Калі на працягу бліжэйшага часу ня будуць знойдзены патрэбныя сумы — усе сябры Ўраду і Прэзыдыюму Рады Рэспублікі павінны будуць на неазначаны час раз'ехацца.

У гэты цяжкі момант мы зьвяртаемо свае вочы да братняга Галіцкага Ўраду. Мы добра ведаем, што і Вашэ становішча цяжкае, што і Вам прыходзіцца жыць і працаваць у надзвычайна трудных варунках.

¹ Там-жа, б. 82.

Але той, хто сам пережываў падобнае, той найлепей зразумее патрэбу дапамогі слабейшаму.

Мы не зазначаемо сумы, якая нам патрэбна.

Даручаем нашаму Міністру і Паўнамоцнаму Паслу грамадзяніну Цьвікевічу паразумецца аб гэтым і аб варунках пазычкі з Вамі, Пане Дыктатару, і Вашым Высокапаважаным Урадам.

Разам з тым давераемо яму, грамадзяніну Цьвікевічу, атрымаць для нас тыя грошы, якія будуць Вамі нам пазычаны.

Прыміце, Высокапаважаны Пане, запэўненне ў шчырай да Вас пашане.

Ластоўскі — Старшыня Рады Народных Міністраў

Валькевіч — Міністр Фінансаў

А. Вальцоў — Кіраўнік канцэлярыі Рады Народных Міністраў

З РЭЗАЛЮЦЫІ ЗЬЕЗДУ СЛУЧЧЫНЫ 3 ДНЯ 14. ХІ. 1920 Г. У СЛУЦКУ¹

»Першы Беларускі Зьезд Случчыны, скліканы ў ліку 107 асобай, вітае Найвышэйшую Раду Беларускае Народнае Рэспублікі і заяўляе, што ўсе свае сілы аддасць на адбудову Бацькаўшчыны, катэгарычна пратэстуе супроць заніцыця нашае бацькаўшчыны чужацкімі і самазванчымі савецкімі ўладамі. Хай жыве вольная, незалежная Народная Беларуская Рэспубліка ў яе этнаграфічных межах!»

З ДЭКЛЯРАЦЫІ РАДЫ СЛУЧЧЫНЫ 3 ДНЯ 21. ХІ. 1920 Г.²

»У мамэнт самавызначэньня ўсіх народаў і змаганьня іх за сваю самастойнасьць і свабоду Беларуская Рада Случчыны выконвае волю сялянства, паслаўшага яе і даверыўшага ёй абарону незалежнасьці нашай Бацькаўшчыны Беларусі, заяўляе ўсяму сьвету аб дамаганьнях, намерах беларускага сялянства, аб тым, што Беларусь павінна быць вольнай незалежнай Рэспублікай у ^е этнаграфічных межах. Абвясчаючы аб гэтым і зьяўляючыся выразіцелькай волі народу, Слуцкая Рада дэкларуе цьвёрда стаяць за незалежнасьць роднае Беларусі і бараніць інтарэсы сялянства ад гвахту з боку чужаземных захопнікаў і ў выпадку патрэбы нават сілаю аружжа, ня глядзячы на лічбовую перавагу ворага, думаючы, што наша справа — справа праўдзівая, а праўда заўсёды закрусуе».

Беларуская НАРОДНАЯ Рэспубліка КОНСУЛ

¹ Я. Найдзюк, Беларусь Учора..., б. 181.

² Там-жа, б. 181-182.

м. Рьгі

Le Republique¹ Дймократіе Blanche-Ruthenienne CONSUL
de Riga

4 января 1921 г.

№22

Настоящим удостоверяю, что на основании нижеследующих
пред'явленных мне документов:

1) Свидетельства о приписке к призывн. участку за № 18804 от
17 ноября 1916 г.

2) Свидетельства о явке к исполнению воинск. повин. за №
22025 от 31 дек. 1916 г.

3) Послужн. списка за № 150 от 14. 1. 1907, пред'явитель сего
Василий Зенкевич уроженец Витебской губернии, а потому является
Белорусским подданным.

(Круглая печать з пагоняй пасярэдзіне і напісана навакола:
Беларуская Народная Рэспубліка, консул м. Рьгі; Дймократіе
Blanche-Ruthenienne, Consul in Riga)

Консул: (-) Пігулеўскі

Сакратар: (-) Ў. Найдзенаў

Consul, Гйньрал²

et Reprйsentant Diplomatique

de la Rйpublique Blanche-Ruthйnienne

en Turquie "5" avril 1922

№155

CARTE d'IDENTITE

Nous certifions par la prйsente que le Colonel JEAN
ERMATCHENKO, consul Гйньрал et Reprйsentant Diplomatique de la
Rйpublique Blanche-Ruthйnienne en Turquie, est la personne reprйsentй
par la photographie ci-jointe et que la signature se trouvant la-dessous a
йтй faite de sa propre main.

En foi de quoi le прйsent confermй par l'apposition du sceau officiel
et signatures lui est дйlivрй.

Signature: Colonel J. Ermatchenko

Blavescunas

Дйльгуй du Gouvernement de Lithuanie en Turquie

(Seal)

¹ З калекцыі В. Зенкевіча.

² З калекцыі І. Ермачэнко.

P. Ozelis:
p. Secretaire

Беларускі Стралецкі Саюз¹
Цэнтральная Управа
4 травеня 1923 г.
№260

Поўнамоцча

Цэнтральная Управа Беларускага Стралецкага Саюзу гэтым сьведчыць, што грам. Янка ЧАРАПУК (Антон Змагар) зьяўляецца поўнамоцным прадстаўніком Беларускага Стралецкага Саюзу на тэрыторыі Паўночна-Амэрыканскіх Злучаных Штатаў.

Цэнтральная Управа просіць усе беларускія арганізацыі і чужаземныя ўстановы аказываць грам. Я. ЧАРАПУКУ (А. ЗМАГАРУ) давер і дапамогу ў выпадзеньні ім яго абавязкаў.

Косіч.

Старшыня Цэнтральнай Управы Б.С.С.

Пушча

М. П.

(Круглая пячаць):

Беларускі Стралецкі Саюз

Цэнтральная Управа

Сэкрэтар

РАДА²

Беларускай Народнай Рэспублікі

ПРЭЗЫДІУМ

La Rada de la Rйpublique Dйmocratique Blanche-Rutihйnienne

Члену Рады і Упоўнаважанаму ў Амэрыцы ад Ураду Беларускай Народнай Рэспублікі — Івану Чарапуку

Ліпеня 25 дня 1923 г.

№ 79

Згодна Вашым лістам, гатуемся да пасылкі дэлегата на кангрэс у Чыкаго, якім пэўна будзе Я. Варонко.

Даклады Міністар Загранічных Спраў А. Цьвікевіч аб палітычным становішчы ўнутры і заганіцай, хутка Вам перашле, а

¹ З калекцыі Я. Чарапука.

² Там-жа.

таксама і мэморандум у Вашынгтон.

Праграма Кангрэсу мне рысуецца так:

1. Арганізацыя на мяйсцох (аблічэнныя беларусаў ва ўсей Амэрыцы і Канадзе, і ўтварэнныя ўсюды беларускіх камітэтаў).

2. Барацьба з эксплёатацыйнай беларускіх эмігрантаў і ўтварэнныя ўласнага Бюро Працы ў мейсцы высадкі эмігрантаў, і транзітнага ў Гамбургу ці ў Брэмэне.

3. Самааблажэнныя і помач Бацькаўшчыне, як ахвярамі, так і Дзяржаўнай пазыкай (плян прыкладаю).

4. Адносіны да Беларускай Народнай Рэспублікі Савецкай Беларусь

5. Адносіны да акупацыі Усходняй Беларусі Масквою і Заходняй — Польшчай.

6. Вызначэнныя ўсходніх граніц Польшчы 14 сакавіка г.г. і гвалт польскіх Уладаў над беларусамі.

7. Аб'яднаньне і падпарадкаваньне ўсіх арганізацый цэнтру — Ураду Б.Я.Р., які зьяўляецца адказным за палітыку як на мяйсцох, так і заганіцай.

8. Выбары Цэнтральнага Камітэту для Амэрыкі і Канады. Увага: Рэлігійны падзел беларусаў на праваслаўных і католікаў,

— як повад да падзелу Беларусі паміж Расеяй і Польшчай, павінен быць адкінуты з агідай. Трэба растлумачыць жыхарству ўсю нелепасць такога становішча.

Пасылаю Вам адозву да членаў Рады і беларускіх арганізацый, якую пастарайцеся надруковаць і ў амэрыканскіх газэтах і разаслаць беларусам.

Таксама прыкладаю праэкт Дзяржаўнай пазыкі і адозвы да заганічных беларусаў.

Прагледзьця гэты праэкт, унясіце папраўкі і прыпіліця назад; калі гэта камбінацыя можа мець посьпех, то мы прыступім к здзейсьненьню яе.

Пасылаю Вам і форму часовай квітанцыі на папярэднюю падпіску на заём. Разумеецца, такую адозву лепш за ўсё было-б надруковаць раней у Амэрыканскай прэсе і ад імя ўпаўнаважанага выдаваць квітанцыі і прымаць падпіску.

Мтэрыялы ўсе, якія я Вам паслаў, скарыстайце ў прэсі.

Надзвычайна важна, каб Вы зараз-жа далі поўную інфармацыю аб тым, што ёсьць. Колькі сяброў у Чыкагскім Камітэці, дзе ёсьць ужо беларускія гурткі, — з адрэсамі, бо трэба і нам арыентавацца добра, каб падыймаючы нацыянальную глебу не дапусьціць абмылак. Як гэта рэч трудная — Вы ведаеця, а таму і павінна быць усё ведама.

Усе гэтыя справы данасіця афіцыйна, каб мы маглі іх карыстаць усюды як матэрыялы, маючыя вагу, а ня толькі — як прыватныя лісты Чарапука.

Грыгас на беларускі рух у Амэрыцы глядзіць досыць скэптычна і больш прыпісуе Вашаму энтузіязму, ніж фактычнаму становішчу, тлумачучы гэта дальнасьцю расстаяннй паміж; Чикаго і другімі цэнтрамі. Але ён пэўна ня ведае беларускай натуры, а судзіць па літвінох, якія натта цяжкія »на падём; беларус праўда зьбіраецца і прыглядаецца доўга, але калі робіць, то робіць! Толькі энтузіязм можа рабіць нашу справу, бо на такую афярную працу, як мы (робім) толькі і можа пайсьці энтузіяст, які верыць у праўду і ў сваю справу.

У такіх цяжкіх і маральных і матэрыяльных варунках, як працуем мы, знойдзецца ня многа ахвотнікаў. З боку можа яно і здаецца романтичным, але толькі гэта романтичнасьць і дае нам сілу для далейшай працы.

Каб мы апіраліся толькі на рэальных фактах — ужо даўно памёрлі-б.

Дакумэнты дакладаю.

Старшыня Рады Б.Н.Р. і Дзяржаўнай Калегіі — П. Крэчэўскі¹

Чуць — атрымалі Ваша пісьмо, дзе Вы паведамляеце амаль аб усім тым, аб чым я пішу Вам у гэтым лісьце. Думкі сходзяцца. Мажліва, калі будуць грошы, вышлім і Цьвікевіча,

ПРАТАКОЛ АБ'ЕДНАНАГА СХОДУ ЧЛЕНАЎ ПРЭЗІДЫУМУ РАДЫ І РАДУ Б.Н.Р. АД 23 ЖНІЎНЯ 1923 ГОДУ, М. КОЎНА²

Былі прысутны: П. Крэчэўскі, А. Цьвікевіч, В. Захарка, Л. Заяц, Я. Варонко і У. Пракулевіч.

Слухалі: Заяву Старшыні Ўраду Б.Н.Р. А. Цьвікевіча аб стварыўшымся Ўрадзе ў складзе: Старшыні Рады Міністраў і Міністра Загранічных Спраў А. Цьвікевіча, Міністра Асьветы Я. Варонкі, вып. аб. Міністра Фінансаў В. Захарка, Дзяржаўнага Кантралёра Л. Зайца і Дзяржаўнага Пісара У. Пракулевіча.

Пасанавілі: Новы склад Ураду прыняць да ведама. Падцьвердзіць, што ўся праца Ўраду вядзецца згодна пастановы Рады Рэспублікі ад 13 сьнежня 1919 г. Прэзідыумам Рады і Радай Народных Міністраў супольна пад кіраўніцтвам Старшыні Рады Рэспублікі П. Крэчэўскага.

Увага: Прэзідыум Рады і Рада Народных Міністраў асобна не

¹ Увесь ліст пісаны рукой П. Крэчэўскага.

² Заможная Беларусь, Зборнік Гісторыі..., б. 126.

заседаюць.

Старшыня Рады Рэспублікі П. Крэчэўскі
Старшыня Рады Міністраў А. Цвікевіч
Сябры Рады Міністраў: В. Захарка, Л. Заяц, Я. Варонка
Дзяржаўны Пісар У. Пракулевіч

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА¹

Рада Народных Міністраў
RIPUBLICQUE DEMOCRATIQUE
BLANCHE-RUTHENIENNE

La Conseil des Ministres »27« жніўня 1923 г.

Глыбокапаважаны Пане!

Маю гонар давесці да Ватага ведама, што згодна майму дакладу аб Вашай нацыянальнай чыннасці ў Паўночна-Амерыканскіх Штатах, — Урад Б.Н.Р. на паседжанні сваём 20 жніўня 1923 г. пастанавіў:

1. Выказаць Вам, паважаны грамадзянін, сваю сардэчную падзяку за тую працу, якая Вамі праведзена апошнім часам, асабліва ў звязку са скліканнем першага з'езду беларускай эміграцыі ў Амерыцы — П.-А. Ш. і Канадзе;

2. Прызначыць Вас сваім сталым прадстаўніком у Амерыцы з правамі Chargé d'affaires.

З радасцю даводзячы аб вышэйпаданым да Ватага ведама, надсылаю Вам пры гэтым адпаведнае паўнамочча. Прыміце запэўнення і г. д.

Алр. Цвікевіч

Старшыня ўраду Б.Н.Р. і Міністар Загранічных спраў
ЯГО ДАСТОЙНАСЫЦІ

Грамадзяніну Яну ЧЭРЭПУКУ

Чыкаго, Іл., Амерыка.

З ПАСТАНОВЫ 2-й ПАЛІТЫЧНАЙ НАРА ДЫ 3 ДНЯ 15
КАСТРЫЧНІКА 1925 Г. У БЭРЛІНЕ^{2 3}

¹ З калекцыі Я. Чарлука.

² У нарадзе прымалі ўдзел: 1) сябры ўраду БНР: А. Цвікевіч — Старшыня Рады Міністраў, падаўшыя ў вадстаўку перад выездам на канфэрэнцыю: Л. Заяц — Дзяржаўны Кантралёр, В. Захарка — выкон. абав. Міністра Фінансаў, І. Пракулевіч — Дзяржаўны Сакратар; 2) прадстаўнікі ад частак Заходняй Беларусі, акупаваных Польшчай: А. Галавінскі і інш.; Латвіяй: К. Езавітаў і інш.; 3) прысутнічалі прадстаўнікі БССР: Ульянаў і Д. Жылунівіч, для прыйма мандатаў БНР.

³ А. Чарвякоў, За Савецкую Беларусь, Пспартагдзэл Цэнтральнага Камітэту КП(б)Б,

Заслухаўшы даклад Політычнай Сэкцыі аб агульным політычным становішчы Беларусі, нарада констатуе: падзел, замацаваны Рыскім трактатам, да с'яго дня рэжа жывое цэла адзінага беларускага народу. Нарада сьведчыць, што яна, як і ўвесь народ, ня лічыцца з гэтым падзелам, як з актамі міжнародна-праўнымі, і заклікае ўсе сьвядомыя беларускія сілы далей змагацца за аб'яднаньне ўсяе Беларусі ў адзінае дзяржаўнае цэлае.

Нарада канстатуе, што валаданьне Польшчай над Зах. Беларуссю ёсьць акт гвалтоўнай окупацыі. Дзяржаўных праў Польшчы на захопленьня абшыры нарада не прызнае. Нарада рашуча протэстуе супроць нячужаных здзекаў, якія творыць польская ўлада над безабаронным беларускім жыхарствам.

Разам з тым нарада вызнае, што на ўсходніх абшарах Беларусі створана Беларуская дзяржава ў форме Беларускай Радавай Рэспублікі. Нарада вызнае справядлівым, каб да гэтай рэспублікі былі далучаны, згодна волі мясцовага жыхарства, беларускія часткі, як, прыкладам Гомель і іншыя ўсходнія паветы.

Нарада вызнае, што «надзвычайную важнасць мае імкненьне Радавай Беларусі да здзейсьненьня нацыянальна-дзяржаўнага ідэалу беларускага народу і, вызнаючы, як цэнтр Беларускага адраджэньня, лічыць усялякія спробы актыўнай барацьбы супроць яго здрадай справе вызваленчага беларускага руху».

(Пастановы нарады падпісалі: А. Цьвікевіч, К. Езавітаў, І. Пракулевіч, А. Галавінскі, А. Заяц).

ПАСТАНОВА ПРЫНЯТАЯ, НА ПАСЕДЖАНЬНІ РАДЫ НАРОДНЫХ МІНІСТРАЎ БНР ДНЯ 15 КАСТРЫЧНІКА 1925 Г. У БЭРЛІНЕ¹

У сьвядомасьці таго, што ўлада сялян і работнікаў, замацаваная ў Менску — сталіцы Радавай Беларусі — запраўдна імкнецца адрадзіць Беларускі Народ культурна, экономічна і дзяржаўна, што Радавая Беларусь ёсьць адзіная рэальная сіла, якая можа вызваліць Заходнюю Беларусь ад польскага іга, ў поўным паразуменьні з краявымі арганізацыямі, пастанавілі: спыніць існаваньне ўраду БНР і прызнаць Менск адзіным цэнтрам нацыянальна-дзяржаўнага адраджэньня Беларусі.

(Пастанову падпісалі: А. Цьвікевіч, А. Заяц, І. Пракулевіч).

ПАСТАНОВА ПРЫНЯТА НА ПАСЕДЖАНЬНІ РАДЫ НАРОДНЫХ
МІНІСТРАЎ БНР ДНЯ 15 КАСТРЫЧНІКА 1925 Г. У БЭРЛІНЕ¹

У зьвязку з сучасным становішчам Беларусі, Заходняя часць якой знаходзіцца пад окупацыяй Польшчы, а Ўсходняя творыць Беларуска-кую Савецкую Рэспубліку ў складзе Соцыялістычнага Савецкага Саюза, ў мэтах аб'яднання ўсіх сіл народу для яго поўнага нацыянальна-соцыяльнага вызваленьня ў поўным паразуме з краёвымі беларускімі організацыямі, — пастанавілі обвесьціць ад сёньнешняга дня Упад БНР зьліквідаваным і спыніўшым сваю дзейнасьць.

(Пастанову падпісалі: А. Цвікевіч, А. Заяц, І. Пракулевіч, В. Захарка).

Мэморыял Дра Цвікевіча ўраду Савецкай Беларусі²

»Др. А. ЦВИКЕВИЧ, быв. председатель совета
министров Белорусской Народной Республики.

Решение правительства Белорусской Народной Республики прекратить свое существование и тем самым подчеркнуть значение Минска, как центра белорусского освободительного движения, созревало уже давно. Как среди белорусских организаций на местах, так и среди отдельных членов правительства уже давно была мысль о необходимости объединения всех сил народа для достижения важнейшей национальной задачи — освобождения Западной Белоруссии от польского захвата. Понятно, что подобное объединение могло состояться около Минска и ПРАВИТЕЛЬСТВА СОВЕТСКОЙ БЕЛОРУССИИ, как реальной силы, а не около правительства БЕЛОРУССКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ, имевшего преимущественно декларативный характер.

В этом отношении мнение местных организаций, отражавших настроение широких масс населения Западной Белоруссии, чем далее тем более становилось ясным и твердым. Жестокие преследования, каким подвергалось и подвергается белорусское население Виленской, Гродненской и части Минской губерний в Польше, естественно заставляет его смотреть на Восток и видеть в Советском Союзе единственного защитника своих погранных прав.

Население Западной Белоруссии видело и видит, что в то время как польская власть насилует детей, принуждая их ходить в польскую

¹ А. Чарвякоу, За Савецкую Беларусь..., б. 135. Заможная Беларусь, Зборнік Гісторыі..., б. 129.

² Там-жа.

школу, в которой они не понимают ни слова, а родителей — сажает по тюрьмам за попытки организовать школу на родном языке, в то же самое время тут через границу не чинят препятствий этому справедливому национальному стремлению, но всячески его поощряют; в то время как крестьянство Западной Белоруссии терпит страшную земельную нужду, обложено невыносимыми податями и подвергается издевательствам со стороны польских помещиков, — там за граничным столбом оно не знает никаких помещиков, несет нормальные повинности, и видит со стороны советской власти деятельное стремление улучшить его экономическое положение; в то время как здесь под Польшей оно политически бесправно (при выборах самоуправлений один польский голос равен четырем белорусским), ненавидимо центральной властью в Варшаве, стремящейся насадить в крае военную колонизацию, — там, в Советской Белоруссии оно имеет свою собственную белорусскую власть, а следовательно и гарантии полноправного положения.

Правительство БНР тоже боролось за облегчение участи населения Западной Белоруссии. Однако та возможность, которая была в его распоряжении, а именно — апелляция к «международному трибуналу справедливости» — Лиге Наций и соответственная пропаганда в Европе, не дали решительно никаких результатов.

Лига Наций оставалась абсолютно глухой к подобным протестам, равно как к интерпеляциям белорусского Посольского Клуба в варшавском сейме и сенате, и тем давала понять Польше, что она солидарна с ее политикой угнетения Белоруссии.

Нет после этого ничего удивительного, если правительство Б.Н.Р. решило сдать свои мандаты и тем подчеркнуть значение Минска. Подобный акт по нашему убеждению должен удовлетворительно быть принят прежде всего в самой Польше, а затем и в Лиге Наций.

Указанный выше чисто тактический момент, вызвавший акт ликвидации, не является однако решающий. Решающим моментом была та национальная политика, которую проводит ныне Союзное Советское Правительство. Москва учла тот факт, что национальный пафос угнетенных народов является могущественной созидательной силой и она сняла вековой запрет национального развития, наложенный на Белоруссию царским правительством. В этом отношении положение в Советской Белоруссии отражает в себе тот великий процесс возрождения угнетенных народов Востока, который столь активно и столь серьезно поддержан Советской политикой.

Чем, как не твердым решением поддержать СОВЕТСКИЙ ИИ СОЮЗ может ответить угнетенная национальность на эту поддержку.

Поэтому вполне понятно, что между возрождающимися народами и советской властью ныне пишется договор о взаимной перестраховке договор не на бумаге, а о жизни, в сознании и воле многих миллионов. Правительство БЕЛОРУССКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ поняло это глубокое историческое явление и сделало из него надлежащий вывод.

Д-р А. ЦВИКЕВИЧ

б. председатель Совета Министров

Белорусской Наоодной Республики

(ўласнартчны подпіс)

Берлин, 20. 10. 1925 г.

II

DIE WEISSRUSSISCHE VÖLKERBUND KLAGE¹

Der Weissrussische Parlamentarische Klub im Polnischen Sejm hat vor kurzem an den Völkerbund in Genf ein ausführliches Memorandum über die Lage des Weissruthenischen Volkes im polnischen Staate gerichtet. Das Memorandum zerfällt in sechs Teile und lautet folgendermassen:

Kurzer historisch-politischer Rückblick

Das Weissrussische Volk bewohnt das Gebiet des oberen Dnjepr, der Dьна, der oberen und teilweise auch das Gebiet des mittleren Nijmen, es gehört zu den slavischen Völkern und besitzt eine ruhmreiche, der Kulturwelt aber wenig bekannte Vergangenheit. Schon Ende des 10. Jahrhunderts bestanden weissrussi' sehe Fürstentümer: Polock'Witebsk an der Dьна und am oberen Nijmen, Turow Pinsk am Pripet und das Fürstentum Smolensk am Dnjepr. Diese Fürstentümer umfassten das Gebiet des heutigen ethnographischen Weissrussland, waren selbständige Staaten hatten ihre Dynastien der Rohwolodowitsch und Rurykowitsch und besaßen eine hohe Kultur. Im 14. Jahrhundert, nachdem die Dynastie der Rohwolodowitsch ausgestorben war, vereinigten sich die weissrussischen Fürstentümer allmählich mit dem litauischen Fürstentum, übernahmen offiziell dessen Namen, drückten aber dem litauischen Staat den Stempel ihrer Kultur auf. Die Weissrussische Sprache wurde die Amtssprache des litauischen

¹ Nation und Staat, Deutsche Zeitschrift für das Europäische Minoritäten' problem, Herausgegeben von Jacob Beyer, Rudolf Brandsch, Paul Schie' mann, Johannes Schmidt'Wodder, 3 Jahrgang 1929/30, Universitätsverlags' buchhandlung Wilhelm Braumüller, Wien, S. 406-410.

Grossfürstentums und blieb es bis zur Zeit, als sie infolge der Vereinigung des Litauisch-Weissrussischen Grossfürstentums mit Polen durch Beschluss des polnischen Sejms vom Jahre 1697 verboten wurde, wodurch die Polonisierung weitere Kreise von Weissrussen und Litauern eine starke Begünstigung erfuhr. Nach der Teilung Polens (1772, 1793, 1795) gehörten die weissrussischen Gebiete zu Russland. Der Jahrhundertlangen Entnationalisierung der Weissrussen durch Polen folgte nun eine gewaltsame Russifizierung seitens der russischen Regierung. Auf diese Weise verlor die weissrussische Oberschicht, besonders der Adel, im Laufe der Jahrhunderte allmählich seine völkische Eigenart, während die Masse des weissrussischen Volkes ihrer Muttersprache treu blieb und später zu einem neuen völkischen Leben erwachte. Obwohl die Weissrussen von der russischen Geschichtsschreibung und von der russischen Staatsleitung aus rein staats- und machtpolitischen Gesichtspunkten heraus als ein zum Russentum gehörender Volksstamm betrachtet und jeder Versuch einer völkischen Eigenbetonung im Keime erstickt wurde, so nahm doch schon im 19. Jahrhundert die Wiedergeburtbewegung unter den Weissrussen immer greifbarere Formen an. Das russische Revolutionsjahr 1905 gab auch der weissrussischen Bewegung grossen Ansporn. Der Puls des völkischen Eigenlebens begann von nun an im schnelleren Tempo zu schlagen.

Als die russische Revolution im Jahre 1917 auch die Weissrussen von den Fesseln der russischen Herrschaft befreite, war das nationale Bewusstsein des weissrussischen Volkes bereits so stark wachgerufen, dass der auf dem allweissrussischen Kongress gebildete Rat der Weissrussischen Volksrepublik in Minsk am 25. März 1918 Weissrussland als unabhängigen Staat proklamierte. Im Kriege zwischen Polen und Sowjetrussland konnte Weissrussland seine Unabhängigkeit nicht behaupten. Aber die Tatsache der Unabhängigkeitserklärung war von grosser Bedeutung für das völkische Leben — sie blieb seither der leitende Gedanke der weissrussischen Bewegung.

Die Weissrussen bewohnen heute ein Gebiet von zirka 350.000 km², auf dem sie mit 70 bis 90 von Hundert die unbedingte Mehrheit bilden. Die Gesamtzahl der Weissrussen beträgt augenblicklich über 10 Millionen, von denen vier Fünftel zur orthodoxen Kirche gehören. Der Rest entfällt auf das römisch-katholische und andere Glaubensbekenntnisse.

Während der Weltkrieg vielen Völkern Freiheit und Selbständigkeit brachte, wurde das weissrussische Volk im Vertrag von Riga unter drei Staaten aufgeteilt: Sowjetrussland, Polen und Lettland. Die amtliche

polnische Statistik vom 30. September 1921 ist in bezug auf die Angaben über die Weissrussen weit von der Wirklichkeit entfernt. Sie verschweigt die allgemein bekannte Tatsache, dass in Polen viele katholische Weissrussen leben, dafür aber gibt sie 22 % der Gesamtbevölkerung in den Weissrussischen Gebieten als orthodoxe Polen an, was keinesfalls der Wahrheit entspricht. Aber selbst diese tendenziöse polnische Statistik spricht von 1,001.879 Weissrussen. In Wirklichkeit leben innerhalb der augenblicklichen Grenzen des polnischen Staates rund 25 Millionen Weissrussen auf einem Gebiet von zirka 100,000 km².

Folgende Gesetze und internationale Garantien erkennen den Weissrussen das Recht auf eigene politische, kulturelle und wirtschaftliche Entwicklung zu: 1. Vertrag von Versailles (Art. 2); 2. Rigaer Vertrag (Art. 7); 3. Verfassung der polnischen Republik (Art. 111 bis 116); das Sprachengesetz vom 31. Juli 1924 und eine Reihe anderer Gesetze, u. a. die Gesetze des ehemaligen russischen Zarenreiches über Religionsfreiheit, sofern diese Rechtsbestimmungen nicht aufgehoben oder abgeändert wurden. In Wirklichkeit aber bestehen alle diese Rechte nur auf dem Papier, denn die polnische Regierung hat diese Rechtsgarantien seit jeher vergewaltigt und vergewaltigt sie noch heute, wie das aus nachstehend angeführten Tatsachen hervorgeht.

Administration und Selbstverwaltung

Die Verwaltung der weissrussischen Gebiete liegt ausschliesslich in den Händen polnischen Beamten, die aus entlegenden polnischen Provinzen hierher versetzt wurden. Diese Beamten kennen weder die Sprache noch die Verhältnisse des Landes, wodurch jeder Verkehr der Bevölkerung mit den Ämtern unerträglich wird. Hierzu kommt noch, dass der fremde Beamte, der weder Sprache noch Sitten der Weissrussen kennt, dieselben missachtet und auf diese Weise die nationalen Gefühle der Bevölkerung, die notgedrungen mit den Ämtern in Fühlung kommen muss, oft aufs tiefste verletzt. Weissrussen werden in den Staatsdienst nicht aufgenommen, besonders dann, wenn sie griechischen Glaubens sind. Bis heute bestehen und haben Rechtskraft Vorschriften, wonach Personen, die griechisch-katholisch sind, keine Staatsämter bekleiden dürfen.

Es gibt in Polen noch keine Gesetze, die die Selbstverwaltung einheitlich regeln würden. Es besteht wohl eine Verordnung des sogenannten Kommissars der Ostgebiete, die noch aus der Zeit stammt, als diese Stelle während des polnisch-bolschewistischen Krieges geschaffen wurde; sie trägt aber alle Anzeichen einer vorübergehenden, den Kriegsverhältnissen angepassten Verordnung und kann daher nicht im geringsten Masse den Anforderungen einer Regelung der

Selbstverwaltung in Friedenszeiten genügen.

Nicht nur die Selbstverwaltung der Gemeinden, sondern auch der Bezirkskreise liegt ausschliesslich in Händen der Verwaltungsbehörden. Der Starosta ((Vorsteher eines Kreises) ist gleichzeitig Vorsitzender des Kreistages, der die Hälfte des Gehaltes für den Starosten aufbringen muss. Der Unterhalt und sämtliche Repräsentationskosten des Starosten werden durch Besteuerung der verarmten Bevölkerung bestritten.

Die Selbstverwaltung in den Weissrussischen Gebieten ist nur eine traurige Fiktion. Wenn sich tatsächlich irgendwo eine Gemeinde oder Kreisverwaltung findet, die beispielweise im Sinne der Selbstverwaltung au-th nur die geringste Selbstständigkeit im Wirtschaftsleben wagt, wird sie vom allmächtigen Starosten sofort aufgelöst. An ihrer statt wird alsdann eine kommissarische Verwaltung ernannt. Auf diese Weise entstand in den weissrussischen Gebieten ein besonderer Typus eines "berufliche Gemeindevorstehers", der von Amts wegen als Handlanger der Regierungspolitik an die Spitze der Gemeinde gestellt wird, nachdem die Gemeindevahlen vom Starosten in unrechtmässiger Weise für ungültig erklärt worden sind. Ein solcher Gemeindevorsteher, in den meisten Fällen eine zugereiste unbekannte Person, geniesst natürlich nicht das geringste Vertrauen der Bevölkerung. Wie weit die höheren Verwaltungsbehörden solche Gemeindekommisare favorisieren, beweist die Tatsache, dass sie für dienstliche Missbräuche wohl in eine andere Gemeinde versetzt werden, aber gewöhnlich in der gleichen Stellung verbleiben.

Die Wirtschaftliche Lage der weissrussischen Bevölkerung Polens hängt in erster Linie von der Lage der Landwirtschaft ab, da das nach dem Rigaer Vertrag zu Polen gekommene ethnographische weissrussische Gebiet ausschliesslich ein Agrarland ist. Die Weissrussen sind zu 90 % Landbevölkerung, und zwar vorwiegend Kleinbauern, während der Grossgrundbesitz in diesen Gebieten fast ausschliesslich in polnischen Händen liegt.

Die amtliche polnische Statistik teilt den Landbesitz in den weissrussischen Gebieten wie folgt ein: — Staatswälder, Staats und öffentliche Ländereien (Kloster, Kirchen, Gemeinden), Wege, Flüsse, Städte usw. betragen 23.3% — der Grossgrundbesitz beträgt 42.1 % — der Kleinbesitz 34.6 % des Gesamtgebietes.

Der Kleinbesitz befindet sich mit verschwindend geringen Ausnahmen in den Händen von Weissrussen, während der Grossgrundbesitz gleichfalls nach polnischer amtlicher Statistik mit 88.2 % auf Polen, mit 8.8 % auf Russen und nur 1.4% auf Weissrussen und der Rest auf andere Nationalitäten entfällt.

Der Kleinbesitz besteht aus 49.2% Wirtschaften unter 5 ha; 34.7% Wirtschaften zwischen 5 bis 10 ha; 16.1 % Wirtschaften über 10 ha.

Ausserdem sind 22 % der gesamten weissrussischen Bevölkerung landlos.

Bei diesen landwirtschaftlichen Verhältnissen könnte eine Agrarreform nur dann eine Besserung der schweren wirtschaftlichen Lage der weissrussischen Bevölkerung herbeiführen, wenn die zu parzellierenden Landflächen der landarmen örtlichen Bevölkerung zugute kommen würde.

Statt das Land aber im Sinne des Agrarreformgesetzes vom 15. Juli 1920 unter die Ortsbevölkerung zu parzellieren, haben die polnischen Behörden in den weissrussischen Gebieten nur die sogenannte Militärkolonisation durchgeführt.

Diese eigenartige Kolonisation weissrussischer Gebiete mit einem rein polnischen Element vermittels Ansiedlung ehemaliger polnischer Freiwilliger aus dem polnisch-bolschewistischen Kriege hatte, den Zweck, die ethnographisch-weissrussischen Gebiete zu polonisieren. Das Militär-Ansiedlungsgesetz vom Dezember 1920 besagt, dass 17% der gesamten für die Kolonisation bestimmten Landflächen für die Ortsbevölkerung bestimmt sei. In Wirklichkeit aber sind der weissrussischen Bevölkerung auch nicht einmal diese 17% Land zugefallen.

Diese die weissrussische Bevölkerung schädigende Militärkolonisation wurde in einer Weise durchgeführt, dass dem Besitzstand der Polen in den weissrussischen Gebieten keinerlei Schaden erwuchst. Als Kolonisationsgebiet wurden lediglich Ländereien des ehemaligen Zarenreiches sowie Land benutzt, das früher Klöstern, Kirchen usw. gehörte. Polnischer Grossgrundbesitz wurde nur in verschwindend wenigen Fällen und zum ganz geringen Teil aufgeteilt.

Schulwesen. Die Anfänge des Weissrussischen Schulwesens reichen bis in die Zeit der ersten russischen Revolution. Die eigentliche Entwicklung desselben beginnt jedoch erst nach dem Fall des Zarenreiches. Die polnischen Behörden übernahmen mit den weissrussischen Gebieten fast 400 weissrussische Elementarschulen, die während der deutschen Okkupation gegründet wurden. Die polnische Regierung begann sofort die weissrussischen Schulen zu liquidieren. Schon am 1. März 1923 bestanden in den weissrussischen Gebieten auf 3380 Schulen kaum noch 37 weissrussische. Am 31. Juli 1924 kam ein Gesetz heraus, das die rechtliche Lage der Minderheitenschulwesen in Polen näher umschreibt. Auf Grund dieses Gesetzes können Minderheitsschulen eröffnet werden, wenn die Eltern von mindestens 40 Kindern entsprechende Deklarationen abgeben.

Solche Anträge auf Eröffnung von Schulen wurden nun massenhaft eingereicht. So wurden z. B. im Schuljahr 1925/26 trotz der Schwierigkeiten, die seitens der Verwaltung gemacht wurden, Anträge für 412 Elementarschulen eingereicht. Trotz der unausgesetzten Bemühungen der weissrussischen Bevölkerung, ein weissrussisches Schulwesen zu schaffen, bestehen in sämtlichen weissrussischen Gebieten zurzeit kaum 25 weissrussische Elementarschulen, von denen 2 private Schulen sind. Ausserdem gibt es 44 utoquistische Schulen, in denen in Wirklichkeit der Unterricht jedoch in polnischer Sprache erteilt wird. Als Beweis der energischen Bemühungen der polnischen Behörden, die Weissrussen mit Hilfe der Schule zu entnationalisieren, genügt es, die Tatsache hervorzuheben, dass auf insgesamt 25 weissrussische Schulen in den Wojewodschaften Wilna und Nowogródek, die den höchsten Prozentsatz an Weissrussischen Bevölkerung aufweisen, allein 2164 polnische Schulen bestehen, die den Weissrussen aufgezwungen werden.

In den wenigen weissrussischen und den übrigen utoquistischen Anfangsschulen sind die Lehrer vorwiegend nationale Polen. Sie stammen aus weit entlegenen polnischen Provinzen, denen die weissrussische Sprache völlig fremd ist. Die fachmännisch ausgebildete weissrussische Lehrerschaft dagegen ist stellunglos, lebt in grosser Not und sucht vergebens in polnischen Staatsämtern unter Zukommen, die für sie — als Weissrussen — verschlossen sind.

Auch das Mittelschulwesen befindet sich in einem trostlosen Zustand. Von den vier bestehenden weissrussischen Mittelschulen wurde nur den Gymnasien in Wilna und Nowogródek das Öffentlichkeitsrecht verliehen. Das Gymnasium in Radoszkowice wurde vollständig aufgelöst. Die Bemühungen der weissrussischen Bevölkerung, auch die Erlaubnis zur Eröffnung von Lehrerseminaren zu erhalten, sind bis jetzt erfolglos geblieben. Das ist ein Beweis für die Tendenz der Regierung, das weissrussische Schulwesen auch für die Zukunft zu vernichten. Zu bemerken wäre noch, dass der Bialystoker Bezirk mit vorwiegend Weissrussischer Bevölkerung noch keinerlei gesetzliche Regelung erhalten hat, so dass die Weissrussen dieses Bezirkes nicht einmal das Recht und die Möglichkeit besitzen, weissrussische Schulen zu eröffnen oder sich im Verkehr mit den Staatsämtern ihrer Sprache zu bedienen.

Religionsfragen. Die Weissrussen gehören der römisch-katholischen oder der griechisch-orthodoxen¹ Kirche an. In den östlichen Wojewodschaften Polens gibt es eine Million katholischen Weissrussen, deren Muttersprache weissrussisch ist. Da die katholischen Weissrussen

¹ "griechisch-katholischen" - durch Druckfehler.

infolge ihrer religiösen Gleichheit mit den Polen und der seit jeher der weissrussisch-katholischen Kirche aufgezwungenen polnischen Sprache angeblich ein dankbareres Element zur Entnationalisierung abgeben, zählt die polnische Statistik, alle katholischen Weissrussen zur polnischen Nationalität.

Als nach der Entscheidung des Botschafterrates in Paris das Polentum in den weissrussischen Gebieten festeren Boden fasste, wurde der Aufschwung im weissrussischen katholischen Leben durch Polizeimassnahmen gehemmt. Das Konkordat mit dem Apostolischen Stuhl vom Jahre 1924 erwies sich ab besonders ungünstig für die nichtpolnischen Katholiken. Aber selbst dieses Konkordat wird vergewaltigt, wenn es sich darum handelt, gewisse den Weissrussen günstige Bestimmungen zu umgehen. Art. XIII des Konkordats bestimmt, dass Geistliche eine Strafe, die keinen Verlust der bürgerlichen Rechte vorsieht, im Kloster abtun. Und doch wurde der weissrussische Führer Pfarrer Winzenty Godlewski, der ohne Verlust der Rechte zu zwei Jahren Festung verurteilt wurde, im Mokotower Gefängnis in Warschau untergebracht.

Die polnische Regierung tritt jedoch mit ihrer Assimilationsbestrebung nicht immer offen hervor. Im kirchlichen Leben, wo die Regierung die breiten Massen nicht unmittelbar beeinflussen kann, werden die massgebenden geistlichen Stellen durch ausgesprochene polnische Chauvinisten besetzt, die in der Kirche eine der Regierung genehme Politik treiben. In letzter Zeit hat der Wilnaer Erzbischof Jablzykowski eine besonders rege Tätigkeit gegen alles, was weissrussisch ist, entfaltet. Vor allen hat er in rein weissrussischen Gemeinden die weissrussische Sprache in der Kirche verboten. Alle Bemühungen der Gemeinde um die Wiedereinführung der weissrussischen Sprache blieben vergeblich. Die weissrussischen Geistlichen werden in rein polnische Gemeinden versetzt, um ihnen so die Möglichkeit zu nehmen, in ihrer Muttersprache unter ihren eigenen Volksgenossen zu arbeiten. An Stelle der in entlegene polnische Gemeinden verschickten weissrussischen Geistlichen setzt der Erzbischof in den weissrussischen Gemeinden polnische Geistliche ein.

Als sich diese Polinisierungsmittel zur Unterdrückung der weissrussischen nationalen Bewegung als zu wenig wirksam erwiesen, ging der Erzbischof Jablzykowski in seiner politischen Tätigkeit über die Grenzen der Kirche hinaus. Am 12. Dezember 1928 veröffentlichte er einen Erlass, demzufolge den weissrussischen Katholiken die Zugehörigkeit zur Christlich-Demokratischen Weissrussischen Partei sowie das Lesen ihres Organs "Bielaruskaja Krynica" verboten wurde. Auf

Grund dieses Dekrets terrorisieren die polnischen Geistlichen die weissrussische Bevölkerung und scheuen bei den widerspenstigen selbst vor Gewaltmassregeln nicht zurück. So werden % B. die Abonnenten der verbotenen Zeitschrift während des Gottesdienstes aus der Kirche entfernt.

Entwickelt sich das völkische und religiöse Leben der katholischen Weissrussen schon unter sehr schwierigen Verhältnissen, so ist die Lage der orthodoxen Weissrussen noch um vieles schwieriger. Zwar sind beide Kirchen, sowohl die katholische als auch die orthodoxe, formell gleichberechtigt — ja die rechtliche Lage der orthodoxen Kirche ist sogar durch die Bestimmungen des Versailler Vertrages garantiert — doch findet die polnische Regierung trotzdem Mittel, und Wege, um die ihr in Versailles auferlegten Verpflichtungen zu umgehen.

Im ganzen wohnen etwa 15 Millionen orthodoxen Weissrussen in den zu Polen gekommenen weissrussischen Gebieten.

Von dem Tage an, dem die polnische Armee die weissrussischen Gebiete besetzte, begann mit Hilfe der Verwaltungsbehörden die Wegnahme orthodoxer Kirchen und ihre Umgestaltung in katholische unter dem Vorwand, dass sie früher einmal katholisch waren. Auf Grund des Dekrets vom 18. Dezember 1928 griff die Verwaltung des beweglichen und unbeweglichen Vermögens der orthodoxen Kirche in die Hände der Regierung über. Seither wurde die Wegnahme der orthodoxen Kirchen noch in viel grösserem Masse betrieben. Bis jetzt wurden in weissrussischen und ukrainischen Gebieten insgesamt 1300 orthodoxe Kirchen weggenommen, von denen eine grosse Zahl nie katholische waren. Fast durchwegs ging die Wegnahme der Kirche unter Gewaltakten, Blutvergiessen, Schändung und Zerstörung der Kirche vor sich. Polizei, Militär und fanatischer Pöbel drangen oftmals während des Gottesdienstes in die Kirche ein, stürzten den Gottesdienst, so dass er nicht einmal beendet werden konnte, worauf die kirchliche Inneneinrichtung beschädigt, die Bilder hinausgeworfen und verbrochen und die orthodoxen Priester geschmäht wurden.

Am 17. Dezember 1920 wurde ein Dekret erlassen, das der orthodoxen Kirche jede Lebensmöglichkeit nehmen sollte. Durch dieses Dekret hatte die Regierung das Recht für sich in Anspruch genommen, den Kirchlichen Grundbesitz für die Agrarreform zu beschlagnahmen. Diese beiden Dekrete hatten zur Folge, dass den orthodoxen Kirchen ungeheurer Landbesitz weggenommen wurde.

Nach der russischen Gesetzgebung waren für eine bekenntnisgruppe mindestens 50 Personen erforderlich. Jetzt verlangen die Polen aus unbekanntem Gründen für die Bildung einer Hauptgemeinde

mindestens 3000 Gemeindeglieder, für eine Zweiggemeinde 1500.

In letzter Zeit wird versucht, den Kampf gegen die orthodoxe Kirche mit anderen Mitteln zu führen. Man ist bemüht, eine Union mit der römisch-katholischen Kurie herbeizuführen. Diese Bestrebungen hatten seit jeher einen politischen Beweggrund. Die polnische Regierung glaubt, mit Hilfe der kirchlichen Union die orthodoxen Weissrussen leichter polonisieren zu können und schreckt hierbei vor keiner Rechtlosigkeit zurück.

Als charakteristische Beispiele dieser Gewalttaten auf religiösem Gebiet können die Geschehnisse in Delatycze, Podorosku, Torokany u. s. m. herangezogen werden.

Die orthodoxe Geistlichkeit befindet sich in einer erniedrigenden Abhängigkeit von den Verwaltungsbehörden, die ihnen beispielweise die Zuerkennung der polnischen Staatsbürgerschaft verweigern, wodurch die Geistlichen tatsächlich jeden Rechtsschutz verlieren. Als nichtpolnische Staatsbürger leben die orthodoxen Geistlichen in steter Gefahr des Brotverlustes und der zwangsweisen Ausweisung. Ferner sei noch bemerkt, dass selbst die geringe im Haushaltsplan des polnischen Staates für die orthodoxe Kirche vorgesehene Summe nicht einmal zur Hälfte bestimmungsgemäss ausgezahlt wird.

Dass die polnische Regierung nicht gewillt ist, der orthodoxen Kirche weder nach aussen hin noch im Innern irgendwelche Freiheit und Selbständigkeit einzuräumen, beweist die Tatsache, dass bis jetzt das Verhältnis der orthodoxen Kirche zum Staate noch in keiner Weise gesetzlich geregelt ist. Es gelten nur allgemeine Verordnungen und die Verfassung. Bis jetzt konnte zwischen der orthodoxen Kirche und dem polnischen Staat noch kein Konkordat abgeschlossen werden, wodurch sie keine Möglichkeit besitzt, ihre Synoden selbständig einzuberufen, die die kanonische Grundlage jeder inneren Verfassung einer Kirche ist. Alle anderen christlichen und nichtchristlichen Bekenntnisse in Polen hatten schon die Möglichkeit, ihre kirchlichen Tagungen einzuberufen und ihre Kirche nach eigenen kirchlichen Rechten zu organisieren.

Schlussfolgerung. Auf Grund der obenan geführten Tatsachen und Beispiele aus den verschiedenen Gebieten des sozialen Lebens der Weissrussen muss fest gestellt werden, dass die polnische Regierung entgegen allen internationalen Verpflichtungen und entgegen den Gesetzen der polnischen Republik durch eine Unterdrückungs- und Entnationalisierungspolitik die Weissrussen der elementarsten Rechte auf kulturelle, völkische und wirtschaftliche Entwicklung beraubt. Infolgedessen wendet sich der Weissrussische Parlamentarische Klub als diejenige

Institution, die berufen ist, die Stimmung und die öffentliche Meinung des russischen Volkes zu vertreten, an den Hohen Rat des Völkerbundes mit der Bitte, er möge entsprechende, in seiner Kompetenz liegende Schritte zum Schutze der in Polen lebenden weissrussischen Bevölkerung unternahmen¹.

Працікол нарады прадстаўнікоў беларускіх арганізацыяў і устаўшау з Нямецчыны і Гэнэральнай Губэрні, адбытай 19 чэрвеня 1941 г. у Бэрліне²

Прысутныя: з Райху — адвакат Мікалай Шкялінак — Старшыня Беларускага Камітэту Самапомачы ў Нямецчыне, дыпл. інж. Анатоль Шкутка — Кіраўнік Беларускага Прадстаўніцтва ў Нямецчыне, др. Вітаўт Тумаш — Старшыня Ліцманштадзкага Аддзелу Беларускага Камітэту Самапомачы ў Нямецчыне, з Гэнэральнай Губэрні — кс. Вінцэсь Гадлеўскі — Дэлегат Беларускага Камітэту ў Гэнэральнай Губэрні і Старшыня Беларускага Нацыянальнага Фронту.

Бяручы пад увагу, што арганізацыйнае жыццё беларускай эміграцыі ў Нямецчыне і Гэнэральнай Губэрні натоўкі развілося, што стаецца жыццёвая і гістарычная неабходнасьць — стварэньня цэнтральнай установы для кіраваньня, плянаваньня і коардынацыі беларускай нацыянальнай працы ў Нямецчыне і Гэнэральнай Губэрні, прысутныя аднагалосна вынясьлі наступныя пастановы:

1. Стварыць ад сянняшняга дня Беларускі Нацыянальны Цэнтр у наступным складзе:

Др. Мікалай Шчорс — Старшыня Беларускага Камітэту ў Гэнэральнай Губэрні;

Адвакат Мікалай Шкялёнак, Старшыня Беларускага Камітэту Самапомачы ў Нямецчыне і рэдактар беларускай газэты «РАНЦА»;

Дыпл. інж. Анатоль Шкутка, Кіраўнік Беларускага Прадстаўніцтва ў Нямецчыне;

Кс. мгр. Вінцэсь Гадлеўскі, Старшыня Беларускага Нацыянальнага Фронту;

Інж. Часлаў Ханяўка, заступнік старшыні і пісар Беларускага Камітэту ў Гэнэральнай Губэрні;

Др. Вітаўт Тумані, Старшыня Ліцманштадзкага Аддзелу Беларускага Камітэту Самапомачы ў Нямецчыне;

¹ Падпісалі: сэнатары — Васіль Рагуля і Вячаслаў Багдановіч і пасол Фабіян Ярэміч (паводля інфармацыі Р. Астрыўскага).

² З калекцыі М. Шчорса.

2. На Старшыню Беларускага Нацыянальнага Цэнтру выбраны др. Мікалай Шчорс

3. Ува ўсіх справах кіравання, плянавання і коардынацыі беларускае нацыянальнае працы, пастановы павінны прыймацца бальшынёй галасоў сяброў Беларускага Нацыянальнага Цэнтру. У прыпадку роўнасьці пераважае голас Старшыні. Пастановы Беларускага Нацыянальнага Цэнтру маюць для ўсіх ягоных сяброў абавязваючае значаньне;

4. Паседжаньні Беларускага Нацыянальнага Цэнтру склікаюцца Старшынёю Цэнтру з собскай ініцыятывы, або на жаданьне прынамся трох сяброў Цэнтру. У прыпадку немагчымасьці зьезду сяброў Цэнтру, дапушчаецца апытальны спосаб галасаваньня;

5. Да Беларускага Нацыянальнага Цэнтру могуць быць пакліканы новыя сябры.

Праатакол гэты напісаны ў шасьці (6) экзэмплярах, зь якіх кожны зьяўляецца арыгіналам.

(—) В. Гадлеўскі

(—) Др. В. Тумаш

(—) А. Шкутка

(—) М. Шкялёнак

(—) Др. М. Шчорс

Бэрлін, 19-га чэрвеня 1941 г.

АСЬВЕДЧАНЬНЕ¹

Ад 15 ліпеня 1941 г. да 30 верасьня 1941 г. я быў кіраўніком Менскае Акругі Беларусі. Арміі Савецкае Расеі былі адагнаны нямецкімі войскамі далёка на ўсход і беларуская цывільная адміністрацыя наладжвала кіраўніцтва краю.

Пад маім кіраўніцтвам у Менскай Акруговай Управе працаваў статыстычны аддзел на чале з прафэсарам Менскага Ўнівэрсытэту. Будучы добра абазнаным з мясцовымі дачыненнямі, гэты прафэсар адшукваў і прыносіў мне са спаленага гораду розныя дакумэнты былых савецкіх уладаў.

Аднойчы ён прынёс мне частку парванага «зусім сакрэтнага» дакумэнту НКВД, які ён знайшоў у ДOME Правительства», дзе была графа: «Репрессированных по Советскому Союзу на 1 января 1941 года». У гэтай графе стаяла цыфра: «32,672.484» (трыццаць два міліёны шэсьцьсот семдзсят дзеве тысячы чатырыста восемдзсят

¹ З калекцыі І. Касяка.

чатыры). Гэтую лічбу я вынатаваў сабе, бо-ж выглядала, што за 23 гады свайго існавання камуністычная ўлада рэпрэсавала кожнага шостага жыхара Савецкага Саюзу.

Дакумэнт гэты быў здадзены нямецкім вайсковым уладам, якія акупавалі Беларусь у тую пару.

Лёндан, 10 жніўня 1958 г.

(—) Радаслаў Астроўскі

АСЬВЕДЧАНЬНЕ¹

Мы ніжэйпадпісаныя, сьцьвярджаем, што мелі ў сваіх руках і чыталі поўнасьцю, у міжчасе ад канца 1941 г. да 1944 г., падчас нашага прабываньня ў Менску, на Беларусі, наступны дакумант НКВД СССР, выкананы ў 1931 г.

Дакумант складаўся з каля 250 балонак ня першай копіі машынапісу, на расейскай мове і быў збрашчураваны ў вадзін тоўсты сшыток у картоннай вокладцы. Вокладка была выканана ў друкарні, з напісам на гарэ: »Народный Комиссариат Внутренних Дел СССР «З левага боку на гарэ быў напіс: »Совершенно секретно«. Ніжэй быў тытул напісаны на машыне: »Заключительное обвинение по делу шпионской закордонной диверсионной организации под названием: «Белорусский Национальный Центр«.

Зьмест дакуманту складаўся з двух частак. Першая частка датычыла ўсіх абвінавачаных. У ёй падавалася, што ўсе абвінавачаныя зрабілі змову ў паразуменьні з польскім гэнэральным штабам, з мэтай адарваньня БССР ад СССР і стварэньня беларускай буржуазнай капіталістычнай дзяржавы, пад польскім пратэктаратам. Абвінавачаныя мелі ўзьняць збройнае паўстаньне супроць савецкай улады ў БССР. Згодна дамоўленасьці, польскія збройныя сілы мелі прыйсьці з дапамогай паўстаўшым. Для правядзеньня ў жыцьцё гэтага пляну была створана, ў паразуменьні з польскім гэнэральным штабам, дэфэнзывай і контрразьведкай, адумасловая арганізацыя пад назовам: »Беларускі Нацыянальны Цэнтр«. На чале гэтай арганізацыі стаў Р. Астроўскі, а ў склад яе ўваходзілі беларускія »нацыянал-шавіністы«, як: Б. Тарашкевіч, Ю. Сабалеўскі ды іншыя, прабываючыя на Заходняй Беларусі. БНЦэнтр выслаў сваіх агэнтаў у Савецкую Беларусь з адумасловымі заданьнямі. Р. Астроўскі, як дырэктар Віленскай Беларускай Гімназіі, выслаў у БССР у характары агэнтаў сваіх вучняў.

¹ Там-жа.

Падаваліся выкрытыя плянаваныя тэрорыстычных актаў на кіраўнікоў савецкай улады ў БССР: старшыню СОВНАРКОМУ, сакратара ЦК камуністычнай партыі ды іншых. Праектаваўся ўзрыў электроўні ў Менску на рацэ Сьвіслачы ды інш. Агэнты БНЦэнтру пашыралі вусную прапаганду, выклікаючую ненавісьць да савецкай улады.

Справы Р. Астроўскага, Б. Тарашкевіча і Ю. Сабалеўскага былі выдзелены дзеля прабываньня іх па-за абыягам савецкай улады на Заходняй Беларусі.

У другой частцы дакуманту былі пералічаныя ўсе абвінавачаныя па прозьвішчу ды імя, з датай народжэньня, адукацыяй, датай прыбыцьця ў БССР з Заходняй Беларусі, ці Чэхіі. Усіх абвінавачаных было 196 асоб, з якіх адна асоба, прозьвішчам Якішовіч, была звольненая.

Пры кожным абвінавачаным падаваліся кароткія паказаньні абвінавачанага. Усе паказаньні былі вельмі падобнымі да сябе. Былыя паслы БСРГрамады і беларускага пасольскага клюбу «Змаганьне», як і іншыя абвінавачаныя, прызнаваліся, што дзеілі па загаду польскай дэфэнзывы, каб адарваць БССР ад СССР і далучыць да Польшчы. З абвінавачаных толькі 17 асоб не прызналіся да прыпісаных ім праступстваў. Пры абвінавачаных падаваліся прозьвішчы асоб, якія даказалі іх віну (улічылі). Некаторым абвінавачаным закідалася ранейшае супрацоўніцтва іх у Заходняй Беларусі з Ю. Саковічам, як беларускім нацыянал-шавіністам, які ў тым самым часе сядзеў у польскай турме, абвінавачаны ў антыпольскай і про-савецкай дзейнасьці.

Абвінавачанымі былі беларускія перабегчыкі з Заходняй Беларусі, якія па розных прычынах шукалі азылю ў БССР. У ліку абвінавачаных былі былыя паслы БСРГрамады і беларускага пасольскага клюбу «Змаганьне», як: Флегонт Вальнец, Гаўрылік, Ігнат Дварчанін, Петра Мятла, Сымон Рак-Міхайлоўскі, Павал Валашын, гэнэральны сакратар БСРГрамады Максім Бурсэвіч. Вялікую частку абвінавачаных станавілі былыя вучні Віленскай, Наваградзкай, Клецкай і Радашкаўскай беларускіх гімназіяў ды Віленскай Праваслаўнай Духоўнай Сэмінары, якія пераходзілі нелегальна ў БССР з мэтай здабыцьця вышэйшай асьветы. Сярод былых вучняў былі прозьвішчы: Сурага Ёсэвалад, Бабровіч Андрэй, Прохараў, Шалешка, Бурсэвіч Ігар, Урбановіч Язэп, Грыц Зоя, Янэль, Грыц Вера, Грыц Аляксандра, Грыц Аўген, Шыцік, Урбановіч Ганна, Коўшык, Арэнь. Сярод абвінавачаных быў адзін жыд, Шустэр, абсалвэнт беларускай гімназіі, які хацеў здабыць вышэйшую асьвету ў БССР.

Сярод абвінавчаных было прозвішча савецкага выкладчыка на шпіёнскіх курсах НКВД. Паміж абвінавчанымі былі прозвішчы беларускіх нацыянальна-культурных працаўнікоў з Таварыства Беларускай Школы, якія у БССР шукалі прытулку ад польскіх прасьледаў у Заходняй Беларусі Сярод абвінавчаных маглі быць і сябры КПЗБ, якія пасля прывалаў у Заходняй Беларусі перабягалі у БССР.

Акт абвінавчання быў падпісаны пракурорам і дзвюма сьведчамі.

Ніхто з нас, як і з нашых знаёмых, не спаткаў жывымі нікога з абвінавчаных па гэтай справе і ня чуў аб іх месцапрабываньні.

Гэты дакумант быў знойдзены навуковым працаўнікам у ДOME Ураду ў Менску ў жніўні 1941 г. і перададзены ім Р. Астроўскаму, Намесьніку Менскай Акругі.

(—) Радаслаў Астроўскі, Намесьнік Менскай Акругі ў верасьні 1941 г.

(—) Юры Сабалеўскі, Старшыня Беларускай Народнай Самапомачы ў Менску ў 1943 г.

(—) Іван Касяк, Кіраўнік Будаўнічага Аддзелу Менскай Акругі ў верасьні 1941 г.

Вынятак са сьведчаньня Васіля Місюля, прадстаўленага ў 1954 г. адумысловаму камітэту Амэрыканскага Кангрэсу, пад старшынствам Ч. Керстэна, дасьледуючаму камуністычную агрэсью¹

(З калекцыі І. Касяка)

Па прафэсьі я настаўнік народнай школы. Я жыў і працаваў у Заходняй Беларусі да 1944 г. Ад 1944 г. да 1950 г. я жыў у Нямецчыне як эмігрант. У 1950 г. я выэміграваў у СШПАмэрыкі.

Я хачу падаць наступныя інфармацыі адносна савецка-Расейскай палітыкі «вызваленьня» на Заходняй Беларусі ад 1939 г. да 1941 г.

.....²

Па звальненьні мяне з працы настаўніка савецкімі ўладамі, за неадпаведную самакрытыку, я доўга ня мог знайсці занятку. Нарэшце некалькі месяцаў да вайны з немцамі, пры помачы знаёмых я прыстроіўся бугальтарам у домаўправе гораду Вялейкі. У гэтым часе пачаліся масавыя дэпартацыі жыхароў Беларусі ў Сьбір.

¹ Там-жа.

² Апушчана дзеля недахопу мейсца.

Прышамінаецца наступны эпізод.

Аднае раніцы ня прышоў на працу мой памоцнік Яцкевіч. Хутка выясьнілася, што яго мінулай ночы забрала НКВД. Але яму належыла аплата за працу. Я, як бугальтар, пастанавіў аднесці ягоныя грошы на станцыю, дзе ён сядзеў у цягніку, які яшчэ не адыйшоў. На станцыі я пабачыў жудасны абраз. Там стаяў даўгі цягнік, з нейкіх 60 вагонаў, у якіх перавозілі звычайна скаціну. Цягнік быў абстаўлены ўзброенымі жаўнерамі НКВД з абодвух бакоў, па 4 вартаўнікі каля кожнага вагону. Вакенцы вагонаў былі закратаваныя калючым дротам і немагчыма было бачыць у іх людзей.

На станцыі было шмат сваякоў арыштованых, якія прынясьлі ежу, ці вопратку для сваіх родных, якія былі ў вагонах. Жаўнеры нікога не дапушчалі да цягніка і намаўлялі людзей, каб яны вярталіся дамоў, бо ў вагонах людзі маюць усяго досыць і нічога не патрабуюць, а перададзенае выкідаюць прэч на другі бок цягніка, хаця там ня было нічога відаць выкіненага.

Мяне так сама доўга не дапушчалі да цягніка. Толькі галоўны начальнік, які кіраваў дэпартацыяй, дазволіў мне перадаць заробленыя грошы Яцкевічу. Пасля доўгага шукання і лаянкі з жаўнерамі мне паказалі вагон, у якім меў быць Яцкевіч. Падвязаўшы грошы на кій я перадаў іх у руку, якая высунуліся праз калючы дрот вакенца, ня ведаючы чыя гэта была рука, бо твару пабачыць з зямлі было немагчыма.

Гэта толькі адзін цягнік з дэпартаванымі на Сьбір беларусамі, які я бачыў асабіста. Але з Вялейкі іх адышло значна больш.

Іншы, яшчэ больш жудасны абраз бальшавіцкай апекі на беларускіх землях я бачыў пасля таго, як бальшавікі ўцяклі з Вялейкі перад наступваючымі нямецкімі войскамі. Калі ўсе ўпэўніліся, што наехаўшыя з Савецкай Расеі бальшавікі уцяклі, а іх мясцовыя памоцнікі пахаваліся, то шмат народу захацела адведаць турму, з якой у начы выгналі ўсіх арыштованых невядома куды. У турме нашым вачом паказаліся абставіны, у якіх бальшавікі трымалі людзей і якіх нельга забыцца да сьмерці. На ніжэйшым паверху камэры былі высака забалочаныя нячыстотамі, урынай, бруднай саломай. Вышэйшыя камэры былі пазаліваныя нячыстотамі з парашак. Смурод у будынку быў не да вытрыманьня.

На турэмным панадворку была пабудаваная невялікая зямлянка, з якой ішоў акрываўлены сьлед па зямлі ад нечага цяжкага валочанага ў бок сьвежа закопанай траншэі тут-жа на гародзе. У зямлянцы мы пабачылі моцна апырсканую кроў сьцяжу, на якой было шмат дзюрак ад куль. На падлозе з пяском быў аграмадны грыб

згусьцелай крыві. Тут стралялі людзей, якіх пасля: цягнулі па зямлі ў траншэю.

На другі дзень створаная гарадзкая ўправа, пад кіраўніцтвам А. Сапешкі, прыступіла да раскопак на турэмным панадворку. Я бачыў як адкапалі адну самую сьвежую траншэю. Тут былі застрэленыя куляй у патыліцу людзі, са зьвязанымі назад калючым дротам рукамі, уложаныя адзін каля другога і прысыпаныя ня тоўстым слоям зямлі. Пласты людзей ляжалі адзін над другім, разьдзеленыя ня тоўстымі сляямі зямлі. Пры мне адкапалі тры пласты яшчэ сьвежых трупаў. Шмат хто з людзей мог распазнаць сваіх родных, ці знаёмых па твары, а ў ніжэйшых пластах — па вопратцы. Далейшых раскопак я не бачыў, бо на панадворку турмы немагчыма было стаяць дзеля цяжкага паху ад адчыненых магіл. Пры мне было выдабыта больш за сотню трупаў. Распазнаных забралі родныя з бліжэйшых вёсак і пахавалі на сваіх магілках. Рэшту ахвяраў перавезлі на гарадзкі могілнік і пахавалі па хрысьціянскаму абраду.

Агулам знойдзена ў Вялейскіх траншэях каля 500 трупаў людзей, вымардаваных НКВД за паўтара году савецкай улады. Так было ў невяліччай Вялейцы¹, але-ж: такія парадкі былі пад саветамі па ўсёй шматпакутнай Беларусі. Травень, 1954 г., Нью-Йорк

(Адозва)²

Партызаны Слуцкага лесу!

Сьмерць і зьнішчэньне стаіць перад Вамі!

Гэта быў толькі першы удар!

Нямецкія павертаныя сілы цяпер будуць штодня атакаваць

Вашы лягеры і сховішчы.

Нямецкія павертаныя сілы цяпер будуць штодня атакаваць

Вашы і балоты аж да зьнішчэньня.

Партызаны!

І Сталін ня можа Вам больш аказаць дапамогі.

Апошнія яго рэзэрвы вычэрпваюцца 1000 км ад Вас.

Дзе-ж засталіся абяцаньні Сталіна і Вашых камісараў!

Не давайцеся ім ашуквацца!

Партызаны!

Хто хоча ратаваць сваё жыццё — здавайцеся!

Хто з Вашых радоў пяройдзе да нас, — знойдзе ахрану.

¹ У самой Вялейцы ў тых часы жыло каля 4000 насельніцтва.

² Там-жа.

Партызаны!

Пераходчыкі з Вашых радоў казалі нам, што Вы таксама хацелі-бы да нас перайці, але думаеце, што будуць Вас мучыць альбо забіваць. Я, як найвышэйшы шэф паліцыі гэтае тэрыторыі, даю Вам мае слова, што нікому з Вас, хто прыйдзе да нас з аружжам ў руках, якая-коlechы крыўда ня будзе зроблена.

Кожны можа свабодна выбраць, ці з сваёю сям'ёю застацца тут і працаваць пад нямецкай апекай, ці выехаць з сваёю сям'ёю на час трываньня вайны на працу ў Нямецчыну.

Сяляне і работнікі!

Вёскі, якія прыймаюць бандытых, будуць бязлітасна бамбардаваны. Ратуіцеся, ратуіце свае сем'і, свае дамы і дабытак! Памагайце ў адбудове Вашай Бацькаўшчыны, тагды хутка скончыцца вайна.

фон Готбэрг

Гэнэрал-паручнік Паліцыі

Гэтая картка служыць пры пераходзе пропускам для адзіночнага і для цэлае групы.

III

Распараджэньне аб Статуце Беларускае Цэнтральнае Рады, ад 21 сьнежня 1943 г.¹

На падставе § 1 распараджэньня Дзяржаўнага Міністра для занятых усходніх абшараў аб правадаўсьцьве ў Дзяржаўным Камісарыяце Остлянду ад 24 красавіка 1942 г. (Весьн. Дзярж: Мін. Усх. б. 17-Менс. Урад. Весьн. б. 115) пастанаўляю:

Статут Беларускае Цэнтральнае Рады, які быў апавешчаны 21 сьнежня 1943 г. прадстаўніком працоўнага беларускага народу, уводзіцца гэтым заднім чыслом як распараджэньне ў сілу. Статут мае наступны тэкст:

СТАТУТ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ

I

Беларуская Цэнтральная Рада зьяўляецца Прадстаўніцтвам беларускага народу, пакліканым у межах нададзенага яму самаўраду. Сядзіба яе знаходзіцца ў Менску.

II

¹ Amtsblatt des Generalkommissars in Minsk, Jahrgang 4, №4, am 25. Mdrz 1944, S. 81-82.

Беларуская Цэнтральная Рада мае заданьне мабілізаваць усе сілы беларускага народу для зьнішчэньня бальшавізму і прычыніцца гэтым да канчальнага вызваленьня беларускага народу з-пад ярма крывавага бальшавіцкага панаваньня.

III

Беларуская Цэнтральная Рада мае права і абавязак складаць дзея гэтага нямецкму кіраўніцтву ўсе адпаведныя і неабходныя прапановы.

У межах пастаўленых ёй заданьняў яна будзе самастойна вырашаць і праводзіць усе неабходныя мерапрыемствы у галінах сацыяльнага, культурнага і школьнага жыцьця.

Беларускім арганізацыям і згуртаваньням, якія існуюць у гэтых галінах, яна мае права даваць дырэктывы.

IV

Ні чале Беларускае Цэнтральнае Рады стаіць Прэзыдэнт, які вызначаеца і адклікаеца Гэнэральным Камісарам. Іншых сяброў вызначае Гэнэральны Камісар на прапанову Прэзыдэнта.

V

Свае выканальныя і адміністрацыйныя распараджэньні Беларуская Цэнтральная Рада выдае са згодай Гэнэральнага Камісара.

VI

Статут Беларускае Цэнтральнае Рады адразу-ж уступае ў моц. Менск, 21 сьнежня 1943 г.

Der Generalkommissar in Minsk

M.d.F.d.G.b.

von Gottberg

Менск, 1 сакавіка 1944 г.

ПАСТАНОВА №1 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, ДАДЗЕНА Ў МЕНСКУ 21 СЬНЕЖНЯ 1943 Г. ¹

У поўнай сьведамасьці важнасьці перажыванай хвіліны і адказнасьці перад Народам і гісторыяй, з пачуцьцём шчырага жаданьня аддаць усяго сябе на службу многапакутнай маёй Бацькаўшчыне, каб супольна з лепшымі сынамі беларускага народу вывясці яе на шырокі шлях самастойнага і незалежнага існаваньня, я з гэтага 21 сьнежня 1943 г. абыймаю становішча Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады.

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

Праф. Р. Астроўскі
ПАСТАНОВА №2 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬнай
РАДЫ, Г. МЕНСК, 15 СТУДЗЕНЯ 1944 Г. ¹

У пастанове сваёй з дня 21. XII. 43 г., я выказаў шчырае
жаданьне вывясці сваю бацькаўшчыну Беларусь на шырокі шлях
самастойнага і незалежнага існаваньня.

Прымаючы пад увагу, што рэалізацыя пастаўленага заданьня
вымагае супольнага дружнага высілку ўсіх лепшых сыноў беларускага
народу, я паклікаю на сяброў Беларускай Цэнтральнай Рады
наступных асобаў:

1. Шкялёнка Мікалая
2. Сабалеўскага Юрыя
3. Кушала Франца
4. Кандыбовіча Сямёна
5. Сьвірыда Паўла
6. Селяха Вечаслава
7. Калубовіча Аўгена
8. Грынкевіча Станіслава
9. Родзька Ўсевалада
10. Астроўскага Міхаіла
11. Буляка Мікалая
12. Оrsa Пятра
13. Стаськевіча Сьцяпана
14. Калядка Сьцяпана.

Сядзібаю Беларускай Цэнтральнай Рады і ўсяго яе Кіраўніцтва
зьяўляецца сталічны горад Беларусі Менск.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №3 БЕЛАРУСКОЙ ЦЭНТРАЛЬнай РАДЫ, Г.
МЕНСК, 24 СТУДЗЕНЯ 1944 Г. ²

Прысутнічаюць усе сябры Рады на чале з Прэзыдэнтам Рады
праф. Астроўскім.

§ 1.

На прапанову Прэзыдэнта Рады вызначаецца Прэзыдыум Рады
ў наступным складзе: Прэзыдэнт Рады праф. Астроўскі Р. і (сябры) сп.
Шкялёнак М., Сабалеўскі Ю., Кушэль Ф., Родзька У. і Кандыбовіч С.

Прызначаюцца: першым Віцэ-прэзыдэнтам сп. Шкялёнак М.,

¹ Там-жа

² Там-жа

другім Віцэ-прэзыдэнтам сп. Сабалеўскі Ю.

§ 2.

Для ахопу ўсіх галін працы на бягучы пэрыяд, арганізуюцца пры Беларускай Цэнтральнай Радзе наступныя аддзелы:

1. Аддзел Асьветы, Навукі і Культуры з пададдзеламі: Школьным, Культуры, Мастацтва і Навукі.
2. " Прапаганды і прэсы
3. " Сацыяльнага забяспячэньня
4. " Фінансавы
5. " Кантролю (Кантрольная Палата)
6. " Моладзі
7. " Веравызнаньня
8. " Агульна-адміністрацыйны
9. " Гаспадарчы
10. " Праектаў
11. " Краёвай Абароны (Галоўны)
12. Бюро нацыянальнасьцяў.

У акругі прызначаюцца сталыя намесьнікі Беларускай Цэнтральнай Рады, якія праводзяць працу ў адпаведнасьці з асабовымі паказаньнямі Рады

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады непасрэдна кіруе Аддзелам Асьветы, Навукі і Культуры і ажыццяўляе нагляд і агульнае кіраўніцтва аддзеламі: Веравызнаньня, Краёвай Абароны і Бюро нацыянальнасьцяў.

Першы Віцэ-прэзыдэнт непасрэдна кіруе Аддзелам Прапаганды і прэсы і ажыццяўляе нагляд за працай Аддзелу Праектаў.

Другі Віцэ-прэзыдэнт непасрэдна кіруе Аддзелам Сацыяльнага Забяспячэньня.

Сябра Пюэзыдыуму Кандыбовіч кіруе Аддзелам Агульна-адміністрацыйным і ажыццяўляе нагляд і агульнае кіраўніцтва Аддзеламі Фінансавым і Гаспадарчым.

Сябра Прэзыдыуму Ё. Родька непасрэдна кіруе Аддзелам Моладзі.

Сябра Прэзыдыуму Кушэль непасрэдна кіруе Аддзелам Краёвай Абароны.

Загаччыкамі аддзелаў Беларускай Цэнтральнай Рады прызначаюцца:

1. Аддзелам Асьветы, Навукі і Культуры Прэзыдэнт Астроўскі Р.
2. Пададдзелам Навукі — сп. Кіпель
3. " Культуры і Мастацтва — сп. Калубовіч Е.
4. " Школьным — сп. Скурат

5. Аддзелам Прапаганды і прэсы — Шкялёнак М.
6. " Сацыяльнага забяспячэння — сп. Сабалеўскі
7. " Фінансавым — сп. Астроўскі М.
8. " Кантролю (Кантрольная Палата) — вакансія
9. " Моладзі — сп. Родзька Ёсевалод
10. " Веравызнаньня — вакансія
11. " Агульна-адміністрацыйным — сп. Кандыбовіч
12. " Гаспадарчым — сп. Барташэвіч Г.
13. " Праектаў — сп. Сьвірыд П.
14. Начальнік Краёвай Абароны — маёр Кушалёў Ф.
15. Бюро нацыянальнасцяў — вакансія.

Існуючыя беларускія арганізацыі падлягаюць апецы і кантролю наступных аддзелаў Беларускай Цэнтральнай Рады:

1. Саюз Беларускай Моладзі — Аддзелу Моладзі
2. Культурнае Згуртаваньне — Аддзелу Культуры
3. Беларускае Навуковае Таварыства — Аддзелу Навукі

4. Самапомач, прафсаюзы і Каса Хворых — Сацыяльнаму Аддзелу.

Прызначыць у Аддзел Праектаў сябру сп. Орсу Пятра для распрацоўкі зямельных пытанняў, Стаськевіча Сьцяпана — для распрацоўкі пытанняў прафэсійнай асьветы і сп. Калядка Сьцяпана — па прафэсійнаму руху.

§ 5.

Рада абавязвае загадчыкаў усіх аддзелаў да 15-га красавіка г.г. распрацаваць і падаць на разгляд і зацьверджаньне Рады агульныя палажэньні аб аддзелах. Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ЗАГАД №5 ПРЭЗЫДЭНТА ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, МЕНСК, ДНЯ 7 ЛЮТАГА 1944 Г.¹

§ 1.

На становішча Акруговых Намесьнікаў Беларускай Цэнтральнай Рады вызначаю наступных асобаў:

- 1) На Баранавіцкую акругу з сядзібай у г. Баранавічах — д-р Станкевіч Станіслаў
- 2) На Слоніmsкую акругу з сядзібай у г. Слоніме — Аўдзей Аляксандар
- 3) На Наваградzkую акругу з сядзібай у г. Наваградку — Рагуля Барыс.

¹ Там-жа

Вышэйпамянёныя намеснікі БЦР вызначаюцца на свае становішчы ад дня 8 лютага 1944 г. і з моманту атрымання назначэнняў абавязаны прыступіць да выконвання сваіх абавязкаў.
Р. Астроўскі, Прэзыдэнт

ПАСТАНОВА №5 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 25 ЛЮТАГА 1944 Г.¹

Аб прызначэнні акруговых начальнікаў Беларускай Краёвай Абароны

Згодна з прадставленьнем Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны маёра Кушэля Ф., зацвердзіць наступны склад акруговых начальнікаў (Беларускай) Краёвай Абароны:

1. Менская акруга — капітана Пугачова Міхася
2. Наваградская " — старт, лейтэнанта Рагулю Барыса
3. Слуцкая " — капітана Шнэка Сьцяпана
4. Баранавіцкая " — лейтэнанта Русака Уладзімера
5. Глыбоцкая " — лейтэнанта Зьбайлу Рыгора
6. Слоніўская " — старш. лейтэнанта Дакіневіча Язэпа
7. Вялейская " — ч. в. аб. начальніка — лейтэнанта Бабіча Якуба.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №6 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 25 ЛЮТАГА 1944 Г. (76)

Аб зацверджанні статуту Беларускага Культурнага Згуртаваньня

§ 1.

Зацвердзіць паданы арганізацыйным бюро статут Беларускага Культурнага Згуртаваньня.

(Дадатак: статут Беларускага Культурнага Згуртаваньня).

§ 2.

Старшынёю Беларускага Культурнага Згуртаваньня зацвярджаецца сябра Б.Ц.Рады — сп. Калубовіч Яўгень.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

СТАТУТ БЕЛАРУСКАГА КУЛЬТУРНАГА ЗГУРТАВАНЬНЯ²

¹ Там-жа

² Там-жа

§ 1.

НАЗОЎ ЗГУРТАВАНЬНЯ

Згуртаваньне мае назоў: »Беларускае Культурнае Згуртаваньне«, у скарачаны — »БКЗ«.

§ 2.

МЭТА ЗГУРТАВАНЬНЯ

Беларускае Культурнае Згуртаваньне створана з мэтай арганізацыі найбольш інтэнсыўнага разьвіцьця і пашырэння сярод насельніцтва Беларусі нацыянальнае беларускае культуры і набліжэньня яе да эўрапэйскага культурнага сьветагляду.

§ 3.

КАМПЭТЭНЦЫІ ЗГУРТАВАНЬНЯ

Дзеля выкананьня заданьняў, паказаных у § 2 гэтага статуту, Беларускае Культурнае Згуртаваньне гуртуе вакол сябе ў форме сяброўства ўсе творчыя беларускія сілы (паэтаў, пісьменьнікаў, кампазытараў, маляроў, скульптараў, рэжысэраў, актораў і г. д.) і пераймае ў свае рукі кіраўніцтва ўсімі беларускімі культурнымі ўстановамі (тэатрам, народнымі дамамі, бібліятэкамі, музэямі і г. д.).

Беларускае Культурнае Згуртаваньне мае права арганізоўваць і адчыняць на тэрыторыі Гэнэральнага Абшару Беларусі новыя культурныя ўстановы (тэатры, народныя дамы, бібліятэкі, музэі і г. д.).

§ 4.

СЯБРОЎСТВА ЗГУРТАВАНЬНЯ

Сяброўства Беларускага Культурнага Згуртаваньня можа быць індывідуальнае і карпаратыўнае.

Індывідуальным сябрам Згуртаваньня можа быць кожны, хто ў той ці іншы спосаб творча працуе ў кірунку разьвіцьця і пашырэння нацыянальнае беларускае культуры. Карпаратыўны сябра — цэлая воласьць, або горад.

§ 5.

БЮДЖЭТ ЗГУРТАВАНЬНЯ

Беларускае Культурнае Згуртаваньне мае свой собскі бюджэт, які складаецца як з сяброўскіх складак індывідуальных і карпарацыйных сяброў згуртаваньня, прыбыткаў ад розных культурных імпрэзаў і собскае выдавецкае дзейнасьці, гэтак і з датацыяў БЦР.

§ 6.

АРГАНІЗАЦЫЙНАЯ СТРУКТУРА ЗГУРТАВАНЬНЯ

Адпаведнай арганізацыйнай структурай Беларускага Культурнага Згуртаваньня ў Гэнэральным Абшары Беларусі ёсьць Згуртаваньне, ахопленое ў Цэнтральнае, акруговыя і паветавыя

культурныя згуртаваньні.

§ 7.

УРАД ЗГУРТАВАНЬНЯ

Беларускае Культурнае Згуртаваньне знаходзіцца пад кіраўніцтвам Старшыні, які падлягае Прэзыдэнту Беларускае Цэнтральнае Рады. Старшыня Згуртаваньня стала належыць да Беларускае Цэнтральнае Рады.

Цэнтральны Ўрад Беларускага Культурнага Згуртаваньня мае 5 наступных фаховых аддзелаў:

- а) адзел літаратуры,
- б) " музыкі,
- в) " прафэсійнага мастацтва,
- г) " музэяў і краязнаўства,
- д) " прапаганды беларускае культуры.

На чале кожнага фаховага аддзелу стаіць ягоны кіраўнік.

Кіраўнікі фаховых аддзелаў і рэдактар літаратурна-мастацкага часопісу «Ўзвышша» твораць Цэнтральны Ўрад Згуртаваньня.

Становішча Старшыні, кіраўнікоў фаховых аддзелаў Цэнтральнага Ўраду, акруговых і паведавых кіраўнікоў Згуртаваньня могуць займаць толькі беларусы.

Старшыню Беларускага Культурнага Згуртаваньня вызначае і адкілае Прэзыдэнт Беларускае Цэнтральнае Рады.

Кіраўнікоў фаховых аддзелаў Цэнтральнага Ўраду і акруговых кіраўнікоў згуртаваньня вызначае і адкілае, на прапанову Старшыні Згуртаваньня, Прэзыдэнт Беларускае Цэнтральнае Рады. Паведавых кіраўнікоў згуртаваньня, на прапанову акруговых кіраўнікоў, вызначае і адкілае Старшыня Згуртаваньня.

§8.

РАСПАРАДЖЭНЬНІ СТАРШЫНІ ЗГУРТАВАНЬНЯ

Старшыня Беларускага Культурнага Згуртаваньня выдае, у паразуменьні з Прэзыдэнтам Беларускае Цэнтральнае Рады, неабходныя „дзеля выкананьня заданьняў распараджэньні і інструкцыі. :

§ 9.

БЕЛАРУСКАЕ КУЛЬТУРНАЕ ЗГУРТАВАНЬНЕ ЗЬЯЎЛЯЕЦЦА ПРАЎНАЙ АСОБАЙ

§ 10.

Справаздачны год Беларускага Культурнага Згуртаваньня трывае ад 1-га студзеня да 31-га сьнежня.

А. Калубовіч Старшыня БКЗ

ПАСТАНОВА №7 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬнай РАДЫ, Г. МЕНСК, 29 ЛЮТАГА 1944 Г.¹

Аб прызначэньні Намесьнікаў Беларускай Цэнтральнай Рады на акругі

Прызначыць на становішча Намесьнікаў Беларускай Цэнтральнай Рады на акругі наступных:

Сп. Касяка Івана — на Глыбоцкую акругу

Сп. Малецкага Язэпа — на Вялейскую "

Сп. Жука Піліпа — на Менскую "

Гінько Івана — на Слуцкую "

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №8 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬнай РАДЫ, ГОР. МЕНСК, 29 ЛЮТАГА 1944 Г.²

Дзея ўпарадкаваньня рэлігійных спраў на Беларусі, неадкладна разгарнуць працу аддзелу Веравызнаньняў.

§ 2.

Загадчыкам Аддзелу Веравызнаньняў прызначыць сп. Будзіловіча Мікалая.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №9 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬнай РАДЫ, Г. МЕНСК, 1 САКАВІКА 1944 Г.³

Аб адкліканьні Намесьніка Б.Ц.Р. па Слуцкай Ахрузе сп. Гінько Івана

Адклікаць Намесьніка Беларускай Цэнтральнай Рады па Слуцкай акрузе сп. Гінько Івана ў распараджэньне Б.Ц.Р.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Мабілізацыйны загад⁴

Для поўнай ліквідацыі бальшавіцкіх бандаў, якія рабуюць і нішчучь наш край, забіваюць нявіннае жыхарства і адбіраюць яго майно, — на аснове 2-га артыкулу статуту Беларускай Цэнтральнай Рады загадваю:

¹ Там-жа

² Там-жа

³ Там-жа

⁴ Там-жа

1. Арганізаваць Беларускаю Краёвую Абарону для абароны нашай бацькаўшчыны Беларусі.

2. На дзень 7 сакавіка 1944 г. паклікаць у Краёвую Абарону ўсіх афіцэраў і падафіцэраў былых арміяў: царскай расейскай, польскай і савецкай, як і дабрахвотніцкіх з 1918-1920 гадоў і іншых, у акругах: Менскай, Слуцкай, Баранавіцкай, Слонімскай, Вялейскай, Глыбоцкай і Наваградзкай. Гэтаму пакліканьню падлягаюць усе афіцэры ў веку да 57 гадоў і ўсе падафіцэры ў веку да 55 гадоў.

3. Адначасна паклікаць на службу ў Беларускай Краёвай Абароне ўсіх мужчын народжаных у гадох: 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1921, 1922, 1923 і 1924, вызначаючы пакліканьне іх у акругах пералічаных у п. 2 на дзень 10 сакавіка, 1944 г.

4. Пакліканьне ў акругах выканаюць Намесьнікі Беларускай Цэнтральнай Рады, Акруговыя Начальнікі Беларускай Краёвай Абароны і Старшыні паведаў.

5. Не пазьней, як праз 3 гадзіны пасля абвешчання гэтага загаду, кожная асоба, падлягаючая пакаліканьню, павінна ськіравацца на зборны пункт у воласьці, вызначаны Старшэгаёй воласьці, адкуль яна будзе ськіравана ў паведавы цэнтр для мэдычнага агляду.

Належыць узяць з сабой:

Вопратку і абутак у добрым стане,

3 пары бялізны, прылады для ежы і мыцьця (лыжка, ручнік), асабістыя рэчы.

6. Тыя, хто па атрыманьні гэтага загаду не зьявіцца ў вызначаным часе і месцы, будуць уважацца за здраднікаў і будуць асуджаныя адумысловым судом на кару сьмерці.

7. Я, як Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады, буду асабіста ; наглядаць над арганізацыяй і пакліканьнем у Беларускаю Краёвую Абарону. Ад імя Беларускай Цэнтральнай Рады я ўскладаю кіраўніцтва справамі пакліканьня на маёра Ф. Кушэля.

Я упэўнены, што кожны беларус выканае свой абавязак у справе хуткага ачышчэньня нашай бацькаўшчыны ад бальшавіцкіх бандаў, пасля чаго асобы, пакліканья гэтым загадам, змогуць вярнуцца да мірнай працы на гаспадарках, фабрыках і заводах. Менск, 6 сакавіка, 1944 г.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №11 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬнай РАДЫ Г. МЕНСК, 15 САКАВІКА 1944 Г.¹

Аб зацьверджаньні штатнага раскладу Б.Ц.Р., Намесьніцтваў пры акругах з іх аддзеламі

§ 1.

Прадстаўлены загадчыкам фінансавага аддзелу Астроўскім М. штатны расклад БЦР і Намесьніцтваў з іх аддзеламі ў акругах, у асноўным зацьвердзіць.

(Дадатак: штатны расклад)

Распарадчыкам усіх крэдытаў прызначыць сябру Рады Кандыбовіча С Адчыніць у Беларускай Банку бягучы рахунак БЦР. Права подпісу да бягучага рахунку надаць сябру Рады Кандыбовічу С. і загадчыку фінансавым аддзелам Астроўскаму М.

§ 3.

Да зацьверджаньня Бюджэту Беларускай Цэнтральнай Рады і Намесьніцтваў з іх аддзеламі па акругах, усе выдаткі на розныя мерапрыемствы загадчыкі аддзеламі папярэдня павінны ўзгадняць з загадчыкам фінансавага аддзелу сп. Астроўскім М.

§ 4.

Прызначэньне новых працаўнікоў, непрадугледжаных штатным раскладам, павышэньне ставак, а таксама ўсякія замены адзінак па штату — забараняюцца.

§ 5.

Рахункаводства па сталюўцы, каапэратыву БЦР, выдзяляецца на асобны балянс.

Рада абавязвае ўсіх загадчыкаў аддзеламі захоўваць самую суровую фінансавую дысцыпліну і ашчаднасьць у выдаткаваньні грашовых і матар'яльных каштоўнасьцяў.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА № 12 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬнай РАДЫ, ГОР. МЕНСК, 19 САКАВІКА 1944 Г.²

Аб зацьверджаньні статуту Беларускага Навуковага Таварыства

1. Зацьвердзіць паданы арганізацыйным бюро статут Беларускага Навуковага Таварыства.

(Дадатак: Статут Беларускага Навуковага Т-ва).

¹ Там-жа

² Там-жа

2. Зацвердзіць абраны агульным сходам кіруючы склад Беларускага Навуковага Таварыства.

1) Старшынёю прэзыдыуму Навуковага Т-ва праф. Шыпэрка.

2) Намеснікамі старшыні — дац. Жарскага і праф. Дакукіна.

3) Неадменным сакратаром Навуковага Т-ва дац. Бухвалава.

4) Кіраўніком аддзелу Гуманітарных Навук д-ра Станкевіча Я.

5) Кіраўніком аддзелу прыроды, мэдыцыны і сельскай гаспадаркі — праф. Дарошкіна.

6) Кіраўніком аддзелу матэматыкі і тэхнічных навук — праф. Сірачынскага.

3. Беларускае Навуковае Таварыства вядзе сваю працу, згодна статуту. У поўным кантакце з аддзелам навукі БЦР.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

СТАТУТ БЕЛАРУСКАГА НАВУКОВАГА ТАВАРЫСТВА¹

I. Агульныя пастановы

1. Беларускае Навуковае Таварыства зьяўляецца вышэйшай беларускай навуковай установай, якая гуртуе найбольш выдатных вучоных краю. Навуковае Таварыства падпарадкавана непасрэдна Беларускай Цэнтральнай Радзе, якой яно штогод складае справаздачу аб сваёй дзейнасці.

2. Асноўным заданьнем Беларускага Навуковага Таварыства зьяўляецца рупнасьць аб агульным уздыме і разьвіцьці тэорэтычных і практычных навук у Беларусі, будаўніцтва беларускае культуры і навукі, студыі сусьветнай навукі і актыўны ў ёй удзел.

3. Беларускае Навуковае Таварыства мае тры аддзелы: а) гуманістычных навук, б) прыроды, мэдыцыны і сельскае гаспадаркі і в) тэхнічна -матэматычных навук. Аддзелы дзеляцца на сэкцыі. Кажны з гэтых аддзелаў гуртуе правадзейных сяброў і сяброў-карэспандэнтаў, адпаведна да іх навуковай спэцыяльнасьці.

4. Беларускае Навуковае Таварыства, з дазволу Б.Ц.Р., мае права арганізаваць навукова-дасьледаваньня ўстановы, лябараторыі, габінэты і камісіі і выдаваць пэрыядычны друкаваны орган.

5. Беларускае Навуковае Таварыства карыстаецца правамі юрыдычнае асобы. Мае сваю пячатку з беларускай нацыянальнай эмблемай і напісам: »Беларускае Навуковае Таварыства«. Бюджэт Навуковага Таварыства складаецца з дапамогі Б.Ц.Р., сяброўскіх складак, прыватнае дапамогі, дапамог розных устаноў і ад прадажы

¹ Там-жа

літаратурных выданняў, прыбыткаў ад навукова-прадукцыйных прадпрыемстваў, платных лекцыяў і кансультацыяў.

II. Склад Беларускага Навуковага Таварыства

6. Беларускае Навуковае Таварыства складаецца з сяброў ганаровых, правадзейных і сяброў-карэспандэнтаў.

7. У лік ганаровых сяброў выбіраюцца вучоныя, або культурныя дзеячы, праца якіх мае або сусьветнае значаньне, або выдатнае значаньне для Беларусі.

8. У лік правадзейных сяброў Беларускага Навуковага Таварыства могуць быць выбраныя асобы, што ўзбагацілі беларускую навуку працамі навуковага значаньня і рупяцца аб разьвіцьці беларускае культуры, навукі і гаспадаркі, а таксама прафэсары і дацэнты вышэйшых навучальных і навукова-дасьледчых устаноў.

9. Ганаровыя і правадзейныя сябры, пасля выбраньня іх агульным сходам Навуковага Таварыства, зацьвярджаюцца Беларускай Цэнтральнай Радай.

10. Сябрамі-карэспандэнтамі могуць быць асобы, якія працуюць дзеля разьвіцьця беларускае навукі і культуры.

11. Правадзейныя сябры Беларускага Навуковага Таварыства і сябры-карэспандэнты могуць уваходзіць адначасна ў склад розных аддзелаў Беларускага Навуковага Таварыства.

12. Правадзейныя сябры і сябры-карэспандэнты Беларускага Навуковага Таварыства вядуць сваю навуковую працу ў адпаведнасьці з плянам працы Беларускага Навуковага Таварыства і складаюць штогод справаздачу аб свай дзейнасьці, бяруць актыўны ўдзел у працах агульнага сходу і паседжаньнях аддзелаў і камісіяў, выконваюць даручэньні Прэзыдыюму.

13. Правадзейныя сябры і сябры-карэспандэнты пазбаўляюцца сяброўства пастановай агульнага сходу, калі яны ня выконваюць сваіх абавязкаў.

III. Агульныя органы кіраваньня Беларускага Навуковага Таварыства

14. Вышэйшым органам Навуковага Таварыства зьяўляецца Агульны Сход, які складаецца з усіх правадзейных сяброў Навуковага Таварыства і склікаецца Прэзыдыюмам штогод у сакавіку месяцы.

УВАГА: У неабходных выпадках Прэзыдыюм можа склікаць надзвычайныя сходы.

15. Сябры-карэспандэнты на паседжаньнях Агульнага Сходу Навуковага Таварыства карыстаюцца правам дарадчага голасу ўва ўсіх пытаннях.

16. Агульны сход устанаўляе асноўны кірунак навуковай працы

Беларускага Навуковага Таварыства і яго аддзелаў, вырашае асноўныя пытанні арганізацыйнага характару, слухае навуковыя даклады ў найбольш важных навуковых праблемах, выбірае Прэзыдыюм Навуковага Таварыства, ганаровых і правадзейных сяброў і сяброў-карэспандэнтаў.

17. У склад аддзелаў уваходзяць: правадзейныя сябры Навуковага Таварыства ў данай спецыяльнасці і сябры-карэспандэнты. Склад аддзелаў зацвярджаецца Прэзыдыюмам Навуковага Таварыства.

18. Аддзелы слухаюць навуковыя і справаздальныя даклады сваіх сяброў.

19. Штогод Навуковае Таварыства прыймае і зацвярджае на агульным сходзе справаздальны даклад Прэзыдыюму аб дзейнасці Навуковага Таварыства і ягонай гаспадарцы.

20. Правам вырашальнага голасу карыстаюцца:

а) на Агульным Сходзе: правадзейныя сябры Навуковага Таварыства;

б) у аддзелах і сэкцыях: правадзейныя сябры і сябры-карэспандэнты.

21. Усе пытанні на паседжаньнях Навуковага Таварыства вырашаюцца простаі бальшынёй галасоў.

22. Прэзыдыюм Навуковага Таварыства выконвае пастановы Агульнага Сходу і ў часе між Агульнымі Сходамі зьяўляецца вышэйшым кіруючым органам Навуковага Таварыства. Прэзыдыюм разглядае і зацвярджае плян працаў Аддзелаў, прыймае іхныя справаздачы, разглядае і вырашае навукова-арганізацыйныя пытанні, складае бюджэт Навуковага Таварыства, кіруе выдавецтвам і склікае агульныя і надзвычайныя сходы Навуковага Таварыства.

23. Прэзыдыюм Навуковага Таварыства складаецца з Старшыні, 2-х Заступнікаў, 3-х Сяброў Прэзыдыюму (кіраўнікоў аддзелаў) і навуковага сакратара, якія выбіраюцца на агульным сходзе тайным галасаваннем.

24. Старшыня Навуковага Таварыства, заступнікі, навуковы сакратар і сябры Прэзыдыюму — кіраўнікі аддзелаў, выбраныя Агульным Сходам, размяркоўваюць функцыі паміж сабою.

25. Кіраўнікі аддзелаў і сэкцыяў выбіраюцца адпаведнымі аддзелаў з ліку правадзейных сяброў і зацвярджаюцца Прэзыдыюмам.

26. Кіраўніцтва рэдакцыйна-выдавецкай дзейнасцю належыць рэдакцыйна-выдавецкай камісіі, якая прызначаецца Прэзыдыюмам.

27. Беларускае Навуковае Таварыства можа быць зьліквідаванае толькі пастановаю Прэзыдыюму Беларускае Цэнтральнае Рады.

28. У выпадку ліквідацыі маёмасць Таварыства перадаецца найбольш бліскай яму паводле сваіх заданняў навуковай арганізацыі ў Беларусі.

Запісана ў рэестр арганізацыяў пад № 2. Менск, дня 20. III. -44 г.

Зацьвярджаю: Р. Астроўскі, Прэзыдэнт Б.Ц.Р., Менск, 19. 3. 1944 г.

ПАСТАНОВА №13 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 19 САКАВІКА 1944 Г.¹

1. Дзеля прывядзеньня стральцоў Беларускай Краёвай Абароны да прысягі вызначаю назаўсёды дзень 25 Сакавіка — Вялікі Дзень абвешчання незалежнасьці Беларусі.

2. У бягучым годзе ўрачысты акт прыняцьця прысягі на вернасьць і адданасьць Радзіме вызначаю 26 сакавіка.

3. Прыняцьцю прысягі падлягаюць усе афіцэры, падафіцэры і стральцы Беларускай Краёвай Абароны.

4. У акруговых гарадох прысягу прыймаюць намесьнікі Беларускай Цэнтральнай Рады, у паветах — батальённыя камандзіры Беларускай Краёвай Абароны.

5. Акт прысягі пацьвярджаецца ўласнаручнымі подпісамі стральцоў і афіцэраў.

Дадаецца тэкст прысягі.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ТЕКСТ ПРЫСЯГІ²

Я, жаўнер Беларускай Краёвай Абароны, прысягаю на Ўсемагутнага Бога і жаўнерскі гонар, што буду верна служыць свайму Беларускаму Народу, сумленна і прыкладна выконваць усе загады сваіх камандзіраў і начальнікаў.

Я прысягаю, што ня выпушчу з рук зброі да тых пор, пакуль ня будзе ўстаноўлены поўны спакой і бясьпека ў нашых сёлах і тарадох, пакуль ня будзе зьнішчаны на нашай зямлі апошні вораг Беларускага Народу.

Я прысягаю, што хутчэй аддам свае жыцьцё, чымся дапушчу, каб мая жонка і дзеці, бацькі і сёстры і ўвесь Беларускі Народ зноў

¹ Там-жа

² Там-жа

цярпелі бальшавіцкі зьдзек і няволю.

Калі-ж з сваёй слабасці ці злога намеру я парушу гэту прысягу, то няхай пакарае мяне Бог ганебнай сьмерцю здрадніка свайго Народу і Бацькаўшчыны.

ПАСТАНОВА № 16 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 20 САКАВІКА 1944 Г.¹

На падставе § 3 палажэньня аб прызнаньні рангаў афіцэрам Беларускай Краёвай Абароны ад 5-га сакавіка 1944 г., з 1-га сакавіка 1944 г. надаецца ранг маёра Начальніку Галоўнага Кіраўніцтва Краёвай Абароны Беларускай Цэнтральнай Рады капітану Кушэлю Францу, нараджэньня 1895 г.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА № 17 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 20 САКАВІКА 1944 Г.²

Аб наданьні афіцэрскіх рангаў лейтэнантам Чабатарэвічу В., Мікуле В. і сп. сп. Раманчуку С. і Родзьку Ў Згодна прадстаўленьня ад 14 сакавіка 1944 г. Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны маёра Кушэля Ф. надаецца з 1-га сакавіка 1944 г. ранг ст. лейтэнанта:

1. Камандзіру Менскіх афіцэрскіх курсаў лейтэнанту Чабатарэвічу Віктару, нараджэньня 1906 году;

2. Заступніку Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны лейтэнанту Мікуле Віталію, нараджэньня 1916 году.

Ранг лейтэнанта:

1. Начальніку пэрсанальнага бюро пры Галоўным Кіраўніцтве Беларускай Краёвай Абароны сп. Раманчуку Сымону, нараджэньня 1916 году;

2. Начальніку прапаганды Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны сп. Розьку Ўсеваладу, нараджэньня 1920 году.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №1а ПАСЕДЖАНЬНЯ АКРУГОВЫХ НАМЕСЬНІКАЎ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ І АКРУГОВЫХ НАЧАЛЬНІКАЎ БЕЛАРУСКАЙ КРАЁВАЙ АБОРОНЫ. МЕНСК, 28, 29 і 30 САКАВІКА 1944 Г.³

¹ Там-жа

² Там-жа

³ Там-жа

Прысутнічалі: Прэзыдэнт Рады сп. Астроўскі, Віцэ-Прэзыдэнты сп.сп. Шкялёнак і Сабалеўскі. Сябры: сп.сп. Родзька і Кушэль. Намесьнікі БЦР: сп.сп. Комар (Менск-горад), Жук (Менск-акруга), Станкевіч (Баранавічы), Рагуля (Наваградак), Касяк (Глыбокае), Малецкі (Вялейка), Аўдзей (Слонім). Начальнікі Акруговых БКА: капітан Путачоў (Менск), лейтэнант Зыбайла (Глыбокае), ст. лейтэнант Шнэк (Слуцк), ст. лейтэнант Дакіневіч (Слонім). Павестка дня:

1. Даклад Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады
2. Справаздачы Намесьнікаў Акруговых БЦР
3. Бягучыя справы.

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады сп. Астроўскі: Мабілізацыя ў акругах прайшла з вялікім уздымам ува ўсіх акругах. Прынята ў рады Краёвай Абароны ў паведах значна больш, чым прадугледжана па пляну. Гэта і зразумела, бо мы паставілі сваёй мэтай стварыць абарону самых сябе ад лясных бандытаў. На пачатку стала пытаньне, што мы самі, беларусы, сваю абарону павінны будзем адзець, абуць і пракарміць. Аднак, ход мабілізацыі паказаў нашу арганізаванасьць, вытрыманасьць, у выніку чаго нашы батальёны ўжо забясьпечаны харчаваньнем (вайсковым пайком), атрымоўваем таксама 2,300 пар абутку і 230 кг. рамонтнай скуры. Найважнейшым пытаньнем зьяўляецца атрыманьне ўзбраеньня. У гэтым напрамку мы робім усё магчымае. Агульнае-ж палітычнае становішча такое, што на нашым адрэзку фронту асобных падзей у бліжэйшыя 5-6 тыдняў не прадбачыцца. Гэты час нам трэба скарыстаць на арганізацыю нашай Краёвай Абароны. Стварэньне Краёвай Абароны павінна адыграць важнейшую роль у нашым нацыянальным жьцьці.

Сп. Зыбайла (Глыбокае): У сваім выступленьні звярочвае ўвагу на небясьпеку з боку палякаў, якія пасілілі сваю полэнізацыйную акцыю. У Глыбоцкай Акрузе, з дазволу нямецкіх уладаў, распаўсюджваецца да 2.000 экз. польскай газэты. Толькі сваёй арганізаванасьцяй мы зможам супроцьдзеіць палякам.

Сп. Станкевіч (Баранавічы): На заклік БЦР аб мабілізацыі наш народ ахвотна зьявіўся ў рады Краёвай Абароны. Але ён недаверліва глядзіць, што польскія легіёны, казацкія і іншыя вайсковыя аддзелы маюць абмундзіраваньне і зброю, а нашы гэтага пакуль што не маюць. Такое становішча адбіваецца на настроі змабілізаваных. Мы ўпэўнены, што пры добрым жаданьні нямецкіх уладаў наша БКА зможа быць забясьпечана ня горш польскіх легіёнаў, аб чым мы павінны станоўча дабівацца.

Сп. Касяк (Глыбокае): Гаворачы аб перашкодах пры

правядзеньні мабілізацыі ў Глыбоцкай Акрузе трэба адчынена сказаць, што шкоды нам прынеслі больш польскія ўпльвы, чымся бальшавіцкія. Так, амаль поўнасьцю сарвана мабілізацыя ў Мёрскім павеце таму, што крайсяндвiрт сам з Пазнані, акружыў сябе палякамі і полькамі і, пры поўнай магчымасці, не даў дая БКА памешканьня. Як знарк, у Парфенаўскім павеце, старшыня павету на час мабілізацыі быў арыштаваны. З прызывам у Краёвую Абарону афіцэраў і падафіцэраў, адміністрацыйныя пасады хутка займаюць палякі.

Сп. Рагуля (Наваградак) : Бачыць выхад у справе польскага тэррору — адказаць тым-жа.

Сп. Родзька (Радны): Польская праца безумоўна шкодная, але мы не павінны яе баяцца, бо яна знікне, калі мы на усе выпадкі польскай актывізацыі будзем супроцьставіць сваю арганізаваную сілу. На гэты час арганізацыя збройнай сілы зьяўляецца самай важнай справай, а з адміністрацыйнымі непаладкамі як-небудзь мы справімся. У справе абмундзіраваньня нам важна ня прыгожа выглядаць, як польскія легіёны, а важна мець сілу.

Капітан Пугачоў (Менская Акруга): Адзначае, што з дрэнным аружжам вельмі цяжка будзе весці барацьбу з добра ўзброеным ворагам. З боку партызан мы заўважаем ужо выпадкі тэррорыстычных акцыяў. У Гарадку, Заслаўскага павету спалілі дзіцячы дом, забрана 300 дзяцей. Санітарнае становішча змабілізаваных вельмі дрэннае, ёсць хворыя тыфусам. Мэдыкамэнтаў амаль няма.

Ст.: лейтэнант Шнэк (Слуцк): Пры правядзеньні мабілізацыі перашкод з боку партызан амаль ня было. Пазвана было больш 7.000 чалавек, пасья ўсякіх звальненняў у казармах засталася 3.982 ч., у тым ліку 80 афіцэраў і 188 падафіцэраў. Батальёнаў маем 5.

Дрэннае ўражаньне мае на змабілізаваных звальненне ад мабілізацыі камісіямі і акруговым камісарам.

Гаспадарчае становішча змабілізаваных ня дрэннае. Горш з санітарным становішчам. Заняткі са змабілізаванымі пачаліся на 3-ці дзень. Утварэньне салёрных батальёнаў вельмі дрэнна адбілася на мабілізаваных тым больш, што яны накіраваны ў Баранавіцкую Акругу.

Наша прапаганда працуе вельмі слаба, не выкарыстоўваецца маючыся прапагандовы матар'ял.

Сп. Рагуля (Наваградак): Вынікі мабілізацыі — усяго знаходзіцца сёння ў казармах: афіцэраў 18, падафіцэраў 69, стральцоў 2.047; батальёнаў — 3, па 400 чал. у кожным батальёне і 200 у батальёне №65.

Адносіны немцаў добрыя. Партызаны большымі групамі зварочваюцца з лесу.

Неабходна патрэбныя сродкі транспарту.

Сп. Станкевіч (Баранавічы): Прапушчана праз мабілізацыйныя камісіі Баранавіцкай Акругі — афіцэраў 242, падафіцэраў 1.386 і стральцоў 24.422; прызнаны годнымі да вайсковай службы — афіцэраў 154, падафіцэраў 923 і стральцоў 19.252; пасья звальнення засталася ў казармах — афіцэраў 64, падафіцэраў 382, стральцоў 6.049.

Масвае звальненне Акруговым Камісарам усіх працуючых у нямецкіх установах, а таксама сялян, прыцягнутых да абавязкаў працы гаспадарчымі афіцэрамі, ад'емна ўплывае на настрой пазваных і, калі камісары ня будуць абмяжавання ў гэтых звальненнях, то можа наступіць поўная дэарганізацыя. Таксама арганізацыя сапёрных батальёнаў, у якія Бараніцкая Акруга павінна выдзяліць з ліку мабілізаваных 2.500, можа падарваць давер народу да БЦР.

Наагул адносіны Акруговага Камісара да арганізацыі БКА няпрыхільныя.

У сувязі з напывам скаргаў на нібы непраўільныя звальненні, 3-га красавіка г.г. адбудуцца ва ўсіх паветах камісіі ў прысутнасці прадстаўніка ад намесніка па ліквідацыі прызыву, дзе разгледзяцца падрабязна ўсе звальненні.

У далейшым неабходна ўтрымаць і паддаць рэвізыі звальненні Акруговага Камісара. Звальненні абмяжваць толькі да запраўды неаменных спецыялістых у нямецкіх установах. Забараніць рэкламацыйні адносна ўсіх афіцэраў па лініі беларускіх устаноў. Гэтага самага трэба дабіцца і адносна нямецкіх устаноў. Незалежна ад Штабу Прапаганды Акруговага Камісара трэба стварыць сваю беларускую прапаганду.

Дабіцца вопраткі для афіцэраў і падафіцэраў.

Далей сп. Станкевіч просіць Прэзідэнта вынесці падзяку пайменна некаторым сярод ваеннага нямецкага кіраўніцтва, якія ахвотна памагалі пры абсталяванні казармаў і правядзенні мабілізацыі (прозвішчы іх падае сп. Прэзідэнту).

(З падобнай просьбай зьявляюцца да Прэзідэнта сп.сп. Рагуля і Пугачоў)

Сп. Касяк (Глыбокае): Мабілізацыя не закончана, толькі ў Шаркаўскім і Пліскім паветах аддзелы скамплетавання. Дзякуючы халодным адносінам нямецкіх цывільных уладаў памешканні ня былі на час падрыхтаваныя. Да гэтага часу скашаравана — афіцэраў 13,

падафіцэраў 97 і стральцоў 2.800. З абсталяваньнем вайсковых памешканьняў — дрэнна. Жаўнеры сьпяць пераважна доле. Санітарная апека над жаўнерамі даручана, згодна з загадам акруговага лекара, павеатавым лекарам. Заняткі ўжо пачаліся, вызначаюцца павеатавыя прапагандыстыя. Сапёрных баталёнаў будзе ўтворана 4, лінейных баталёнаў — 8. Пытаньне звальненьня Акруговым Камісарам пазваных у Глыбоччыне стаіць таксама, як і ў іншых акругах. Камісар загадаў адразу звольніць усіх працуючых. Камандны склад БКА ў Глыбоччыне замалы і якасна слабы.

Сп. Малецкі (Вялейка): У вялейскай Акрузе на сёньняшні дзень у казармах знаходзіцца змабілізаваных — афіцэраў 24, падафіцэраў 60, стральцоў 2.330. Пазваных было шмат больш, але Акруговым Камісарам было многа звольнена і толькі пры дапамозе СД была ўтрымана далейшая хваля звальненьняў. Змабілізаваныя, згуртаваныя невялікімі аддзеламі жаўнеры, разьмешчаныя пераважна па сялянскіх хатах. Нехапае афіцэраў і падафіцэраў, сярод іх старэйшыя афіцэры не прадстаўляюць вялікай вартасьці. Меліся два выпадкі нападу партызанаў на згрупаваныя аддзелы. Ахвяраў у людзях ня было. У сапёрныя баталёны будзе адкамандыравана 500 чалавек.

Сп. Аўдзей (Слонім): Мабілізацыя пачалася 13 сакавіка. Лічбовых дадзеных аб стане змабілізаваных сп. Аўдзей не прадставіў. Норма 700 чал. на павет — не выпаўнена. Акруговы Камісарыят аднесься да мабілізацыі выразна няпрыхільна. Змабілізаваныя разьмешчаны па 100-80 чалавек па сялянскіх хатах. Настрой дрэнны. Аружжа атрымана 300 стрэльбаў на акругу. Акруговы Камісар масавымі звальненьнямі наагул дэзарганізуе працу. Напрыклад — у Слоніме было паклікана 1.400 чал. Пасья 3-х дзён усе былі звольнены.

Сп. Пугачоў (Менская Акруга): У казармах знаходзіцца змабілізаваных — афіцэраў 65, падафіцэраў 154 і стральцоў 2.139 чал., якія разьдзелены на 6 баталёнаў.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

**РЭЗАЛЮЦЫЯ ПАСЕДЖАНЬНЯ АКРУГОВЫХ НАМЕСЬНІКАЎ БЦР
І АКРУГОВЫХ НАЧАЛЬНІКАЎ БКА З ДНЯ 30-га САКАВІКА 1944 Г.¹**

Заслухаўшы даклад Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ды інфармацыйныя даклады з акруг, нарада пастанаўляе:

1. Ад імя Беларускай Цэнтральнай Рады настойліва прасіць Гэнэральнага Камісара ў самы карацейшы тэрмін, і не пазьней 20-га

¹ Там-жа

красавіка г.г., вырашыць станоўча пытаньне аб забяспячэньні батальёнаў Беларускай Краёвай Абароны.

2. Паставіць да ведама Гэнэральнага Камісара Беларусі аб тым, што ў Баранавіцкай, Слонімскай, Глыбоцкай і др. акругах, гэбітска-камісары і загадчыкі аддзелаў (гэбітскамісарыятаў)*) зусім няпрыхільна аднесьліся да правядзеньня мабілізацыі: безпадстаўна і непатрэбна звальнялі ад службы мабілізаваных, рабілі перашкоды з прыдзелам памешканьняў для мабілізаваных і, наадварот, з боку нямецкіх ваенных уладаў была поўная падтрымка ва ўсіх пытаньнях мабілізацыі.

3. Прыняць прапановы маёра Кушэля:

а) арганізацыю батальёнаў праводзіць згодна Страявога Статуту, выданьня 1942 г.;

б) праверыць афіцэрскі і падафіцэрскі склад і аформіць прыналежнасьць іх да адпаведных рангаў і вайсковых ступеняў;

в) устанавіць сталую жывую сувязь з акруг у Менск і ў паветы; г) устанавіць штотыднёвую жывую сувязь паміж паветамі, акругамі і Менскам.

4. Акруговым Начальнікам Беларускай Краёвай Абароны безадкладна прадставіць сьпісы незмабілізаваных афіцэраў, з указаньнем прычыны.

5. Акруговым Начальнікам прыняць тэрміновыя захады аб арганізацыі пры батальёнах майстэрняў для рамонту зброі.

6. Галоўнаму Кіраўніцтву Беларускай Краёвай Абароны распрацаваць праект адзнакаў за баявыя заслугі і прадставіць на зацьверджаньне Беларускай Цэнтральнай Рады.

7. У дачыненні да спраў вайсковых Намесьнікі Беларускай Цэнтральнай Рады ў акругах праводзяць агульную палітыку па ўказаньню Рады. Акруговыя Начальнікі Беларускай Краёвай Абароны па лініі вайскавай выдаюць загады ад сябе, аднак, узгадняюць па прынцыповым пытаньням арганізацыі Краёвай Абароны.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №20 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 5 КРАСАВІКА 1944 Г.¹

Аб зацьверджаньні палажэньня аб устанавленьні афіцэрскіх рангаў Беларускай Краёвай Абароны

Прадстаўленае Начальнікам Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай

¹ Там-жа

Краёвай Абароны палажэньне аб устанаўленьні афіцэрскіх рангаў Беларускай Краёвай Абароны — зацьвердзіць. Дадатак — палажэньне.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады Палажэньне аб афіцэрскіх рангах Беларускай Краёвай Абароны¹

1. У Беларускай Краёвай Абароне ўстанаўляюцца наступныя афіцэрскія рангі:

- а) лейтэнант
- б) старшы лейтэнант
- в) капітан
- г) маёр
- д) падпалкоўнік
- е) палкоўнік

2. Афіцэрскія рангі надае Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады па прадстаўленьні Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны.

3. За афіцэрамі царскай, польскай, савецкай і іншых арміяў захоўваюцца іх рангі. Доказам дзеля захаваньня ранга зьяўляюцца атэстаты аб сканчэньні афіцэрскіх школаў і вайсковыя загады аб наданьні вышэйшых афіцэрскіх рангаў, альбо загады аб наданьні ранга за выключную баявую адвагу. У выключных выпадках пры адсутнасьці адпаведных дакументаў прыналежнасьць да афіцэрскага ранга можа быць — пасьведчаньне двух, заслугоўваючых даверу сьветак (вайскоўцаў).

Пацьверджаньне афіцэрскіх рангаў праводзіцца пастановай Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады.

4. За выключную баявую адвагу на полі бою па прадстаўленьні Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Краёвай Абароны Прэзыдэнтам Беларускай Цэнтральнай Рады могуць быць наданы афіцэрскія рангі падафіцэрам.

5. Афіцэры, не прайшоўшыя ніжэйшых рангаў, ня могуць быць прадстаўлены для наданьня ім вышэйшых афіцэрскіх рангаў.

6. Да канчатковага ўстанаўленьня афіцэрскіх рангаў у Беларускай: Краёвай Абароне, неабходна карыстацца назовамі, згодна займаных пасадак (камандзір батальёну, роты і г. д.).

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

¹ Там-жа

ПАСТАНОВА №21 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 5 КРАСАВІКА 1944 Г.¹

Аб утварэнні афіцэрскіх і падафіцэрскіх школаў Беларускай Краёвай Абароны

I.

1. Для падрыхтоўкі афіцэрскага пэрсаналу ўтвараюцца афіцэрскія школы Беларускай Краёвай Абароны.

2. У афіцэрскую школу прыймаюцца асобы, годныя дзеля нясення вайскавай службы і маючыя ня ніжэй чым закончаную сярэднюю асвету.

3. Як выключэнне ў афіцэрскую школу могуць быць прыгнятыя падафіцэры, якія выказалі выключную адвагу на полі бою і маюць высокія вайсковыя ўзнагароды.

4. Паспяхова скончыўшым афіцэрскую школу пастановай Прэзідэнта Беларускай Цэнтральнай Рады надаецца ранг лейтэнанта.

1. Для падрыхтоўкі падафіцэраў Беларускай Краёвай Абароны ў акругах утвараюцца падафіцэрскія школы.

2. У падафіцэрскую школу залічваюцца жаўнеры Беларускай Краёвай Абароны, маючыя асвету ня ніжэй чатырохкласнай пачатковай школы, палітычна сьвядомыя і маральна вытрыманыя беларусы.

3. Як выключэнне ў падафіцэрскую школу могуць быць залічаны жаўнеры, якія выказалі баёвую адвагу і вайсковую здольнасць.

4. Паспяхова скончыўшым падафіцэрскую школу загадам Акруговага Начальніка Беларускай Краёвай Абароны надаецца ранг падафіцэра Беларускай Краёвай Абароны.

Р. Астроўскі

Прэзідэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №22 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 5 КРАСАВІКА 1944 Г.²

Аб пацьверджанні афіцэрскіх рангаў Пугачову Міхасю, Шнэку Сьцяпану, Дакіневічу Язэпу, Рагулі Барысу, Зыбайла Грыгору, Русаку Ўладзімеру і Родзевічу Ёсеваладу.

Згодна прадстаўленьня ад 3 красавіка 1944 г. Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны маёра Кушэля Ф.

¹ Там-жа

² Там-жа

пацьвердзіць з 1 красавіка 1944 г.:

Ранг капітана:

1. Менскаму Акруговаму Начальніку Беларускай Краёвай Абароны — Пугачову Міхасю, нараджэньня 1904 г.

2. Слуцкаму Акруговаму Начальніку Беларускай Краёвай Абароны — Шнэку Сьцяпану, нараджэньня 1900 г. Ранг старшага лейтэнанта:

3. Слонімскаму Акруговаму Начальніку Беларускай Краёвай Абароны — Дакіневічу Язэпу, нараджэньня 1906 г.

4. Наваградзкаму Акруговаму Начальніку Беларускай Краёвай Абароны — Рагулі Барысу, нараджэньня 1920 г.

Ранг лейтэнанта:

1. Глыбоцкаму Акруговаму Начальніку Беларускай Краёвай Абароны — Зыбайла Грыгору, нараджэньня 1913 г.

2. Баранавіцкаму Акруговаму Начальніку Беларускай Краёвай Абароны — Русаку Уладзімеру, нараджэньня 1913 г.

3. Ад'ютанту Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады — Родзевічу Усевалоду, нараджэньня 1916 г.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №23 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 5 КРАСАВІКА 1944 Г.¹

Аб наданьні ранга лейтэнанта падхарунжым былой польскай арміі.

Надаць ранг лейтэнанта падхарунжым былой польскай арміі, якія прызваны на службу ў Беларускаю Краёвую Абарону і маюць адпаведныя дакуманты, якія пацьвярджаюць іх ранг падхарунжага.

Акруговым Начальнікам Беларускай Краёвай Абароны прадставіць Галоўнаму Кіраўніцтву Беларускай Краёвай Абароны спісы падхарунжых на зацьверджаньне ранга лейтэнанта.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №24 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 5 КРАСАВІКА 1944 Г.²

Аб прызначэньні сп. Комара Анатоля Намесьнікам Б.Ц.Р. на Менск-горад

¹ Там-жа

² Там-жа

Прызначыць сп. Комара Анатоля Намеснікам Беларускай Цэнтральнай Рады на Менск-горад.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

НАМЕСЬНІК¹

БЕЛАР. ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ

ВЯЛЕЙСКАЕ АКРУГІ

№ 43.

Вялейка, 11. IV. 1944 г.

Сп. Місюлю Васілю

праж. у Вялейцы

Гэтым паведамляю, што з днём 9. IV. 1944 г. Вы зьяўляецеся змабілізаваным у Беларускаю Краёвую Абарону ў якасьці Акруговага Асьветнага афіцэра.

Намеснік БЦР у Вялейцы (—) Др. Малецкі

ПАСТАНОВА №25 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 12 КРАСАВІКА 1944 Г.²

Аб зацьверджаньні палажэньня аб падафіцэрскіх службовых ступенях Беларускай Краёвай Абароны.

Прадстаўленае Начальнікам Галовнага Кіраўніцтва Краёвай Абароны Палажэньне аб падафіцэрскіх службовых ступенях Беларускай Краёвай Абароны — зацьвердзіць. Дадатак — Палажэньне.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Палажэньне аб падафіцэрскіх службовых ступенях Беларускай Краёвай Абароны³

1. У Беларускай Краёвай Абароне ўстанаўляюцца наступныя падафіцэрскія ступені:

а) дружныны, б) звязны, в) старшыня, г) сыцяжны.

2. Першая ступень дружыннага надаецца па сканчэньні падафіцэрскай школы.

3. За падафіцэрамі царскай, савецкай, польскай і іншых арміяў, захоўваюцца іх былыя ступені пры наяўнасьці адпаведных

¹ З калекцыі В. Місюля.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

³ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

дакумантаў, сьцьвярджаючых падафіцэрскую ступень.

Пацьверджаньне падафіцэрскіх ступеняў праводзіцца загадам Акруговага Начальніка Беларускай Краёвай Абароны.

4. За выдатнае нясенне службы, а таксама за баявую адвагу, загадам Акруговага Начальніка Беларускай Краёвай Абароны падафіцэры павышаюцца ў ступенях.

5. Падафіцэры, не прайшоўшыя ніжэйшых ступеняў, ня могуць быць прадстаўлены да наданьня вышэйшых ступеняў.

6. Стральцам пяхоты, якія добрасумленна выконваюць жаўнерскія абавязкі, загадам камандзіра роты надаецца ступень старшага стральца.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №1 ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г, МЕНСК, 20 КРАСАВІКА 1944 Г.¹

Прысутнічалі: сп. Прэзыдэнт Астроўскі Р., сябры: сп.сп. Сабалеўскі Ю., маёр Кушэль Ф., Кандыбовіч С, Розька Ё., А. Калубовіч; загадчыкі аддзелаў: сп.сп. Барташэвіч, Кіпель, Будзіловіч, Скурат, намесьнік БЦР па Баранавіцкай акрузе др. Станкевіч і Баранавіцкі Акруговы Начальнік БКА — Русак У. Слухалі — пастанавілі.

1. Прыняцьце прывітальнай тэаграмы Правадыру Нямецчыны Адольфу Гітлеру ў сувязі з 55 гадавінай з дня нараджэньня.

2. Аб складаньні буджэту Беларускай Цэнтральнай Рады. Даручыць усім Загадчыкам Аддзелаў Б.Ц.Р. распрацаваць праекты буджэтаў па сваіх галінах і не пазьней 25 красавіка г.г. прадставіць на разгляд Фінансавага Аддзелу БЦР.

Інструктаж па складаньню праекту буджэту атрымаць у сябры Рады сп. Кандыбовіча і загадчыка Фінансавага Аддзелу сп. Астроўскага М.

3. Аб прадстаўленьні агульных палажэньняў аб Аддзелах БЦР, Пацьвердзіць аб неадкладным прадстаўленьні ўсімі Аддзеламі БЦР палажэньняў аб сваіх аддзелах.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №2 ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, г. МЕНСК, 22 КРАСАВІКА 1944 Г.²

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

Прысутнічалі: Прэзыдэнт Рады сп. Астроўскі, Віцэ-Прэзыдэнт ей. Сабалеўскі; сябры Прэзыдыўму: маёр Кушэль, Родзька і Кандыбовіч.

Абвестка дня:

1. Інфармацыя Намесьніка Рады сп. Касяка аб становішчы Краёвай Абароны у Глыбоцкай Акрузе.

2. Арганізацыйныя пытанні.

I. Заслухаўшы інфармацыю сп. Касяка пастанавілі:

1. Абавязаць сп. Касяка прыняць усе неабходныя крокі дзеля ўзмацнення палітычна-выхаваўчай працы ў батальёнах, шляхам пастаноўкі добра падрыхтаваных дакладаў на актуальныя тэмы.

2. Асьветным афіцэрам павесыці працу дзеля стварэньня палітычна надзейнага актыву ў ротах і батальёнах.

3. Прыняць усе захады на мясцох па дапамозе сямьям змабілізаваных шляхам прымацаваньня рабочай сілы ў часе палявых работ.

II. Арганізацыйныя пытанні (даклад сп. Родзька).

1. Паседжаньні Прэзыдыўму Беларускай Цэнтральнай Рады адбываюцца у аўторкі і пятніцы з 8 да 10 гадзіны штотыдня.

2. Паседжаньні Пленуму Рады адбываюцца па пятніцах 2-га і 4-га тыдня штомесячна заместа паседжаньня Прэзыдыўму Рады.

На паседжаньні Пленуму Рады ў ліку другіх пытаньняў абавязкава ставіць на абгаварэньне па чарзе даклады загадчыкаў аддзелаў аб рабоце.

3. На паседжаньні Пленуму Рады маюць прысутнічаць апрача сяброў Рады загадчыкі аддзелаў і Акруговыя Намесьнікі Рады. Іншыя асобы маюць права прысутнічаць на паседжаньні па выкліку Рады, альбо з дазволу Старшыні паседжаньня.

4. На паседжаньні Прэзыдыўму Рады могуць прысутнічаць апрача сяброў Прэзыдыўму другія асобы толькі з дазволу Старшыні паседжаньня.

5. Ускласці на Віцэ-Прэзыдэнта сп. Сабалеўскага нагляд і дзейны кантроль за выкананьнем Акруговымі Намесьніцтвамі Рады пастаноў, распараджэньняў і іншых даручэньняў Беларускай Цэнтральнай Рады.

6. Даручыць Агульна-Адміністрацыйнаму Аддзелу распрацаваць парадак кантролю за сваечасовым прыходам і выходам з працы ўсіх супрацоўнікаў Рады.

7. Даручыць сп. Родзька штодзённа з 10 да 12 гадзін праводзіць папярэдні прыём наведвальнікаў да Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады.

8. Даручыць Загадчыку Гаспадарчага Аддзелу сп. Барташэвічу прадставіць на зацверджаньне Прэзыдыуму Рады 28 красавіка праэкт размяржаваньня пакояў паміж аддзеламі Рады.

9. Устанавіць наступны парадак карыстаньня легкавымі аўтамашынамі Рады:

а) да пачатку заняткаў у 7 гадз. 45 хвілін штодзённага абедзьве аўтамашыны павінны зьяўляцца к дому № 12 па Варшаўскай вул. і прывозіць на працу: сп.сп. маёра Кушэля, Родзьку, Калубовіча, Будзіловіча і Арэхву.

б) па службовым справам аўтамашынай маюць права карыстацца сябры Рады і загадчыкі аддзелаў. Заяўкі на паездку па службовым справам павінны быць паданы загадзя Сакратару Прэзыдэнта сп. Р. Евец з паказаньнем дакладна часу паездкі і тэрміну карыстаньня аўтамашынай. 10. Сакратаром Прэзыдыуму Рады прызначыць сп. Каракулька.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №3 ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 25 КРАСАВІКА 1944 Г.¹

Прысутнічалі: Прэзыдэнт Рады — сп. Астроўскі, Віцэ-Прэзыдэнт — сп. Сабалеўскі, маёр сп. Кушэль, сп. Кандыбовіч.

Слухалі — пастанавілі.

1. Аб правядзеньні дню па збору сродкаў у фонд дапамогі сям'ям жаўнераў Б.К.А. Даручыць Віцэ-Прэзыдэнту сп. Сабалеўскаму падрыхтаваць праэкт збору сродкаў у фонд дапамогі сям'ям жаўнераў Беларускай Краёвай Абароны і прадставіць 5-га траўня г.г. на разгляд Прэзыдыуму Б.Ц.Р.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА № 26 БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 25 КРАСАВІКА 1944 Г.

Аб прызначэньні камандуючага Беларускай Краёвай Абароны² Камандуючым усімі Аддзеламі Беларускай Краёвай Абароны прызначыць сябру Беларускай Цэнтральнай Рады маёра КУШЭЛЯ Ф.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

ПАСТАНОВА №27 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 26 КРАСАВІКА 1944 Г. ¹

Аб прызначэнні сп. ХІХЛУША Івана Намесніка Беларускай Цэнтральнай Рады на Слуцкую Акругу.

Прызначыць сп. ХІХЛУША Івана з 15 красавіка 1944 г. на становішча Намесніка Беларускай Цэнтральнай Рады на Слуцкую Акругу.

Р. Астроўскі

Прэзідэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №4 ПАСЕДЖАНЬНЯ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, ГОР. МЕНСК, 27 КРАСАВІКА 1944 Г. ²

Прысутнічалі: Прэзідэнт Рады сп. Астроўскі, Віцэ-Прэзідэнт сп. Сабалеўскі, сябры сп.сп. Кушэль, Калубовіч, Родзька, Селях, Кандыбовіч.

Абвестка дня: Аб 25-ці гадовым юбілею Віленскай Беларускай Гімназіі.

Заслухаўшы даклад Прэзідэнта Рады сп. Астроўскага аб 25-гадовым юбілею Віленскай Беларускай Гімназіі, Б.Ц.Р. адзначае:

Віленская Беларуска Гімназія на працягу свайго існавання адыграла выключную ролю ў адраджэньчым руху на Беларусі. Нягледзячы на надзвычайна няспрыяючыя працы і варажую палітыку польскага ўраду, Віленская Гімназія з посьпехам выканалася сваю пачэсную задачу, выхаваўшы ў сваіх сьценах многа сьвядомай нацыянальнай беларускай інтэлігенцыі. Віленская Гімназія цьвёрда трымае свой сыяг і будзе яго трымаць і надалей.

У адзнаку славутага 25-гадовага юбілею Віленскай Гімназіі Б.Ц.Р. пастанаўляе:

1. Устанавіць у актавай залі Гімназіі мэмарыяльную дошку ад імя Беларускай Цэнтральнай Рады.

2. Устанавіць 5 стыпэндыяў імя 25-гадовага юбілею Гімназіі па 100 РМ кожную штомесячна, якія выдаваць найлепшым студэнтам беларускага Мэдычнага Інстытуту.

3. За адданую 25-гадовую пэдагагічную працу ў Віленскай Беларускай Гімназіі ўзнагарадзіць сярэбраным Крыжам Заслугі III-й ступені настаўніцу Гімназіі сп. Алёну Сакалову-Лекант і ксяндза Адама Станкевіча.

4. Для ўдзелу ў сьвяткаваньні 25-гадовага юбілею дэлегаваць у

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

Вільню Прэзыдэнта Рады праф. Астроўскага і сяброў Рады маёра Кушэля, Родзьку і Калубовіча.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА № 29 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, ГОР. МЕНСК, 28 КРАСАВІКА 1944 Г.¹

Аб прызначэньні сп. ХМЫЗА Міколы

Прызначыць спадара ХМЫЗА Міколу Кіраўніком Аддзелу Сацыяльнага Забясьпячэньня Беларускай Цэнтральнай Рады з 24 красавіка 1944 году.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №30 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 28 КРАСАВІКА 1944 Г.²

Аб утварэньні фонду дапамогі сям'ям жаўнераў Беларускай Краёвай Абароны

1. Утварыць ФОНД ДАПАМОГІ СЕМ'ЯМ ЖАЎНЕРАЎ Б.К.А.

2. Абавязаць Галоўную Ўправу Беларускай Самапомачы неадкладна пералічыць з сродкаў Самапомачы 50.000 РМ. у «Фонд дапамогі сям'ям жаўнераў Б.К.А.» на бягучы рахунак Б.Ц.Р. у банку № 1261.

3. Даручыць Віцэ-Прэзыдэнту сп. Сабалеўскаму Ю. прасачыць за свае часовым пераводам гэтых сродкаў.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №30а БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 2 ТРАЎНЯ 1944 Г.³

Аб матар'яльнай дапамозе эвакуіраваным студэнтам Магілёўскага Мэдычнага Інстытуту

Прымаючы пад увагу цяжкае матар'яльнае становішча эвакуіраваных студэнтаў Магілёўскага Беларускага Мэдычнага Інстытуту, асабліва выпускнікоў, якія не маюць ніякай дапамогі ад бацькоў і жывуць толькі з падтрыманьня ўрадавых органаў і дапамогі з боку грамадзян, а ў чэрвені месяцы павінны будуць выехаць на

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

³ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

самастойную працу, Беларуская Цэнтральная Рада пастанавіла:

1. Закупіць на прыватным рынку па магчымасці да 100 пар абутку на сродкі Самапомачы.

2. Перадаць у распараджэнне дырэктара Інстытуту сп. Сцяпанавы закуплены абутак і даручыць яму размяркаваць так, каб у першую чаргу атрымалі студэнты-выпускнікі, заслугоўваючыя і маючыя патрэбу ў абутку.

3. Даручыць Віцэ-Прэзідэнту сп. Сабалеўскаму прасачыць за выкананнем гэтай пастановы.

Р. Астроўскі

Прэзідэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Ю. Сабалеўскі, Віцэ-прэзідэнт

ПРАТАКОЛ №5 ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г, МЕНСК, 5 ТРАЎНЯ 1944 Г. ¹

Прысутнічалі: Прэзідэнт Рады сп. Астроўскі, Віцэ-прэзідэнт сп. Сабалеўскі, маёр Кушэль, сп.сп. Родзька і Кандыбовіч. 7

1. Слухалі: Інфармацыю Прэзідэнта Беларускай Цэнтральнай Рады аб становішчы з мяркуемай перадачай новых функцыяў па Судоўніцтву, утварэнні Беларускай Пракуратуры і аб папярэдніх мяржаваньнях па скліканьню Ўсебеларускага Кангрэсу.

Пастанавілі: Інфармацыю прыняць да ведама.

2. Аб наданні і зацьверджанні вучоных ступеняў навуковым супрацоўнікам Беларускага Мэдычнага Інстытуту. (Дакл. сп. Прэзідэнт Астроўскі).

Пастанавілі: Камандыраваць у Мэдычны Інстытут сп. Кіпеля і двух прафэсараў ад Навуковага Таварыства для азнаямленьня ў Інстытуце са становішчам навучаньня і выхаваньня студэнтаў, а таксама для азнаямленьня з навуковымі працаўнікамі Інстытуту.

3. Аб харчаваньні ў сталеўцы Б.Ц.Р. (Дакл. сп. Родзька). Пастанавілі: Практыкаваць прыгатаўленьне ў сталеўцы абед даў з адной стравы, але больш пажыўнай. Гаспадарчаму Аддзелу абмяркаваць пытаньне аб устанавленьні перапынку на абед на 30 хвілін з тым, каб заняці канчаліся ў 15 г. 30 хв. Абавязаць сп. Барташэвіча строга захоўваць парадак бязумоўнага бухгалтарскага ўліку як прыбыткаў, так і выдаткаў усіх прадуктаў і інш. рэчаў, якія атрымліваюцца на адрас Рады з розных крыніц.

Даручыць сп.сп. Сабалеўскаму і Кандыбовічу праверыць сучасны стан ўліку прадуктаў і інш. рэчаў у кладовых Рады і

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

далажыць на наступным паседжаньні Прэзыдыуму Рады.

4. Інфармацыя Камандуючага Беларускай Краёвай Абароны маёра Кушэля Ф. аб утварэньні ў Менску сталай афіцэрскай школы. Пастанавілі: Прапанаваць маёру Кушэлю да 15 траўня г.г. унесці на разгляд і зацьверджаньне Рады свае прапавышчыі па гэтаму пытаньню.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ АКРУГОВЫХ НАМЕСЬНІКАЎ, НАЧАЛЬНІКАЎ БКА З ДНЯ 12 І 13 ТРАЎНЯ 1944 Г.¹

На паседжаньні прысутнічалі: Прэзыдэнт БЦР, 1-шы і 2-гі Віцэ-Прэзыдэнты, сябры Рады, усе акруговыя намесьнікі БЦР і начальнікі БКА.

Парадак дня:

1. Справаздача акруговых начальнікаў БКА.

2. Абмярканьне выхаду з цяжкага палажэньня БКА ў сувязі з недахопам зброі.

3. Папаўненьне кадраў Краёвай Абароны.

4. Агульныя справы.

Паседжаньне адчыніў сп. Прэзыдэнт БЦР.

У справаздачы з дзейнасьці акруговых начальнікаў БКА ў Слуцку і Вялейцы выясьніліся вялікія цяжкасьці ў арганізацыі працы БКА па прычыне недахопу зброі і адсутнасьці вопраткі Для змаганьня з партызанамі неабходны моцныя і добра ўзброеныя вайсковыя адзінкі.

У сувязі з тым, што прайшло ўжо два месяцы і аддзелы БКА ня ўзброеныя, Прэзыдэнт прапануе рэдукцыю БКА да стану зброі. Моцная апазыцыя акруговага намесьніка ў Вялейцы — таму, што калі пачнём зьмяншаць аддзелы БКА, дух жаўнераў і давер да БЦР падзе. Спадара Малецкага поўнасьцю падтрымлівае акруговы намесьнік у Баранавічах, прапануючы навязаць супрацоўніцтва з Вэрмахтам. Акруговы начальнік у Слоніме пярэчыць гэтаму даводзячы, што бліжэйшае супрацоўніцтва з немцамі, а што з гэтым ідзе і падпарадкаваньне ім, немагчымае, прыкладам чаго зьяўляецца сумны прыклад 68 бел. батальёну.

Маёр Кушэль прапануе вонкава правесці быццам рэдукцыю аддзелаў, у сапраўднасьці-ж гэта будзе чыстка нашых аддзелаў, дзякуючы чаму пазбудземся палітычна ненадзейнага элементу і фізычна слабых людзей, якія тармозяць нармальную працу баёвых

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

адзінак. Зьвяртае ўвагу на неабходнасьць падрыхтоўкі кадраў БКА.

Намесьнік БЦР у Глыбокім пярэчыць усякай рэдукцыі аддзелаў. Усе цяжкасьці, натужыўшы ўсе нашыя сілы, можна паканаць. Прапануе зьвярнуць увагу на магчымасьць падрыхтоўкі правізарычнага абутку і вопраткі з мясцовых рэсурсаў.

Ст. лейт. Мікула паясьняе, што кожная рэдукцыя аддзелаў будзе доказам нашай слабасьці перад немцамі. Прадставіўшы лікавы стан наяўнай зброі і людзей — прыходзіць да выснаву, што няма патрэбы ў рэдукцыі.

Ст. лейт. Чабатарэвіч прапануе выясьніць нашае палажэньне адносна нямецкіх уладаў, якія ўзброіваюць усе чужацкія збройныя адзінкі, акрамя Краёвай Абароны. Прапануе зьвязацца з Бэрлінам, які магчыма ня ведае аб перашкодах, якія высоўваюць ніжэйшыя нямецкія ўстановы.

Д-р Малецкі паясьняе, што пытаньне аб зброі не разьвязвае цяж-касьцяў. Для ўтрыманьня дысцыпліны і боездольнасьці неабходнае ўмундзіраваньне, абавязкава зьвярнуцца да Вэрмахту і з іх боку дамагацца дапамогі.

Лейт. Родзька пярэчыць супрацоўніцтву з Вэрмахтам, які можа поўнасьцю падпарадкаваць сабе нашыя аддзелы і нават перакінуць іх за межы Беларусі. Неабходна выясьніць, ці мы падлягаем паліцыйным уладам, ці беларускім. Прыступіць неадкладна да збору скур і палатна. Зьвярнуць увагу на падняцце дысцыпліны паміж камандным і радавым складам.

Прэзыдэнт БЦР, выслухаўшы ўсе думкі прысутных, зьвярнуў увагу, што неабходным зьяўляецца, пры супрацоўніцтве з нямецкімі ўладамі, выяўленьне настойлівасьці і моцнай волі. Сваім палітычным нятактам, ці мяккім характарам пагаршаем справу. Тыя намесьнікі, ці акруговыя начальнікі БКА, якія выказалі цвёрдасьць у сваіх дзеяньнях, дабіліся некаторых рэзультатаў, іншыя, напр. быўшы намесьнік у Слуцку, быў змушаны пакінуць сваё становішча, бо аказаўся не на належнай вышыні.

У сувязі з тым, што Прэзыдэнт быў вызначаны гэнэралам фон Готтбэргам без спэцыяльнага паразуменьня з народамі, і склад Цэнтральнай Рады быў вызначаны Прэзыдэнтам, неабходным зьяўляецца скліканьне прадстаўніцтва народу для выбару, ці зацьверджаньня Цэнтральнай Рады.

Сп. Шкялёнакзначае, што ўтвараючы БКА не гаварылася аб умундзіраваньні і цяпер можа ісьці гутарка толькі аб зброі. Утварэньне БКА было зроблена толькі ў межах кампэтэнцыі гэнэральнага камісара. Калі мы напатыкаем на цяжкасьці пры

арганізацыі БКА, дык прычыны ляжаць толькі ў вярхоўях нямецкіх уладаў. З гэтай (прычыны)¹ неабходным ёсць паразумецца з Бэрлінам. У сучасны момант ня можа быць і гутаркі аб рэдукцыі БКА, бо гэта было-б супроць намеру Гэнэральнага Камісіра і ў сучасны момант адкінуць прыхільнасць Готтбэрга, гэта значыць зрабіць кепскі дыплёматычны крок.

Неабходна паклікаць увесь беларускі актыў і беларускія ўстановы для акцыі зборкі палатна і абутку. Да восені заняцца падрыхтоўкай кадраў. Зьвярнуць увагу на прапаганду ў аддзелах. У хуткім часе пазбыцца баласту ў батальёнах, адкідаючы ненадзейны элемент і фізычна-няздольныя адзінкі.

Сп. Сабалеўскі дэкларуе забавязьць БСП для збору вопраткі. На карысьць БКА вызначае 50.000 РМ.

Праслухаўшы думкі прысутных, Прэзыдэнт пастанаўляе:

1. Рэдукцыі БКА не праводзіць;
2. Пазбыцца непатрэбнага элементу ў БКА, як: політычна-ненадзейных, фізычна няздольных да вайскавай службы;
3. Для падрыхтоўкі афіцэрскіх кадраў утварыць у Менску 4-х месячную афіцэрскую школу і адначасна з тым праводзіць перападрыхтоўку быўшых афіцэраў;
4. Для падрыхтоўкі падафіцэрскіх кадраў, утварыць у кожнай акрузе школьныя батальёны ў стане залежным ад мясцовых магчымасцяў;
5. Прыступіць да арганізацыі зборкі палатна, скур і вопраткі;
6. Паклапаціцца, каб слаба ўзброеныя батальёны былі закватэраваныя ў бяспечных месцах;
7. Пры абсэдзе камандных і прапагандовых становішчаў кіравацца энэргіяй, адданасцю справе паасобных адзінак, не заўсёды зьвяртаючы ўвагу на рангу;
8. Забараніць пераліваць людзей з лінейных батальёнаў у сапёрныя, ці іншыя арганізацыі.

ПАСТАНОВА №32а ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 16 ТРАЎНЯ 1944 Г.²

Аб службовай камандыроўцы Віцэ-Прэзыдэнта БЦР сп. Сабалеўскага;

Юрыя Дазволіць Віцэ-Прэзыдэнту Беларускай Цэнтральнай Рады сп. Сабалеўскаму Юрыю выезд з 17. 5. 1944 г. па службовым

¹ Устаўка выдавецтва.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

справам у Слуцк, Баранавічы, Слонім і Наваградак.

Р. Астроўскі

Прэзідэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №7 ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ
ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 16 ТРАЎНЯ 1944 ГОДУ¹

Прысутнічалі: Прэзідэнт Рады сп. Астроўскі, Віцэ-Прэзідэнт
сп.сп. Шкялёнак і Сабалеўскі, сябры Рады сп.сп. маёр Кушэль Ф. і
Кандыбовіч; С. Слухалі — пастанавілі:

1. Аб прыняцці прысягі 2 курсам Менскай Афіцэрскай Школы.
(Дакл. маёр Кушэль).

1. Прывесці да прысягі 2 курс Афіцэрскай Школы 21 траўня
1944 г.

2. Аб скліканьні Ўсебеларускага Кангрэсу. (Дакл. Прэзід. сп.
Астроўскі).

П. Арыентыровачна намеціць скліканьне Ўсебеларускага
Кангрэсу 22-24 чэрвеня 1944 г. Вызначэньне падрыхтоўчых камісіяў -
абгаварыць на паседжаньні Рады 19 траўня 1944 г.

3. Аб выніках праверкі парадку выдачы прадуктаў і аб
вядзеньні ўліку і справаздачнасьці ў кладоўцы БЦР. (Дакл. сп.сп.
Сабалеўскі і Астроўскі М.).

Ш. Даклад прыняць да ведама. Лічыць ненармальным выпадкі
выдачы прадуктаў з кладовай без пісьмовага дазволу Загадчыка
Гаспадарчага Адзелу сп. Барташэвіча, а таксама і атрыманыя не без
расьпісак. Катэгарычна забараніць усім без выключэньня даваць
непасрэдна распараджэньні загадчыку кладовай аб выдачы
прадуктаў. Усе прадукты і іншыя рэчы выдаюцца кладовай толькі па
пісьмоваму загаду сп. Барташэвіча.

4. Аб працы сп.сп. Арэхва і Гінько. (Дакл. сп. Сабалеўскі).

IV. Прыняць да ведама паведамленьне сп. Прэзідэнта Рады,
што сп. Арэхва ў сувязі з прызначэньнем яго Пракурорам Менскай
Акругі, ад працы ў Радзе аслабанаецца.

Сп. Гінько ад працы ў БЦР аслабаны з 20 траўня гэтага году.
Даручыць сп. Сабалеўскаму падшукаць для сп. Гінько адпаведную
працу.

5. Аб прызначэньні Загадчыка Прыёмнай Б.Ц.Р.

V. Часова выконваючым абавязкі Загадчыка Прыёмнай Б.Ц.Р.
прызначыць сп. Каракулька Ўл.

Р. Астроўскі

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ №9 ПАСЕДЖАНЬНЯ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, ГОР. МЕНСК, 19 ТРАЎНЯ 1944 Г.¹

Прысутнічалі: Прэзыдэнт Рады — сп. Астроўскі, сябры Рады — сп. сп. Калубовіч, Селях, Стаськевіч, Кандыбовіч, Намесьнікі БЦР па Менскай акрузе — сп. Жук і па Менску-гораду — сп. Комар; загадчыкі аддзелаў БЦР — сп.сп. Астроўскі М., Хмыз, Барташэвіч, Будзіловіч, Скурат, Кіпель і Каракулька.

Слухалі — пастанавілі:

Аб каштарысе Б.Ц.Р. на 1944-45 г.г. (Дакл. сп. Астроўскі М.).

Заслухаўшы праэкт каштарысу БЦР на 1944-45 г.г., Беларуская Цэнтральная Рада пастанаўляе:

1. Праэкт каштарысу на 1944-45 г.г. прыняць да ведама.

2. Да канчатковага зацьверджаньня каштарысу і ўстанаўленьня крыніц прыбыткаў Беларускай Цэнтральная Рада абавязвае ўсіх Загадчыкаў Аддзелаў:

а) не павялічваць існуючых штатаў у падпарадкаваных установах і арганізацыях. Пры самай пільнай неабходнасьці павялічыць існуючы штат, прыём новых працаўнікоў, а таксама неабходнасьць выдаткаваньня сродкаў на розныя рэчы Загадчыкі ўсіх аддзелаў і кіраўніцтваў павінны папярэдня ўзгадняць з сябрам Рады сп. Кандыбовічам;

б) не павялічваць устаноўленых акладаў супрацоўнікам, а таксама аплачваць пэнсыю па больш высокім пасадам;

в) у выдаткаваньні сродкаў праводзіць ашчаднасьць не дапускаючы выдаткаў, якія не зьяўляюцца тэрміновымі.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №34 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 20 ТРАЎНЯ 1944 Г.²

Аб прызнаньні афіцэрскіх рангаў Каўцэвічу Кіпрыяну, Серафімовіч; Міхасю, Лешкевічу Сыцяпану і іншым афіцэрам Беларускай Краёвай Абароны

Згодна прадстаўленьня Камандуючага Беларускай Краёвай Абароны ПРЫЗНАЦЬ афіцэрскія рангі з 20 красавіка 1944 году наступным (паводле далучанага сьпіска)³.

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

³ Сьпісак не публікуецца з тае прычыны, што некатарыя асобы або іх семы знаходзяцца

Р. Астроўскі
Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №35 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ
РАДЫ, Г. МЕНСК, 20 ТРАЎНЯ 1944 Г. ¹

Аб наданьні рангаў Якуцэвічу Паўлу, Паплаўскаму Вінцэсю, Ефімчыку Івану і іншым афіцэрам Беларускай Краёвай Абароны Згодна прадстаўленьня Камандуючага Беларускай Краёвай Абароны надаць афіцэрскія рангі з 20 красавіка 1944 г. наступным (паводле далучанага сьпіска)².

*)

Р. Астроўскі
Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №37 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ
РАДЫ, Г. МЕНСК, 20 ТРАЎНЯ 1944 Г. ³

Аб прызначэньні сябра Рады — старшага лейтэнанта РОДЗЬКА Ўсевалада Камандзірам 15-га батальёну Беларускай Краёвай Абароны

Прымаючы пад увагу хадайнічаньне і шчырае жаданьне сябры Рады сп. РОДЗЬКА Ўсевалада прынесці карысьць Бацькаўшчыне ў непасрэдным змаганьні з ворагамі Беларускага Народу, — прызначыць яго Камандзірам 15-га батальёну Беларускай Краёвай Абароны з захаваньнем за сп. РОДЗЬКА становішча сябры Рады.

Р. Астроўскі
Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №38 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ
РАДЫ, Г. МЕНСК, 25 ТРАЎНЯ 1944 Г. ⁴

Аб арганізацыі акруговых фондаў дапамогі сям'ям жаўнераў БКА і зацьверджаньні інструкцыі аб парадку скарыстаньня гэтых фондаў

1. Арганізаваць акруговыя фонды дапамогі сям'ям жаўнераў БКА, дзеля чаго пералічыць з цэнтральнага фонду па пяць тысяч РМ наступным Намесьніцтвам БЦР: Баранавіцкаму, Наваградзкаму, Слонімскаму, Вялейскаму, Глыбоцкаму, Слуцкаму і Менскаму, як

на тэрыторыі, акупаванай бальшавікамі.

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Спісак не публікуецца з прычыны, паданай вышэй.

³ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

⁴ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

аснову фонду.

2. Даручыць Намесьнікам Беларускай Цэнтральнай Рады правесыці шырокую растлумачальную працу сярод беларускага жыхарства і грамадзкіх арганізацыяў аб прыцягненні сродкаў у Фонд дапамогі сям'ям жаўнераў БКА.

3. Абавязаць Намесьнікаў БЦР паведаміць Раду да 1-га ліпеня 1944 г. спецыяльнай дакладной запіскай аб праведзенай працы па арганізацыі акруговых фондаў дапамогі.

4. Інструкцыю аб парадку скарыстаньня фондаў дапамогі сям'ям жаўнераў БКА зацьвердзіць (дадатак — інструкцыя).

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ІНСТРУКЦЫЯ АБ ПАРАДКУ СКАРЫСТАНЬНЯ ФОНДУ ДАПАМОГІ СЕМ'ЯМ ЖАЎНЕРАЎ БЕЛАРУСКАЙ КРАЁВАЙ АБАРОНЫ¹

1. Фонд дапамогі сям'ям жаўнераў БКА прызначаецца дзеля аказаньня адначасовай дапамогі сям'ям беларускіх жаўнераў, якія загінулі або страцілі працаздольнасць у барацьбе з ворагам беларускага народу.

2. Фонд дапамогі сям'ям жаўнераў БКА пры Беларускай Цэнтральнай Радзе знаходзіцца ў распараджэньні Прэзыдэнта Рады.

3. Акруговы фонд дапамогі знаходзіцца ў распараджэньні Намесніка Беларускай Цэнтральнай Рады.

4. Акруговы фонд складаецца з сродкаў, пералічаных Цэнтральнай Радай, ахвяраваньняў грамадзкіх арганізацыяў і ўстановаў, жыхарства і розных збораў.

5. Пад ставай для выдачы дапамогі з фонду зьяўляецца заява аб дапамозе з пасьветчаньнем адказных беларускіх працаўнікоў аб матэрыяльным СТАНОВІШЧЫ патрабуючага дапамогу.

6. Аднаразовая дапамога не павінна перавышаць 300 РМ.

7. Фонд дапамогі сям'ям жаўнераў БКА ў Намесніцтвах БЦР трымаецца на асобным конто і не павінен скарыстоўвацца на іншыя мэты.

8. Аб становішчы фонду, яго прыбытках і выдатках Намеснікі БЦР у акругах падаюць кожныя тры месяцы справаздачу Беларускай Цэнтральнай Радзе па ўстаноўленай форме.

Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Краёвай Абароны

№ 915-М

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

ПРЭЗЫДЭНТУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ

ў Менску.

На аснове інструкцыі аб наданні рангаў вайсковым урадоўцам Бел. Краёв. Абароны з дня 27-га траўня 1944 г., — прашу надаць ранг вайсковага ўрадоўца ад дня 1-га траўня 1944 г.:

Прэзыдэнт

Беларускай Цэнтральнай Рады

Копія.

Менск, 25. 5. 1944

Г. Генеральнаму Камісару Беларусі

Высокапаважаны Генерале!

Будучы ў Слуцку, я даведаўся, што тамашні Гэбітскамісар арганізуе так званыя «Узброеныя вёскі», пры чым узбраенне гэтых вёсак палягае на 5-10 паломаных вінтоўках. Такая «зброяная сіла», зразумела, ня можа супроцьставіцца добра ўзброеным партызанскім аддзелам і ў выніку — гінуць ня толькі добраахвотнікі, якія прыймаюць такую зброю ад Гэбітскамісара, але й іх семі.

У сувязі з гэтым, я вельмі прашу Вас, г. Генерал, спыніць такую шкодную дзейнасць Слуцкага Гэбітскамісара, а я дам адпаведны загад Акруговаму Афіцэру БКА Слуцкае акругі пасылаць лепш у небяспечныя вёскі, ў каразумыні з Гэбітскамісарам, адпаведна узброеныя аддзелы батальёнаў БКА.

Гаіль Гітлер!

(—) Р. Астроўскі Прэзыдэнт БЦР.

Пераклад з нямецкае мовы з арыгіналам згоды:

Сэкратар (—) Р. Евец.

Менск, дня 28 траўня 1944 г.

ПАСТАНОВА №39 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 1 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г. ¹

Аб прызнанні афіцэрскіх рангаў Манцею Аўгену, Трафімуку Паўлу, Сандзюку Антону, Міхалевічу Аўгену і Курбеку Аляксею Згодна прадстаўленьня Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны ў заступніцтве капітана Мікула В. — прызнаць афіцэрскія рангі з 20 красавіка 1944 г. наступным афіцэрам 15-га пяхотнага батальёну (паводле далучанага сьпіска)².

М. Шкялёнак

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

Віцэ-Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Генеральны Камісар для Беларусі

Г. Прэзыдэнту Беларускай Цэнтральнай Рады

На пісьмо з дня 25. 5. 44.

Копія.

Мінск, 6. 6. 1944

Праф. Р. Астроўскі

Высокапаважаны г. Прэзыдэнт!

Я зусім згаджаюся з Вамі у справе так званых «узброеных вёсак» і ўжо даў адпаведны загад Слуцкаму Гебітскамісару, каб ён у гэтай справе паразумеўся з Вашым акруговым афіцэрам у Слуцку.

Гайль Гітлер! (падпіс) ф. Готтбэрг Генерал Камісар для Беларусі Пераклад гэтае копіі з нямецкае мовы з арыгіналам згодны:

Сэкратар (—) Р. Евец

ПРАТАКОЛ № 10 ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 6 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г.¹

ПРЫСУТНІЧАЛІ: Прэзыдэнт Рады сп. Астроўскі, Віцэ-Прэзыдэнты сп.сп. Шкялёнак і Сабалеўскі, маёр Кушэль і Кандыбовіч. Слухалі:

1. Аб лістоўцы на расейскай мове «К рускому народу». Прэзыдыум Рады заслухаў паведамленьне Прэзыдэнта Рады сп. Астроўскага аб тым, што апошнімі днямі распаўсюджана лістоўка на расейскай мове «К рускому народу». Лістоўка выдана ад імя гэнэралаў Уласава і Малышкіна, камбрыга Камінскага, ст. лейтэнанта Октана і як быццам-бы і ад Прэзыдэнта Беларускай Рады. Сп. Астроўскі паведаміў Прэзыдыум Рады, што ён ні сваёй подпісі, ні згоды на подпіс пад лістоўкай не даваў і нават не знаў, што лістоўка зьяўляецца фальшыўкай, аб чым і ставіць да ведама Прэзыдыум Рады.

Пастанавілі: Даручыць Віцэ-Прэзыдэнту сп. Шкялёнку дакладна высвятліць ад каго і з якой мэтай выдана лістоўка для распаўсюджаньня і далажыць Прэзыдыуму Рады.

Прыняць да ведама паведамленьне Прэзыдэнта Рады сп. Астроўскага, што асабістая канцэлярыя Прэзыдэнта даслала ліст у Беларускаю Газэту для надрукуваньня аб тым, што ў лістоўку «К рускому народу» Прэзыдэнт Рады свайго подпісу не даваў.

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

2. Аб уніформе каманднага складу Беларускай Краёвай Абароны. (Даклад сп. Сабалеўскага).

Пацвердзіць яшчэ раз раней зацверджаную Прэзыдэнтам Рады ўніформу для камандзірскага складу Беларускай Краёвай Абароны.

Прапанаваць маёру Кушэлю выдаць загад па Краёвай Абароне, абавязваючы камандзераў насіць сваю беларускую форму і без патрэбы ня ўжываць афіцэрскіх адзнакаў чужых арміяў.

Маёру Кушэлю дабіцца ад нямецкага камандваньня, каб па вайскавай лініі быў аддадзены загад аб устаноўленай уніформе для вайскоўцаў Беларускай Краёвай Абароны.

Адзелу прапаганды Краёвай Абароны правесыці растлумачэньне ў аддзелах аб высокім гонары для беларуса вайскоўца мець і насіць сваю ўласную беларускую ўніформу.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Прэзыдэнт

Беларускай Цэнтральнай Рады.

Менск, 8 чэрвеня 1944 г.

Слуцкаму Акруговаму афіцэру Б.К.А.

у Слуцку,

Залучаючы пры гэтым копію майго пісьма з дня 25. 5. 44 да Генеральнага Камісара Беларусі і копію яго адказу з дня 6. 6. 1944, гэтым загадваю:

У тыя вёскі, якім найболей пагражаюць партызаны выслаць, ў паразуменні з Гебітскамісарам, адпаведна узброеныя аддзелы батальёнаў БКА, пад камандаю найболей дасьведчаных афіцэраў. Аб выкананьні паведаміць.

(—) Р. Астроўскі

Прэзыдэнт.

ПАСТАНОВА № 41 ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 10 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г.¹

Аб адзнаках для лекароў Беларускай Краёвай Абароны Часова, да ўстаўленьня сталых рангаў для ўсіх вайскова-служачых Беларускай Краёвай Абароны, Прэзыдыум Рады пастанаўляе:

а) батальённаму лекару прысвоіць афіцэрскія адзнакі старшага лейтэнанта;

б) акругаваму лекару — капітана;

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

- в) галоўнаму лекару Краёвай Абароны — маёра;
 - г) дырэктару — лекару акруговага шпіталю Краёвай Абароны — капітана;
 - д) другім лекарам акруговага шпіталю — старшага лейтэнанта;
 - е) дырэктару — лекару раённага шпіталю Краёвай Абароны — старшага лейтэнанта;
 - ж) другім лекарам шпіталю — лейтэнанта.
- Лекары на пагонах маюць мэдычную адзнаку (вужаку).
Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

Гарадзкая Управа¹
Сталічнага гор. Менску
Адзел Культуры і Асьветы
13-6-1944 г.
№187.

Кіраўніку Школьнага Адзелу Беларускай Цэнтральнай Рады ДруСКУРАТУ.

Адзел Культуры і Асьветы дасылае Вам хадайніцтва Кіраўніка Менскай Настаўніцкай Сэмінарыі і сьпіс вучняў гэтае школы аб вызваленьні бяднейшых вучняў ад аплаты за навучаньне.

З свайго боку Адзел хадайнічае перад Вамі дабівацца перад адпаведнымі ўстановамі аб вызваленьні вучняў гэтае установы зусім ад аплаты, бо большасьць вучняў, якія паступаюць у Настаўніцкую сэмінарыю, належаць да бяднейшых пластоў насельніцтва.

П. Жарскі Кіраўнік Адзелу Культуры і Асьветы

ПАСТАНОВА №42 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, ГОР. МЕНСК, 17 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г.²

Аб хадайніцтве дырэктара Менскай настаўніцкай сэмінарыі аб званьненні бяднейшых вучняў ад платы за навучаньне Выдаць у распараджэньне дырэктара Менскай настаўніцкай сэмінарыі 2.500 РМ для разьмяркаваньня сярод бяднейшых вучняў.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА ПРЭЗЫДУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, АД 23 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г.³

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

³ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

Прысутнічалі: сп.сп. Прэзыдэнт БЦР, Віцэ-Прэзыдэнты Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, сябры Прэзыдыуму: Кушэль, Кандыбовіч. Слухалі: Даклад Віцэ-Прэзыдэнта Ю. Сабалеўскага ў справе парадку матар'яльнай дапамогі студэнтам Беларускага Мэдычнага Інстытуту ў г. Вільні і дапамогі бежанцам беларусам на тэрыторыі Літвы. Пастанавілі:

1. Захаваць удзел Беларускай Самапомачы ў дапамогах студэнтам Мэдычнага Інстытуту на навучальны 1944/45 г. і далей.

2. У навучальным 1944/45 г. арганізаваць сярод студэнтаў беларускае зямляцтва і прасіць д-ра Грынкевіча абняць над ім куратарства. Грашовую дапамогу і контакт з інстытутам і студэнтамі вёсці праз Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні.

3. Аказваць магчымую дапамогу бежанцам беларусам, якія апыніліся на тэрыторыі Літвы.

4. На гэтыя мэты пераказаць з сум Цэнтралі Самапомачы 50.000 РМ.

5. Выкананьне гэтай пастановы і кантроль над выдаткаваньнем даручаецца Віцэ-Прэзыдэнту сп. Ю. Сабалеўскаму.

6. Узнавіць стараньні перад Гэнэральным камісарыятам Літвы аб адкрыцьці філіі Беларускай Самапомачы ў Ліцьве для беларускіх бежанцаў і эмігрантаў.

Прэзыдэнт БЦР Р. Астроўскі

1-ы Віцэ-Прэзыдэнт М. Шкялёнак 2-гі Віцэ-Прэзыдэнт Ю. Сабалеўскі

Сябры Прэзыдыуму: Кушэль

Кандыбовіч

ПАСТАНОВА №43 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, Г. МЕНСК, 23 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г.¹

Аб прызнаньні афіцэрскіх рангаў Беларускай Краёвай Абароны Родзка Філарэту, Цімашэнка Сымону, Вадзейка Кастусю і інш.

Згодна прадстаўленьня Начальніка Галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны маёра Кушэля Ф. ад 19. 6. 44 — ПРЫЗНАЦЬ з 1-га чэрвеня 1944 г. афіцэрскія рангі Беларускай Краёвай Абароны наступным афіцэрам (паводле далучанага сьпіска, а усяго 53 афіцэрам².

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

РЭЗАЛЮЦЫЯ ІІ УСЕБЕЛАРУСКАГА КАНГРЭСУ¹

»Другі Усебеларускі Кангрэс, сабраўшыся у Менску, праз чверць стагодзьдзя пасья Першага Усебеларускага Кангрэсу і выслухаўшы даклады аб падзеях на Беларусі у часе паміж абы двума кангрэсамі, аднагалосна пастанавіў:

1. Вызнаць правільнай і зноў пацьвердзіць гістарычную пастанову Рады Беларускай Народнай Рэспублікі, якая маючы паўнамоцтвы Першага Усебеларускага Кангрэсу 1917 г., на сваім сходзе 25 сакавіка 1918 г. урачыстай 3-й Устаўнай Граматай вырашыла аб канчальным разрыве Беларусі з Бальшавіцкаю Масквою і расейскай дзяржавай у усіх яе формах.

2. Пацьвердзіць, што Беларускі Народ ніколі ня прызнаваў, ня прызнае цяпер і ніколі ня прызнае у будучыні за форму сваёй беларускай дзяржаўнасьці, пакіненныя яму маскоўскімі захопнікамі формы БССР.

3. Паведаміць усе урады і народы сьвету, што голас Масквы і СССР у беларускіх справах ня мае ніякай праўнай сілы, а усе, твораныя Масквою нібыта беларускія урады — ня маюць ніякіх праўных кампэтэнцыяў, бо не вызнаюцца Беларускім Народам.

Таму усе умовы, ці аднабаковыя пастановы урадаў: СССР, былой Польшчы і сучаснага гэтак званага эміграцыйнага ураду Польшчы, якія датычаць тэрыторыі Беларусі і Беларускага Народу і якія былі зроблены раней, або будуць зроблены у будучыні, — Другі Усебеларускі Кангрэс абвяшчае ня маючымі ніякай праўнай сілы; як ня будуць мець сілы і усялякія іншыя магчымыя спробы падзелу Беларусі з боку іншых дзяржаваў і народаў.

4. Адзіным праўным прадстаўніком Беларускага Народу і ягонага краю зьяўляецца сягоньня Беларуская Цэнтральная Рада з Прэзыдэнтам Радаславам Астроўскім на чале«.

ПРЫВІТАЛЬНАЯ ТЭЛЭГРАМА А. ГІТЛЕРУ АД 2-ГА
УСЕБЕЛАРУСКАГА КАНГРЭСУ 3 ДНЯ 27 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г. У
МЕНСКУ²¹

¹ ІІ Усебеларускі Кангрэс, Мюнхэн, 1954.

² Тэлеграма А. Гітлеру не прадбачалася арганізатарамі Кангрэсу. Яна зьявілася ў выніку асаблівых абставінаў. У якасьці гасьцей на Кангрэсе прысутнічалі на балконе прадстаўнікі нямецкіх акупацыйных уладаў: Фішэр — кіраўнік палітычнага аддзелу Гэнэральнага Камісарыяту Беларусі, Сэпп — кіраўнік палітычнага аддзелу СД у Менску і Сівіца — перакладчык Гэнэральнага Камісарыяту Беларусі. Калі Кангрэс даб'ягаў да канца, тады да Прэзыдэнта Кангрэсу, Я. Кіпеля, прыбыў Сівіца з закідамі, чаму не выслана прывітальная тэлеграма Фюреру А. Гітлеру. У наступстве гэтага Р. Астроўскі

Правадыру Вялікай Нямеччыны Адольфу Гітлеру, Галоўная Кватэра.

Другі ўсебеларускі Кангрэс, на які з'ехаліся ў сталічны горад Беларусі — Менск 1039 прадстаўнікоў Беларускага Народу 27. 6. 1944 г., даручыў мне паслаць Вам, Фюрер, прывітаньне і запэўніць Вас, што Беларускі Народ будзе нязломна змагацца побач з нямецкім жаўнерам супроць супольнага нашага ворага — бальшавізму.

Мы спадзяёмся і верым у канчатковую перамогу, каторая, пад Вашым кіраўніцтвам, пры будове Новае Эўропы, прынясе шчаслівую будучыню вольнаму Беларускаму Народу. Няхай жыве перамога!

Р. Астроўскі

ПАСТАНОВА №44 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, МЕНСК, ДНЯ 28 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г. ²

На падставе § 3-га палажэньня аб прызнаньні рангаў афіцэрам Беларускай Краёвай Абароны, з дня 5-га сакавіка 1944 г., — ПРЫЗНАЕЦЦА РАНГ ПАЛКОЎНІКА КРАЁВАЙ АБАРОНЫ ад дня 20-га лютага 1918 году — палкоўніку Беларускага войска ЕЗАВІТАВУ КАНСТАНТЫНУ, народж. ў 1893 г., наданы Яму пастановай Сакратарыяту 1-га Беларускага ўраду Беларускай Народнай Рэспублікі.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады

ПАСТАНОВА №45 ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, МЕНСК, 28 ЧЭРВЕНЯ 1944 Г. ³

На падставе § 3 палажэньня аб наданьні рангаў афіцэрам Беларускай Краёвай Абароны з дня 5-га сакавіка 1944 г., — ад 1-га ліпеня 1944 г. НАДАЕЦЦА РАНГ ПАДПАЛКОЎНІКА Камандуючаму Беларускай Краёвай Абароны маёру КУШЭЛЮ ФРАНЦІШКУ, народжанаму ў 1895 г.

Р. Астроўскі

Прэзыдэнт

ПАСТАНОВА

Прэзыдыуму Бел. Цэнтр. Рады аб вызначэньні запамогі мастаку

змесца зрэдагаваў паданы вышэй праект тэлеграмы, які і быў апрабаваны Кангрэсам.

¹ Праатакол 2-га ўсебеларускага Кангрэсу, апрацаваны Л. Г. бал 57, машынапіс з калекцыі І. Касяка.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

³ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

М. Казаку, Менск, дня 28 чэрвеня 1944 г. ¹

Слухалі: Доклад Віцэ-Прэзідэнта Ю. Сабалеўскага ў справе ліста беларускага мастака ў Вене, М. Казака, які просіць на заканчэнне мастацкай студыі запамогу. Дэлегат 2-га Ёсбеларускага Кангрэсу ад Вены, старшыня Б.К.З., Асінскі, аб сп. Казаку даў як найлеп-шую характарыстыку і падтрымлівае яго просьбу аб асыгнаваньні сродкаў дапамогі.

Пастанавілі: Вызначыць з сум САМАПОМАЧЫ сп. Казаку па 200 Р.М. у месяц да заканчэння студыі. На фонд азначанай запамогі праз дэлегата, сп. Асінскага, пераводзіцца 1000 Р.М. з тым, што Беларускае прадстаўніцтва ў Вене будзе выплачваць яму штотомесечна па 200 Р.М. Калі гэтай сумы да сканчэння студыі будзе недастаткова, то БСП будзе і далей удзяляць дапамогу па прадстаўленьні гэтай справы з боку Беларускага Прадстаўніцтва ў Вене. Прэзідэнт: Р. Астроўскі 1-шы Віцэпрэзідэнт: М. Шкялёнак 2-гі Віцэпрэзідэнт: Сабалеўскі Сябры Прэзідыуму: Кандыбовіч Кушэль

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, (БЭРАЛІН), 14 ВЕРАСЬНЯ 1944 Г.²

Прысутныя: Прэзідэнт Р. Астроўскі, 1-шы Віцэпрэзідэнт М. Шкялёнак, радныя: палк. К. Езавітаў, С. Кандыбовіч, палк. Ф. Кушэль і П. Сьвірыд. На парадку дня:

1. Аплата афіцэраў, якія не працуюць у БЦР, о 2. Статут і праграма Саюзу Вызвалення Беларусі, 3, Прэсавыя справы.

I.

Пасья дакладу палк. Ф. Кушэля, Прэзідыум БЦР пастанавіў:

Афіцэрам БКА, якія знаходзяцца тут і не занятыя працай пры БЦР і не атрымалі дапамогі, выплаціць аднаразовую дапамогу па 100 (сто) РМ кожнаму.

II.

1-шы Віцэпрэзідэнт Шкялёнак уважае, што маніфэст СВБ з малымі зьменамі можа быць прыняты. Статут і праграма зрэдагаванья дрэнна і трэба даручыць 2-м сябрам апрацаваць іх канчальную рэдакцыю. Неабходна наперад вырашыць, якія прынцыпы будзе паложаны ў васнову СВБ — правадырства, ці дэмакратычны.

Радныя палк. Кушэль і Кандыбовіч далучаюцца да гэтага выснаву.

Радны Калубовіч уважае; што прысутныя павднны даць цяпер

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

свае заўвагі.

Радны палк. Езавітаў уважае, што Саюз не павінен насіць часовага характару працы на эміграцыі, а статут і праграма павінны быць так апрацаваныя, каб яны мелі значаньне і для дзейнасьці пасья вызваленьня Бацькаўшчыны.

Віцэпрэзыдэнт Шкялёнак прапануе ў сувязі з гэтым зьмяніць назоў Саюзу на назоў: «Саюз вызваленьня і адбудовы Беларусі».

Прэзыдэнт Астроўскі далажыў праэкт Саюзу са сваімі папраўкамі і зьменамі.

З крытыкай праэкту праграмы і статуту выступілі радныя: палк. Езавітаў, палк. Кушэль, Віцэпрэзыдэнт Шкялёнак, Сьвірыд і Ка-луібовіч

Пастанавілі: пытаньне аб статуце і праграме Саюзу прадыхкутаваць на бліжэйшым Пленуме БЦР.

III.

Запрошаны на паседсаньне рэдактар др. С. Станкевіч асьведчыў, што нямецкія улады праводзяць цяпер празь беларускую прэсу і беларускае прадстаўніцтва ў Нямеччыне вярбоўку моладзі, у тым ліку і беларускай, у фармацыі СС для процілятунскай падрыхтоўкі. Усё гэта робіцца без паразуменьня з БЦР.

Непарадкі ў рэдакцыі, дапушчаныя папярэднім кіраўніцтвам рэдакцыі, паволі ліквідуюцца. Гэтыя непарадкі спрычыніліся да зьменшаньня колькасьці падпішчыкаў, бо ня ўсім тым асобам, якія прысылалі падпіску (што немагчыма часта спраўдзіць) газета высылалася. Другой прычынай зьменшаньня колькасьці падпішчыкаў зьяўляецца тое, што ў выніку ваенных падзеяў адпалі ўсходнія абшары. Колькасьць падпішчыкаў зьменшылася на палавіну. У выніку стараньня новага кіраўніцтва рэдакцыі колькасьць падпішчыкаў «Раніцы» зноў павялічылася да 10.000. «Беларускі Работнік» мае 4.000 падпішчыкаў. Малая колькасьць падпішчыкаў «Беларускага Работніка» тлумачыцца тым, што рэдакцыя пазбаўлена магчымасьці распаўсюджваньня гэтых газэты, якая знаходзіцца поўнасьцю ў руках арганізацыі «фрэмдэншпрахдінст», у Пляўне, дзе сядзяць расейцы, якія перашкаджаюць распаўсюджваньню беларускае прэсы.

Пастанавілі: зрабіць захады аб тым, каб у арганізацыі «фрэмдэншпрахдінст» быў беларускі прадстаўнік. Замясьціць у расейскай і ўкраінскай прэсе абвесткі аб падпісцы на беларускія газэты.

Р. Астроўскі, Прэзыдэнт
Гэнэральны Сакратар

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
Тайна.

ЗАГАД №1.

Бэрлін, дня 15 верасня 1944 г.

1. Утварэньне Кіраўніцтва Вайсковых Спраў Б.Ц.Р.

На падставе пастановы Прэзыдыуму Беларускай Цэнтральнай Рады з дня 13-га верасня 1944 г., утвараецца Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР з наступным штатным расьпісаньнем:

1. Кіраўнік Вайсковых Спраў...1

Агульная Канцэлярыя:

2. Начальнік Канцэлярыі ...1

3. Справавод ...1

4. Перакладчык ...1

5. Машыністка ...1

Мабілізацыйны Аддзел:

6. Начальнік Мабілізацыйнага Аддз. ...1

7. Заступнік Нач-ка Мабіліз. Аддз. ...1

Статутовая Камісія:

8. Кіраўнік Статутовай Камісіі1

9. Супрацоўнік Статутовай Камісіі1

10. Сакратар...1

Пэрсанальны Аддзел:

11. Начальнік Пэрсанальнага Аддзелу ...1

12. Заступнік Нач-ка Пэрсан. Аддзелу ...1

Усяго...12

2. Абняцьце становішча Кіраўніка Вайсковых Спраў БЦР.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады з дня 15 верасня 1944 г. — я вызначаны на становішча Кіраўніка Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады і ад сёньнешняга дня уступаю ў выкананьне сваіх абавязкаў.

К. Езавітаў, Палк. Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР

ПРАТАКОЛ № ... паседжаньня Пленума Беларускай Цэнтральнай Рады ад 15 верасня 1944 г.²

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, 1-шы Віцэ-прэзыдэнт М. Шкялёнак і радныя: К. Езавітаў, Кандыбовіч С, Кушэль Ф., Калубовіч

¹ Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў Беларускай Цэнтральнай Рады.

А., Селях В., Ганько М., Абрамава Н., Стаськевіч С, Калядка С, Сьвірыд П.

Паседжаньне адчыніў Прэзыдэнт Астроўскі прамоваю, у якой схаарктэрызуваў тэя заданьні, якія стаяць перад БЦР тут на эміграцыі, а перадусім на згуртаваньне ўсіх сілаў беларускага народу для барацьбы супроць бальшавізму. Наступна Прэзыдэнт Астроўскі злажыў справаздачу аб дзейнасьці БЦР. Дзейнасьць гэтая ішла ў 3-х напрамках: 1) урэгуляваньне праўнага становішча БЦР перад нямецкімі ўладамі, 2) арганізацыя беларускага батальёну, і 3) урэгуляваньне пытаньня аб памешканьні для БЦР. Што датычыць першага пункту, то нямецкія ўлады прызнаюць БЦР як адзіную праўную прадстаўніцу беларускага народу. У справе арганізацыі беларускага батальёну ўжо зроблены захады перад нямецкімі ўладамі, але ніякага адказу яшчэ няма. Памешканьне для БЦР прадстаўлена па «Гумбінэнштрассэ», дзе размясьціліся сябры і працаўнікі Рады з сям'ямі і бюро Рады, у якім адбываецца цяперашняе паседжаньне. У наступным тыдні адбудзецца спатканьне з Райхсміністрам Розэнбэргам для абгаварэньня шэрагу прынцыповых пытаньняў, а ў тым і аб арганізацыі беларускага батальёну для барацьбы з бальшавікамі на бальшавіцкім фронце. Проба перасьлаць беларускія баёвыя адзінкі на заходні фронт, перад чым я перасьцярагаў нямецкія ўлады, ужо далі нэгатыўны вынік: як паінфармаваў д-р Люббэ, беларускія фармацыі ў дывізіі Зыглінга перайшлі ў палон да ангельца-амэрыканцаў. У галіне школьніцтва: будуць адчынены беларускія школы, на што нямецкія ўлады ўжо згаджаюцца. Для адчыненьня школы патрэбна ня меней 20 дзяцей. Што датычыць прэсавых справаў, то нямецкія ўлады пагаджаюцца на тое, каб «Раніца» сталася ворганам БЦР. Каб ляпей стала справа з пашырэньнем «Беларускага Работніка», будзе прызначаны у «Фрэмдэфэрляг» беларускі працаўнік. Немцы згаджаюцца на паноўнае павялічэньне «Беларускага Работніка» на 6 бачынаў. Прадстаўнікі беларускай працы атрымаюць дазвол на адведваньне лягероў, у якіх знаходзяцца беларусы.

Інфармацыі ў галіне прапаганды даець радны Калубовіч.

Радны Калубовіч паінфармаваў, што ў галіне жывое прапаганды арганізуецца пры «Вінэце» група беларускіх прапагандыстаў. Там-жа ў «Вінэце» ёсьць наш прэсавы прадстаўнік сп. С. Хмара. Праца ўжо распачалася. У галіне культуры пры той-жа «Вінэце» арганізуецца труппа артыстаў.

Прэзыдэнт Астроўскі: прапануе наступны парадак для паседжаньня: 1) справа моладзі, 2) арганізацыя жанчын, і 3)

арганізацыя «Саюзу Вызвалення Беларусі».

Парадак дня прыймаецца.

I.

Радны Ганько ў сваёй прамове падзякаваў прадстаўніком старэйшага беларускага грамадзянства за давер да кіраўнікоў моладзі, выразам якога зьяўляецца пакліканьне іх у сябры Рады, і запэўніў іх, што Саюз Беларускае Моладзі будзе ў сваім жыцці праводзіць агульную нацыянальна-політычную лінію Беларускае Цэнтральнае Рады. Наступна радны Ганько прачытаў дэкларацыю аб пераходзе СБМ пад апеку і кампэтэнцыю БЦР, на аснове якой ён і д-р Абрамава пакліканы ў склад сяброў Рады.

Зьмест прамозы раднага Ганько далучаецца да гэтага пратаколу.

Радная д-р. АБРАМАВА паінфармавала аб палажэньні юначак расцярушаных па розных мясцовасьцях Нямецчыны, аб працы, якая вядзецца сярод юначак і аб іх вышкаленьні (школа Драйсігак бай Майнінгэн).

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ, навязваючы да справаздачаў радных Ганько і Абрамавай, указаў на неабходнасьць стварэньня сеткі школаў, якія ахапілі-б усю беларускую моладзь сваёй апекаю.

II.

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ зрабіў даклад аб неабходнасьці ўтварэньня пры БЦР жаночага аддзелу і запрапанавалі кіраўніцтва гэтым аддзелам д-р Абрамавай.

Д-р Абрамава асьведчыла, што ей было-б трудна кіраваць гэтым аддзелам дзеля таго, што яна мае шмат працы ў СБМ.

Пасья прамоваў Прэзыдэнта, сп. Езавітава і Кушэля д-р Абрамава згадзілася ўзяць на сябе абавязкі кіраўнічкі жаночага аддзелу.

ПАСТАНАВЛІ: Кіраўнічкай Жаночага Аддзелу пры БЦР вызначыць д-р Абрамаву.

III.

Прэз. Астроўскі адчыніў дыскусію над праграмаю і статутам Саюзу Вызвалення Беларусі

Віцэпрэзыдэнт ШКЯЛЁНАК: Што да статуту неабходна наперад вырашыць, які павінен быць паложаны прынцып у пабудову арганізацыі, прынцып правадырства, ці дэмакратычны, бо гэта цесна звязана з вырашэньнем пытаньняў дзяржаўнасьці, зямельнага і рабочага пытаньня і г. д.

Радны КАЛУБОВІЧ уважае, што для ашчаднасьці часу трэба выбраць камісію, якая-б абдумала ўсе гэтыя труднасьці, а потым

працу гэтакі камісіі разважыць на паседжаньні Прэзыдыуму і толькі пасля гэтага перадаць на пленум БЦР. У нашых умовах ня могуць быць прыняты ў чыстай форме ні прынцып правадырства можна памыліцца ў выбары правадыра), ні прынцып дэмакратычны. Найлепей застасаваць пасярэдні прынцып дэмакратычнага цэнтралізму, найболей адпавядаючы характару беларускага народу. У зямельным пытаньні зямля павінна быць перададзена працуючаму на ей сялянству, прычым неабходна паказаць мінімум і максімум сялянскіх валоданняў, павінен быць створаны сялянскі спадчы двор. Найбольш труднае рабочае пытаньне. Прапануе даць сябрам Рады тэмы для распрацоўкі гэтых пытаньняў.

Радны КАЛЯДКА ўважае, што трэба выбраць зараз-жа людзей, каб можна было неадкладна распачаць арганізацыйную працу, выдаць маніфэст, не азіраючыся на труднасьці паасобных праграмных пытаньняў.

Радны СЕЛЯХ, навязваючы да папярэдняга дасьведчаньня падчас расейскай рэвалюцыі ўважае, што статут і праграма павінны быць Добра распрацаваныя, дзеля гэтага выказваецца супроць прапановы раднага Калядкі.

Радная д-р Абрамава прылучаецца да вывадаў раднага Калядкі. Неабходна дзейнічаць хутчэй. Трэба зараз-жа даць пэўны «штуршок», кінуць у масы лёзунгі аб неабходнасьці неадкладнага ўтварэньня партыі, ці саюзу для барацьбы за вызваленьне Беларусі, адкладаючы рэшту пытаньняў на пазьнейшы час.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ высоўвае думку, што пачын утварэньня партыі, ці саюзу павінен выйсьці не ад Рады, а ад грамадзянства. Урадавыя партыі, арганізаваныя з ініцыятывы ўраду далі нэгатыўны вынік. Камісія, якая будзе распрацоўваць статут і праграму, павінна быць арганізацыйнай групай, а БЦР толькі зарэструе партыю.

Віцэпрэзыдэнт ШКЯЛЁНАК. Статут і праграма павінны быць апрацаваныя грунтоўна, бо іначай паводля нямецкіх законаў арганізацыя ня можа дзейнічаць. Гэта мае і практычнае значаньне, бо людзі не захочуць уваходзіць у арганізацыю, ня ведаючы ў чым справа. За гэту справу павінна ўзяцца БЦР. Яна павінна прычыніцца да задзіночаньня актыўных сілаў беларускага народу. Такая арганізацыя мае шырокія пэрспэктывы разьвіцьця. Камісію для: апрацоўкі статуту і праграмы стварыць неабходна, даручаючы паасобным сябрам распрацаваньне тых ці іншых разьдзелаў праграмы.

Радны Ганько выказваецца за назоў «Саюз Вызваленьня Беларусі» і супроць назову «Саюз Вызваленьня і Адбудовы Беларусі». Мы павінны мець праграму на сёньняшні дзень, аднак гэта ня

выключае патрэбы апрацоўкі статуту і праграмы. Ініцыятыўнай групай павінны быць сябры БЦРады, правадыром партыі павінен быць прэзыдэнт Астроўскі, на якога ўказаў сам народ праз сваіх прадстаўнікоў на 2-м Усебеларускім Кангрэсе.

Радны палкоўнік Кушэль прапануе ў склад камісіі сябраў: Віцэ-прэзыдэнта М. Шкялёнка і радных: Сьвірыда, палк. Езавітава, Калубовіча. Праца камісіі павінна быць разгледжана Прэзыдыумам Рады і потым прадыскутавана на пленуме.

Прэз. АСТРОЎСКІ ўказвае, што пытаньне, які прынцып — правадырства, ці дэмакратычны мае быць застасаваны, мае быць вырашана зараз-жа. Уважае, што трэба затрымацца на нечым пасярэднім паміж: абыдвома гэтымі прынцыпамі.

Радны ГАНЬКО: Форму дзяржаўнасьці ў праграме трэба неяк абысьці, пакідаючы вырашэньне гэтага пытаньня на пазьнейшы час.

Радны КАЛУБОВІЧ. У выпадку патрэбы павінны быць дзье рэдакцыі праграмы — поўная і тактычная.

ПАСТАНОЎЛЕНА: прыняць склад камісіі запрапанаваны палк. Кушэлям. Даручыць апрацаваць рэфэраты: раднаму палкоўніку Езавітаву па сялянскаму пытаньню, раднаму Калядка па рабочаму пытаньню; наступнае паседжаньне пленуму вызначыць на 30 верасьня 1944 г. з тым, каб на першае кастрычніка можна было склікаць паседжаньне ініцыятыўнай групы «Саюзу Вызваленьня Беларусі».

Пасьля прыняцця пастановы прэз. Астроўскі зачыніў паседжаньне пленуму БЦР.

Прэзыдэнт Р. Астроўскі

Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

Беларуская Цэнтральная Рада¹

Кіраўніцтва Вайсковых Спраў

Тайна.

ЗАГАД № 2.

Бэрлін, дня 17-га верасьня 1944.

1. Штаты Беларускай Краёвай Абароны.

Пасановаю Прэзыдыуму Беларускай Цэнтральнай Рады з дня 13-га верасьня 1944 г. зацьверджаны наступныя штаты Беларускай Краёвай Абароны:

1. Камандуючы БКА ...1

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

2. Ад'ютант ...1
3. Начальнік Штабу ...1
4. Машыністка ... 1
5. Перакладчык ... 1

Усяго 5

2. Укамплектаваньне штатаў Кіраўніцтва Вайсковых Спраў.

Для ўкамплектаваньня штатаў Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, — прымаюцца на працу ў Кіраўніцтва ад дня 15-га верасня 1944 г. наступныя асобы на ніжэй вымененыя становішчы:

1. Начальнік Канцэлярыі — В. Ур. 3 гр. Васіленя Аляксей, б. н-к канц. Гал. К-тва БКА.

2. Справавод — капітан Вадэйка Канстантын.

3. Перакладчык — Ракіцкі Альбэрт.

4. Супрацоўнік Статутовай Камісіі— надлейтэнант Гуцька Ўладзімер, б. н-к Аддз. Прапаг. БКА.

3. Укамплектаваньне Кіраўніцтва БКА.

На становішча Ад'ютанта Камандуючага Беларускай Краёвай Абаронай вызначаецца надлейтэнант Чайкоўскі Дзьмітры ад дня 1-га верасня 1944 г.

К. Езавітаў, Палк. Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР.

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ, 19 ВЕРАСЬНЯ 1944 Г.¹

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, 1-шы Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак, 2-гі Віцэпрэзыдэнт Ю. Сабалеўскі, радныя: палк. К. Езавітаў, ппалк. Кушэль, Кандыбовіч С, А. Калубовіч і Сьвірід П. На парадку дня:

1. Запоўненне штатаў,

2. Інфармацыя Віцэпрэзыдэнта Ю. Сабалеўскага аб палажэньні ўцекачоў у Цьвітаў.

І. Пасля дакладу Прэзыдэнта Астроўскага пастанавілі:

1. На становішча рэфэрэнта агульна-пачатковай асьветы запрасіць былога акруговага інспэктара Наваградзкае Акругі д-ра Аляксандра Орсу;

2. Для нямецкае карэспандэнцыі прыняць на службу дасьведчаную сакратарку-немку (па агульна-адміністрацыйнаму аддзелу).

Далейшы працяг паседжанья адбыўся пад старшынствам 1-га Віцэпрэзыдэнта М. Шкялёнка, бо Прэзыдэнт Астроўскі ў пільных.

¹ Архіў БЦР

справах мусіў пакінуць паседжаньне.

П. 2-гі Віцэпрэзыдэнт Сабалеўскі пайнфармаваў аб палажэньні ўцекачоў у Цьвітаў і ваколіцах. Пагалоскі аб дрэнным палажэньні нашых уцекачоў у Цьвітаў аказаліся непраўдзівымі. Харчаваньне зусім добрае, улады не стасуюць да іх нормаў аб усходніх работніках, яны маюць усе харчовыя карткі за выняткам картак на фрукты. На курэньне запрапанавалі ім махорку, але яны адмовіліся. Некаторым не хапае хлеба, які выдаецца звечара на вячэру і сьнеданьне, але яны або зьядаюць яго адразу, або частку выменьваюць на тытун. Ня зусім добрае рассяленьне. Тлумачыцца гэта недахопам баракаў. У меру пабудаваньня новых баракаў, рассяленьне паступова паляпшаецца. Улады дазволілі адчыніць дзіцячы сад і школу, і самі ідуць на спатканьне гэтым пачынаньням. Ёсьць магчымасьць наладжаньня канцэртных і іншых імпрэзаў. Адчуваецца недахоп кантакту з уцекачамі з боку беларускіх установаў, а перадусім з боку БЦР. Кантакт гэты трэба наладзіць, каб людзі адчувалі, што над імі ёсьць апека. Апрача нараканьняў у гэтым сэнсе на БЦР, людзі наракаюць на нашу прэсу, якая даходзіць туды толькі прыпадкова, і якая мала зьвяртае ўвагі на жыцьцё ўцекачоў. Ёсьць магчымасьць затrudненьня тых уцекачоў, якія маюць свае коні і аб першай такой партыі на 100 коняў я ўжо дагаварыўся і прывёз сюды афіцыйна на гэта дакумант. Ёсьць магчымасьць затrudненьня нашых чыгуначных работнікаў. аб чым я таксама меў гутарку з чыгуначнымі ўладамі ў Брэслаў.

Аб патрэбе жывой прапаганды і падтрыманьня сувязі з уцекачамі выступілі: 1-шы Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак і радныя: Езавітаў і Калубовіч.

ПАСТАНАВІЛІ:

1. Заданьне наладжаньня жывога кантакту з масамі ўцекачоў ускласьці на інспэктараў аддзелу апекі над уцекачамі, якія таксама пры гэтым выконвалі-б паручэньні іншых аддзелаў БЦР.

2. Аб магчымасьці затrudненьня ўцекачоў выдрукаваць у беларус-прэсе абвестку.

Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, БЭРЛІН, 21 ВЕРАСЬНЯ 1944 Г.¹

Прысутныя: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэпрэзыдэнты М. Шкялёнак, Ю. Сабалеўскі, сябра А. Калубовіч і Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд.

¹ Архів БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

На парадку дня:

1. Прэсавыя справы
2. Размяшчэньне канцэлярыі і працоўнікоў БЦР
3. Зварот Беларускай Самапомачы 125.000 РМ
4. Абсада штатаў ў БЦР
5. Вольныя прапановы.

I.

Запрошаны на паседжаньне на разгляд першага пункту парадку дня др. С. Станкевіч паінфармаваў, што ў гутарцы з ім кіраўнік прэсавага аддзелу Міністэрства Ёсходу, Дрэшэр, асьведчыў яму, што газэты: «Раніца» і «Беларускі Работнік» становяцца ворганамі БЦР. Трэба абгаварыць, якое становішча займе БЦР і наступна перагаварыць з Дрэшэрам.

Віцэпрэзыдэнт Сабалеўскі: Трэба затрымацца над тым, ці варта наагул даваць сваю фірму, калі мы ня будзем мець уплыву на зьмест газэты. Дрэнна стаіць справа з распаўсюджваньнем газэтаў, якія часта ў лягеры не даходзяць.

Віцэпрэзыдэнт Шкялёнак: Трэба адмовіцца ад таго, каб «Раніца» і «Беларускі Работнік» афіцыйна лічыліся ворганамі БЦР, бо там часта зьмяшчаецца ўрадавы матар'ял, які не заўсёды пагаджаецца з думкаю БЦР. «Раніца» фактычна і цяпер зьяўляецца ворганам Рады, толькі ўсё зьмяшчае ў загалоўку свае фірмы.

Прэзыдэнт Астроўскі: Ня трэба баяцца таго, каб «Раніца» афіцыйна лічылася ворганам БЦР, калі ў ёй будзе вытрымана лінія БЦР і ня будзе матар'ялу супярэчнага з імкеньнямі БЦР. «Беларускі Работнік» павінен стацца ворганам «Саюзу Вызваленьня Беларусі», бо БЦР ня мае наагул доступу да «Остарбайтэраў», для якіх «Беларускі Работнік» прызначаны.

Др. Станкевіч: Існуе праект, паводля якога для кожнай нацыянальнасьці будзе застаўлена толькі адна газэта.

Віцэпрэзыдэнт Шкялёнак: Дзеля таго, што ў газэтах зьмяшчаюцца ўрадавы матар'ялы, на зьмест якіх Рада ня можа мець уплыву, а якія не заўсёды адказваюць думцы Рады, трэба адмовіцца станоўка ад таго, каб у газэтах было зазначана, што яны зьяўляюцца ворганамі БЦР.

Прэзыдэнт Астроўскі: Рада ўсё-ж можа мець уплыў на зьмест газэты. Урадавыя матар'ялы можна зьмяшчаць з зазначэньнем, што яны паходзяць з урадавых крыніцаў, або як матар'ялы «надасланыя».

Радны Сьвірыд: Нямецкія ўлады не дапусьцяць зьмяшчэньня падобных напісаў адносна ўрадавых матар'ялаў.

Радны Калубовіч: Ад «Беларускага Работніка» трэба адмовіцца

матывуючы тым, што няма патрэбы ў 2-х органах для БЦР; на «Раніцу» трэба згадзіцца, бо ўсё-ж такі хоць часткова мы будзем мець магчымасць уплываць на змест газеты, нават адносна ўрадавых матар'ялаў. Трэба толькі загадзя зрабіць засыярогі, каб такія артыкулы не надсылаліся без папярэдняга паразуменьня з намі.

Пастанавілі: Даручыць Віцэпрэзідэнту Шкялёнку, раднаму Калубовічу і радактару др. Станкевічу С. абгаварыць з кіраўніком аддзелу прэсы пры Міністэрстве Ўсходу справу пераходу беларускіх газэтаў пад кіраўніцтва БЦР.

Пасья дакладу др. Станкевіча пастанавілі:

1. Радактар др. Станкевіч у прэсавых справах павінен паразумевацца як з прадстаўнікамі БЦР — з Віцэпрэзідэнтам Шкялёнкам і кіраўніком Аддзелу Прэсы, Прапаганды Культуры БЦР — радным Калубовічам;

2. Памясьціць рэдакцыю «Раніцы» ў памешканьні БЦР;

3. Высыгнаваць 500 РМ запамогі для «Беларускага Работніка» з мэтай павялічэньня газеты на дадатковыя дзве старонкі.

Пасья гэтага др. Станкевіч пакінуў паседжаньне.

II.

Прэзідэнт Астроўскі пайнфармаваў аб сваіх распараджэньнях адносна размярканьня пакояў у будынку Рады, а таксама аб высяленьні сям'яў сп.сп. Шабуні, Барташэвіча, Жука, Пятровіча і Сабалеўскага і аб пераносе Аддзелу Апекі над уцекачамі ў памешканьне Камітэту Самапомачы на Брэдовштрассэ 8.

III.

Прэзідэнт Астроўскі пайнфармаваў аб абсадзе канцэлярыякіх вакансыяў у БЦР.

IV.

На прапанову Прэзідэнта Астроўскага пастанавілі: Паседжаньні Прэзыдыуму БЦР рабіць у аўторкі і чацьвергі. Р. Астроўскі, Прэзідэнт Гэнэральны Сакратар, П. Сьвірыд

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ АД 26 ВЕРАСЬНЯ 1944 Г. (Бэрлін)¹

Прысутныя: Прэзідэнт Р. Астроўскі, першы Віцэпрэзідэнт М. Шкялёнак, другі Віцэпрэзідэнт Ю. Сабалеўскі, палк. Езавітаў, падпалк. Кушэль Ф., С. Кандыбовіч, А. Калубовіч і Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд.

На парадку дня:

¹ Архив БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

1. Справа арганізацыі беларускага батальёну;

2. Справа візыты ў Міністра Ўсходніх Спраў А. Розэнбэрга 27. 9. г.г. Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак пайнфармаваў, што сёння ён, палк.

Езавітаў, падпалк. Купіэль былі прыняты сп. маёрам Вільмэшрэдэнам у справе арганізацыі беларускага легіёну. З гутаркі відаць, што нямецкія ваенныя ўлады прыныццова згаджаюцца на арганізацыю беларускіх ваенных сілаў, прычым было нават ужыта слова «армія». Па думцы нямецкіх уладаў арганізацыя павінна пачацца ад стварэння кадраў, для чаго трэба перашколіць афіцэраў і падафіцэраў, адчыніць афіцэрскую і падафіцэрскую школу. Спачатку павінны быць утвораны дзье дывізіі (баявая і рэзэрвовая). Усе тэхнічныя пытанні маюць быць вырашаны ў паразуменьні з нямецкімі ваеннымі ўладамі. Пэрспэктывы для арганізацыі беларускага войска даволі шырокія.

Палк. Кушэль прапануе паклікаць у першую чаргу 500 чал. афіцэраў.

Віцэпрэзыдэнт Шкялёнак уважае, што наразе столькі афіцэраў ня знойдзецца.

Прэзыдэнт Астроўскі ўважае, што арганізацыя павінна адбывацца паводле наступнага пляну: спачатку трэба прыступіць да рэгістрацыі афіцэрскага і падафіцэрскага складу, наступна выбраць і паклікаць адпаведную колькасць для перашкаленьня і ў часе перашкаленьня правесці рэгістрацыю жаўнераў; на падставе рэгістрацыі апрацаваць плян мабілізацыі.

Палк. Кушэль уважае, што 500 афіцэраў мы можам набраць зараз. РОА пасылае сваіх афіцэраў на вышкаленьне ў нямецкія школы. Нам таксама трэба пасылаць сваіх афіцэраў у нямецкія афіцэрскія школы, бо арганізацыя сваёй афіцэрскай школы спаткаецца з вялікімі труднасцямі з погляду на брак памешканья, абарудваньня і выкладчыкаў.

Віцэпрэзыдэнт Шкялёнак М. выступае супроць высыланьня людзей у нямецкія школы, у якіх навука трывае 10 месяцаў, а ў нас няма столькі часу. У нямецкіх школах курсанты мелі-б вялікія труднасці з прычыны няведаньня нямецкае мовы. Прысутнасць беларускіх перакладчыкаў не ўсунула-б гэтае перашкоды. Скончуўшых нямецкую школу трэба было-б зноў перашкольваць, каб навучыць іх беларускім камандам. Нашыя кандыдаты на афіцэраў падпалі-б пад уплывы афіцэраў РОА, якіх можна знайсці ў нямецкіх афіцэрскіх школах. Мы павінны стварыць беларускую афіцэрскую школу, пры якой таксама магло-б адбывацца перашкаленьне для старэйшых афіцэраў. Тое самае трэба зрабіць і для падафіцэраў.

Палк. Езавітаў згодны з парадкам, запрапанаваным праз сп. Прэзідэнта з тым, што спачатку трэба прапанаваць афіцэрам і падафіцэрам уступаць у беларускае войска дабраахвотна. Нічога небаяспечнага няма, калі-б беларускія афіцэры вучыліся ў нямецкіх школах. Неабходнасьць абучэньня беларускіх афіцэраў у нямецкіх школах дыктуецца недахопам патрэбнай колькасьці беларускіх выкладчыкаў і адсутнасьцю памешканьня, абсталяваньня і прыладаў. Нашыя курсанты ў нямецкіх афіцэрскіх школах адразу знойдуць там дух ваеннай школы і адпаведныя умовы жыцьця і навукі. Няведаньне нямецкай мовы ня будзе вялікай перашкодаю, калі там будуць беларускія перакладчыкі.

Віцэпрэзідэнт Сабалеўскі выказваецца за беларускую школу.

Радныя Сьвірыд і Калубовіч выказаліся за беларускую афіцэрскую школу.

Прэзідэнт Астроўскі рэзюміруючы выказаныя думкі ўказаў, што ў першую чаргу павінны быць праведзеныя рэгістрацыя афіцэраў і падафіцэраў з заклікам аб дабраахвотным уступленьні ў беларускае войска і наступна арганізаваць 4-тыднёвае перашкаленьне, пасля чаго можна будзе падабраць патрэбны элемент для ваеннай школы. Курс абучэньня ў школе павінен трымаць 4 тыдні. Пасля атрымання першае афіцэрскае рангі афіцэры накіроўваюцца ў батальёны на 1 месяц на практыку, а затым на 4-тыднёвае перашкаленьне.

Прэзідэнт Астроўскі выказаў думку, што пры спатканьні з Райхсміністрам А. Розэнбэргам павінны быць абгавораны наступныя пытаньні: 1) аб праўным палажэньні БЦР; 2) аб праўным становішчы беларусаў у Нямецчыне; 3) аб арганізацыі беларускага войска.

Радны палк. Кушэль, палк. Езавітаў і Калубовіч выказаліся, што пры абгаварэньні праўнага становішча БЦР трэба класьці націск на палітычны бок пытаньня, а іменна на тое, што БЦР зьяўляецца на падставе пастановы 2-га Ўсебеларускага Кангрэсу рэпрэзэнтантам Беларусі, як незалежнае дзяржавы; беларускае войска павінна быць арганізавана і выкарыстана выключна ў барацьбе з бальшавізмам.

Радны Сьвірыд выказваецца, што праграма гутаркі з Райхсміністрам ахоплівае ўсе неабходныя ў цяперашнюю хвіліну пытаньні і не патрэбуе ніякіх дапаўненьняў. Абгаворваючы праўнае становішча беларусаў у Нямецчыне, варта пры гэтай нагодзе ўспомніць аб неабходнасьці вырашэньня пытаньня аб выдаваньні пашпартоў для чужаземцаў эвакуаваным беларусам, якія не павінны лічыцца «Остар байтэрамі».

Віцэпрэзідэнт Шкялёнак: Гаворачы аб праўным становішчы

Рады і аб мабілізацыі, трэба ўказаць, што БЦР ёсць толькі прадстаўніцтвам беларускага народу і дзеля таго ня можна рабіць нічога такога, што належыць да функцыяў ураду, які яшчэ павінен быць утвораны.

На гэтым паседжаньне было закончана.

Падпісалі: Прэзыдэнт Р. Астроўскі

Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, БЭРЛІН, ДНЯ 29 ВЕРАСЬНЯ 1944 Г.¹

Прысутныя: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэпрэзыдэнты М. Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, радныя: палк. Езавітаў, ппалк. Кушэль, С Кандыбовіч, А. Калубоовіч і П. Сьвірыд.

На парадку дня:

1. Праэкт праграмы Саюзу Вызваленьня Беларусі,

2. Кватэрнае пытаньне,

3. Зьмена на становішчы прадстаўніка БЦР у «Вайсрутэнішэ Ляйтштэле» пры Міністэрстве Ўсходу.

I.

Пасьля дакладу Віцэпрэзыдэнта М. Шкялёнка аб апрацаваным камісіяй у складзе: М. Шкялёнка, палк. Езевітава, А. Калубовіча і П. Сьвірыда праэкт праграмы Саюзу Вызваленьня Беларусі і пасьля дыскусыі, у якой узялі удзел усе прысутныя, пастанавілі: Праэкт праграмы СВБ аправаваць і прадставіць яго на пленум БЦР 30 верасьня 1944 г.

II.

Прэз. Астроўскі паінфармаваў аб разьмяркаваньні памешканьняў, звольненых у выніку перамяшчэньня сямьяў працаўнікоў Рады ў прадстаўленьня Міністэрствам Усходу памешканьні за горадам.

III.

Пасьля дакладу Прэзыдэнта Р. Астроўскага пастанавілі: На прадстаўніка БЦР у Беларускае Кіраўніцтва пры Міністэрстве Ўсходу замест раднага С Стаськевіча, які павінен абняць кіраўніцтва пададдзелам прафэсійнае асьветы ў Аддзеле Прапаганды, Прэсы, Культуры і Асьветы БЦР, дэлегаваць асабістага сакратара Прэзыдэнта А. Сокалава.

Прэзыдэнт Р. Астроўскі

Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

¹ Архіў БЦР,

ПАСТАНОВА ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ,
БЭРЛІН, 1 КАСТРЫЧНІКА 1944 Г.¹

На становішча Рэфэрэнта Пачаткавае Агульнае Асьветы ў
Адзеле Прапаганды, Прэсы і Культуры вызначаю з важнасьцю ад 1
кастрычніка 1944 г. д-ра Аляксандра Орсу. Р. Астроўскі, Прэзыдэнт

Беларуская Цэнтральная Рада²
Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
ЗАГАД №3.

Бэрлін, дня 15-га кастрычн. 1944.

1. Утварэньне 1-га Кадравага Батальёну БКА.

§ 1.

Дзеля перападрыхтоўкі афіцэраў і падафіцэраў Беларускай
Краёвай Абароны, а таксама для падрыхтоўкі кадраў новых
падафіцэраў, — утвараецца ў Бэрліне 1-шы Кадравы Батальён
Беларускай Краёвай Абароны.

§ 2.

Для правядзеньня арганізацыі 1-га Кадравага Батальёну БКА
прызначаюцца наступныя афіцэры ад дня 12-га кастрычніка 1944 г.:

1. Капітан Касацкі Пётра — Камандзёр Афіцэрскіх Курсаў і
часова выконваючы абавязкі камандзіра Батальёну,

2. Капітан Сокал-Кутылоўскі Антон — Камандзёр Падафіцэрскіх
Курсаў,

3. Капітан Саясыч Дзьмітро — Камандзёр Вучэбнай Каманды,

4. Надлейтэнант Кісель Іван — Камандзёр Каманды Аховы і
Гаспадаркі,

5. Афіцэр Дзямідаў Мікалай — Заст. К-ра Падафіц. Курсаў,

6. Д-р Грабінскі Балеслаў — старшы лекар Батальёну.

2. Укаплектаваньне штатаў Кіраўніцтва Вайск. Спраў.

§ 1.

На становішча сакратара Статутовай Камісіі назначаецца
судзьдзя Галяк Леанід ад дня 10-га кастрычніка 1944 г.

§ 2.

Справавод капітан Вадэйка Канстантын пераводзіцца на
становішча часова поўнячага абавязкі заступніка начальніка
Мабілізацыйнага Адзелу ад дня 15-га кастрычніка 1944 г.

¹ Архіў ВЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Архіў ВЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

§ 3.

На становішча машыністкі назначаецца Зубко Вольга ад дня 10-га кастрычніка 1944 г.

§ 4.

Якубовіч Валенціна залічаецца машыністкай-практыканткай без грашовага ўзнагароджвання ад дня 15-га кастрычніка 1944 г. на працягу аднаго месяца.

К. Езавітаў, Палк. Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР

Адправа групы афіцэраў I-га Кадравага Батальёну Беларускай Краёвай Абароны ў Бэрліне, 1944 г.¹⁾

Беларуская Цэнтральная Рада²⁾
Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 4.

Бэрлін, дня 16 кастр. 1944 г. 1. Склад Статутовай Камісіі.

Ніжэй падаецца пэрсанальны склад Статутовай Камісіі Кіраўніцтва Вайсковых Спраў:

1. Старшыня Камісіі — Палкоўнік Езавітаў Канстантын, Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР.

2. Заступнік Старшыні — П-палкоўнік Кушэль Францішак, Камандуючы БКА.

3. Штатны супрацоўнік Камісіі — Надлейтэнант Гуцька Ўладзімер.

4. " " — (вакансія).

5. Штатны Сакратар Камісіі — Галяк Леанід.

6. Супрацоўнік-карэспандэнт з узнагародай у форме ганарару за выкананую працу — (вакансія).

7. " - маёр Мікула Віталі.

8. " - капітан Родзька Ўсевалад.

9. " — " Рагуля Барыс.

10. " — " Чабатарэвіч Вікт.

11. " — літаратар Адамовіч Антон.

12. Перакладчык з узнагародай у Форме ганарару за выкананую працу — судзьдзя Арэхва Аркадзь.

13. " — публіцысты Бароўскі Андрэй.

14. " — пісьменьніца Зубко Вольга.

К. Езавітаў, Палк. Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР

¹⁾ Беларускі Архіў М. Панькова.

²⁾ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва
Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 5.

Бэрлін, дня 19-га кастрычніка 1944.

1. Назоў Вайсковага Кіраўніцтва.

На падставе пастановы Прэзідэнта БЦР ад 5-га кастрычніка 1944 году, Вайсковы Адзел Беларускай Цэнтральнай Рады будзе мець назоў: «Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады», а шэф гэтага Кіраўніцтва будзе мець службовы назоў: «Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады».

2. Прадстаўленне прапаноў аб наданьне афіц. рангаў.

На падставе пастановы Прэзідэнта БЦР ад дня 5-га кастрычніка 1944 году, загадваю: прапазыкі аб наданьні і прызнаньні афіцэрскіх рангаў і рангаў вайсковых урадаўцаў Беларускага Войска трэба складаць Спадару Прэзідэнту Беларускай Цэнтральнай Рады толькі праз Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР.

3. Азначэньне службовага становішча вайскоўцаў.

Пастановаю Прэзідэнта БЦР ад 5-га кастрычніка 1944 году ўсе афіцэры, падафіцэры і жаўнеры БКА і іншых беларускіх вайсковых аддзелаў, якія да дня 15-га верасня 1944 году не знаходзіліся пры сваіх вайсковых частках, залічаюцца ў рэзэрву беларускіх вайскоўцаў пры Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых Спраў БЦР. З пачаткам арганізацыі Беларускага Легіёну, яны абавязаныя будучь зьявіцца ў шэрагі Беларускага Войска. Тыя беларускія вайскоўцы, якія не займаюць цяпер ніякіх становішчаў і ня выконваюць ніякіх даручэньняў Беларускіх Вайсковых Уладаў, ніякай грашовай узнагароды не атрымоўваюць.

4. Кадры і штаты 1-га Кадравага Батальёну.

Пастановаю Прэзідэнта БЦР ад 11-га кастрычніка 1944 году зацьвярджаюцца кадры і штаты 1-га Кадравага Батальёну БКА ў колькасьці: афіцэраў — 71, падафіцэраў — 122, стральцоў — 149, працаўнікоў (машыністак) — 2; разам — 344 асобы.

5. Грашовая ўзнагарода вайскоўцам.

На падставе пастановы Прэзідэнта БЦР ад 19-га кастрычніка 1944 году, для афіцэраў, падафіцэраў і жаўнераў Беларускага Войска ўстанаўляецца наступны памер грашовай узнагароды: Аклад

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

вайскоўца складаецца з трох частак:

1) Парсанальная пэнсыя, згодна рангі і ступені, якую вайсковец мае, незалежна ад займанага становішча:

Гэнэрал зброі ...

500 марак у месяц

Гэнэрал-лейтэнант ...

450 " " "

Палкоўнік ...

350 " " "

Падпалковнік ...

300 " " "

Маёр ...

250 " " "

Капітан ...

200 " " "

Надлейтэнант ...

170 " " "

Лейтэнант ...

150 " " "

Сыцяжны ...

100 " " "

Старшыня ...

80 " " "

Зьвязны ...

60 " " "

Дружныновы ...

50 " " "

Старшы стралец ...

30 " " "

Сталец ...

30 " " "

1) 2) Грашовая дапамога на штодзённае ўтрыманьне ў суме 5 (пяць) марак сутачных на дзень, незалежна ад рангі і ступені, пакуль вайсковец не атрымоўвае нармальнага вайсковага заправіянтаваньня.

3) Дапамога сямі вайскоўца Беларускага Войска, як кадравага, так і змабілізаванага, выдаецца ў памеры 150 (сто пяцьдзесят) марак у месяц на сямью сямейнага жаўнера.

К. Езавітаў, Палк.

Кіравн. Вайсковых Спраў :БЦР

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ

Бэрлін, дня 25 кастрычніка 1944 г. ¹

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэпрэзыдэнты: М. Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, радныя: палк. Езавітаў, ппак. Кушэль, С. Кандыбовіч і П. Сьвірыд.

На парадку дня:

1. Разьмяркаваньне карэспандэнцыі паміж аддзеламі БЦР,
2. Інфармацыйнае бюро,
3. Справа Беларускай Самапомачы,
4. Інфармацыі і вольныя прапановы.

I.

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ ўказаў на неабходнасьць правільнага разьмяркаваньня карэспандэнцыі паміж аддзеламі.

Віцэпрэзыдэнт САБАЛЕЎСКІ ўказаў, што ўся карэспандэнцыя, якая надыходзіць у Аддзел Помачы Ўцекачам на Брэдовіптрэсэ, адсылаецца ў Агульны Аддзел на рэгістрацыю і рэзалюцыю, а адтуль тая карэспандэнцыя, якая датычыць Аддзелу Помачы Ўцекачам, вяртаецца назад у аддзел.

Згодна з прапазыцыяй Віцэпрэзыдэнта ШКЯЛЁНКА

ПАСТАНАВІЛІ: Усю карэспандэнцыю, яка надыходзіць у БЦР, не выключаючы Самапомачы, Вайсковага Аддзелу і БКА, накіроўваць для рэгістрацыі ў Агульны Аддзел, пасьяя перадаваць на перагляд і рэзалюцыю Віцэпрэзыд. Шкялёнку, пасьяя чаго перадаваць для выкананьня ў аддзелы паводле прыналежнасьці.

II.

Пасья кароткай дыскусіі, у якой выступалі Віцэпрэзыдэнты Шкялёнак і Сабалеўскі і радны: Кандыбовіч і палк. Езавітаў,

ПАСТАНАВІЛІ: Пры Адзеле Помачы Ўцекачам (Беларуская Самапомач) арганізаваць Інфармацыйнае Бюро, у якім вялася-бы рэгістрацыя беларусаў, якія апынуліся за межамі Беларусі; забавязаць усе аддзелы БЦР даваць у Інфармацыйнае Бюро вядомыя ім адрасы беларусаў. Аб арганізацыі Інфармацыйнага Бюро абвесьціць у беларускай, украінскай, расейскай і іншых газетах, абвестку з заклікам да беларусаў даць свае адрасы і паведамляць аб зьменах адрасоў. У гэтай абвестцы ўказаць, што БЦР аказвае ўсім патрабуючым грамадзянам Беларусі матар'яльную і праўную апеку і помач.

III.

¹ Архіў БЦР

Віцэпрэзідэнт САБАЛЕЎСКІ пайнфармаваў аб тым, што ёсць магчымасць аб'езду лягероў для ваеннапалонных і што для атрымання адпаведных прапускоў для гэтае мэты нямецкія ўлады ідуць нам на спатканьне. Што датычыць арганізацыі акруговых прадстаўніцтваў, то гэтае пытаньне мае быць вырашана гэтымі днямі.

Радны КАНДЫБОВІЧ уносіць прапанову, аб кожнаразовым выслухоўваньні Прэзыдыумам БЦР высланьнікаў БЦР, бо гэта прадстаўляе шырэйшы інтарэс.

Віцэпрэзідэнт ШКЯЛЁНАК прапануе зачытваць на паседжаньнях Прэзыдыума толькі пісьмовыя даклады высланьнікаў.

Радны СЬВІРЫД выступае супроць прапановы раднага Кандыбовіча, бо выслухоўваньне высланьнікаў забярэ шмат часу. Трэба апрацаваць інструкцыю для высланьнікаў з указаннем тых пытаньняў, якімі яны цікавяцца, а потым сябры Прэзыдыума могуць зазнаёміцца са справаздачамі гэтых высланьнікаў.

Ппалк. КУШЭЛЬ далучаецца да прапановы раднага Кандыбовіча.

Палк. ЕЗАВІТАЎ радзіць спрабаваць выслухоўваць высланьнікаў.

ПАСТАНАВІЛІ: Высланьнікаў, якія з даручэньня БЦР езьдзяць у лягеры і іншыя месцы скупленьня беларусаў, запрашваць на паседжаньне Прэзыдыуму БЦР для выслухоўваньня іх справаздачаў.

Віцэпрэзідэнт САБАЛЕЎСКІ пайнфармаваў, што атрыманы давол нямецкіх уладаў на зьянцыце будынкаў для арганізацыі прытулкаў для інвалідаў, прыяжджаючых і г. д. Дамы гэтыя цяпер аглядаюцца у мэтах іх прыгоднасьці.

IV.

Радны СЬВІРЫД асьведчыў, што на банкавых контах знаходзіцца шмат грошай гарадзкіх і паветаўх управаў. Гэтыя грошы становяць уласнасьць беларускага грамадзянства і дзеля гэтага прапануе, каб БЦР прыняла меры для ўяўленьня гэтых грошаў і перадачы іх да дыспазыцыі БЦР.

ПАСТАНАВІЛІ: Прыняць неабходныя меры для выясьненьня сумаў, якія знаходзяцца ў Беларускаім Банку на контах гарадзкіх і паветаўх управаў Беларусі і для пераліку гэтых сумаў на рахунак БЦР у Дрэздэнскім Банку.

Прэзідэнт АСТРОЎСКІ пайнфармаваў аб выданым ім распісаньні гадзін прыйма ў Прэзідэнта БЦР.

Радныя палк. ЕЗАВІТАЎ і ппалк. КУШЭЛЬ пайнфармавалі аб ходзе працы арганізацыі Кадравага Батальёну.

Радны К. ЕЗАВІТАЎ пайнфармаваў аб сваіх перагаворах з

украінскімі дзеячамі і аб становішчы іх да акцыі гэнэрала Ёласава.
Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд Прэзыдэнт Р. Астроўскі

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва
Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 6.

Бэрлін, дня 27 кастрычн. 1944.

1. Штаты 1-га Кадравага Батальёну БКА.

На падставе пастанювы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад дня 24-га кастрычніка 1944 г., пашыраюцца штаты 1-га Кадравага Батальёну Беларускай Краёвай Абароны: згодна праекту камандуючага БКА ад дня 17-га кастрычніка 1944 году, да колькасці: кадравых афіцэраў — 22, афіцэраў пераменнага складу — 66, кадравых падафіцэраў — 80, падафіцэраў пераменнага складу — 111, стральцоў — 191; разам — 4.70 чалавек, з дадаткам духовай аркестры — 22, усяго — 492 чалавекі.

2. Адзнакі жаўнераў Беларускага Войска.

Згодна з пастановай Прэзыдэнта БЦР ад 25-га кастрычніка 1944 году, да часу павароту на Бацькаўшчыну, адзнакі для жаўнераў Беларускага Войска часова ўстанаўляюцца наступны:

1) Пагоны — як у Нямецкай Арміі, з усімі адзнакамі паводля рангаў, ступеняў і становішчаў;

2) На шапцы — Беларускі Гэрб — «Пагоня», як у БКА;

3) На каўняры — пяціцы, як у БКА, з шасьціканцовым двукрызкам «Ярылы»;

4) На правым рукаве, вышэй локця — шчыток з бела-чырвона-белымі колерамі і з белым надпісам на цёмна-шэрым фоне «Беларусь» (лацінкаю), паводле далучанага узору.

3. Справы 1-га Кадравага Батальёну.

1-шы Кадровы Батальён у Бэрліне зьяўляецца вайсковаю часткаю Беларускай Краёвай Абароны. Дзеля гэтага ў далейшым усе прызначэнні афіцэраў на становішчы, прыдзелы і пэрсанальныя змены ў Батальёне праводзіць Камандуючы БКА сваімі загадамі. Справы закватэраваньня, заправянтаваньня, грашовых узнагародаў і абмундзіраваньня афіцэраў, падафіцэраў і жаўнераў Батальёну вядуцца праз Штаб БКА.

4. Пэрсанальныя змены.

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

Надлейтэнант Гуцька Ёладзімер на ўласную просьбу звальняецца са становішча штатнага супрацоўніка Статутовае Камісіі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў ад дня 15-га кастрычніка 1944 г.

К. Езавітаў, Палк. Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР

Беларуская Цэнтральная Рада¹

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 8.

Бэрлін, дня 5-га лістапада 1944.

1. Назначэньне.

На становішча Начальніка Штабу Беларускай Краёвай Абароны вызначаецца падпалкоўнік Гэнэральнага Штабу Гуцько Язэп ад 1-га лістапада 1944 г.

2. Прыкамандзіраваньні:

Капітан 1-га Кадравага Батальёну БКА Дзямідаў Мікалай, адкамандзіраваны часова ў Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, прыдзяляецца на працу ў Мабілізацыйны Адзел ГКВС ад 27-га кастрычніка 1944 г.

Стральца 1-га Кадравага Батальёну БКА Вішэнку Алега, адкамандзіраванага часова ў Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, прыдзяліць на працу ў Агульную Канцэлярыю ГКВС у характары перакладчыка ад 6-га лістапада 1944 г.

3. Водпуск па хваробе.

Перакладчыку ГКВС Ракіцкаму Альбэрту, у сувязі з хваробай, удзяляецца водпуск ад 3. XI. 1944 г. да 6. XI. 1944 г.

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 7.

Бэрлін, дня 1-га лістапада 1944.

1. Функцыйныя афіцэры Беларускага Войска.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 31-га кастрычніка 1944 году, для выкананьня адміністрацыйных, канцэлярскіх, гаспадарчых, судовых, тэхнічных,

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

мэдычных, культурна-асьветных і іншых абавязкаў у Беларускай Войску, уводзяцца функцыйныя афіцэры Беларускага Войска.

Наданьне і прызнаньне рангаў функцыйным афіцэрам, правы, засьцярогі і варункі для іх — акрэсьлены Тымчасовым Палажэньнем аб рангах функцыйных афіцэраў Беларускага Войска ад 31-га кастрычніка 1944 г.

2. Перайменаваньне вайсковых урадаўцаў БКА.

Часовая інструкцыя аб увядзеньні вайсковых урадаўцаў Беларускай Краёвай Абароны, зацьверджаная Прэзыдэнтам Беларускай Цэнтральнай Рады дня 27-га траўня 1944 г., адклікаецца з сёньнешнім днём. У сувязі з гэтым усе вайсковыя ўрадаўцы Беларускай Краёвай Абароны ад 1-га лістапада 1944 г. перайменуюцца на функцыйных афіцэраў Беларускага Войска з захаваньнем рангаў, роўналежных трупам вайсковых урадаўцаў.

Вайсковы ўрадавец 1-й трупы = (назоў функцыі) лейтэнанту

" " 2 " = " " надлейтэнанту

" " 3 " = " " капітану

" " 4 " = " " маёру.

К. Езавітаў, Палкоўнік Кіраўнік Вайсковых Справ БЦР

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПЛЕНУМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ¹

Бэрлін, 6 лістапада 1944 г.

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэпрэзыдэнты: М. Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, радныя: А. Калубовіч, ппалк. Кушэль, палк. Езавітаў К., Кандыбовіч С., Калубовіч А., Целях В., Стаськевіч С, інж. П. Ора, Калядка С, Ганько М., д-р Абрамава і П. Сьвірыд.

I.

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ паінфармаваў аб сваіх адведзінах лягеру для юнакоў у Дэссаў. Апрача таго ёсьць там прытулак для дзяцей да 14 год. Умовы вельмі добрыя. Юнакі прайшлі курс сьясарскі, такарскі, фрэзераваньня і г. д. і працуюць у прадпрыемсьцве. Расклад заняткаў і працы абымае час ад 5 гадзін рана да 8 вечара. Адчуваецца недахоп кніжак і газэтаў. Настаўнікі прасілі хоць-бы на адной старонцы ў газэце зьмяшчаць матар'ял для моладзі.

II

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ паінфармаваў аб сваіх гутарках з нямецкімі ўладамі і заступнікам гэнэрала Ўласава гэнэрам Малшпікі-ным. Паводле слоў апошняга, Камітэт Асвабоджэньня

¹ Архіў БЦР

Народаў Расеі меўся складацца з 71 асобаў, прычым сябры Камітэту — беларусы ў лічбе 2-3 асобаў былі-б пакліканы гэнэралам Уласавіц. БЦР павінна была-б зьліквідавацца. Агульную мабілізацыю правёў-бы гэнэрал Уласаў. Обэрфюрэр Крэгэр, які ўстроіў спатканьне з гэнэралам Малышкіным, потым асьведчыў мне, што пытаньне арганізацыі агульнага камітэту, як неактуальнае, ужо адпала. Мы мусімо цяпер хутчэй афармляць тыя рэчы, як напр. беларускі батальён, каторы да гэтай пары яшчэ не аформлены.

Радны ппалк. КУШЭЛЬ і палк. ЕЗАВІТАЎ пайнфармавалі аб сваіх гутарках у справе ўтрыманьня і эквіпунку батальёну. Як выясьнілася, гэтая справа павінна належыць да кіраўніцтва СС, а не да вармахту.

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ — будзем дамагацца спатканьня з райхсміністрам СС Гімлерам, каб гэтае пытаньне вырашыць.

III.

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ пайнфармаваў аб справе зацьверджаньня праграмы і статуту Саюзу Вызваленьня Беларусі. Справа гэтая мае быць вырашаная пазытыўна, аднак трэба хутчэй дзейнічаць.

IV.

Радны КАЛУБОВІЧ пайнфармаваў аб магчымасьці ўтварэньня пры «Вінэце» самастойнага беларускага аддзелу прапаганды, які быў-бы на ўтрыманні «Вінэты» і залежыў-бы ад БЦР.

V.

Віцэпрэзыдэнт САБАЛЕЎСКІ зрэфэраваў справу злучэньня Беларускае Самапомачы і Бэрлінскага Камітэту Самапомачы і справу супольнага статуту.

Пасья дыскусый ПАСТАНАВІЛІ: Даручыць віцэпрэзыдэнтам Сабалеўскаму і Шкялёнку і гэнэральнаму сакратару сп. Сьвірыду прагледзіць новы статут, унесьці неабходныя папраўкі і прадставіць сп. Прэзыдэнту БЦР на зацьверджаньне. Прэзыдэнт Р. Астроўскі Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ¹

Бэрлін, 15 лістапада 1944 г.

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, 1-шы Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак, Радныя: ппалк. Кушэль, А. Калубовіч, С. Кандыбовіч і Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд.

На парадку дня: інфармацыйныя справы.

Прэзыдэнт Р. АСТРОЎСКІ пайнфармаваў: 1. Аб сучасным

¹ Архіў БЦР

палітычным становішчы ў сувязі з акцыяй гэн. Уласава і зазначыў, што гэтая акцыя не зьмяняе ролі і значэння Беларускае Цэнтральнае Рады; 2. Аб ходзе арганізацыі беларускага батальёну; 3. Аб неабходнасці вызначэння пасады ў БЦР для Раднага інж. П. Орсы, і 4. Аб эвэнтуальным прыняцці на службу ў БЦР былога яе ўрадаўца Каракулькі.

Прэзыдэнт Р. Астроўскі
Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 9.

Бэрлін, дня 16-га лістапада 1944 году.

1. Прысваенне рангі.

Згодна з загадам Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў №7 ад дня 1-га лістапада 1944 году, начальніку канцэлярыі ГКВС вайскаму ўрадаўцу 3-й групы Васілені Аляксею прысвойваецца ранга адміністрацыйнага капітана ад 1-га жніўня 1944 г.

2. Аб парадку прыйма дабраахвотнікаў у Беларускае Войска.

Усе дабраахвотнікі, якія надсылаюць просьбы аб прыёме іх у беларускія вайсковыя часткі, павінны даваць аб сабе такія дадзеныя:

1) Прозьвішча і імя, 2) Дзень, месяц і год нараджэння, 3) Месца нараджэння, 4) Імя бацькі, 5) Імя і дзясловае прозьвішча маці, 6) Веравызнаньне, 7) Нацыянальнасьць, 8) Калі і дзе атрымаў асвету: а) пачатковую, б) сярэдняю, в) спецыяльную, г) вайсковую, 9) У якіх арміях служыў, 10) Апошняя вайсковая ранга або ступень, 11) Сямейнае становішча, 12) Колькі дзяцей, іх гады нараджэння і імёны, 13) Якую мае спецыяльнасьць, 14) Ці працаваў у беларускіх грамадзкіх арганізацыях і якіх, 15) Дзе працаваў і якое становішча займаў перад эвакуацыяй 1944 году, 16) Дзе працуе і якую працу выконвае цяпер, 17) Дакладны адрас.

Калі вестак гэтых: у заяве няма, дык зараз-жа дабраахвотніку выслаць апытальнік з прапазыцыяй запоўніць яго і выслаць у Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР.

Па атрыманыні апытальніка — паклікаць дабраахвотніка ў Беларускае Войска.

3. Аб прыёме прыбываючых дабраахвотнікаў.

Усе дабраахвотнікі, якія прыбываюць у Галоўнае Вайскае

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

Кіраўніцтва і накіроўваюцца праз Кіраўніцтва ў распараджэнне Камандуючага БКА, павінны аглядацца асобнай Прыймавай Камісіяй з удзелам страёвых афіцэраў і лекара.

4. Прыймавая Камісія ГКВС.

Прыймавая Камісія пры Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых Спраў БЦР устанаўляецца ад сёньнешняга дня ў наступным складзе:

Старшыня Камісіі — капітан, сябра Камісіі: лекар — доктар Б. Грабінскі і сакратар — лейтэнант.

5. Аб паслужных сьпісках афіцэраў.

Для ўсіх афіцэраў — страёвых і функцыйных — закладаюцца паслужныя сьпісы. Усім афіцэрам, страёвым і функцыйным, незалежна ад іхняе рангі, належыць тэрмінова надаслаць у Галоўнае Вайсковае Кіраўніцтва БЦР свае аўтабіяграфіі і завераныя копіі паслужных сьпісаў, калі яны свае часова ня былі прадстаўлены.

6. Паслужныя сьпісы падафіцэраў.

Паслужныя сьпісы падафіцэраў павінны быць заведзеныя ўва ўсіх вайсковых аб'яднаньнях.

7. Пэрсанальныя зьмены.

Машыністка Ніна Якубовіч ад 10-га лістапада 1944 году прынята на працу ў Галоўнае Вайсковае Кіраўніцтва БЦР у якасьці машыністкі-практыканткі без грашовае аплаты.

На становішча пісара-практыканта ў Агульную Канцэлярыю ГКВС без грашовае ўзнагароды вызначаю Рагулю Людмілу ад 16-га лістапада 1944 году.

Машыністку-практыкантку ГКВС Якубовіч Валентыну лічыць хворай і звольненай ад працы ад 14-га лістапада 1944 году на неакрасьлены тэрмін аж да выздараўленьня.

8. Захаваньне вайскавай тайны.

Забараняецца асобам, што працуюць у беларускіх вайсковых установах, падаваць якія-колічы весткі аб беларускіх фармаваньнях жаўнераў у іх, умовах працы, адрасох казармаў і да т. п., як у лістох да сваякоў і знаёмых, гэтак і ў вусных гутарках.

9. Накіраваныя ў БКА.

У распараджэнне Камандаваньня БКА ад 10-га кастрычніка да 15-га лістапада 1944 году накіраваны ніжэйпералічаныя афіцэры і жаўнеры (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 88 асобаў)¹

10. Прыдзел пад паглядам гаспадарчым.

Прыдзяляюцца да 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне пад паглядам гаспадарчым ад 12-га кастрычніка 1944 году наступныя

¹ Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

афіцэры — працаўнікі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР:

- 1) Кіраўнік Вайсковых Спраў — Палкоўнік Езавітаў Канст.
- 2) Начальнік Мабіл. Аддзелу — Капітан Вадэйко Канстант.
- 3) Начальнік Канцэл. ГКВС — Адм. Капіт. Васіленя Аляксей.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць :

- 1) Сакратар Прэзыд. БЦР
- 2) Кіраўн. Вайск. Спраў БЦР
- 3) Камандуючы БКА
- 4) Вайск. Камісія БЦР
- 5) Агульна-Адм. Аддз. БЦР
- 6) Пэрсанальны Аддз. ГКВС
- 7) Канцэлярыя ГКВС

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва
Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 10.

Бэрлін, дня 27-га лістапада 1944 г.

1. Прызнаньне і наданьне афіцэрскіх рангаў.

На падставе пастановаў Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 25.9, 30.9, 26.10, 2.11, 6.11, 8.11 і Із. 11 — прызнаюцца і надаюцца афіцэрскія рангі афіцэрам Беларускага Войска (паводле далучанага сьпіска, у агульнай лічбе 30 ч.)².

2. Укамплектаваньне Прыймавай Камісіі ГКВС.

Для укамплектаваньня Прыймавай Камісіі пры Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых Спраў (загад № 9, пнк. 4 ад 16. 11. 1944), вызначаюцца наступныя афіцэры:

- 1) Капітан Сокал-Кутылоўскі Антон — Старшыня Камісіі,
- 2) Доктар Грабінскі Балеслаў — Лекар Камісіі,
- 3) Надлет. Маляўка Аляксей — Сябра Камісіі,
- 4) Лейтэнант Бабік Тодар — Сакратар Камісіі.

Старшыня і сябры Прыймавай Камісіі прадставяць мне да 5-га сьнежня 1944 г. праект арганізацыі і працы Камісіі.

3. Павялічэньне штатаў.

На падставе рэзалюцыі Спад. Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады на пісьме № 1502-м ад 16. 11. 1944 г. — у штаты

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

² Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў уводзіцца адна машыністка для Статутовай Камісіі ад 16-га лістапада 1944 году.

4. Пэрсанальныя зьмены.

§ 1. Машыністка-практыкантка Якубовіч Ніна залічаецца штатнай машыністкай . Статутовай Камісіі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР ад 16-га лістапада 1944 г.

У сувязі з тым, што Якубовіч Ніна атрымоўвае стыпэндыю, як вучаніца курсаў нямецкай мовы, выплачваць ёй, часова, пакуль яна на курсах, належыць толькі 50 % нармальнай пэнсыі.

§ 2. Машыністку-практыкантку Якубовіч Валентыну (загад № 3, пнк. 2, § 4 ад 5. 10. 44 г.) лічыць і далей на працы без грашовай узнагароды.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць :

- 1) Канцэлярыя Прэзыд, БЦР
- 2) Вайсковая Камісія БЦР
- 3) Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР
- 4) Камандуючы БКА
- 5) Пэрсанальны Аддзел ГКВС
- 6) Агульна-Адм. Аддзел БЦР
- 7) Канцэлярыя ГКВС
- 8) Мабілізацыйны Аддзел ГКВС

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ¹

Бэрлін, 30 лістапада 1944 г.

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэпрэзыдэнты: М. Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, Радныя: А. Калубовіч, палк. Езавітаў, С. Кандыбовіч і Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд.

На парадку дня: справы інфармацыйныя.

Прэзыдэнт Р. АСТРОЎСКІ паінфармаваў: 1. Аб неабходнасьці прыцягваньня да працы ў батальёне тых людзей, якія выкліканы ў батальён з іншых становішчаў і аб перадаваньні да дыспазыцыі Арбайтсамту тых, якія не захочуць паступаць у батальён; 2. Аб пісьме Міністэрства Ўсходу ад 22. II. 1944 г. № 5 у справе рэдагаваньня «Маладога Змагара»; 3. Аб пісьме Міністэрства Ўсходу ад 24. 11. 1944 году № Р 5 у справе вызначэньня трох спецыялістаў інжэнераў для тэхнічнага выпікаленьня беларускай моладзі ў Юнкэрс і ў Дэсаў і для перакладаў на беларускую мову неабходных падручнікаў; 4. У справе

¹ Архіў БЦР

прадбачанага інтэрвью для прадстаўнікоў нямецкае прэсы; пры гэтым прэз. Астроўскі паклікаў сабе ў помач для апрацаваньня некаторых пытанняў гэтага інтэрвью сп.сп. Шкялёнка і Калубовіча; 5. Аб гутарцы палк. Езавітава з афіцэрам РОА Віктарам Вальцэвічам, паводле слоў якога, у беларусаў, якія знаходзяцца ў РОА, зьяўляецца моцнае жаданне перайсьці ў беларускія часткі. Прэзыдэнт Р. Астроўскі Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫМУ БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ¹

Бэрлін, дня 1 сьнежня 1944 г.

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, 1-шы Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак, 2-гі Віцэпрэзыдэнт Ю. Сабалеўскі, Радныя: палк. Езавітаў, С. Кандыбовіч, А. Калубовіч, Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд і запрошаныя на паседжаньне др. Абрамава і др. Станкевіч.

ПАРАДАК ДНЯ:

1. Кватэрная справа.
2. Успраўненьне канцылярыі Рады.
3. Рэгуляміны паседжаньня прэзыдыму і пленуму Рады.
4. Рэлігійнае абслугоўваньне беларускіх жаўнераў.
5. Справаздачи аддзелаў Рады.
6. Пратакты паседжаньня прэзыдыму і пленуму Рады.

1.

Прэзыдэнт Р. Астроўскі даў слова др. Станкевічу для дакладу ў справе цяжкіх кватэрных варункаў працаўнікоў «Раніцы».

Др. СТАНКЕВІЧ выясьніў, што частка працаўнікоў «Раніцы» апынулася ў надзвычай цяжкіх варунках, дзякуючы таму, што яны ня могуць знайсьці сабе кватэры, што моцна адбіваецца на іх працы. Адзел Апекі над уцекачамі адмаўляе ім прытулку, які маецца у яго распараджэньні.

Віцэ-прэзыдэнт САБАЛЕЎСКИ: Прытулак вызначаны выключна для тых, якія шукаюць працы і ў сувязі з гэтым прыязджаюць у Бэрлін на часовы побыт. Згодна паліцыйным распараджэньням яны могуць затрымацца ў прытулку Аддзелу Помачы над уцекачамі толькі кароткі час: адзіночныя 6 дзён і сямейныя да 11 дзён. Адзел Помачы над уцекачамі ня можа апекавацца тымі, якія ўжо маюць працу. Для гэтай мэты павінен быць адчынены прытулак, але гэта павінен зрабіць Агульна-Адміністрацыйны Адзел.

Віцэпрэзыдэнт ШКЯЛЁНАК і Радныя палк. ЕЗА.ВІТАЎ,

¹ Архіў ВЦР

КАНДЫБОВІЧ, а таксама КАЛУБОВІЧ выказаліся супроць погляду Віцэпрэзідэнта Сабалеўскага і даводзілі, што заданьнем Аддзелу Помачы над уцекачамі зьяўляецца апека над уцекачамі неналежна ад таго, ці яны знаходзяцца без працы, ці ўжо маюць працу.

Прэзыдэнт АСТРОЎСКІ: Справаю часовага прыпынку для працуючых, але немаючых кватэры, павінен заняцца Аддзел Помачы над уцекачамі.

Віцэпрэз. САБАЛЕЎСКІ: Добра, гэтаю справаю займецца Аддзел Помачы над уцекачамі.

Пасья гэтага др. Станкевіч пакінуў паседжаньне.

2.

Прэз. АСТРОЎСКІ: У мэтах успраўненьня працы канцылярыі, уся карэспандэнцыя, якая паступае ў Агульны Аддзел Рады, павінна зараз-жа перадавацца у адпаведныя аддзелы, якія павінны праводзіць яе ў сваіх дзёньніках. Усе машыністкі павінны працаваць у супольным памешканьні і выконываць перапіску ўсіх аддзелаў паводля чаргі і тэрміновасьці.

3.

Прэз. АСТРОЎСКІ: Неабходна увесьці пэўны парадак у паседжаньнях прэзыдыуму і пленуму Рады. Кажны з сяброў прэзыдыуму павінен зазнаёміцца з праектам рэгулямінаў і зрабіць эвэнтуальныя заўвагі, пасья чаго гэтую справу вырашым на адным з бліжэйшых паседжаньняў прэзыдыуму.

4.

Прэз. АСТРОЎСКІ: Пільнай справай зьяўляецца прынцыповае вырашэньне пытаньняў прыдзелу беларускіх праваслаўных і каталіцкіх сьвятароў для рэлігійнага абслугоўваньня беларускіх жаўнераў. Гэта павінен зрабіць рэфэрэнт веравызнаньняў, перагаварыўшы з рэфэрэнтам Міністэрства Ёсходу Розэнфэльерам.

Віцэпрэз. САБАЛЕЎСКІ прапануе, каб кожны аддзел Рады злажыў пісьмовую справаздачу сваёй дзейнасьці, грашовую і наогул матар'яльную за год да 31 сьнежня 1944 г.

Прэз. АСТРОЎСКІ: Такая справаздача павінна быць выдана ў тэрміне да 1 лютага 1944 г., аб чым будзе выданы загад.

6.

Радны КАЛУБОВІЧ указаў на неабходнасьць пратаколаў і пастановаў Рады ў некалькіх экзэмплярах у розных месцах, каб унікнуць небясьпекі зьнішчэньня. Пратаколы пішуцца дрэнна, надта коротка.

Прэз. АСТРОЎСКІ: Сапраўды пратаколы пішуцца неадпаведна і ў сваёй скарочанасьці нагадваюць судовыя пратаколы.

Гэн. Сакратар СЫВІРЫД: Да часу вызначэння гэнэральнага сакратара пратаколы наагул не вяліся. У пратакол уносяцца, аднак, усе асноўныя думкі прамоўцаў. Да гэтай пары ніхто з радных не прачытаў ніводнага пратаколу і не зрабіў ніводнае заўвагі. Быў толькі адзін выпадак, калі радны Калубовіч прачытаў пратакол у справе пытання аб «усходніках» і «заходніках», але таксама жаднае заўвагі не зрабіў.

Прэзыдэнт (Р. Астроўскі)

Гэнэральны Сакратар (П. Сьвірыд)

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПЛЕНУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ¹

Бэрлін, дня 4 сьнежня 1944 г.

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, 1-шы Віцэпрэзыдэнт М. Шкялёнак, 2-гі Віцэпрэзыдэнт Ю. Сабалеўскі, Радныя: палк. Езавітаў, інж. П. Оrsa, А. Калубовіч, інж. Стаськевіч, В. Селях, С. Калядка, С. Кандыбовіч і Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд, а таксама запрошаныя на паседжаньне прадстаўнікі беларускага актыву ў Бэрліне: др. С. Станкевіч, В. Шышко, Н. Арсеньнева, Хв. Ільяшэвіч, С. Сіняк (Хмара), А. Цыбулькін, П. Бакач, І. Пятроўскі, інж. Тамашчык, А. Калоша, У. Саўко, Я. Гуцька, А. Оrsa, В. Папуцэвіч, Э. Будзько, І. Амеляяновіч і сьв. Л. Гарошка.

На парадку дня: Справа беларускае прэсы.

Адчыняючы паседжаньне прэз. АСТРОЎСКІ даў слова для дакладу д-ру С. Станкевічу.

Др. СТАНКЕВІЧ: Дагэтуль беларуская прэса ў Нямецчыне насіла эміграцыйны характар. Гэты характар мусіў грунтоўна зьмяніцца пасля 1-га жніўня 1944 г., пасля эвакуацыі Беларусі, калі беларуская прэса ў Нямецчыне зрабілася агульна-беларускай, бо камуністычная прэса на Беларусі ня ёсьць прэсай нацыянальна-беларускай. Заданьнем беларускае прэсы у Нямецчыне зьяўляецца адлюстроўваньне тэй палітычнай лініі, якую праводзіць у сваёй дзейнасьці Беларуская Цэнтральная Рада, лінію незалежнасьці Беларускае Дзяржавы. З мамэнтам зачынення «Беларускага Работніка» маем толькі адну газэту «Раніца». Малы разьмер газэты дае сьціплыя магчымасьці здзейсьненьня заданьяў, якія стаяць перад ёю. Зьявілася патрэба спалучыць у газэце элемент публіцыстычны з журналістычным, надаючы ёй адначасна характар узгадаваўчы. У сувязі з гэтым трэба было прыдбаць шырэйшы круг супрацоўнікаў.

¹ Архіў ВЦР

Справа адміністрацыі газеты знаходзілася дагэтуль у страшэнна запушчаным стане. Для выпраўленьня існуючых пахібаў неабходна правесці наступныя мерапрыемствы:

1. Каб унікнуць элементу прыпадковасці неабходна правесці ўплянаванне працы рэдакцыі;

2. Зьвярнуць увагу на вонкавы характар газеты, на яе мову, стыль і карэктку, а таксама і ломку газеты;

3. Упарадкаваць справу адміністрацыі і экспедыцыі газеты. Заданьнем «Раніцы» на сягоння зьяўляецца абслугоўванне беларускага жыхарства ў Нямеччыне, бяручы пад увагу, што ўсе беларусы ў Нямеччыне складаюцца з трох групаў:

1. Уцекачы 1939-1940 г. і ваеннапалонныя; яны трактуюцца як і іншыя чужынцы-работнікі. У асноўным яны задаволены сваім сучасным становішчам і камуністычных уплываў тут не наглядаецца.

2. Так званыя «усходнія работнікі» — «остаўцы», якія знаходзяцца ў горшым становішчы, чым чужаземныя работнікі; сярод гэтае групы назіраюцца моцныя камуністычныя ўплывы.

3. Сённяшняя эміграцыя 1944 г., антыкамуністычная. Дзеля недастатковасці прапаганды з нашага боку і дзякуючы варожай прапагандзе, частка з іх адыходзіць у бок камунізму, а частка ў расейскі нацыянальны лягер. Мы павінны супроцьдзеіць варожым уплывам галоўным чынам у нашай прэсе, якая, нажаль, не ахоплівае ўсіх нашых людзей. Належным пашырэннем нашае прэсы мы павінны заняцца самі праз нашыя ўстановы, а не праз нямецкія, якой, напр., зьяўляецца Фрэмдэнпіпрахэфэрляг у Пляўэне, абсаджаны часткова расейцамі, часткова немцамі з расейскімі сымпатыямі. «Раніца» павінна стацца ворганам Беларускае Цэнтральнае Рады і праводзіць яе палітычную лінію. «Раніца» павінна прычытацца да таго, каб адплыў беларусаў ці то ў бок камуністаў, ці то ў бок расейскіх нацыялістаў, спыніўся. Усе нашыя ўстановы з іх аддзеламі павінны дапамагчы прапагандзе, пашыраючы «Раніцу». Для прапаганды самой газеты неабходна:

1. Каб усе ўстановы і аддзелы ўкладывалі ў канвэрты з лістамі лістоўку «Раніцы» з заклікам аб падпісцы;

2. Пашыраць газету маглі-б нашыя раз'ездныя трупы, як напр., трупа «Жыве Беларусь».

Радны КАЛУБОВІЧ сьцьвярджае, што ідэйны ўзровень «Раніцы» і рэдагаванне павысіліся, але не дастаткова, не на належную вышыню. Недахопамі газеты зьяўляюцца: несвачасовасць друкаванага матар'ялу, адсутнасць лезунгаў часу, наяўнасць прыпадковага, непатрэбнага матар'ялу (аб пагодзе і г. д.), замала

хронікі, адсутнасць у газэце распараджэньняў уладаў аб чужынцах, адсутнасць малюнкаў, фото, адсутнасць плянаваньняў. Для пашырэння прапаганды газэты неабходна надрукаваць лістоўкі і раздаваць нашым установам для распаўсюджвання.

Сп. ПЯТРОЎСКІ сьцьвярджае, што «Раніца» ў сваім разьвіцьці прайшла некалькі пэрыодаў. Аб кальпартажы газэты мы павінны самі старацца, не спадзяючыся на нямецкія арганізацыі.

Сп. БАКАЧ папярэджае, што на лістоўках павінна быць выразна зазначана панямецку, што зьмест лістоўкі датычыць падпіскі на газэту, каб ня было з боку нямецкіх уладаў перашкодаў пашырэння лістоўкі. Газэта павінна вярнуцца да старога правапісу, уводзячы ізноў «ў» нескладовае там, дзе яно цяпер скасаванае.

Радны СЬВІРЫД зьвяртае ўвагу на недастатковую карэктку газэты і на няправільнасьць пунктуацыі, бо газэта павінна быць узорам граматычнасьці для ўсіх беларусаў. Артыкулы з галіны навукі не павінны лічыцца непатрэбнымі, «прыпадковымі» і павінны знайсці месца ў газэце, маючы на ўвазе адсутнасць беларускіх кніжак і спецыяльных часопісаў. Закалік аб пашырэнні газэты павінен быць у кожным нумары газэты. / Сп. ПАПУЦЭВІЧ: Ёсьць шмат прычынаў слабога пашырэння га

1. Перадусім, ніхто аб гэтым не клапаціцца, няма кальпартэраў; гэтаю справаю павінен заняцца Аддзел Прапаганды, Прэсы і Культуры БЦР.

2. Газэта позна даходзіць да чытача і дзеля гэтага ня хочучь чытаць спозьнены матар'ял;

3. Няцікавы матар'ял газэты, адсутнасць хронікі беларускага жыцьця. Найболей цікавым: матар'ялам для беларускага работніка былі-б весткі і артыкулы, высьняючыя ваенна-палітычныя падзеі, а так сама артыкулы нацыянальнага характару;

4. Мова газэты часам мала даступная і незразумелая для работнікаў з усходняй часткі Беларусі, дзякуючы частаму ўжываньню без патрэбы полёнізмаў.

Радны п.к. ЕЗАВІТАЎ: Газэту трэба паставіць на камэрцыйных падставах; трэба выплачваць супрацоўнікам ганарары, трэба матар'яльна зацікавіць пэрсанал адміністрацыі ў пашырэнні газэты. Павінна быць плянаваньне ў працы рэдакцыі на некалькі месяцаў наперад. У фэльетонах не павінна быць асабістых зачэпак у выпадку пэўных закідаў тэй ці іншай асобе, не рабіць з гэтага грамадзкага скандалу. Трэба выкупіць газэту ў свае рукі.

Сп. ШЫШКО: Газэта дае дэфіцыт і паўстала задоўжанасьць. Толькі 2 з паловай пфэн. ад н-ру паступае даходу, бо 10 пф.

атрымоўвае прадавец, а 7 з паловай пф. каштуэ друк. За дорага бяруць за друк. У пашырэнні газеты ставіць труднасці Фрэмдэшпрахефэрляг. Для СБМ выпісваецца праз банфюрэра Ніпэля толькі 500 экзэмпляраў.

Радная др. АБРАМАВА: Моладзь цікавіцца беларускай прэсай і шукае ў ёй вытлумачэння палітычных падзеяў, якога не знаходзіць у «Раніцы», як напр., у сувязі з акцыяй гэн. Уласава. Трэба змяшчаць больш франтавых вестак, даваць агляды за пэўны час. Маючы на ўвазе адсутнасць адпаведных кнігаў, у газэце трэба даць месца ці то ў форме куткоў, ці ўкладных лістоў, для моладзі, дзяцей, жанчын. Аб моладзі наагул даецца за мала вестак.

Інж. ТАМАШЧЫК: Ідэолёгічны напрамак газеты ня вытрыманы; газета не дае адказу на тыя пытанні чытача, якія яго найбольш цікавяць. Газэта не асьвятляе працы беларускіх арганізацыяў. Матар'ял друкуецца не актуальны. Асабліва гэта датычыць у газэце вершаў, няцікавых па зьместу і па форме. Выняткам зьяўляюцца вершы Натальі Арсеньневай. Зьмест газеты павінен быць цікавы і падымаць чытача ў «гару». Трэба падабраць адпаведных супрацоўнікаў і зацікавіць іх матар'яльна, выплачваючы ім ганарары. Рэдакцыя непатрэбна скарачвае надаланыя артыкулы. Пашырэннем газеты павінны займацца беларускія ўстановы і тыя адзінкі, якія могуць гэтай справе памагчы.

Прэз. АСТРОЎСКІ: У газэце няма душы. Гэта самае назіраецца ў газэтах украінскіх і іншых народаў. Прычына гэтага ляжыць у тым, што палітычныя дзейнікі паставілі прэсу ў неадпаведныя варункі: або трэба пісаць тое, што нам не падабаецца, або ня можна пісаць зусім. Мова газеты павінна быць зразумелай для ўсходніх беларусаў і дзеля гэтага трэба ўнікаць полёнізмаў. У выпадку патрэбы ўжо лепш русьшчызмы, як полёнізмы. Бо гэта выкарыстоўвае варожая нам прапаганда. Трэба ведаць, што РОА мае 8,000 прапагандыстаў. Гэта супроць нас. Для супроцьдзейнічання гэтаму мы павінны ісьці ў хаўрусе з украінцамі і іншымі народамі. У газэце павінны быць куткі моладзі, жаночы, вайсковы і г. д. Трэба даць месца ў газэце і іншым арганізацыям. Трэба добра арганізаваць тэхніку кальпартажу: праз нашыя ўстановы, праз спецыяльных кур'ераў, праз пошту і г. д.

Сп. АДАМОВІЧ: Аснаўная прычына недахопаў газеты ляжыць у адсутнасці беларускіх газэтчыкаў-прафэсыяналаў і дзеля гэтага мы ня можам вытрымаць параўнаньня з іншымі народамі, якія маюць кадры дасьведчаных газэтчыкаў-прафэсыяналаў. Мы павінны яшчэ стварыць свае кадры. У газэце трэба ўнікаць бульваршчыны і не раздзьмухваць дробязь у падзеі вялікага значаньня, што часам аддае

рэкламай, нетактоўнасьцяй. Нападкі на мову газеты няслушныя. Вінавата ня мова, а карэкта і стыль. Трэба адрожніваць паняцці мовы і стылю. Стыль трэба падбіраць, каб газета была добра зразумелай для звычайнага работніка. Трэба ўнікаць полёнізмаў, але ня можна карыстацца і русьшызмамі, без якіх можна добра абыйсьціся. Нэалёгізмы бываюць добрыя, якія адразу ўваходзяць у жыццё, і дрэнныя, якія трэба адкідаць. Справа правапісу складаная і лёгка яе вырашыць нельга. Справы зьмены правапісу ў выпадку »ў« нескладовага нельга вырашыць без адначаснай зьмены правапісаў і ў выпадку »й«. Што датычыць зместу і формы вершаў, то нельга дыктаваць паэтам, накідаючы ім змест і форму.

На гэтым през. АСТРОЎСКІ аб'явіў перапынак на абед.

Пасья перапынку паседжаньне было ўзноўлена віцэпрэзыдэнтам ШКЯЛЕНКАМ (прэзыдэнт Астроўскі быў заняты).

Др. СТАНКЕВІЧ, адказваючы на зробленья заўвагі, сказаў, што яны былі слушныя і няслушныя. Апошнія вынікаюць з незразуменьня газэтнае працы. У справе правапісу я прапаную склікаць адумысловую канфэрэнцыю пры Адзеле Прэсы, Прапаганды і Культуры БЦР. Справа адпаведнае абсады становішча карэкты трудная. Мы ўжо маем чацьвертага карэктара Майсея Сяднёза. У справе мовы і стылю робім, што можам; будзем старацца палепшыць цяперашні незадавальняючы стан. Полёнізмы і русьшызмы зьяўляюцца вынікам расейскіх уплываў на ўсходнюю частку Беларусі і польскіх на заходнюю. Трэба бараніцца і ад адных і другіх, Што датычыць камэрцыйнай падставы газеты, то ня трэба затрымлівацца і перад бесплатным пашырэньнем газеты там, дзе ў гэтым будзе патрэба. Ня трэба баяцца »скандальчыкаў« у фэльетонах, якія бічуць тыповыя, а не асабістыя беларускія зьявішчы. Без сумліву, трэба ад часу да часу парушаць у газэце справы жаночыя, вайсковыя і моладзі. Скарачэньні надсыланага матар'ялу выклікаюцца малым разьмерам газеты. Адносна спосабаў пашырэньня газеты прапаную склікаць пры Адзеле Прапаганды, Прэсы і Культуры БЦР нараду з трох прадстаўнікоў нашых установаў.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ прапануе стварыць Прэсавае Бюро пры БЦР, накіраваць двух у друкарню Радэцкага, узяць спэцыяльнага хронікёра, установам пры пашырэньні газеты даваць 50 % сьвідкі, дабіцца выплачваньня ганарару супрацоўнікам, адчыніць сваю школу прапагандыстых, у рэдакцыі заўсёды павінна быць пэўная колькасьць нумароў для безплатнай раздачы.

Сп. Х. ІЛЬЯШЭВІЧ указвае як на недахоп газеты адсутнасьць у ёй вестак з Беларусі, якія часам друкуюцца ў іншых газэтах.

Сп. ШЫШКО: Няма спосабу пашырэння газеты сярод нашых вайскоўцаў у нямецкіх вайсковых адзінках. Гэтаю справаю павінна заняцца нашае Галоўнае Вайсковае Кіраўніцтва.

Віцэпрэз. ШКЯЛЁНАК выражае сумліў; ці ўтварэнне Прэсавага Бюро (па думцы пал к. Езавітава) ня будзе непатрэбным паралелізмам, бо пры Вінэце арганізуецца Беларускае Інфармацыйнае Бюро;

Радны КАЛУБОВІЧ выказваецца - супроць утварэння Прэсавага Бюро, бо ад 1-га сьнежня 1944 г. распачне сваю працу Беларускае Інфармацыйнае Бюро», якое мае 4 аддзелы: 1. друку, 2. прапаганды, 3. радыё і 4. мастацтва. Трэба, каб усе весткі канцэнтраваліся ў БЦР.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ: Трэба дабіцца таго, каб выдавецтва выплачвала ганарары за артыкулы. Беларускае Прэсавае Бюро існавала тут ужо 25 год назад і трэба яго аднавіць. Гэта была-б чыста беларуская ўстанова, у той час як БЦР зьяўляецца ў сутнасці ўстановай Нямецкай.

Сп. ХМАРА зазначае, што БЦР экспэдыцыі ня мае і яна ня мае магчымасці тэхнічнай заняцца справаю пашырэння газеты.

Сьв. ГАРОШКА бароніць канцэпцыю утварэння Прэсавага Бюро пры БЦР. Гэта аблягчыць кантакт са сваімі людзьмі і іншымі народамі!

Сп. ШЫШКО: Ня варта ствараць спецыяльнай арганізацыі для распаўсюджвання газеты, гэта ёсць справа самой газеты. Нашыя існуючыя арганізацыі павінны ў гэтай справе дапамагчы.

ПАСТАНАВІЛІ: Даручыць Кіраўніку Прэсы, Прапаганды і Культуры склікаць на 15 сьнежня 1944 г. канфэрэнцыю прадстаўнікоў беларускіх устаноў для абгаварэння спосабаў пашырэння «Раніцы», а так сама канфэрэнцыю спецыялістаў для абгаварэння справы! правапісу.

Зачыняючы паседжаньне, Віцэпрэзідэнт ШКЯЛЁНАК асьветчыў, што справою эвэнтуальнага утварэння Прэсавага Бюро трэба будзе заняцца на адным з наступных паседжаньняў пленуму БЦР. Прэзідэнт БЦР (Р. Астроўскі) 1-шы Віцэпрэзідэнт (М. Шкялёнак) Гэнэральны сакратар (П. Сьвірыд)

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 11

Бэрлін, дня 7-га сьнежня 1944 г.

1. Папаўненьне, накіраванае у БКА.

У распараджэньне Камандаваньня БКА ад 15-га да 30-га лістапада 1944 г. уключна накіраваны ніжэйпералічаныя афіцэры, падафіцэры і стральцы (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 88 асобаў)¹.

2. Прыкамандыраваньне да ГКВС.

Прыкамандыраваных часова з 1-га Кадровага Батальёну БКА да Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў: 1) Надлейтэнанта Чайкоўскага Дзьмітра прыдзяляю ў характары афіцэра для даручэньняў і 2) Падафіцэра Данілюка Барыса — на канцэлярыўную працу ў Мабілізацыйным Адзеле ад дня 7-га лістапада 1944 г.

3. Выезд у камандзіроўку.

Выехаўшага ў Нэўтэрсдорф, Дрэсдэн і Колін па справах службовых працаўніка Мабілізацыйнага Адзелу капітана Мікалая Дзьмідава лічыць у камандзіроўцы ад 30-га лістапада 1944 г.

4. Папаўненьне складу Статутовае Камісіі.

У якасьці 2-га заступніка Старшыні Статутовае Камісіі запрашаецца Начальнік Штабу БКА палкоўнік Гэн. Штабу Гуцько Язэп.

У якасьці сябры Статутовае Камісіі запрашаецца Гэнэральны Сакратар БЦР надлейтэнант Сьвірыд Павел.

5. Сход Статутовае Камісіі.

Для абгаварэньня справы падрыхтоўкі кадраў беларускіх афіцэраў і падафіцэраў, а таксама для абгаварэньня справы навучальных дапамогаў для іх вызначаю сход Статутовай Камісіі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР у нядзелю 10-га сьнежня 1944 году а 14-й гадз. 30 хв. у памешканьні Галоўнага Вайсковага Кіраўніцтва.

Прыняць удзел у сходзе прашу наступных асоба:

1) Старшыню Вайсковай Камісіі БЦР Віцэ-Прэзыдэнта БЦР Магістра Мікалая Шкялёнка.

2) 1-га заступніка Старшыні статутовае Камісіі п.палкоўніка Кушэля Францішка.

3) 2-га заступніка Старшыні Статутовае Камісіі палкоўніка Гэн. Штабу Гуцько Язэпа.

4) П.палкоўніка Федаровіча Пётра.

¹ Сьпісак не публікуецца з прычынаў, падавай на бал. 110.

- 5) Капітана Касацкага Пётра.
- 6) " Сокал-Кутылоўскага Антона.
- 7) Шнэка Сьцяпана.
- 8) " Чабатарэвіча Віктара.
- 9) " Рагулю Барыса.
- 10) Надлейтэнанта Сьвірыда Паўла.
- 11) " Зыбайлу Грыгора.
- 12) " Чайкоўскага Дзьмітра.
- 13) Лейтэнанта Клінцэвіча Данілу.
- 14) Сакратара Камісіі Галяка Леона.

(Палкоўнік К. Езавітаў)

Кіраўнік Вайсковых Спраў

Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць :

- 1) 1) Канцэлярыя Прэзыд. БЦР
- 2) Вайсковая Камісія БЦР
- 3) Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР
- 4) Штаб Камандаваньня БКА
- 5) Пэрсанальны Аддз. ГКВС
- 6) Агульна-Адм. Аддзел БЦР
- 7) Мабілізацыйні Аддзел ГКВС
- 8) Канцэлярыя ГКВС
- 9) Статутовая Камісія ГКВС

Беларуская Цэнтральная Рада¹

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 12.

Бэрлін, дня 12 сьнежня 1944 г.

1. Утварэньне Вайсковай Камісіі Б.Ц.Р.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Б.Ц.Р. ад 11-га лістапада 1944 г., для вырашэньня неадкладных спраў і падрыхтоўкі пытаньняў прынцыповага значаньня, зьвязаных з арганізацыяй Беларускага Войска, а так-жа каардынацыі працы паміж асобымі вайсковымі рэсортамі, утвараецца пры Беларускай Цэнтральнай Радзе Вайсковая Камісія Б.Ц.Р. у складзе:

1) Віцэ-Прэзыдэнт сп. М. Шкялёнак — Старшыня Камісіі.

2) Кіраўнік Вайсковых Спраў палк. К. Езавітаў — Заступнік Старшыні Камісіі.

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

- 3) Камандуючы БКА п.палк. Ф. Кушэль — Сябра Камісыі.
- 4) Начальнік Штабу Б.К.А. палк. Я. Гуцько — Сябра Камісыі.

Паседжаньні Камісыі адбываюцца па меры патрэбы і ўсе пытаньні, вырашаныя і пастаноўленыя, заносзяцца ў кнігу паседжаньяў Вайскавай Камісыі.

2. Укамплектаваньне Статутовай Камісыі Г.К.В.С.

У сябры-карэспандэнты Статутовай Камісыі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў Б.Ц.Р. запрашаюцца:

1) Сябра Б.Ц.Р. Кіраўнік Агульна-Адміністрацыйнага Аддз. — З. Кандыбовіч.

2) Юрыст Кунцэвіч Мікалай.

3. Аплата за працу супрацоўнікам-карэспандэнтам і перакладчыкам Статуту Камісыі.

а) Супрацоўніку-карэспандэнту Статутовай Камісыі Адамовічу Антону выплаціць 100 Р.М. аднаразовае ўзнагароды за праведзеную ім працу ў справе перагляду мовы, выдадзенае ў 1943 годзе, кніжкі «Страявы Вайсковы Статут» і за прадстаўлены ім у Г.К.В.С. праект паправак мовы гэтага выданья.

б) Супрацоўніку-карэспандэнту Статут. Камісыі Кунцэвічу Мікалаю выплаціць 300 Р.М. за здадзеную ім першую палову перакладу з расейскай мовы кнігі «Літоўскі баёвы статут».

в) Супрацоўніку-карэспандэнту Статут. Камісыі капітану Чабатарэвічу Віктару выплаціць 100 Р.М. за зробленую ім пераробку раздзелу «Вінтоўка ўзору 1891-1930 г.» з кнігі «Зброя стралковага ўзвода».

г) Супрацоўніку-перакладчыку Барысоўскаму Андрэю выплаціць авансам 200 Р.М. у лік аплаты за ўзятыя ім для перакладу з нямецкай у беларускую мову два статуты:

1) "Ausbildungsvorschrift für Artillerie, Heft 2n" і

2) "Ausbildungsvorschrift für Artillerie, Heft 2g".

Усе выплаты супрацоўнікам-карэспандэнтам і перакладчыкам, якія працуюць на аснове ганарарнае аплаты за зробленую працу, абавязкава праводзіцца загадам па Галоўнаму Кіраўніцтву Вайсковых Спраў Б.Ц.Р. і вельмі строгі падрахунак усіх выплатаў. З гэтай мэтай завесьці асобна сшыток выплечаньх ганарараў з указаньнем у ім за што менавіта выплачана кожная сума.

4. Узнагарода за напісаньня ўспаміны.

а) Капітану 1-га Кадравага Батальёну Б.К.А. Сокал-Куфьёўскаму Антону выплаціць 100 Р.М. за здадзены ў Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў рукапіс ягоньх успамінаў аб Слуцкім Паўстаньні.

б) Паручыку Бочко Антону выплаціць 50 Р.М. за здадзены ў Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў рукапіс ягоных уласных успамінаў аб Слуцкім Паўстанні.

5. Узнагарода за ўдзел у сходах Статутовай Камісыі.

За ўдзел на сходах Статутовай Камісыі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, якія збіраецца па-за службовымі гадзінамі і ў свята, устаўляецца гэткая аплата:

а) за кожную гадзіну сходу ўдзельнікі сходу атрымоўваюць узнагароду па 3 Р.М. за гадзіну кожны,

б) дакладчыкі, рэфэрэнты і падрэфэрэнты, якія да сваіх выступленьняў мусяць падрыхтавацца ў хаце, атрымоўваюць за тыя сходы, на якіх яны выступалі, падвойны ганарар, г. ё. па 6 Р.М. за гадзіну кожны.

6. Утварэньне падкамісыяў у Статутовай Камісыі.

Для лепшае распрацоўкі тэрміналёгіі і папярэдняга абгаварэньня матэрыялаў у складзе Статутовай Камісыі ствараюцца дзьве падкамісыі:

1) Падкамісыя адміністрацыйна-праўная:

Палкоўнік Гэн. Шт. Гуцько Язэп-Старшьяга падкамісыі. Надлейтэнант Сьвірыд Павал — Сябра падкамісыі. Магістар Галяк Лявон — Сябра падкамісыі.

2) Падкамісыя страявая:

Капітан Рагуля Барыс — Старшыня падкамісыі. Надлейт. Зыбайла Рыгор — Сябра падкамісыі. Надлейт. Чайкоўскі Дзьмітры — Сябра падкамісыі. Лейтэнант Клінцэвіч Даніла — Сябра падкамісыі.

7. Прыбыцьцё з камандыроўкі.

Вярнуўшагася са службовай камандзіроўкі з Нэтэрсдорфу, Дрэсдэну і Коліну, працаўніка мабілізацыйнага аддзелу капітана Дзямідава Мікалая лічыць на працы ад 7-га сьнежня 1944 г.

8. Дазвол практыкаваньня ў пісаньні на машынцы.

Слухачку курсаў нямецкай мовы Ганчарэнка Галіну дапусьціць да практыкаваньня на пішучай машынцы ў канцэлярыі Г.К.В.С. у вольны час г. з. ад 18-е гадзіны што дня, а ў суботу ад 14-е гадзіны.

9. Адрасы працаўнікоў Г.К.В.С.

Усе супрацоўнікі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, а таксама ўсе супрацоўнікі-карэспандэнты і перакладчыкі розных Камісыяў пры Г.К.В.С. павінны падаць свае адрасы ў канцэлярыю Кіраўніцтва. (Палкоўнік К. Езавітаў)

Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады

Атрымоўваюць:¹

ІНСТРУКЦЫЯ ДЛЯ УНУТРАНАГА РАСПАРАДКУ І АРГАНІЗАЦЫІ АФІЦЭРСКІХ КУРСАЎ 1-ГА КАДРАВАГА БАТАЛЬЁНУ Б.К.А. Ў БЭРЛІНЕ²

§ 1.

Афіцэрскія Курсы часова складаюць поўроту пры вучэбнай роце 1-га Кадравага Батальёну Б.К.А.

§ 2.

У гэтую поўроту прыймаюцца 40-45 і ні ў якім разе ня звыш 50 курсантаў, якія складаюць 1-шы курс (выпуск) Афіцэрскіх Курсаў. Лічба курсантаў устанаўліваецца гэткаю, каб усе яны па тэарэтычных класавых занятках маглі-б зьмясьціцца ў адным пакоі.

§ 3.

Курс навучаньня трывае тры месяцы. Гэта азначае, што 1-шы выпуск Афіцэрскіх Курсаў павінен быць зроблены не пазьней 15-га сакавіка.

§ 4.

Не пазьней 10-га студзеня 1945 году курсанты 1-га курсу пачнуць здаваць зачоты і складаць прысягу. Пасьля гэтага яны будуць называцца старшымі курсантамі, а лепшыя з іх атрымаюць падвышэньні ў ступенях.

§ 5.

10-га студзеня будзе прынята на Афіцэрскія Курсы 40-45 новых курсантаў, якія складуць 2-гі курс, выпуск якога павінен адбыцца не пазьней 1-га траўня 1945 году.

§ 6.

3 дня прыйма малодшых курсантаў на 2-гі курс Афіцэрскіх Курсаў, поўрота пераарганізуецца ў асобную роту Афіцэрскіх Курсаў і аддзяляецца ад вучэбнай роты.

§ 7.

У дзень 1-га выпуску, г. ё. 15-га сакавіка, курсанты 2-га выпуску атрымаюць назоў старжных курсантаў і на Афіцэрскія Курсы будуць прыняты новых 40-45 курсантаў, якія складуць 3-ці курс, выпуск якога адбудзецца не пазьней 1-га ліпеня.

§ 8.

У далейшым на Афіцэрскіх Курсах заўсёды будуць існаваць два курсы: старты і малодшы. Трываць яны будуць па чатыры месяцы.

§ 9.

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Архіў ВЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

Прыймацца на Афіцэрскія Курсы могуць толькі тыя грамадзяне, якія скончылі ня менш як поўную 7-гадовую школу, або атрымалі асьвету, раўную 7-гадовай школе. Асобы з асьветай ніжэйшай залічаюцца ў вучэбную роту на Падафіцэрскія Курсы.

§ 10.

Каб даць магчымасьць здальнейшым юнаком, якія з прычын важных падзеяў не пасьпелі скончыць поўнага курсу 7-гадовае школы, пры вучэбнай роце могуць быць для іх арганізаваныя дадатковыя агульна-асьветныя заняткі, каб падрыхтаваць іх да іспытаў за поўны курс 7-гадовае школы. Іспыты гэтыя адбудуцца перад асобнай камісіяй, якая ў адпаведны мамэнт будзе складзена пры Галоўным Вайсковым Кіраўніцтве БЦР.

§ 11.

Расклад і пляны заняткаў на Афіцэрскіх Курсах павінны быць укладзены з гэткім разлікам, каб зрана адбываліся заняткі ў клясе, па абедзе каб адбываліся заняткі страявыя, а ўвечары каб курсанты маглі падрыхтоўвацца да залікаў і здаваць залікі.

§ 12

Кіраўнік навучальнай часьці камандзір Афіцэрскіх Курсаў павінен сачыць, каб усе залікі былі ўсімі курсантамі здадзены на » задавальняюча «.

§ 13.

Заняткі тактычныя павінны быць аднесены на канец, калі будуць пройдзены прадметы тэарэтычныя і калі курсанты практычна азнаёмяцца з усімі відамі зброі.

§ 14.

Кожны афіцэр-выкладчык павінен старанна рыхтавацца да выкладаньня сваіх прадметаў.

§ 15.

У тым выпадку, калі наплыв жадаючых паступіць на курсы будзе больш прадбачаных лічбаў, патрэбна будзе не павялічваць лічбу ў першай поўроце 1-га, 2-га і далейшых курсаў, а закладаць новую 2-ю поўроту тых-жа 1-га, 2-га і далейшых курсаў. Бо пры павялічэньні лічбы курсантаў у аднэй трупе будуць цяжкасьці ня толькі з размяшчэньнем у ваднэй клясе, але і выкладчыкі ня змогуць з належнымі вынікамі весьці заняткі з групамі большае лічбы.

§ 16.

Для падтрыманьня нутранае дысцыпліны на курсах, трэба ад першага дня кожны курс-выпуск разьдзяліць на дружныны і зьвязы і прызначыць на іх разумных камандзіраў з самых курсантаў, а на зьвязы паставіць яшчэ і страявых афіцэраў — узгадаваўцаў

поўротнага і 3-х зьвязовых. Гэтыя афіцэры будуць часткова і выкладчыкамі строю для некаторых статутаў.

§ 17.

Для выкладаньня ў клясе трэба запрасіць старэйшых афіцэраў, якія добра разумеюць і ведаюць справу. Бэрлін, дня 12-га сьнежня 1944 г.

К. Езавітаў, Палкоўнік
Кіраўнік Вайсковых Спраў
Беларускай Цэнтральнай Рады

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЙ
ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ, БЭРЛІН, 12 СЬНЕЖНЯ 1944 Г.¹

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэ-прэзыдэнт М. Шкялёнак, Радныя: палк. Езавітаў, ппалк. Кушэль, С. Кандыбовіч, А. Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд і запрошаныя на паседжаньне: рэдактар (газэты) «Раніца» др. Станкевіч і Радныя: С. Стаськевіч, П. Орс, С. Калядка і В. Сэях. Пасьля зьявіліся Радныя: кап. У. Родзька і ст. лейт. Лазарэвіч.

На парадку дня: Нашае становішча ў сувязі з акцыяй гэнэрала Ўласава.

Прэз. АСТРОЎСКІ ў сваім дакладзе зазначыў, што шмат хто не арыентуецца ў сытуацыі БЦР у сувязі з акцыяй гэн. Уласава. Нават захоўваньне некаторых Радных не зьяўляецца адпаведным і згодным з ЛІНІЯЙ Рады. Трэба добра сабе ўсьведаміць, што БЦР не разьбівае адзінага фронту супроць бальшавікоў і ня можа гэтага рабіць, бо яна ад пачатку свайго існаваньня вядзе змаганьне з бальшавізмам. БЦР разам з іншымі народамі былой Расеі ствараюць адзіны супольны фронт супроць бальшавікоў, у якім не хапае толькі гэн. Уласава. З момэнт утварэньня Ўласаўскага Камітэту Вызваленьня, гэты Камітэт імкнецца да падпарадкаваньня сабе іншых народаў, зусім ня лічучыся з іх існуючымі арганізацыямі. З гэтым імкненьнем ні беларусы, ні іншыя народы, не маглі пагадзіцца і падалі нямецкім уладам супольны пратэст. Камітэт Вызваленьня ня мае права выступаць ад іншых народаў паміма іх рэпрэзэнтацыйных ворганаў. Гэтыя народы становяць 90 міліёнаў усяго насельніцтва былой Расеі, і яны ня могуць пагадзіцца безагаворачна ўвайсьці ў склад «едзінай і недзелімай» Расеі, да чаго імкнецца Камітэт Вызваленьня. Мы і іншыя народы для змаганьня з бальшавікамі можам заключыць з ім ваенны саюз, а не падпарадкавацца яму. Трэба памятаць, што мы павінны

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

трымацца пастановы Кангрэсу. Ня мы, а гэн. Уласаў ня хоча ісьці на супольны фронт. У гэтым сэнсе трэба шырэй інфармаваць беларускае грамадзтва.

Віцэ-прэз. ШКЯЛЁНАК: Уся акцыя гэн. Уласава, як відаць, больш разьлічана на вонкавы эфэкт. Паўнамоцтвы гэн. Уласава ў пытаньні арганізацыі збрыйнай сілы абмежаваныя, і яму мала што ўдалося ў гэтым напрамку зрабіць. Арганізацыя батальёнаў і далей вядзецца немцамі паміма гэн. Уласава. Яму нічога не ўдалося зрабіць і ў справе адмены абмежаваньня для так наз. «усходніх работнікаў». Усё гэта ўжо зразумелі і расейцы, у якіх наглядаецца пэўнае разчараваньне да акцыі гэн. Уласава. Трэба аб гэтым інфармаваць нашае грамадзтва і вясці ў гэтым сэнсе ў нашай прэсе адпаведную акцыю, як гэта ўжо робяць украінцы. Камітэт Вызваленьня арганізаваў «Гражданское управление», якое маецца апекавацца ня толькі расейцамі, а і іншымі народамі, у той час, як мы ўжо з посьпехам гэтую працу адносна беларусаў вядзем. Мы ўжо падалі супроць гэтага адпаведны пратэст.

Др. СТАНКЕВІЧ: У тых выпадках, дзе гэн. Уласаў і Камітэт Вызваленьня выступаюць ад імя беларусаў, трэба складаць афіцыйныя пратэсты і праводзіць супроць гэтага прапагандовую кампанію; ":" Прэз. АСТРОЎСКІ: Гэн. Уласаў яшчэ ніякай сваёй арміі ня мае. Нават аддзелы РОА яму пакуль што не падпарадкаваны. Арганізацыя збрыйнай сілы, як і дагэтуль, вядзецца выключна нямецкімі ўладамі.

Радны ппалк. КУШЭЛЬ: Падчас сваёй апошняй падарожжы я выясніў, што пры Вэрмахткамэндантурах ёсьць прадстаўнікі гэн. Уласава, заданьнем якіх зьяўляецца праводзіць набор ахвотнікаў. Аднак, гэтых ахвотнікаў вельмі мала ідзе. Так, напр., у лягеры ў Лінцы запісалася толькі 5 чалавек. Прычынаю часткова зьяўляецца тое, што за апошнія тры месяцы ўмовы ў лягерох значна паляпшыліся, а часткова — ня маюць поўнага даверу да акцыі гэн. Уласава. Нават ваеннапалонныя кажуць, што «мы яшчэ паглядзім, ці ісьці да гэн. Уласава». Шмат дабраахвотнікаў гэн. Уласаў не набярэ.

Радны КАЛУБОВІЧ: Разважаючы нашыя адносіны да нямецка-ўласаўскай акцыі, мы мусім раскрыць яе сэнс і ўстанавіць, на што мы можам згадзіцца і на што ня можам пайсьці.

Нашыя мэты указаны ў пастановах 1-га і 2-га Ўсебеларускіх Кангрэсаў гэта - вольная і незалежная Беларусь, як самастойная дзяржава. Мэтай гэн. Уласава зьяўляецца стварэньне новай Расеі з падпарадкаваньнем іншых народаў, а ў тым ліку і беларусаў. Паўстае супярэчнасьць, якая ня можа быць палагоджаная ніякім кампрамісам. Мы можам прызнаць Камітэт Вызваленьня, як

выключна расейскі. Мы павінны вясці ў гэтым сэнсе растлумачальную працу, каб нашае грамадства ведала сапраўдны стан, але, нажаль, магчымасці зрабіць гэта ў прэсе ў нас абмежаваныя, бо Камітэт Вызвалення можа на нас наступаць, а мы пазбаўлены права абароны. Радны кап. РОДЗЬКА: Мы найбольш зацікаўлены вырашэннем падзеяў на савецкім фронце. Магчыма, што гэтае вырашэнне наступіць у наступным паўгоддзі дарогаю рэвалюцыі ў Чырвонай Арміі і вызвольных рухаў унутры Расеі. Мы павінны падтрымаць матар'яльна, зброянай сілай і маральна — ўсюкую сілу, накіраваную супроць бальшавікоў. Самі мы, адны, нічога ня здолеем зрабіць. Мы павінны ісці з тымі, з кім мы можам здзейсніць нашыя імкненні і гэта гарантуе нам нашыя дамаганні. Дзеля гэтага мы павінны зрабіць усё, каб ісці супольна з гэн. Уласавым.

Прэзідэнт АСТРОЎСКІ: Аб'явіў перапынак і ў пільных справах пакінуў паседжаньне, якое далей вялося пад старшынствам Віцэ-прэзідэнта ШКЯЛЁНКА.

Радны СЬВІРЫД выступіў супроць прапазыцыі кап. Родзкі, даводзячы, што БЦР ні ў якім выпадку ня можа быць падпарадкаванай Камітэту Вызвалення і гэн. Уласаву, бо гэта азначала-б адыход ВЦР ад кірунку, вызначанага 2-м Усебеларускім Кангрэсам.

Радны КАНДЫБОВІЧ уважае, што было-б добра нам выпусціць паралельны маніфэст, у якім былі-б азначаны нашыя мэты.

Радны КАЛУБОВІЧ далучаецца да вывадаў раднага Сьвірыда і лічыць цяпер прапазыцыю кап. Родзкі перадчаснай. Эвэнтуальныя:

пазнейшыя гутаркі з прадстаўніком гэн. Уласава маглі-б быць толькі на нейтральным грунце і вельмі на раўнапраўных падставах — мы можам быць саюзнікамі, але не падпарадкаваны ўласаўцам.

Радны ппалк. КУШЭЛЬ уважае, што ня трэба траціць зусім кантакту з тымі беларусамі, якія пераходзяць да Уласава, а нават самым пасылаць туды людзей, бо невядома, ці і калі дазваляць нам арганізаваць сваю збройную сілу.

Радны КАЛЯДКА выказаўся за падтрыманьне прапазыцыі кап. Родзкі, трэба старацца аб'яднацца з уласаўцамі, каб вясці з імі супольнае змаганьне супроць бальшавікоў.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ: Я не гляджу пэсымістычна на справу фармаваньня беларускага войска. Паводле запэўнення ўладаў гэтае пытаньне ўжо вырашана для нас пазытыўна. Мы атрымаем дазвол на адну дывізію Эс-Эс. Камандзірам яе будзе немец і пры ім беларускі афіцэр сувязі. Рэпіта каманднага саставу будзе складацца з

беларусоў. Ад мяне патрабавалі злажыць сьпіс кандыдатаў на гэтых афіцэраў, што я і ўчыніў. Гэтую самую сыстэму арганізацыі збройнай сілы маюць латышы і эстонцы. Камітэт Вызваленьня зьяўляецца па сутнасьці ня рускім, а вялікарускім і аб гэтым мы павінны зазначыць у нашай прэсе.

Радны СЭЛЯХ прапануе на ўгоду з гэн. Уласавым.

Радны кап. РОДЗЬКА асьветчыў, што група беларускіх вайскоўцаў, да якой належыць ён і ст. лейт. Лазарэвіч, злажылі ў Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР мэмарандум аб неабходнасьці далучэньня да акцыі гэн. Уласава і прачытаў некаторыя аргумэнты з гэтага мэмарандума.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ уважае, што ўсе гутаркі аб далучэньні да акцыі гэн. Уласава зьяўляюцца перадчаснымі. Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР ня можа само ўваходзіць ні ў якія перагаворы ў гэтым напрамку.

Наступна палк. Езавітаў зазначыў, што ня гледзячы на пастанову аб тым, што паседжаньні Прэзыдыуму зьяўляюцца тайнымі і дыскусія на паседжаньні не падлягае агалошаньню, усёж-такі аб паседжаньні, на якім абгаварвалася справа сп. Комара і іншых, нехта перадаў Комару і гэтым парушыў успомненую пастанову.

Радны ппалк. КУШЭЛЬ згаджаецца з палк. Езавітавым, што Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў ня можа афіцыйна рабіць ніякіх крокаў да далучэньня да акцыі Уласава, але мы гэта можам рабіць неафіцыйна, пасылаючы да яго наглых паасобных вайскоўцаў. Трэба гэта рабіць, бо магчыма кампрамітацыя ў справе арганізацыі нашага войска: усё абяцаюць і могуць нічога ня даць.

Радны СЭЛЯХ: Я напісаў Комару, які зьяўляецца маім прыяцелем, аб пастаўленых яму закідах, каб даць яму магчымасьць апраўдацца.

Ст. лейт. ЛАЗАРЭВІЧ: Я далучаюся да вывадаў кап. Родзкі.

Віцэ-прэз. ШКЯЛЁНАК: Дыскусія паказала, што можа зрабіць прапаганда з аднаго боку (расейскага) і да чаго вядзе адсутнасьць належнай інфармацыі з другога (нашага) боку. Уласаў пакуль што сам мае малыя магчымасьці арганізаваньня войска. РОА да яго не належыць. У сучасны момэнт ён ня мае нават магчымасьці арганізаваць выключна расейскае. войска. Гутаркі аб «роўных з роўнымі» не зьяўляюцца чымсь новым. Гэты аргумэнт - ужо, выкарастаны ў зложаным у сваім часе нямецкім уладам мэмарыяле. Адносна арганізацыі нашае дывізіі мы маем аўтарытэтнае запэўненьне нямецкіх кампэтэнтных уладаў. Арганізацыі іншых саюзных з намі народаў, якія таксама разважаюць гэтае пытаньне,

але значна цвёрэазей, стаяць на аднолькавым з намі пункце гледжанья, і ніякага далучэньня да акцыі Ўласава (там) ня можа мець мейсца. Гэта яшчэ перадчасна. Няма патрэбы таксама пасыліць сваіх людзей. Час паказаў, што дасюлешняя палітыка БЦР — правільная. Дарогі да гутарак з уласаўцамі мы не замыкаем. Трэба памятаць, што нас з саюзнікамі 90 міліёнаў, і ўласаўцы павінны з гэтым лічыцца.

Р. Астроўскі, Прэзыдэнт
Бэрлін, дня 14 сьнежня 1944 г.

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 13. 1. Аб Слуцкім Паўстаньні.
§ 1.

24 гады таму беларускае жыхарства Слуцчыны, баронячы ідэю незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі, станула на збройнае змаганьне з наступаўшымі савецкімі арміямі.

14-га лістапада 1920 году Зьезд Слуцчыны абраў Беларускаю Радую Слуцчыны і паклаў пачатак стварэньню слаўнае Слуцкае Брыгады, якая аж да канца сьнежня 1920 году білася з савецкім войскам, пакуль не была адсунена за раку Лань, дзе яна была інтэрнавана палякамі.

Слаўнае Слуцкае Народнае Змаганьне і славутая Слуцкая Брыгада назаўсёды ўвайшлі ў гісторыю Беларусі, як а дна з прыгажэйшых ейных балонак.

Заклікаю ўсіх беларускіх жаўнераў і грамадзтва Бэрліну ўрачыста адзначыць 24-ю гадавіну Слуцкага Змаганья. 2. Аб парадку сьвяткаваньня 24-е гадавіны Слуцкага Паўстанья ў 1-ым Бел. Кадровым Батальёне.

§ 2.

Спадар Прэзыдэнт БЦР праф. Р. Астроўскі зацьвердзіў гэtkі парадак сьвяткаваньня 24-х угодкаў слаўнага Слуцкага Паўстанья.

ПРАГРАМА

дня 24-ае гадавіны Слуцкага Паўстанья 1920 году ў 1-ым Беларускаім Кадровым Батальёне БКА ў Бэрліне 17-га сьнежня 1944 году. 9. гадз. 30 хв. — Зборка на пляцы Б-ну ўсіх афіцэраў, падафіцэраў і стральцоў 1-га Кадравага Б-ну БКА ў Бэрліне.

Заўвага. У выпадку дажджу зборка адбудзецца ў калідоры

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

казармаў Б-ну. 9.35 — Прыбыцьцё Прэзыдэнта БЦР, праф. Р. Астроўскага са сьвітай. 9.35 — Рапарт службовага афіцэра Сп. Прэзыдэнту ў браме.

9.37 — Рапарт Камандзіра Батальёну Сп. Прэзыдэнту на пляцы перад строем.

9.38 — Прэзыдэнт БЦР абходзіць фронт Батальёну і вітаецца з афіцэрамі і стральцамі.

9.43 — Камандзір Батальёну загадвае зрабіць пераклічку загінуўшых і заслужаных жаўнераў Беларускага Войска.

9.50 — Сп. Прэзыдэнт прамаўляе да Батальёну.

10.02 — Хвіліна цішы.

10.03— Прэзыдэнт са сьвітай накіроўваецца на паніхіду ў казармах.

Сьледам за ім ідуць афіцэры і жаўнеры Батальёну. 10.05 — Паніхіда ў малой залі Батальёну. 10.40 — Урачыстая Акадэмія ў памяць 24-е гадавіны Слуцкага

Збройнага Змаганьня ў вялікай залі казармаў:

а) Уступнае слова Палкоўніка К. Езавітава.

б) Успаміны Камандзіра Брыгады Слуцкіх Паўстанцаў, Капітана Сокал-Кутылоўскага.

Хор і дэклімацыя.

(Палкоўнік К. Езавітаў)

Кіраўнік Вайсковых Спраў

Беларускай Цэнтральнай Рады.

Атрымоўваюць:¹

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 14. Бэрлін, дня 15-га сьнежня 1944 г.

1. Дэградацыя надлейтэнанта Гуцька Ўладзімера.

Дэкрэтам Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 15-га сьнежня 1944 г., надлейтэнант Беларускага Войска Гуцька Ўладзімер былы шэф Аддзелу Прапаганды галоўнага Кіраўніцтва Беларускай Краёвай Абароны — дэградуецца да ступені стральца.

Прычыны дэградацыі наступныя:

1) Гуцька Ўладзімер, як шэф прапаганды БКА, ад часу ягонага

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

прыбыцця ў Нямеччыну і далучэння, прыблізна ад першай паловы ліпеня 1944 г., да Штабу БКА, у кірунку прапаганды камплетна нічога не зрабіў.

2) Гуцька Ўладзімер загадам Камандуючага БКА № 44 з дня 17. 10. 44 г. быў вызначаны асьветным афіцэрам 1-га Кадравага Батальёну БКА. Узложаны на яго абавязак ён выконваў вельмі нядбайна, ня гледзячы на некалькіразовае зьвяртаньне яму ўвагі Камандуючым БКА.

3) Дзякуючы ягонаму нядбайнаму выконваньню абавязкаў асьветнага афіцэра батальёну, загадам Камандуючага БКА 48 з 22. 11. 44 г. быў ён звольнены з даручанага яму абавязку і прыдзелены да афіцэрскае роты батальёну. Міма гэтага загаду ён у афіцэрскай роце не зьявіўся.

2. Прыкамандзіраваньні і адкамандзіраваньні.

§ 1.

Прыкамандзіраваных часова з 1-га Кадравага Батальёну БКА да Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў: 1) лейтэнанта Гэрмана Аўгена ад 23-га лістапада 1944 году і 2) стральца Юрэвіча Браніслава ад 13-га сьнежня 1944 г. прыдзеляю на канцэлярскую працу ў Кіраўніцтва.

§ 2.

Прыкамандзіраванага часова з 1-га Кадравага Батальёну БКА да ГКВС стральца Вішэнку Алега, які працаваў у характары перакладчыка (загад № 8 ад 5. XI. 44 г.) адкамандзіраваць ад 13 сьнежня 1944 году назад у батальён, у сувязі з тым, што стр. Вішэнька зьяўляецца курсантам афіцэрскай школы, якая ужо растачала падрыхтоўку.

3. Водпуск па хваробе.

§ 1.

Захварэўшага перакладчыка ГКВС Ракіцкага Альбэрта лічыць звольненым ад працы па хваробе ад 12 сьнежня 1944 г.

§ 2.

Захварэўшую машыністку Зубко Вольгу лічыць звольненай ад працы па хваробе ад 11-га сьнежня 1944 г. 4. Аплата за творы песьняў і мэлэдыяў.

Паэту Алесю Салаўю — Альфрэду Радзюку, выплаціць 150 (сто пяцьдзесят) РМ за напісанья тры вайсковыя маршавыя песьні: 1) «Жаўнерская песьня», 2) «То ня сокал» і 3) «Сінявокая мая», лічаныя па 50 (пяцьдзесят) РМ за кожную песьню.

§ 2.

Кампазытару Равенскаму Мікалаю выплаціць 200 РМ за чатыры

вайсковыя песні, укладзеныя ім на музыку: 1) »Вырастай высокая«, 2,) »То ня сокал«, 3) »Ня плач« і 4) »Ня журыся«, лічачы па 50 (пяцьдзесят) РМ за кожную песню.

(Палкоўнік К. Езавітаў)

Кіраўнік Вайсковых Спраў

Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 15. Бэрлін, дня 18 сьнежня 1944 г.

1. Папаўненьне накіраванае ў Б.К.А.

У распараджэньне Камандавдзья Беларускай Краёвай Абароны ад 1-га да 15-га сьнежня 1944 г. уключна накіраваны ніжэй пералічаныя афіцэры, падафіцэры і стральцы (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 37 асобаў)³.

2. Укамплектаваньне Статутовай Камісыі.

На становішча штатнага супрацоўніка Статутовай Камісыі Г.К.В. Спраў вызначаецца капітан Чабатарэвіч Віктар ад 1-га лістапада 1944 г.

На становішча штатнага супрацоўніка Статутовай Камісыі вызначаецца лейтэнант Шчэрбакоў Серафім ад 20-га сьнежня 1944 г.

3. Перамены пэрсанальныя.

§ 1.

Машыністку Статутовай Камісыі Г.К.В.Спраў Якубовіч Ніну, з прычыны неатрымання ёю стыпэндый (Загад № 10, пнк. 4, § 1 ад 27. 11. 44 г.) залічыць на поўны месячны аклад ад 1-га сьнежня 1944 г.

§ 2.

Канцэлярыстку-практыкантку без грашовай узнагароды Рагулю (Загад № 9, пнк. 7 ад 16. 11. 44 г.) лічыць не працуючай ў канцэлярыі Г.К.В.Спраў ад 15. 12. 1944 году.

§ 3:

Выздаравеўшых: 1) перакладчыка Ракіцкага Альбэрта (Загад №14, пнк. з ад 15. 12. 44 г.) і 2) Зубко Вольгу (Загад той самы) лічыць абоіх прыступіўшымі да працы ад 18-га сьнежня 1944 г.

4. Аплата за ўкладаньне мэлэдыяў.

Кампазытару Шчаглову Мікалаю выплаціць 200 (дзвесьце) РМ за чатыры вайсковыя песні укладзеныя ім на музыку: 1) »Паходная«,

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Архіў ВЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

³ Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

2) «Сінявокая мая», 3) «Па дзяўчыне любай» і 4) «Далёка за намі», — лічачы па 50 (пяцьдзесят) РМ кожную песьню.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПЛЕНУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ²

Бэрлін, 18 сьнежня 1944 г.

ПРЫСУТНІЯ: Прэзыдэнт БЦР Р. Астроўскі, Віцэпрэзыдэнты: М. Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, Радныя: палк. К. Езавітаў, ппалк. Ф. Кушэль, А. Калубовіч, С. Кандыбовіч, С. Калядка, П. Орса, М. Ганько, С. Стаськевіч і Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд.

НА ПАРАДКУ ДНЯ: Праект Статуту Рады.

Прэз. АСТРОЎСКІ, адчыняючы паседжаньне, асьветчыў, што дасюлешні Статут Рады, выданы Гэнэральным Камісарам Беларусі, зьяўляецца надта кароткім, няпоўным, з аднаго боку, і пасья 2-га Ёсбеларускага Кангрэсу ў сутнасьці перастаў быць праўнай падставай Беларускае Цэнтральнае Рады, якая атрымала свае паўнамоцтвы ад кангрэсу, з другога боку. Дзеля гэтага ён страціў рацыю быту і павінен быць заменены болей адпавядаючым сучасным патрэбам новым Статутам. Замена Статуту дыктуецца таксама патрэбаю павялічэньня колькасьці радных і рэарганізацыі самой структуры БЦР. Зачытаўшы праект новага Статуту Рады, прэз. Астроўскі прапануе высказацца адносна гэтага праекту.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ: Паводля праекту, БЦР нагадвае даўнейшы расейскі «Государственный Совет» з вызначанымі сябрамі. Прэзыдэнт не павінен старшынстваваць на паседжаньнях Рады. У праекце не відаць сувязі Рады з пастановамі 2-га Ёсбеларускага Кангрэсу. Павінна быць выразна зазначана, што цяперашні склад Рады, яе старое ядро, чэрае свае паўнамоцтва ад пастановы кангрэсу. Наагул Радзе не выпадае дзейнічаць на падставе Статуту. Беларускае Цэнтральнае Рада, як вышэйшая дзяржаўная ўстанова сувэрэннае дзяржавы, павінна існаваць на падставе канстытуцыі, як асноўнага дзяржаўнага закону, якую трэба апрацаваць...³

Трэба толькі затрымацца, у якой форме гэты актыў улучыць у працу. Павялічэньне сяброў Рады бвзумоўна пагоршыла-б станосца Рады. Цяперашняя Рада мае праўную падставу — пастанову 2-га Усе-

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Архіў БЦР

³ Балонка машынапісу пратаколу адсутнічае.

беларускага Кангрэсу. Існаванне такой падставы ў новым складзе было-б праблематычным. Ня будзе адзінства і згоды. Будуць групы і групкі. Гэта можа быць пачаткам канца Рады наагул. Калі цяпер Рада зьяўляецца рэпрэзэнтанткай народу з моцы пастановы Кангрэсу, то новыя сябры Рады гэтае праўнае падставы ня мелі-б зусім, а старыя сябры Рады паўнамоцтвы згубілі-б, уваходзячы ў выканаўчы ворган-сакратарыят. Статут можа быць толькі часовы, на эміграцыйны пэрыод. Магчымай формай прыцягнення актыву было-б пакліканьне Вялікай Рады з дарадчым голасам, пакідаючы вырашальны голас цяперашняй Радзе, як прадстаўніцы. Кангрэсу. Г. Радны КААЯДКА выказваецца за прыняцце новага Статуту.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ зазначае, што Рада фактычна ўжо уступала на шлях пашырэння Рады, уводзячы на некаторыя паседжанні Рады прадстаўнікоў беларускага актыву.

Радны СВИРЫД зазначае, што ўсе запрошаныя на паседжанні прадстаўнікі беларускага актыву з Бэрліну паходзяць выключна з Заходняе Беларусі. Пашыраючы Раду новымі сябрамі трэба будзе прыблізна палову іх узяць з Усходняе Беларусі, што насуне вялікія труднасці з прычыны недахопу адпаведных людзей, прынямся ў Бэрліне іх знайсці ня можна будзе.

Прэз. АСТРОЎСКИ: Ня трэба баяцца эксцэсаў такіх, як гэта зрабіў б. радны Селях. Трэба ўводзіць у Раду новых людзей толькі ў паразуменні з імі і толькі пераканаўшыся ў іх пэўнасці.

Віцэпрэз. САБАЛЕЎСКИ ўважае, што праект стаіць на дэмакратычным прынцыпе. Магчымай апазыцыі ў Радзе няма чаго баяцца, бо апазыцыя якраз дае падставу да крытыкі дзеянняў правячай групы. Я вітаю думку аб пашырэнні Рады. Лепей мець апазыцыю ў самой Радзе, як па-за Радаю. Тэрмін разгляду праекту да 21 сьнежня г. г. за кароткі; патрэбна на гэта прынамся адзін месяц. Кандыдаты ў сябры Рады павінны быць з розных слаёў нашае грамадзкасці. Радны шпалк. КУШЭЛЬ: У нашых цяперашніх варунках апазыцыю выкарыстаюць супраціўнікі, як гэта было з Селехам. У гэтым выпадку апазыцыя можа стаць на шлях зрады. Пашьфэньне Рады патрэбна, але з даборам адпаведных людзей, каб эвэнтуальна апазыцыя ня была небяспечнай.

Прэз. АСТРОЎСКИ: Пашыраючы Раду мы павінны сачыць за тым, каб не трапілі да нас прадстаўнікі іншых, якіх-бы то ня было агентураў.

Радны ОРСА выказваецца за пашырэнне Рады, бо ў масах заўважваецца незадаваленьне цяперашнім станам, у чым абвінавачваюць Раду. Неабходна, аднак, паразумецца з немцамі і

колькасыць радных давесыці да 20 чалавек.

Радны ГАНЬКО: Пашырэнне Рады трэба правесыці хутчэй, бо галасы незадаваленьня чутны з усіх бакоў, і гэта зьяўляецца дастатковым повадам пашырэння. Трэба пільнаваць, каб новыя радныя не перайшлі ў варожы нам лягер.

Радны КАЛУБОВІЧ: У выпадку пашырэння Рады заўсёды будзе існаваць небясыска, што новыя сябры Рады могуць аказацца агентам! варожага лягеру. Можна здарыцца, што і пастановы новай Рады ня будуць згоднымі з асноўнай лініяй Рады, абапёртай на пастанове Кангрэсу. Каб унікнуць гэтае небясыпекі, трэба абдумаць іншую форму прыцягнення актыву да працы.

Віцэпрэз. ШКЯЛЁНАК: Усе прысутныя згаджаюцца на тое, што тэрмін 21. 12. 44 г. за малы на розныя праекты. Згаджаюцца і на тое, што трэба зрабіць у гэтай справе. Я прапаную раздаць праект радным, каб яны маглі яго перагледзіць і абдумаць. Згадзіліся таксама і на тое, што наперад трэба даведацца, як будуць заглядацца на гэтую справу немцы. Матыў, прыводжаны аратарамі, — незадаваленьне масаў, — не зьяўляецца пераконываючым. Трэба памятаць, што ў многіх выпадках Рада не магла нічога зрабіць з прычынаў ад яе незалежных. Пашырэнне Рады тут нічога не паможэ. /Галоўная «віна Рады (ня ў тым, што яна не прыцягнула да сябе актыву, а ў тым, што яна не патрапіла плянава арганізаваць сваю працу. Мы павінны трымацца лініі Кангрэсу і не маем права з яе зыходзіць, хаця-б гэта прэрэчыла сезонным настроям грамадства. Але ня трэба ад гэтых настройў і адгароджвацца. Трэба на іх уплываць у кірунку пажаданай зьмены.

Прэз. АСТРОЎСКІ: Неабходна нам самім дагаварыцца да пэўных прынцыпаў у гэтым пытанні і толькі тады зьвярнуцца да немцаў. Можна па глыбейшай дыскусіі выявіцца, што пытаньне аб пашырэнні Рады адпадзе. Да 21. 12. 44 г. мы гэтага зрабіць не паспыем. Кансэрвацыя Рады ў цяперашнім стане не выключае магчымасці прыцягнення актыву ў тэй ці іншай форме да супольнай працы. Першы крок у гэтым напрамку ўжо зроблены праектам заснаваньня Саюзу Вызвалення Беларусі. Мы будзем пільнаваць выданых нам Кангрэсам паўнамоцтваў, хоць-бы ўсё грамадства перайшло на другі бок. Але мы павінны зактывізаваць нашу дзейнасць так, каб не было шкоды беларускай справе. Трэба шукаць выхаду. Прапаную для шырэйшай дыскусіі апрацаваць даклады па асобным пытаньням:

1) Пашырэнне Рады згодна з дыскутаваным праектам (прыгатаваць даклад на гэтую тэму згадзіўся радны ГАНЬКО);

2) Рада ў цяперашнім складзе плюс Саюз Вызвалення Беларусі;
3) Рада ў цяперашнім складзе плюс нейкі іншы орган (прыгатаваць даклад згадзіўся радны КАЛУБОВІЧ);

4) Нічога не змяняць, а толькі рэарганізаваць працу Рады. На гэтым паседжаньне было зачынена.

Прэзыдэнт Р. Астроўскі Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ, БЭРЛІН, 21 СЬНЕЖНЯ 1944 Г.¹

ПРЫСУТНІЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэ-прэзыдэнт М. Шчялёнак, Віцэ-прэзыдэнт Ю. Сабалеўскі, Радныя: палк. Езавітаў, ппак. Кушэль, С. Кандыбовіч, А. Калубовіч, Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд, а так сама запрошаныя на паседжаньне Радныя: С. Стаськевіч, П. Орса і С. Калядка. На парадку дня: 1. Статут БЦР,

2. Вольныя прапазыцыі.

1.

Прэзыдэнт Р. Астроўскі просіць выказацца адносна апрацаваньня новага Статуту Рады.

Радны КАЛУБОВІЧ: Усякія зьмены ў канструкцыі Рады павінны быць роблены толькі ў выпадку вялікіх зьменаў вонкавых палітычных умоваў. Цяперашняе незадавальненьне Радай да такіх зьменаў не належыць. Незадавальненьне выкліканае, галоўным чынам, неразьвязаньнем пытаньня аб ўраўненьні ў правах «усходніх работнікаў» з іншымі чужаземнымі работнікамі і — пытаньня арганізацыі беларускага батальёну. Але гэтых пытаньняў ня вырашыць і іншая, зьмененая Рада. Новы праэкт, адчытаны на папярэднім пленуме — высунены для разьбіцьця і пахаваньня Рады. Нешта, аднак, трэба зрабіць для палепшаньня працы Рады і ўзмацненьня пазыцыі Рады. Каб палепшыць працу неабходна ўвесці: 1. большую плянавысьць, 2. узаемнае асьведамленьне паміж: паасобнымі аддзеламі Рады, 3. супольныя нарады, 4. больш" выразнае разгранічэньне кампэтэнцыяў паміж аддзеламі і 5. кантроль. Для ўзмацненьня Рады трэба прыцягнуць да яе беларускі актыў, не парушаючы, аднак, пры гэтым праўнай падставы Рады — пастановы Кангрэсу, гэта значыць— пэрсанальны склад Рады павінен застацца нязьменным. Рэарганізацыю Рады трэба правесці паводле наступнай структуры: Прэзыдэнт Рады, Рада (Пленум), Выканаўчы Камітэт, які складаецца з наступных дэпартамантаў, з дырэктарамі дэпартамантаў — сябрамі Рады на чале:

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

1. Замежных Спраў,
2. Вайсковых Спраў,
3. Культуры і Прапаганды,
4. Сацыяльнае Апекі,
5. Фінансаў і Адміністрацыі,
6. Галоўнае Камандаваньне Войскам,
7. Начальнік Канцэлярыі Выканаўчага Камітэту.

Старшыня Выканаўчага Камітэту мог-бы адначасна стаяць на чале дэпартаманту Замежных Спраў. Справы палітычнага характару вырашае Рада (Пленум). Пры дэпартамантах існуюць асобныя рэфэраты: юрыдычных спраў — пры дэпартаманце Сацыяльнай Апекі, веравызнаньняў — пры дэпартаманце Культуры і Прапаганды, жаночых спраў — пры дэп. Культуры і Прапаганды або Сацыяльнай Апекі, аховы здароўя — пры дэп. Сацыяльнай Апекі, моладзі —; пры Старшыні Выканаўчага Камітэту. Прадстаўнікі на акругі, якія цяпер уводзяцца, павінны быць упаўнаважанымі Выканаўчага Камітэту Рады. Выканаўчы Камітэт вядзе працу самастойна, але ёсьць падсправаздачным Радзе (Пленуму). Для прыцягненьня актыву трэба ўтварыць дадатковае цела пры Радзе дарадчае, удзельнікі якога разам з сябрамі Рады складалі-б супольны пленум Рады пад старшынствам Прэзыдэнта або Старшыні Выканаўчага Камітэту.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ: Прыцягненьне актыву да БЦР павінна мець іншы характар, а ня пленум, як прадбачана ў праэктце. Павінны быць або чарговыя сходы БЦР з удзелам выбраных беларускімі арганізацыямі, або вызначаных Прэзыдэнтам, прадстаўнікоў гэтых арганізацыяў, і спэцыяльныя нарады такіх прадстаўнікоў разам з сябрамі Рады. Справы веравызнаньняў павінны быць у асобным рэфэраце, але трэба абдумаць, пры якім дэпартаманце.

Прэзыдэнт Р. АСТРОЎСКІ: Рэфэрат веравызнаньняў павінен быў-бы быць падпарадкаваны Старшыні Выканаўчага Камітэту.

Радны КАНДЫБОВІЧ выказваецца за праэкт раднага Калубовіча. Аднак, гэты праэкт трэба ўважна перагледзіць і распрацаваць. Для большай аўтарытэтнасьці актыў, прыцягнуты да працы пры БЦР, трэба было-б іначай назваць: «Актыў Беларускай Грамады пры БЦР», або: «Дзяржаўная Калегія пры БЦР», або іначай. Актыў па-вінен вызначацца Прэзыдэнтам. Дэпартаманты павінны называцца Аддзеламі, з кіраўнікамі на чале. Павінен быць асобны Адзел Аховы Здароўя. Прадстаўнікі па акругах павінны называцца «Упаўнаважанымі БЦР».

Прэзыдэнт Р. АСТРОЎСКІ: Новы Статут Рады мы мусім апрацаваць. Павінны быць узятыя пад увагу пастановы Кангрэсу 27

чэрвеня 1944 г. Статут павінен быць складзены для дзейнасці на Беларусі у нармальным часе і дзеля гэтага няма патрэбы ўзгадняць яго з немцамі!. На час эміграцыі да гэтага Статуту трэба зрабіць кляўзулю, якую трэба ўзгодніць з нямецкімі ўладамі. Паводле маёй думкі," структура дзяржаўнае: ўлады павінна быць такая: Дэлегацкі зьезд складае першую ніжнюю палату (сойм), Рада — другую верхнюю палату (сэнат); выканаўчым органам зьяўляецца Сакратарыят Рады або Дырэкторыя з Шэфам на чале, якога паклікае Прэзыдэнт. На час эміграцыі Дэлегацкі Зьезд складаецца з упаўнаважаных ад арганізацыяў. Сакратарыят складаецца на мірны час з каля 17 дэпартамантаў. Цяпер гэтых дэпартамантаў было-б 5: 1) Палітыкі з Шэфам Сакратарыяту на чале; яму-ж падпарадкуецца Агульная Канцэлярыя Сакратарыяту, або Дырэктарыі; 2) Сацыяльнага Забясьпячэньня; 3) Прапаганды і Культуры; 4) Вайсковых Спраў і 5) Пянаваньня і Фінансаў. На чале дэпартамантаў не абавязкава павінны быць сябры Рады.

Віцэ-прэзыдэнт М. ШКЯЛЁНАК выказваецца за малое пашырэнне Рады і, як і папярэднія прамойцы, за дэмакратычны прышчып у арганізацыі дзяржаўнай улады. Рада павінна быць пашыраная на 7-8 асобаў: кіраўнікамі беларускіх установаў, духавенства і грамадзкіх дзеячоў. Нутраная структура павінна быць такая: Прэзыдэнт, выканаўчы ворган і пленум. Выканаўчы в орган складаецца з невялікай колькасці 7-8 паасобных рэсортаў. Палітычныя справы разглядаюцца ў Палітычнай Камісіі. Павінна быць Кантрольная Камісія. У Пленуме Рады старшынствуе Старшыня выканаўчага воргану. Прэзыдэнт, між іншым, прадстаўляе Радую на вонкі і вядзе зносіны з іншымі народамі і нямецкімі ўладамі.

Радны палк. КУШЭЛЬ прыхіляецца да праекту В.-прэз. Шкялёнка, як найболей адказваючага сучасным умовам і найбольш магчымага для рэалізацыі.

Радны КААЛДКА за пашырэнне Рады, як гэта прадбачана ў праекце В.-прэз. Шкялёнка, за хутчэйшую апрацоўку новага Статуту і рэарганізацыю Рады.

Прэзыдэнт Р. АСТРОЎСКИ: Нават малое пашырэнне Рады парушыць прышчып яе нязьменнасці, а справе яно не паможэ.

Радны СЬВІРЫД за малое пашырэнне Рады. Кангрэсу было асьведчана, што Рада падлягае рэарганізацыі, супроць чаго Кангрэс не прычыў. Дзеля гэтага малое пашырэнне Рады ня будзе ў супярэчнасці з лініяй Кангрэсу.

Віцэ-прэзыдэнт ШКЯЛЁНАК: Зьезды немцамі не дазваляюцца, склікаць іх будзе немагчыма. Пашырэнне Рады, няма сумніву,

справе паможа.

ПАСТАНАВАЛІ: Даручыць камісіі ў складзе В.-прэз, Шкялёнка, Радных: Калубовіча і Сьвірыда апрацаваць праэкт Статуту Рады да 10 студзеня 1945 г.

а) Пасья дакладу Раднага Кандыбовіча пастанавілі: выплаціць перад калядньмі сьвятамі сьвяточную дапамогу супрацоўнікам Рады ў памеры поўнага месячнага акладу, і Радным — у памеры палавіны акладу.

б) Пасья дакладу праф. Астроўскага аб прапанове Міністэрства Ўсходу вызначыць урадаўца для падрыхтоўкі яго на фінансавага экспэрта, пастанавілі: для падрыхтоўкі на фінансавага экспэрта вызначыць супрацоўніка Рады Ўладзімера Каракульку.

ё) Радны палк. Ёзавітаў пайнфармаваў аб сваёй гутарцы з кап. Дзямідавым, які пасья пераходу да «ўласаўцаў» пераканаўся ў няшчырасьці падыходу іх да беларускае справы і наважыў вярнуцца назад. Пастанавілі: Кап. Дзямідава прыняць на службу пасья злажэньня ім адпаведнага пісьмовага асьветчаньня. г) Заслухаўшы пісьмо Аддзелу Дапамогі ўцекачам ад 8. 12. 44 г. № 722, пастанавілі: Вызначыць Аркадзя Арэхву за рэвізора для выясьненьня і кантролю грашовых сумаў Беларускае Самапомачы і Аддзелу Сацыяльнагаі Забясьпячэньня БЦР да часу заканчэньня гэтае апэрацыі, з аплатаю 400 РМ у месяц паводле пададзенага разьліку і выплачваючы адпаведныя разьезды ў выпадку неабходных выездаў.

Р. Астроўскі, Прэзыдэнт БЦР

П. Сьвірыд, Гэнэральны Сакратар

Заняткі па вывучэньні зброі ў I-м Кадравым Батальёне Беларускай Краёвай Абароны ў Бэрліне, 1944 г.¹

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 17.

Бэрлін, дня 22-га сьнежня 1944 г.

1. Прызнаньне і наданьне афіцэрскіх рангаў Беларускага Войска.

§ 1.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Ра

¹ Беларускі Архіў М. Панькова.

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

ды ад 8-га сьнежня 1944 г., прызнаюцца афіцэрскія рангі Беларускага Войска наступным афіцэрам 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне:

Ранга лейтэнанта:

1. Падпаручыку б. Беларускай Арміі Данілюку Тодару, народж. 1887 году, са старшынствам ад 18-га лістапада 1920 г.

§ 2.

На падставе пастановы Прэзыдэнта БЦР ад 19-га сьнежня 1944 г., надаюцца афіцэрскія рангі Беларускага Войска наступным афіцэрам 1-га Кадравага Б-ну БКА: Ранга маёра: 1. Каштану Сокал-Кутьлоўскаму Антону, народж. 1890 г., б. удзельніку Слуцкага Паўстаньня, са старшынствам ад 1-га сьнежня 1944 г. Ранга надлейтэнанта:

1. Лейтэнанту Данілюку Тодару, народж. 1887 г., б. удзельніку Слуцкага Паўстаньня, са старшынствам ад 1-га сьнежня 1944 г.

2. Пэрсанальныя зьмены.

§ 1.

Часова выконваючага абавязкі заступніка Начальніка Мабілізацыйнага Аддзелу ГКВС капітана Вадэйку Канстантына (Загад № 3, пнк.2, § 2 ад 15. 10. 44 г.) залічыць на штатнае становішча заступніка Начальніка Мабілізацыйнага Аддзелу ГКВС ад 1-га сьнежня 1944 году.

§ 2.

Прыкамандзіраванага з 1-га Кадравага Батальёну надлейтэнанта Сангайлу -Станевіча Эмануіла, прыдзяляю на канцэлярскую працу ў Пэрсанальны Адзел ГКВС ад 21 сьнежня 1944 г.

(Палкоўнік К. Езавітаў) (Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 18.

Бэрлін, дня 27-га сьнежня 1944 г.

1. Прызнаньне афіцэрскіх рангаў Беларускага Войска.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

Рады ад 20-га сьнежня 1944 г., прызнаюцца афіцэрскія рангі Беларускага Войска наступным афіцэрам 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне:

Ранга надлейтэнанта:

1. Еўстаф'еву Петру, народж. 1896 г., б. карнэту арміі гэн. Юдзеніча, са старшынствам ад 1-га сьнежня 1944 г. Ранга лейтэнанта:

1. Качану Аркадзю, народж. 1921 г., б. лейтэнанту 13-га батальёну, са старшынствам ад 1-га траўня 1943 г.

2. Рыжніку Сягреду, народж. 1891 г., б. афіцэру царскай арміі, са старшынствам ад 1-га лістапада 1944 г.

3. Рожку Анатолю, народж. 1915 г., б. паджарунжаму польскай арміі, са старшынствам ад 1-га лістапада 1944 г.

2. Звальненны з радоў Беларускага Войска.

Звольнены з радоў Беларускага Войска на ўласнае жаданьне наступныя афіцэры 1-га Кадравага Батальёну БКА:

1. Капітан Пугачоў Міхал ад 7-га сьнежня 1944 году,

2. " Дзямідаў Мікалай " 20-га

3. Надл. Асіновіч Міхал " 7-га "

4. Лейт. Шчорс Ігар " 22-га "

5. Афіцэр Сазыко Міхал " 23-га

3. Пэрсанальныя зьмены.

У сувязі з тым, што капітан Чабатарэвіч Віктар лічыцца ў стане афіцэраў 1-га Кадравага Батальёну БКА і атрымоўвае адтуль усе віды ўтрыманьня, а працуе ў Статутовай Камісыі ГКВС (Загад № 4, пнк. 1, ад 16. 10. 1944 г.) толькі як супрацоўнік-карэспандэнт з узнагародай у форме ганарару за выкананую працу, загад № 15, гшк. 2 ад 18-га сьнежня 1944: г. адмяняецца.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

ПРАТАКОЛ ПАСЕДЖАНЬНЯ ПРЭЗЫДЫУМУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ, БЭРЛІН, 28 СЬНЕЖНЯ 1944 Г.²

ПРЫСУТНЫЯ: Прэзыдэнт Р. Астроўскі, Віцэ-прэзыдэнты: М. Шкялёнак і Ю. Сабалеўскі, Радныя: палк. К. Езавітаў, пплк. Ф. Кушэль, С. Кандыбовіч, А. Калубовіч, Гэнэральны Сакратар П. Сьвірыд і запрошаны на паседжаньне Радны П. Орса.

НА ПАРАДКУ ДНЯ: Дыфсусыя ў справе практу Статуту БЦР.

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

Прэз. АСТРОЎСКІ, адчыняючы "паседжаньне, падкрэсьліў важнасьць і пільнасьць справы апрацоўкі праекту новага Статуту БЦР, прасіў выказацца адносна наважанай структуры самой Рады, выканаўчага воргану і аддзелаў.

В.-прэз. ШКЯЛЁНАК: Камісія для апрацоўкі праекту яшчэ ня збіралася. Я асабіста гэты праект апрацоўваю, абдумываю і да распрацоўкі паасобных аддзелаў яшчэ не дайшоў. На вызначаны тэрмін праект будзе гатовы і камісіяй разгледжаны.

Радны КАЛУБОВІЧ: Я падтрымоўваю свой папярэдні праект, структура якога зусім ясная, гэта — Прэзыдэнт, Рада і Сакратарыят. Для спраўнасьці працы патрэбна выразнае размяжваньне кампэтэнцыяў.

Радны СЬВІРЫД: Прыдзяленьне асобных рэфэратаў, як: праўнага, веравызнаньняў ды іншых, да аддзелаў, павінна адбывацца кожны раз пры складаньні сьпісу кіраўнікоў аддзелаў, у залежнасьці ад асобаў гэтых кіраўнікоў.

Прэз. АСТРОЎСКІ: Вельмі важна ўстанавіць, хто падбірае сямроў выканаўчага воргану — ці Прэзыдэнт, ці Шэф гэтага воргану і ці абавязкава з сямроў Рады.

В.-Прэз. САБАЛЕЎСКІ: Усе гэтыя пытаньні не павінны насюўваць вялікшых труднасьцяў. Трэба браць прыклады з практыкі Літвы, Латвіі, Польшчы.

Радны КАНДЫБОВІЧ: Пералічаныя дзяржавы ня могуць быць для нас прыкладамі, бо там існавалі політычныя партыі, якіх у нас няма.

Радны КАЛУБОВІЧ: Кіраўніков аддзелаў можа можна было-б вызначыць і не з сямроў Рады, але трэба, каб увесь склад Сакратарыяту быў зацьверджаны Радай.

Радны КАНДЫБОВІЧ: Кіраўнікоў аддзелаў павінен паклікаць Прэзыдэнт і не абавязкава з пасярод радных. У некаторых выпадках гэта нават было-б немагчыма дзеля недахопу адпаведных спэцыялістаў, як напрыклад — пры вызначэньні кіраўніка Аддзелу Аховы Здароўя,

Радны паяк. ЕЗАВІТАЎ: З усяе дыскусіі, аднак, неясна — ці мы задаволены цяперашняй структурай, ці не. Справа ня ў тым, які будзе склад Сакратарыяту, а ў тым — якая будзе яго праграма. Сьпіс дырэктароў дэпартамантаў у нашых варунках павінна складаць Рада. Лік дэпартамантаў павінен быць большы, чым гэта прадбачана ў праектах. Павінны быць утвораны дэпартаманты адбудовы і права. Наперад трэба ўстанавіць функцыі Сакратарыяту, а потым акрэсьліць лік і назовы дэпартамантаў.

Прэз. АСТРОЎСКИ: Пры паасобных аддзелах могуць існаваць спецыяльныя камісіі для распрацоўкі некаторых пытанняў. Старшынёю Сакратарыяту неабавязкава павінен быць кіраўнік аднаго з дэпартамантаў. Паўстае пытаньне, ці і тады патрэбна было-б пашырэнне Рады і кім пашырць. Ці варта наагул станавіцца на гэты шлях, які ўсё-ж; такі быў-бы парушэннем прынцыпу нязьменнасці Рады.

Радны палк. КУШЭЛЬ: Калі Раду трэба пашыраць, то трэба пашырыць трыма прадстаўнікамі існуючых у Нямецчыне беларускіх арганізацыяў: Прадстаўніцтва, Камітэту Самапомачы і Рабочага Фронту. Апрача таго трэба ўвесці ў Раду некаторых паасобных дзеячоў, як: др. Грабінскага, Шыперку і Адамовіча, як маючых вялікія ўплывы. Для мяне таксама неясна, навошта, наагул, патрэбна рэарганізацыя Рады, бо аб ніякіх закідах супроць цяперашняй структуры ня было чуваць.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ згаджаецца, каб названыя ппак. Кушэлям асобы былі ўведзены ў Раду.

В.-прэз. ШКЯЛЁНАК: Праэкт Раднага Ганькі, пашыраючы Раду да 60 асобаў, вельмі небясьпечны. Пры здзейсьненні гэтага праекту можа аказацца, што новыя сябры затушуюць старых, могуць іх перагаласаваць і, наагул, можа вытварыцца небясьпечная сытуацыя. Пры малым пашырэнні, да 24 асобаў, гэтай небясьпекі ня будзе і ня будзе парушэння прынцыпу нязьменнасці Рады, выплываючай з пастановы Кангрэсу, бо ў аснове застаюцца старыя сябры Рады. Прыцягненне да Рады паасобных грамадзкіх дзеячоў патрэбна для зроўнаважання сяброў з Заходняй і Ўсходняй Беларусі, бо на чале беларускіх устаноў у Нямецчыне, кіраўнікі якіх маюць увайсьці ў Раду, зьяўляюцца выключна заходнікі. Шэфам Сакратарыяту павінен быць адзін з сяброў Рады. Кіраўнікі паасобных рэсортаў павінны рэгулярна даваць справаздачи са сваёй дзейнасці і адказваць на запытанні сяброў Пленуму. У выпадку прынятага недаверу, кіраўнік рэсарту павінен падацца ў дымісію. На правах рэфэратаў, а можа як рэфэраты, павінны быць утвораны: Кантрольная Камісія, Кіраўнік Архіву і Палітычная Камісія. Добра было-б, каб сябры Рады падалі ў камісію па апрацоўцы праекту новага Статуту свае заўвагі і пажаданні да 5. 1. 195 г.

Радны палк. ЕЗАВІТАЎ: Палітычная і Кантрольная Камісіі павінны існаваць як камісіі Рады, а не Сакратарыяту.

На гэтым паседжаньне было зачынена. Р. Астроўскі, Прэзыдэнт П. Сьвірыд, Гэнэральны Сакратар

Беларуская Цэнтральная Рада¹

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 19.

Бэрлін, дня 31-га сьнежня 1944 г.

1. Папаўненьне, нарікаванае ў БКА.

У распараджэньне Камандаваньня Беларускай Краёвай Абароны ад 16-га да 31-га сьнежня 1944 г. уключна, нарікаваны ніжэйпералічаныя афіцэры, падафіцэры і стральцы (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 54 асобы)².

2. Аплата за звыштэрміновыя гадзіны.

Выплаціць Начальніку Канцэлярыі Адм. Капітану Васілені Аляксею 432 РМ (чатырыста трыццаць дзьве РМ) за звыштэрміновыя гадзіны працы за час ад 15-га верасьня да 30 лістапада 1944 г.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць.³

Беларуская Цэнтральная Рада⁴

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 20.

Бэрлін, дня 1-га студзеня 1945 году

1. Новагодні загад.

Усіх беларускіх вайскоўцаў, параскіданых са сваімі аддзеламі ад Балтыцкага мора да Адрыятыкі, віншую з Новым Годам і ад усяго сэрца жадаю, каб гэты год стаўся запраўды новым у жыцьці нашага шматпакутнага народу і каб усе мы, як мага хутчэй, пад нашымі нацыянальнымі бел-чырвона-белымі сьцягамі пераможна ўступілі на нашу родную зямлю ў вызваленым намі краі.

Усім сп. сп. афіцэрам, падафіцэрам і стральцам, а таксама і іхным сямейкам, жадаю здароўя, цярплівасьці і вытрываласьці ў нашай вялікай барацьбе за Незалежную Беларусь у нанова перабудаванай Эўропе!

Загадваю ўсім нашым вайскоўцам, дзе-б яны ня былі сяньня,

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

² Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

³ Як у загадзе № 11, бал. 147.

⁴ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

падтрымоўваць моцную духоўную сувязь з адзіным запраўдным нацыянальным прадстаўніцтвам Беларускага народу — Беларускай Цэнтральнай Радай, і пільна прыслухоўвацца да голасу ейнага Прэзыдэнта, спадара прафэсара Радаслава Астроўскага.

Жыве Беларусь!

2. Наданьне і прызнаньне афіцэрскіх рангаў Беларускага Войска.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 1-га студзеня 1945 г., надаюцца і прызнаюцца афіцэрскія рангі Беларускага Войска наступным афіцэрам 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 22 афіцэрам)¹.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:²

Галоўнае Камандаваньне³

Бэрлін, дня 2 студзеня 1945 г.

Беларускай Краёвай Абароны

ЗАГАД Нр. 68.

§ 1.

У адмену § 4 Загаду Галоўнага Камандаваньня Б.К.А. ад 27-га лістапада 1944 г. Нр. 51, устанаўляецца наступны арганізацыйны склад 1-га Кадравага Батальёну Б.К.А.:

1) Афіцэрскі курс з мэтай вайскавай перападрыхтоўкі афіцэраў. Камандзір курсу — маёр Сокал-Кутылоўскі Антон.

2) Афіцэрская школа для падрыхтоўкі новых афіцэрскіх кадраў. Камандзір школы — маёр Рагу ля Барыс.

3) Падафіцэрская школа для падрыхтоўкі новых падафіцэрскіх кадраў.

Камандзір школы — капітан Сажыч Язэп.

4) Стралецкая рота — згодна Загаду Галоўн. Каманд. Б.К.А. ад 22-га сьнежня 1944 г. Нр. 63, § 4.

Гаспадарчы зьвяз уключаецца ў стралецкую роту. Камандзір роты — маёр Паплаўскі Вінцэсь.

Камандуючы Б.К.А. (Ф. Кушэль) П.-Палкоўнік Атрымоўваюць :

1. 1. Канцылярыя Прэзыд. БЦР

¹ Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

² Як у загадзе № 11, бал. 147.

³ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

2. Вайск. Камісія БЦР
3. Галоўн. Кір. Вайск. Спраў БЦР
4. Пэрсанальны Аддзел БКА
5. 1-шы Кадр. Батальён БКА
6. Канцылярыя Каманд. БКА

СПАДАРУ ПРЭЗЫДЭНТУ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ ПРАФ. Р. АСТРОЎСКАМУ¹

Спадар Прэзыдэнт!

Ход палітычных падзеяў прымушае нас, побач з выконваньнем нашых баявых абавязкаў, цікавіцца і беларускім палітычным жыцьцём. Апошнія падзеі гэтага жыцьця, звязаныя з агульным пытаньнем утварэньня задзіночанага супроцьбальшавіцкага фронту, моцна і парознаму ўсхвалявамі нашую грамадзкую думку, выклікаючы часта даволі неабдуманую рэакцыю з боку адзінак, неадпаведна паінфармаваных аб існуючым палажэньні.

Мы перакананыя, што толькі поўная здысцыплінаванасьць усіх беларусаў можа гарантаваць нам рост нашае нацыянальнае справы і прызнаньне ейнае роўнаваартасці сярод іншых народаў. Шкодныя спробы прыватнага палітыканства аслабляюць нашую палітычную пазыцыю і разьбіваюць нацыянальнае адзінства.

І таму мы з поўным даверам чакаем у недалёкай будучыні вынікаў праводжанай Вамі, спадару Прэзыдэнце, ад імя БЦР, нацыянальнае палітыкі ў замежжы, перакананыя, што даручанае Вам народам ажыцьцяўленьне ягоных імкненьняў будзе з поўнай адказнасьцю і незалежна ад абставінаў, што склаліся сянья, праведзенае ў жыцьцё.

Із свайго боку складаем запэўненьне, што ў межах нашых магчымасьцяў будзем бараніць агульнанародны Ідэал Незалежнасьці Беларусі, уключыўшыся на Ваш загад у супроцьбальшавіцкі фронт змаганья.

Заклікаем усіх беларусаў-жаўнераў, работнікаў і моладзь у поўным даверы да сваіх народных кіраўнікоў выказаць сваю здысцыплінаванасьць, а ахвярнасьцю ў працы і змаганьні споўніць свой нацыянальны абавязак.

Камандзіры і жаўнеры Беларускага Спэцыяльнага Батальёну
»Дальвіц«

АДКАЗ ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ

¹ Газэта «Раніца», 3 студзеня 1945, № 1/221, Бэрлін.

ПРАФ. Р. АСТРОЎСКАГА КАМАНДЗІРАМ І ЖАЎНЕРАМ БЕЛАРУСКАГА СПЭЦЫЯЛЬНАГА БАТАЛЬЁНУ «ДАЛЬВІЦ»¹

Цешуся і ганаруся Вашай высокай нацыянальнай сьведамасьцю і дысцыплінай — зарукай нашае перамогі над зьлейшым ворагам беларускага народу і ўсяго чалавецтва — бальшавізмам.

Із свайго боку запэўню Вас, што Беларуская Цэнтральная Рада непахісна стаіць і будзе і надалей стаяць на варце нацыянальных правоў і інтарэсаў беларускага народу, згодна з пастановамі 2-га Усебеларускага Кангрэсу.

Сьмерць бальшавізму!

Няхай жыве Вольная і Незалежная Беларусь!

Прэзыдэнт БЦР праф. Р. Астроўскі.

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 21.

Бэрлін, дня 8-га студзеня 1945 г.

1. Утварэньне Асобнай Групы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў.

На падставе пастановы Прэзыдэнта БЦР ад 5-га кастрычніка 1944 году (загад ГКВС №5, пнк. 3, ад 19. X. 1944 г.), пры Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых Спраў БЦР утворана рэзэрва беларускіх вайскоўцаў.

У гэтую рэзэрву залічаюцца ўсе тыя афіцэры і падафіцэры Беларускай Краёвай Абароны, Беларускай Паліцыі, беларускіх батальёнаў Шуцманшафту, Беларускай Самааховы, Чыгуначнай Паліцыі Беларускіх аддзелаў СС, СД, ОД, Лясной Аховы, Службы Бацькаўшчыне, абаронных вёсак, спэцыяльных групаў і аддзелаў па барацьбе з партызанамі і іншых беларускіх вайсковых фармацыяў, калі гэтыя беларускія вайскоўцы пакуль што ня маюць яшчэ прыдзелу ці накіраваньня ў вайсковыя часткі. Да гэтай рэзэрвы беларускіх вайскоўцаў будуць належаць таксама афіцэры і падафіцэры, якія працуюць і займаюць штатныя становішчы ў Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых Спраў і ў іншых вайсковых кіраўніцтвах, якія, магчыма, будуць створаны па-за штатамі Беларускай Краёвай Абароны, а таксама ўсе афіцэры і падафіцэры, якія працуюць у беларускіх цывільных установах і арганізацыях.

¹ Газэта «Раніца», 3 студзеня 1945, № 1/221, Бэрлін.

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

§ 2.

Тыя афіцэры і падафіцэры рэзэрвы Беларускага Войска, якія знаходзяцца ў розных беларускіх установах і арганізацыях у Бэрліне, — ад 1-га студзеня 1945 году аб'ядноўваюцца ў Асобную Групу Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў пры Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых спраў БЦР. Часовым месцам пастоя Асобнай Групы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў зьявляецца горад Бэрлін.

2. Залічэнне ў Асобную Групу Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў.

§ 1.

Да Асобнай Групы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў пры Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых спраў БЦР залічаны наступныя афіцэры:

1. Палкоўнік Езавітаў Канстантын — Кіраўнік Вайсковых спраў БЦР

2. Маёр Ружанцоў Аляксандр

3. Капітан Вадэйко Канстантын — Заст. Начальніка Мабілізацыйнага Аддзелу ГКВС

4. Адм. Капітан Васіленя Аляксей — Начальнік Канцэлярыі ГКВС

5. Штаб-Ротмістр Шчаглоў Мікола — сябра БЦР

6. Надлейтэнант Сьвірыд Павел — Гэнэральны Сакратар БЦР

7. Надлейтэнант Сангайло-Станевіч Эмануіл — працаўнік Пэрсанальнага Аддзелу ГКВС

8. Надлейтэнант Радзевіч Усевалад — ад'ютант Прэзыдэнта БЦР

9. Надлейтэнант Касмовіч Дзьмітры

10. Надлейтэнант Плэскачэўскі Анатоль — Кіраўнік Аддзелу Апекі над уцекачамі пры БЦР

11. Паручык Ораса Аляксандр — школьны рэфэрэнт БЦР

12. Падпаручык Шкялёнак Мікалай — 1-шы Віцэ-Прэзыдэнт БЦР

13. Прапаршчык Кандыбовіч Сямён — сябра БЦР.

§ 2.

Прынятага ў рады Беларускага Войска капітана Дзямідава Мікалая, народж. у 1889 г., залічыць да Асобнай Групы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў пры ГКВС ад 1-га студзеня 1945 году.

3. Памешканьні для сямей беларускіх вайскоўцаў.

§ 1.

Міністэрства Ёсходніх Земляў пісьмом сваім ад 23. XII. 1944 г. паведаміла, што для сямей беларускіх вайскоўцаў Беларускай Дывізіі і Спецыяльнага Батальёну прызначаны месцы для пражываньня. Перасяленьне гэтых сям'яў можа пачацца ў палове месяца студзеня 1945 г.

У сувязі з гэтым камандзіры ўсіх вайсковых частак у тэрміновым парадку прадставяць мне сьпісы сем'яў афіцэраў, падафіцэраў і стральцоў.

Пры складаньні гэтых сьпісаў належыць дакладна пайнфармаваць вайскоўцаў, што калі варункі жыцьця і працы на месцы чыёй-небудзь сям'і, паводле цяперашніх умоваў — магчымыя, дык перавозіць сям'ю на новае месца няварта. Наагул належыць перавозіць толькі тыя сем'і, якім асабліва цяжка жывецца і дзеля гэтага ў рубрыцы 7 — «ці жадае перавезьці», — трэба адзначыць вылучна толькі тую сям'ю, якую неабходна перавезьці.

§ 2.

Усе камандзіры беларускіх вайсковых адзінак павінны штомесячна 1-га і 15-та складаць у Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР дадатковыя сьпісы сем'яў беларускіх вайскоўцаў (паводле падаанага ў § 1 узору), якія прыбываюць у гэтыя часткі.

4. Вызначэньне на штатныя становішчы.

§ 1.

На штатнае становішча Начальніка Пэрсанальнага Аддзелу Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў вызначаецца маёр Ружанцоў Аляксандр ад 1-га студз. 1945 г.

§ 2.

На становішча Ўпаўнаважанага ад Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў па справах апекі над сем'ямі беларускіх вайскоўцаў пры Адзеле Апекі над уцекачамі пры БЦР — вызначаецца капітан Дзямідаў Мікалай ад 1-га студзеня 1945 г.

§ 3.

На штатнае становішча заступніка Начальніка Пэрсанальнага Аддзелу ГКВС вызначаецца надлейтэнант Сангайло-Станевіч Эмануіл ад 1-га студзеня 1945 г.

§ 4.

На штатнае становішча справавода Агульнай Канцэлярыі ГКВС вызначаецца старшыня Данілюк Барыс ад 1-га студзеня 1945 г.

5. Ахвяраваньне 100 РМ.

Ахвяраванья 100 (сто) РМ спад. Мышко Іванам на развой Беларускага Войска запісаць на прыход на рахунак Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў.

Спадару Мышко Івану выказваю шчырую падзяку.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

Беларуская Цэнтральная Рада¹
Галоўнае Кіраўніцтва
Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 22.

Бэрлін, дня 10-га студзеня 1945 г.

1. Вайсковы Вярхоўны Суд і дысцыплінарныя пакараньні.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 10-га сьнежня 1944 году ў справе пакараньняў за дысцыплінарныя праступкі і цяжэйшыя злачынствы ў Беларускам Войску, — прыймаецца:

§ 1.

Для дысцыплінарных пакараньняў у Беларускам Войску часова карыстацца загадам Беларускай Краёвай Абароны № 8 ад 15-га красавіка 1944 году, пакуль ня будзе прыняты новы карны кодэкс.

§ 2.

Для разгляду і пакараньняў цяжэйшых праступкаў і злачынстваў, якія падыходзяць пад нормы дысцыплінарных пакараньняў, — Вайсковай Камісіі Беларускай Цэнтральнай Рады надаюцца правы Вярхоўнага Вайсковага Суду.

2. Пэрсанальныя зьмены ў Прыймавай Камісіі.

§ 1.

Старшыню Прыймавай Камісіі пры ГКВС маёра Сокал-Кутылоўскага Антона (загад № 10, пнк. 2, ад 27. XI. 1944 г.), у сувязі з навалам працы на Афіцэрскім Курсе, — звольніць са становішча старшыні Прыймавай Камісіі ад 8-га студзеня 1945 году на ягоную просьбу.

§ 2.

На становішчы старшыні Прыймавай Камісіі ГКВС вызначаецца начальнік Пэрсанальнага Аддзелу маёр Ружанцоў Аляксандр ад 8-га студзеня 1945 году.

§ 3.

Аб здачы і прыйме абавязкаў старшыні Прыймавай Камісіі данесьці мне рапартамі: здаючы — маёр Сокал-Кутылоўскі — з кароткай справаздачай аб праведзенай працы Камісіі, прыймаючы — маёр Ружанцоў — з справаздачай аб стане працы і сваіх выснавах.

3. Прыбыцьцё і залічэньне.

Капітана Пажарнай Паліцыі Паўлоўскага Леаніда, народж. 1895

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

году, прыняць у рады Беларускага Войска і прыдзяліць да Асобнай Групы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў ад 10-га студзеня 1945 году.

4. Звальненні з радоў Беларускага Войска.

Прыбуйшага на папаўненне Беларускага Войска з Спецыяльнага Беларускага Батальёну »Дальвіц« лейтэнанта Бердніковіча Сьцяпана, народж. 1914 году, звольніць з радоў Беларускага Войска па стану здароўя ад 10-га студзеня 1945 году і накіраваць у распараджэнне Біржы Працы.

5. Звальненне з працы.

Перакладчыка Статутовай Камісіі ГКВС судзьдзю Арэхву Аркадзя (загад № 4, пнк. 1, ад 16. X. 1944 г.) ня лічыць супрацоўнікам і выключыць з пэрсанальнага складу Статутовай Камісіі ад 1-га студзеня 1945 г., згодна з рэзалюцыяй сп. Віцэ-Прэзыдэнта БЦР.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць.¹

Беларуская Цэнтральная Рада²

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 23.

Бэрлін, дня 12-га студзеня 1945 г.

1. Прызнаньне рангі гэнэрал-маёра.

На падставе пастанавы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 12-га студзеня 1945 году, — прызнаецца ранга гэнэрал-маёра Беларускага Войска Кіраўніку Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады гэнэрал-маёру Езавітаву Канстантыну, народж. 1893 году, са старшынством ад 24-га сьнежня 1919 году, наданая яму загадам Народнага Міністра Нацыянальнай Абароны Беларускай Народнай Рэспублікі і зацьверджаная дня 17-га траўня 1920 году Радай Народных Міністраў Беларускай Народнай Рэспублікі.

2. Наданьне афіцэрскай рангі.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 5-га сьнежня 1944 году, — надаецца ранга капітана Беларускага Войска надлейтэнанту Вітушку Міхалу, народж. 1907 году, камандзіру экспэдыцыйнай групы Спецыяльнага Беларускага Батальёну »Дальвіц«, са старшынствам ад 1-га сьнежня 1944 году.

(Палковнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай

¹ Як у загадзе №11, бал. 147.

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

Беларуская Цэнтральная Рада²
Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 24.

Бэрлін, дня 13-га студзеня 1945 г.

На падставе пастановы Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады ад 6-га студзеня 1945 году і пастановы ад 12-га студзеня 1945 году, — вызнаюцца і надаюцца афіцэрскія рангі Беларускага Войска наступным афіцэрам (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 24 асобы)³.

К. Езавітаў Гэнэрал-маёр Кіраўнік Вайсковых Спраў БЦР

Беларуская Цэнтральная Рада⁴
Галоўнае Кіраўніцтва
Вайсковых Спраў
ЗАГАД № 25.

Бэрлін, дня 16-га студзеня 1945 г.

1. Папаўненьне, накіраванае ў БКА.

У распараджэньне Камандаваньня Беларускай Краёвай Абароны ад 1-га да 15-га студзеня 1945 г. уключна накіраваны ніжэйпералічаныя афіцэры, падафіцэры і стральцы (паводле далучанага сьпіска, а ўсяго 42 асобы)⁵.

2. Запрыходваньне абмундзіраваньня, прыбыўшага на людзях.

На папаўненьне 1-га Кадравага Батальёну прыбылі і далей прыбываюць афіцэры, падафіцэры і стральцы, якія служылі раней у СД, СС, процілетных частках, пажарнай паліцыі, ТОДТ, Саюзе Моладзі і інш. Усе яны прыбываюць у абмундзіраваньні, якое атрымалі ў гэтай фармацыі, ці арганізацыі, у якой папярэдня служылі.

Да Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў паступаюць ад нямецкіх вайсковых частак і арганізацыяў паведамленьні аб тым, каб абмундзіраваньне, якое выдадзена адкамандзіраваным да Беларускага Войска людзям, было зьвернута назад.

У сувязі з гэтым падаецца да ведама БКА, што усё абмундзіраваньне якое на людзях прыбыло ў 1-шы Кадравы Батальён

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

³ Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

⁴ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

⁵ Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

і будзе прыбываць у будучыні, павінна запісвацца на прыход у стан магазыну, каб пасья атрымання свайго абмундзіварання, — можна было, прыбыўшае з людзьмі чужое, — здаць па прыналежнасці на іх запатрабаваньне.

(Палкоўнік К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

СТАТУТ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ² (Другая рэдакцыя)

I. Паўнамоцтвы, мэты і заданьні БЦР

Арт. 1. Беларуска Цэнтральная Рада зьяўляецца адзіным праўным прадстаўніцтвам сувэрэнных правоў беларускага народу, пакліканым 27. 6. 1944 г. 2-ім Усебеларускім Кангрэсам у Менску.

Арт. 2. Палітычныя заданьні БЦР вызначаны Пастановаю 2-га Усебеларускага Кангрэсу.

Галоўным палітычным заданьнем БЦР ёсьць арганізацыя усіх сілаў беларускага народу для змаганьня за вызваленьне Беларусі і здабыцьцё ейнае незалежнасці.

Апроч таго, БЦР ажыццяўляе праўную, сацыяльную і культурную апеку над усімі беларусамі, якія апынуліся па-за межамі Беларусі.

Арт. 3. Атрыманья ад 2-га Усебеларускага Кангрэсу паўнамоцтвы БЦР трываюць да часу скліканьня 3-га Усебеларускага Кангрэсу.

3-ці Усебеларускі Кангрэс БЦР абавязана склікаць неадкладна пасья вызваленьня Беларусі.

II. Прэзыдэнт БЦР

Арт. 4. На чале БЦР стаіць Прэзыдэнт, вызначаны 2-ім Усебеларускім Кангрэсам.

Арт. 5. Прэзыдэнт БЦР зьяўляецца правадыром усіх беларускіх збройных сілаў і пратэктарам арганізацыі беларускае моладзі.

Арт. 6. Да кампэтэнцыі Прэзыдэнта БЦР належыць:

а) рэпрэзэнтацыя БЦР перад урадамі і нацыянальнымі прадстаўніцтвамі іншых дзяржаваў і народаў;

б) мабілізацыя у беларускае войска, вызначэньне ягонага галоўна-га кіраўніцтва, надаваньне і пазбаўленьне афіцэрскіх рангаў;

в) вызначэньне наступнікаў Прэзыдэнта БЦР, згодна з арт. 17 6 Статуту;

д) вызначэньне і прыймо дымісіі Шэфэ Калегіі БЦР, згодна з арт.

¹ Як у загадзе №11, бал. 147.

² Газэта «Раніца», 21 сакавіка 1945, № 15/235.

30 Статуту;

е) зацьверджаньне на прапанову Шэфэ Калегіі БЦР складу Калегіі, дабранай ім згодна з арт. 33 Статуту;

ж) права ініцыятывы пры складаньні прапановаў Пленуму Рады.

У межах свае кампэтэнцыі Прэзыдэнт выдае Дэкреты, Пастановы і Загады.

Арт. 7. Заступнікамі Прэзыдэнта БЦР зьяўляюцца 1-шы і 2-гі Віцэ-Прэзыдэнты БЦР.

Ш. Сябры БЦР

Арт. 8. Беларуская Цэнтральная Рада складаецца з сяброў:

а) зацьверджаных 2-гім Усебеларускім Кангрэсам;

б) прадстаўнікоў беларускіх арганізацыяў і установаў;

в) пакліканых індывідуальна.

Арт. 9. Сябрамі-прадстаўнікамі зьяўляюцца пакліканыя у склад БЦР старшыні ці кіраўнікі беларускіх арганізацыяў або установаў.

Арт. 10. Індывідуальна паклікаюцца у склад БЦР беларускія грамадзкія дзеячы.

Арт. 11. Агульны лік сяброў БЦР ня можа перавышаць 25 асобаў.

Арт. 12. Усе сябры БЦР маюць аднолькавыя правы у Радзе.

Арт. 13. Сябры БЦР адклікаюцца з Рады Прэзыдэнтам БЦР у выпадках:

а) калі іхняя дзейнасьць прычыць Пастанове 2-га Усебеларускага Кангрэсу ці Пастановам БЦР;

б) сябра-прадстаўнік, апрача таго, і у выпадку, калі скончыліся ягонныя паўнамоцтвы як старшыні ці кіраўніка арганізацыі або установы, якую ён прадстаўляе у БЦР;

в) індывідуальна пакліканы сябра БЦР, — яшчэ і у тым выпадку, калі будзе сыцверджана, што ён спыніў сваю грамадзкую дзейнасьць.

IV. Пленум Рады

Арт. 14. Вырашаючым органам БЦР зьяўляецца Пленум Рады.

Арт. 15. У склад Пленуму Рады як ягонныя правомочныя сябры уваходзяць усе сябры БЦР.

Арт. 16. На чале Пленуму Рады стаіць ягонны Прэзыдыюм у складзе Старшыні, Заступніка і Сакратара, выбраных Пленумам Рады на адзін год.

Арт. 17. Да кампэтэнцыі Пленуму Рады належыць:

а) перагляд Статуту БЦР;

б) выбар кандыдатаў на наступнікаў Прэзыдэнта БЦР;

в) разгляд і прыняцьцё праграмы і паалітычнае лініі БЦР;

г) ратыфікацыя умоваў з нацыянальнымі прадстаўніцтвамі іншых народаў.

- д) выбар складу дысцыплінарнага Суда БЦР;
- е) прадстаўленне Прэзідэнту БЦР кандыдатаў у сябры БЦР і прапазыцыі аб адкліканьні радных;
- ж) прыняццё пастановаў вырашаючага значэння;
- з) апрабата складу Калегіі БЦР;
- і) нагляд і кантроль за працаю Калегіі БЦР.

У межах свае кампэтэнцыі Пленум Рады выдае Пастановы.

Арт. 18. Сэсіі Пленуму Рады склікаюцца ягоным Старшынёю адзін раз у месяц.

Арт. 19. Тры і болей сяброў БЦР маюць права унесці у парадак дня сэсіі Пленуму Рады прапанаванае імі пытаньне.

Арт. 20. У выпадку пільнае патрэбы склікаецца нечарговая ці надзвычайная сэсія Пленуму Рады.

Арт. 21. Нечарговая ці надзвычайная сэсія Пленуму Рады склікаецца Старшынёю Пленуму Рады на пісьмовую прапанову:

- а) Прэзідэнта БЦР;
- б) Шэфа Калегіі БЦР;
- в) ня меней 5 сяброў Пленуму Рады і
- г) з уласнае ініцыятывы.

Арт. 22. Паседжаньні Пленуму Рады правамоцныя у наяўнасці 2/3 усіх ягоных сяброў.

Арт. 23. На паседжаньні Пленуму Рады з правам дарадчага голасу могуць запрашацца сябры Грамадзкіх Камісіяў і у выпадку патрэбы — адпаведныя спецыялісты і дакладчыкі.

Арт. 24. Сэсіям Пленуму Рады кіруе Старшыня Пленуму Рады, або — пры яго адсутнасці — ягоны Заступнік.

Арт. 25. Пастановы Пленуму Рады прымаюцца звычайнай большасцю галасоў прысутных на паседжаньні Сяброў Пленуму Рады.

Арт. 26. Кожная пастанова Пленуму Рады зацьвярджаецца Прэзідэнтам БЦР. У выпадку адмовы яе зацьверджаньня Прэзідэнтам БЦР яна перасылаецца у Пленум Рады на паўторны разгляд, па якім набывае праўную моц, будучы паўторна прынятая большыней 3/4 усяго складу Пленуму Рады.

Арт. 27. Пратактылы паседжаньняў Пленуму Рады вядзе Сакратар Пленуму Рады. Сакратар Пленуму Рады адказны за архіў БЦР.

Арт. 28. Падпісваюць пратаколы паседжаньняў Пленуму ягоны Старшыня і Сакратар.

V. Калегія БЦР

Арт. 29. Выканаўчым органам Беларускае Цэнтральнае Рады зьяўляецца Калегія БЦР.

Арт. 30. На чале Калегіі БЦР стаіць ейны Шэф, вызначаны Прэзыдэнтам БЦР.

Арт. 31. Калегія БЦР складаецца з Шэфа Калегіі і Кіраўнікоў усіх аддзелаў БЦР.

Арт. 32. Кіраўнікамі аддзелаў БЦР могуць быць і не сябры Рады.

Арт. 33. Пасьяла апрабаты складу Калегіі БЦР Пленумам Рады Шэф Калегіі прадстаўляе яго на зацьверджаньне Прэзыдэнту БЦР.

Арт. 34. Да кампэтэнцыі Калегіі БЦР належаць:

а) права ініцыятывы пры складаньні прапановаў Пленуму Рады;

б) вядзеньне усяе працы БЦР у галінах і кірунках, вызначаных Пленумам Рады і Прэзыдэнтам.

У межах свае кампэтэнцыі Калегія БЦР выдае Пастановы і Распараджэньні.

Арт. 35. Калегія БЦР прыцягвае для сваёй працы шырэйшы беларускі актыў, twoiaчы пры патрэбе адпаведныя Грамадзкія Камісіі.

VI. Канцавыя вызначэньні

Арт. 36. Афіцыйным органам БЦР зьяўляецца «Бюлетэнь БЦР»

Арт. 37. Статут БЦР можа быць перагледжаны ці зьменены на патрабаваньне СУ усяго складу сяброў БЦР.

Арт. 38. Статут БЦР прымаецца Пленумам Рады і набывае праўную моц з днём ягонага зацьверджаньня Прэзыдэнтам БЦР.

г. Бэрлін, 14. 1. 1945 г.

Статут гэты прыняты аднагалосна Пленумам Рады на сэсіях з дня 14, 15 і 17 студзеня 1945 г.»

Беларуская Цэнтральная Рада¹

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 26.

Бэрлін, дня 20-га студз. 1945 г.

1. Залічэньне ў Асобную Трупку Рэзэрвы Беларускай Вайск.

Да Асобнай Трупу Рэзэрвы Беларускай Вайскоўцаў пры ГКВС залічыць наступных афіцэраў:

1) Афіцэр Стаськевіч Сыцяпан, сябра БЦР.

2) " Цыбульскі Аўген, працаўнік рэдакцыі «Раніца».

3) " Калоша Іван, б. ад'ютант начальніка БКА ў Слоніме.

4) " Д-р Тумаш Вітаўт, народж. 1910 г.

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

2. Сьмерць супрацоўніка Статутовай Камісіі. Супрацоўніка-перакладчыка Статутовай Камісіі ГКВС Бароўскага Андрэя, у сувязі з яго сьмерцю, ня лічыць у складзе супрацоўнікаў ад 15-га студзеня 1945 г.

3. Звальненне з радоў Беларускага Войска.

Надлейтэнант 1-га Кадравага Батальёну БКА, Банкет Аляксандр, па стану здароўя, звольнены з радоў Беларускага Войска ад 19-га студзеня 1945 г.

4. Прыкамандзіраваньне да ГКВС.

Надлейтэнант 1-га Кадравага Батальёну БКА, Ніканюк Аўген, прыкамандзіроўваецца часова да ГКВС на становішча ад'ютанта Кіраўніка Вайсковых Спраў ад 19-га студзеня 1945 г.

5. Прызнаньне ступені.

Справаводу Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, карпаралю Шуцманшафту Данілюку Барысу, народж. 1923 г., прызнаецца ступень старшыні Беларускага Войска са старшынствам ад 1-га сьнежня 1944 г.

6. Выезд у водпуск.

Начальніка Пэрсанальнага Адзелу падпалкоўніка Ружанцова Аляксандра, выехаўшага па сямейных справах у Дрэздэн, лічыць у водпуску ад 20-га студзеня 1945 г.

7. Рэгістрацыя сямей вайскоўцаў.

Камандзіры ўсіх беларускіх вайсковых частак павінны злажыць у Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў на рукі ўпаўнаважанага капітана Дзямідава Мікалая (загад ГКВС № 21, пнк. 3 і пнк. 4 — §2, ад 8, 1. 1945 г.) рэгістрацыйныя аркушы, выпаўненыя на сям'і вайскоўцаў, якія цяпер служаць у гэтай часьці, і далей выпаўняць і складаць дадаткова на кожнага новапрыбыўшага на папаўненьне вайскоўца, які мае сям'ю. Рэгістрацыйныя аркушы павінны быць выпаўнены дакладна, выразна і падпісаныя камандзірам часьці або ад'ютантам.

Узор рэгістрацыйнага аркуша далучаецца.

К. Езавітаў Гэнэрал-маёр

Кіраўнік Вайсковых Спраў Атрымоўваюць:¹

Беларуская Цэнтральная Рада²
Галоўнае Кіраўніцтва

¹ Як у загадзе №11, бал. 147.

² Архіў ВЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

Вайсковых Спраў

ЗАГАД №27.

Бэрлін, дня 24-га студзеня 1945 г.

1. Інструкцыя для Афіцэрскіх Курсаў.

Падаецца да ведама і няўхільнага выканання апрацаваная інструкцыя для ўнутранага распарадку і арганізацыі Афіцэрскіх Курсаў 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне ад 12-га сьнежня 1944 г.

Копія інструкцыі далучаецца.

2. Акрэсьленне службовага становішча кап. Дзямідава.

§ 1.

Капітан Дзямідаў Мікалай (загад ГКВС №21, пнк. 2, §2, ад 8. 1. 45 г.) выключаецца са сьпіска Асобнай Трупы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў пры ГКВС і накіроўваецца ў 1-шы Кадровы Батальён Беларускай Краёвай Абароны ў Бэрліне ад 1-га студзеня 1945 г.

§ 2.

Капітан Дзямідаў Мікалай з 1-га Кадравага Батальёну БКА прыкамандзіроўваецца часова да Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў на працу ў характары ўпаўнаважанага па справах апекі над сям'ямі беларускіх вайскоўцаў ад 1-га студзеня 1945 г. (загад ГКВС №21, пнк. 4 — §2, ад 8. 1. 45 г.).

3. Залічэньне да Асобнай Трупы Рэзэрвы Беларуск. Вайскоўцаў.

§ 1.

Заступнік Начальніка Пэрсанальнага Аддзелу ГКВС, надлейтэнант Сангайло-Станевіч Эмануіл і справавод ГКВС старшыня Данілюк Барыс, як штатныя працаўнікі БЦР, залічаюцца да Асобнай Трупы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў пры ГКВС ад 1-га студзеня 1945 г.

§ 2.

Капітана Родзько Філарэта, звольненага з 1-га Кадравага Батальёну БКА, — залічыць да Асобнай Трупы Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў ад 23-га студзеня 1945 г.

§ 3.

Надлейтэнанта Мурашку Юстына, народж. 1890 г., выразіўшага жаданьне служыць у Беларускім Войску, залічыць у Асобную Трупу Рэзэрвы Беларускіх Вайскоўцаў ад 24-га студзеня 1945 г.

К. Езавітаў Гэнэрал-маёр ; Кіраўнік Вайсковых Спраў
Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

¹ Як у загадзе №11, бал. 147.

АДОЗВА ПРЭЗЫДЭНТА БЦР Р. АСТРОЎСКАГА¹

Набліжаецца гістарычная для нас вышальная хвіліна. Па ўсей беларускай зямлі шырыцца жорсткае змаганьне за вызваленьне свае Бацькаўшчыны. Нашыя гарады і вёскі, лясы і балоты з кажным днём усё болей і болей пакрываюцца арганізацыйнаю сеткаю Беларускага Вызвольнага Войска. Усюды кіпіць прыспешаная праца для падрыхтоўкі канчальнага удару па нашаму найбольшаму ворагу — бальшавізму.

На дапамогу нашым адважным змагарам на Бацькаўшчыне ўжо ад некалькіх месяцаў таму назад тут, у Нямеччыне, БЦР вядзе падрыхтоўку па арганізацыі беларускае збройнае сілы, якая сёння атрымала ад Нямецкага Ўраду канчальнае вырашэньне ў форме Штурмовых Дывізіяў Беларускага Вызвольнага Войска.

Дзея гэтага я заклінаю вас, беларусы — сяляне і работнікі, інтэлігенцыя і моладзь, ваеннапалонныя з польскае і савецкае арміяў — усіх боездольных мужчынаў і жанчынаў споўніць свой абавязак перад народам і Бацькаўшчынай, стаўшы ў шэрагі Беларускага Вызвольнага Войска.

Не забывайцеся, беларусы, што нашыя браты на Бацькаўшчыне сыцякаюць крывёю ў змаганьні з яшчэ моцным сяньня ворагам, чакаючы ад нас дапамогі.

Гэтую дапамогу мы павінны ім даць і мы яе дамо!

Не забывайцеся, што крываваы Сталін усьцяж гоніць усё новыя ды новыя бальшавіцкія горды праз Наш Край, нясучы яму поўнае зьнішчэньне ды голад.

Ці-ж мы ня чуем, як раздаецца стогн па ўсіх кутках нашае роднае Беларусі! Ці-ж мы не ўяўляем себе, як бальшавіцкія каты распраўляюцца з нашымі бацькамі і братамі! Ці-ж не даносіцца да нас плач нашых матак з эшалёнаў, што накіроўваюцца агентамі сталінскага НКВД у далёкую тайгу Сібіру ды стэпы Казахстану, адкуль амаль няма павароту! Ці-ж ня чуем мы плачу нашых малых дзетак, якія церпяць, будучы адарванымі ад сваіх бацькоў, холад ды голад і працягваюць свае квольнае ручкі да нас, просячы рагунку!

Каб палажыць канец гэтаму нячуванаму зьдзеку над беларускім народам, палепшыць ягоную долю ды не дапусьціць да канчальнага разбурэньня нашага Краю і вынішчэньня народу, нам неабходна мець сваю собскую беларускую збройную сілу.

Практычным правядзеньнем у жыцьцё арганізацыі Беларускага Вызвольнага Войска займаецца Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых

¹ Газэта «Раніца», 28 студзеня 1945, № 8/228.

Спраў БЦР.

Дык да зброі, браты-беларусы!

На дапамогу нашым нязломным змагаром з Беларускага
Вызвольнага Войска на Бацькаўшчыне і на ратунак нашых сем'яў!

Бацькаўшчына кліча нас!

Да зброі, беларускія стральцы і камандзіры!

На вырашальны бой з ненавісным для нас бальшавізмам!

Супольна з усімі прыгнечанымі Сталінам народамі і ў саюзе ды
пры дапамозе магутнае Нямецкае Арміі пад правадырствам Адольфа
Гітлера мы пераможам нашага супольнага ворага!

Праф. Р. Астроўскі Прэзыдэнт Беларускае Цэнтральнае Рады

КАМУНІКАТ БЕЛАРУСКАЕ ЦЭНТРАЛЬНАЕ РАДЫ АБ АРГАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСКАЕ ШТУРМОВАЕ БРЫГАДЫ¹

Беларуская Цэнтральная Рада гэтым падае да ведама
беларускага грамадства і ўсіх беларускіх вайскоўцаў, незалежна ад
тых вайсковых фармацыяў, у якіх яны служылі, ці служаць цяпер,
што творыцца Беларуска Штурмовая Брыгада, як аснова далейшых
беларускіх вайсковых фармаваньняў.

Беларуская Штурмовая Брыгада творыцца на аснове прынцыпу
добрахвотнасьці.

Падаючы аб гэтым да ведама, БЦР заклікае ўсіх беларускіх
вайскоўцаў і ўсіх здольных да вайсковае службы беларусаў уступіць у
Беларускую Штурмовую Брыгаду добрахвотнікамі.

Заявы аб жаданні ўступіць у Брыгаду трэба накіроўваць у
Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР на адрас:

Berlin № 55, Gumbinner Strasse 28. Weissruthenischer Zentralrat
— Haupt-militärverwaltung. Бэрлін, 25 студзеня 1945 году.

Беларуская Цэнтральная Рада

КІРАЎНІКУ ВАЙСКОВЫХ СПРАЎ² ЗАГАД ПРЭЗЫДЭНТА БЕЛАРУСКАЙ ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ

У сувязі з арганізацыяй штурмовых дывізіяў Беларускага
Вызвольнага Войска, загадваю Кіраўніку Вайсковых Справаў БЦР
ген.-маёру К. Езавітаву апрацаваць парадак рэгістрацыі
добрахвотнікаў ды спосаб іх пакліканьня ў войска.

Пры гэтым зазначаю, што ў штурмовыя дывізіі могуць быць
прынятыя стральцы ў веку да 40 гадоў, а падафіцэры і афіцэры ў

¹ Там-жа.

² Там-жа, 31 студзеня 1945, №9/229.

веку да 45 гадоў. Бэрлін, 28 студзеня 1945 г. Р. Астроўскі, Прэзыдэнт

Беларуская Цэнтральная Рада¹

Галоўнае Кіраўніцтва

Вайсковых Спраў

ЗАГАД № 28.

Бэрлін, дня 25-га студзеня 1945 г.

1. Утварэньне Штурмовай Брыгады «Беларусь».

На падставе загаду Райхсфюрэра СС утвараецца 1-я Беларуская Грэнадзёрская Штурмовая Брыгада «Беларусь». (Паведамленьне Галоўнага ўраду СС — D.I. 5h W 9 De/MH).

2. Афіцэры на папаўненьне Штурмовай Брыгады «Беларусь».

На папаўненьне 1-й Беларускай Грэнадзёрскай Штурмовай Брыгады «Беларусь» адкамандзіроўваюцца з 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне наступныя афіцэры (паводле далучанага сьпіска, а усяго 19 афіцэраў)².

*)

3. Папаўненьне Штурмовай Брыгады «Беларусь».

На папаўненьне 1-й Грэнадзёрскай Брыгады «Беларусь» адкаман-дзіроўваецца:

1) Афіцэрская Школа 1-га Кадравага Б-ну БКА ў Бэрліне:

а) Старшага курсу ... 52 курсанты

б) Малодшага курсу ... 25 "

Разам ... 77 курсантаў.

2) Падафіцэрская Школа 1-га Кадравага Б-ну БКА ў Бэрліне:

а) Старшага курсу ... 58 курсантаў

б) Малодшага курсу ... 43 "

Разам ... 101 курсант.

3) Стралецкі зьвяз: 2 падафіцэры, 20 стральцоў. Усяго адкамандзіроўваецца 19 афіцэраў і 200 жаўнераў.

4. Вызначэньне Камандзіра Маршавага Б-ну ў вымарш.

§ 1. На Камандзіра Афіцэрскай Школы, маёра Рагулю Барыса, ускладаецца камандаваньне зборным маршавым батальёнам, які выбывае са складу 1-га Кадравага Батальёну БКА на папаўненьне 1-й Грэнадзёрскай Штурмовай Брыгады «Беларусь».

§ 2.

Вымарш з казармаў зборнага маршавага батальёну

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага.

² Сьпісак не публікуецца з прычыны, паданай на бал. 110.

вызначаецца на гадзіну 7.00 раніцы, дня 28-га студзеня 1945 году.

5. Утварэнне Санітарнага Аддзелу.

У Галоўным Кіраўніцтве Вайсковых Спраў БЦР утвараецца Санітарны Аддзел ад 25-га студзеня 1945 г.

6. Вызначэнне Н-ка Сан. Аддзелу ГКВС.

Капітан д-р Мінкевіч Мікалай вызначаецца Начальнікам Санітарнага Аддзелу Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР ад 25-га студзеня 1945 году.

7. Правядзенне дэзынсэкцыі.

У сувязі з выездам Афіцэрскай і Падафіцэрскай Школаў і часткі афіцэраў і жаўнераў 1-га Кадравага Б-ну з Бэрліну, — батальённы лекар павінен правесці ў днях 26-га і 27-га студзеня г. г. дэзынсэкцыю ўсіх вайскоўцаў Б-ну.

Пасьведчанні (ў нямецкай мове) аб праведзенай дэзынсэкцыі павінны быць выдадзены кожнаму вайскоўцу асобна.

8. Лекарская Камісія.

§ 1.

Дня 27-га студзеня г. г. будзе праведзены медыцынскі перагляд усіх вайскоўцаў 1-га Кадравага Батальёну БКА ў Бэрліне. Пачатак працы Камісіі — а гадзіне 9-й і адбудзецца яна ў памешканні 1-га Кадравага Батальёну.

§ 2.

Батальённы лекар дня 26-га студзеня г. г. правядзе ўсе падрыхтоўчыя працы, звязаныя з правядзеннем Камісіі і падрыхтуе ўсе патрэбныя для Лекарскай Камісіі інструменты.

Акты медыцынскага перагляду павінны быць прыгатаваны паасобна для кожнага вайскоўца, які будзе праходзіць праз Камісію.

(Гэнэрал-маёр К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады Атрымоўваюць:¹

ЗАГАД КІРАЎНІКА ВАЙСКОВЫХ СПРАЎ БЕЛАРУСКАЙ
ЦЭНТРАЛЬНОЙ РАДЫ²

Браты Беларусы!

На моцы дамоўленасці Беларускае Цэнтральнае Рады з нямецкімі ўладамі, распачатыя новыя беларускія вайсковыя фармаваньні. Фармаваньні гэтыя праводзяцца паступова. Ужо фармуюцца асобныя беларускія штурмовыя брыгады, з якіх паўстане Беларускі Легіён.

¹ Як у загадзе № 11, бал. 147.

² Газэта «Раніца», 31 студзеня 1945, № 9/229.

Кажны беларус, які здольны насіць зброю, а ў першую чаргу моладзь і мужчыны да 40 год, павінен лічыць сваім абавязкам уступіць у рады беларускага войска.

Беларускія вайскоўцы пройдуць добрае вайсковае вышкаленне, атрымаюць добрую зброю ўсіх разоў і будуць змагацца пад камандваннем сваіх беларускіх камандзіраў за найхутчэйшае вызваленне Беларусі ад бальшавіцкае навалы.

Наступіў той вырашальны момэнт, калі кожны з нас павінен ня толькі на словах, але і ўсімі сваімі паводзінамі давесці, што ён зьяўляецца запраўдным сынам свае Бацькаўшчыны. Наступіў момэнт давесці, што запраўдны беларус здольны ня толькі дамагацца ад Беларусі і свайго народу ўсялякіх выгадаў, але і сам здольны аддаць сябе на служэнне Роднаму Краю і свайму Народу.

Заявы прыймаюцца ня толькі ў канцылярыі Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Справаў Беларускай Цэнтральнай Рады ў Бэрліне, куды іх можна накіроўваць поштай на адрас: Berlin № 55, Gumbinner Strasse 28 (S'Bahn Weissensee), — Weissruthenischer Zentralrat, Hauptmilitär Verwaltung, але заявы аб уступленні ў беларускае войска можна складаць і ўва ўсіх канцылярыях і аддзелах Беларускага Прадстаўніцтва ў Нямеччыне, а таксама і ў аддзелах Беларускага Камітэту Самапомачы ды ўсіх іншых беларускіх арганізацыях.

Каб яшчэ больш павялічыць магчымасць уступлення ў беларускае войска, Беларуская Цэнтральная Рада ўмовілася з нямецкімі ўладамі, што беларусы могуць падаваць заявы аб уступленні ў Штурмовыя Брыгады Беларускага Вызвольнага Войска таксама і ў кожнай нямецкай паліцыйнай установе і ўва ўстановах СС.

Калі беларускія дабраахвотнікі будуць зьявртацца ў нямецкія паліцыйныя ўстановы і ў СС, дык яны павінны узяць з сабою экзэмпляр газеты «Раніца» ізь зьмешчаным у ёй фармулярам заявы ў беларускай і нямецкай мовах, як гэта пададзена ў гэтым нумары ніжэй. Фармуляр гэты можа быць выразаны з газеты.

Пасля падачы гэтага фармуляру, у якім трэба ўпісаць: імя, прозьвішча, год нараджэння і адрас, дабраахвотнік будзе агляджаны лекарам і накіраваны на месца фармавання.

Кажны жаўнер Беларускае Брыгады будзе атрымліваць вопратку, абутак, харчаванне і грашовае ўтрыманне на тых самых асновах і правах, як нямецкія жаўнеры.

Сем'і беларускіх жаўнераў будуць атрымоўваць апеку і грашовую падтрымку на тых-жа асновах, як і сем'і нямецкіх

вайскоўцаў.

Заклікаю ўсіх беларусаў выканаць свой абавязак перад Бацькаўшчынай і неадкладна ўступаць у Беларускае Вызвольнае Войска.

Жыве Беларусь!

Бэрлін, 28 студзеня 1945 г.

Гэнэрал-маёр К. Езавітаў

Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады

СПРАВАЗДАЧА аб працы Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады за студзень месяц 1945 г.¹

У студзені м-цы 1945 г. галоўнай падзеяй у працы Вайсковага Кіраўніцтва БЦР было атрыманьне, нарэшце, згоды Райхсміністра Гімлера на фармаваньне 1-й Беларускай Грэнадзёрскай Штурмовай Брыгады «Беларусь». У зьвязку з атрыманьнем дазволу, справа пакліканьня дабраахвотнікаў у Беларускае Войска набыла, нарэшце, афіцыйны характар.

Аб ходзе пакліканьня і аб працы ў гэтым кірунку Адзелу Папаўненьня (б. мабілізацыйны аддз.) далучаецца прымернік падрабязных табліцаў. З гэтых табліцаў відаць, што за 31/г месяцы ў Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў было пададзена 950 заяваў, пасля якіх было паслана 570 пакліканьняў. Да сёньнешняга дня з пакліканых зьявілася ў 1-шы Кадравы Батальён БКА 369 чалавек.

Ад 24-га сьнежня 1944 г. і да 10-га студзеня 1945 г. у працы Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў адчуваўся некаторы крызыс і затрымка ў зьвязку з тым, што Беларуска Цэнтральная Рада пачала траціць веру ў тое, што беларускія фармаваньні будуць дазволены. Вусным загадам Вашым, Сп. Прэзыдэнце, ад 24. 1. 1945 г., мне было забаронена пасылаць далейшыя пакліканьні, а 1-шы Кадравы Батальён Беларускай Цэнтральнай Рады меўся быць ліквідаваны.

Пасля 10-га студзеня г. г., калі была атрымана вусная згода на стварэньне Беларускай Грэнадзёрскай Штурмовай Брыгады «Беларусь», — рассылка прапаноў, апытальнікаў і пакліканьняў ізноў была, прычым вялікая колькасць прапаноў і апытальнікаў афіцыйна перададзена і беларускім арганізацыям для высылкі. Вынікі гэтых апошніх крокаў будуць адчувацца толькі ў лютым і сакавіку г. г., калі прапановы і апытальнікі, а таксама Ваш заклік і афіцыйныя загады праз прэсу і абвесткі дойдучь на мейсцох у лягеры і на фабрыкі.

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

28-га студзеня 1945 г., у дзень падпісаньня Вамі, Сп. Прэзыдэнце, афіцыйнага загаду на маё імя аб арганізацыі пакліканьня ў Беларускае Войска, з гор. Бэрліну на месца пабыту і распаляасэння 1-й Грэнадзёрскай Штурмовай Брыгады «Беларусь» выступіў 1-шы Маршавы Батальён у складзе:

1) Афіцэраў:

а) Афіцэрскай Школы — 4

б) Падафіцэрскай Школы — 4

в) Дадаткова — 11

Разам — 19 афіцэраў.

2) Афіцэрская Школа:

а) Старшага Курсу — 51 курсанты

б) Малодшага Курсу — 25

Разам — 77 курсантаў.

3) Падафіцэрская Школа:

а) Старшага Курсу — 58 курсантаў

б) Малодш. Курсу — 43 "

Разам — 101 курсант.

4) Стралецкі зьвяз: 2 падафіцэры,

20 стральцоў.

Усяго вымаршыравала 19 афіцэраў і 200 жаўнераў. Другі Маршавы Батальён цяпер падрыхтоўваецца і склад яго будзе паданы дадаткова.

Праца ўсіх аддзелаў Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў у студзені месяцы была асабліва інтэнсыўнай, прычым зьвярталася ўвЕСга. ня толькі на набор людзей, але і на ўпарадкаваньне вестак аб іх, асабліва на справу складаньня паслужных сьпіскаў афіцэраў і падафіцэраў. З гэтай мэтай былі выдрукаваны паслужныя сьпісы для афіцэраў і падафіцэраў і сабраныя аб іх адпаведныя дадзеныя. Пэрсанальны Аддзел Г.К.В.Спраў падрыхтаваў пэрсанальных спраў падвышэння ў афіцэрскія рангі і прызнаньня афіцэрскіх рангаў:

Перагледжана 107 пэрсанальных спраў із 150-ці, але ж праца была ненармальна дзеля браку памешканьня і сталоў.

Лічба афіцэраў

Прыймвая Камісія

27. 1. 1945 г. агледжана — 20 афіцэраў і 200 жаўнераў 31. 1. 1945 г. " — 28 " і 4

Усяго — 48 афіц. і 204 жаўн.

Друкаваньня прымернікі: 1) прапановы, 2) апытальнікаў, 3) пакліканьняў, 4) паслужных сьпіскаў афіцэраў і 5) паслужных сьпіскаў падафіцэраў далучаюцца. Бэрлін, дня 31-га студзеня 1945 г.

(Гэнэрал-маёр К. Езавітаў) Кіраўнік Вайсковых Спраў
Беларускай Цэнтральнай Рады

Беларуская¹ Цэнтральная Рада
Галоўнае Кіраўніцтва Вайсковых Спраў
БЭРЛІН, дня.....194... г.
№.....
Спадар

Перасылаю Вам апытальнік, які Вы абавязкова павінны
запоўніць і высласць Галоўнаму Кіраўніцтву Вайсковых Спраў БЦР на
адрас:

Berlin № 55, Gumbinner Str. 28

Weissruthenischer Zentralrat, Hauptmilitärverwaltung

У гэтакі спосаб Вы будзеце зарэгістраваны ў Беларускай
Цэнтральнай Радзе, як беларускі вайсковец.

Калі-б Вы самаахвотна ўжо цяпер зажадалі-бы ўступіць у
існуючыя беларускія вайсковыя часткі, дык, пасылаючы нам
запоўнены апытальнік, Вы павінны прысласць яшчэ на імя Кіраўніка
Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады асобную заяву аб
прыняцці Вас у Беларускае Войска добраахвотнікам.

Палкоўнік К. Езавітаў Кіраўнік Вайсковых Спраў Беларускай
Цэнтральнай Рады
С/1534 RR 8976

ГАЛОЎНАЕ КІРАЎНІЦТВА ВАЙСКОВЫХ СПРАЎ БЕЛАРУСКАЙ
ЦЭНТРАЛЬНАЙ РАДЫ²

паведамляе ўсіх бацькоў, родных і знаёмых курсантаў
Беларускае Афіцэрскае Школы і Беларускае Падафіцэрскае Школы,
што абедзвю школы пераведзены з Бэрліну ў раён кватэраванья 1-е
Беларускае Штурмовае Брыгады, дзе яны праводзяць цяпер
практычную падрыхтоўку.

Пісьмы да курсантаў і афіцэраў абедзвюх школаў у далейшым
трэба накіроўваць на адрас:

Weissruthenische Officierschule, Feldpost 41526

Кіраўніцтва Вайсковых Спраў Беларускай Цэнтральнай Рады
Дня 17 чэрвеня 1945

¹ Архіў БЦР, з калекцыі Р. Астроўскага

² Газэта «Раніца», 11 сакавіка 1945, №12/232.

Прэзыдэнт¹ Беларускай Цэнтральнай
Выпіска з Паслужнога Сьпіску Старшага Лейтэнанта Беларускай
Краёвай Абароны Анатоля Плескачэўскага
, народж. 28-га лютага 1911 г. у Глыбокім.

1. Дэкрэтам Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады з дня
12. 1. 44 г. Анатоля Плескачэўскі вызначаны асабістым ад'ютантам
Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады.

2. Дэкрэтам Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады з дня
15. III. 44 г. Плескачэўскаму Анатолю прызначана ранга лейтэнанта
Беларускай Краёвай Абароны з старшынствам 18, з адначасным
назначэньнем шэфам інтэндантуры Галоўнага Штабу Беларускай
Краёвай Абароны.

3. Дэкрэтам Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады з дня 1.
VII. 44 г. лейтэнант Анатоля Плескачэўскі вызначаны другім
ад'ютантам Прэзыдэнта Беларускай Цэнтралнай Рады, з адначасным
паўненьнем абавязкаў галоўнага касіра Беларускай Краёвай Абароны.

4. Дэкрэтам Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай Рады з дня 4.
VII. 44 г. лейтэнанту Анатолю Плескачэўскаму за выдатнае
выкананьне баявога заданьня надана ранга старшага лейтэнанта
Беларускай Краёвай Абароны з старшынствам 3.

5. Загадам Камандуючага Беларускіх Войск, Гэнэрал-маёра К.
Езавітава, з дня 13. 1. 45 г., старты лейтэнант Анатоля Плескачэўскі
адкамандыраваны афіцэрам сувязі Гэнэральнага Штабу Беларускай
Краёвай Абароны пры 1-й Беларускай Дывізіі.

6. Загадам Камандуючага Беларускіх Войск, Гэнэрал-Маёра К.
Езавітава, з дня 10. IV. 45 г., старшы лейтэнант Анатоля Плескачэўскі
прызначаны афіцэрам сувязі Гэнэральнага Штабу Беларускай
Краёвай Абароны з Кватэрай Прэзыдэнта Беларускай Цэнтральнай
Рады.

(—) Р. Астроўскі, Прэзыдэнт

ABRIDGED LIST OF SOME BYELORUSSIAN INTELLECTUALS LIQUIDATED BY SOVIET RUSSIA^{2 3}

ABRADZIN, — A Greek Orthodox Deacon, shot in Vialih on Pakrou
Field in 1918.

¹ З калекцыі А. Плескачэўскага.

² Гэты сьпісак быў перасланы Гэнэральнай Ассамблеі Аб'яднаных Нацыяў 7 сьнежня
1956 г. праз Камітэт Незалежнай Беларусі, разам з суправаджаючым лістом.

³ Архіў Камітэту Незалежнай Беларусі, з калекцыі Ю. Сабалеўскага.

ABRANTQVICH, FABYAN — Roman Catholic Bishop, monstrously tortured and shot in Lviw prison in 1940 by N.K.V.D.

ACHAPOUSKI, VASIL — Greek Orthodox Priest, secretary of Consistory in Miensk, after his arrest he died in Soviet prison.

ADAMOVICH, ALES — politician, arrested in 1936 and perished.

ADAMOVICH, JOSEPH — former chairman of the Soviet People's Commisaries of the B.S.S.R., committed suicide in 1931 in order to avoid arrest for Byelorussian National-Democratic activity.

ADZINIEC, — scientist philologist, perished after his arrest.

AFANASEU, — professor, arrested in 1931, deported and perished.

AKINCHYC, F. — politician, secretly murdered by Bolshevik agents in Miensk in 1943.

ALACHNOVICH, FRANCISHAK — dramatic writer, secretly murdered by he Bolsheviks in Vilnia on March 3, 1944. ALADKA, — Greek Orthodox Priest, murdered by the Bolsheviks during the Second World War.

ALEKSANDROVICH, ANDREY — writer, deported in 1936.

APACIONAK, LAVON — writer, deported to the Far North of Russia in 1931 and perished.

ARNFELD, — professor, arrested in 1930 and deported.

ASBUKIN, NIKOLAI — professor of geography in Byelorussian State University, deported to Nolinsk in 1930 and perished.

ASHGIREY, ANATOL (ANATOL VOLNY) — poet and writer, perished after his arrest in 1936.

ASTAPIENKA, DZMITRY — poet, first arrested in 1933 and then in 1936 where he perished.

ASTREYKA, SIARHEY — writer, arrested in 1936 and deported to Irbit, Siberia, where he perished.

ASTROUSKI, ANTONINA — social worker who was deported to a concentration camp in 1939 and died there in 1941.

BABAREKA, ADAM — lecturer of phylology and writer, arrested first in 1930 and then in 1937 where he was liquidated in prison in Vyak.

BADUNOVA, PALUTA — Vice-chairman of the Council of the Byelorussian Democratic Republic, arrested in Miensk and perished.

BAKACH, PETER — scientific worker, shot by the Bolsheviks in 1945 in Oranienburg (Germany).

BAHDANOVICH, VIACHASLAU — former member of the Polish Senate, arrested in 1939 in Vilnia. In 1940 he was shot in the prison of Vialeyka.

BAHUN, MICHAEL — poet, arrested in 1936 and deported to a concentration camp in Ivanovsk where he died at the time of deportation.

BALIZKI, ANTON — member of the Byelorussian Demokratie Council, Commissary of Education in B.S.S.R. He was arrested in 1930 and deported to Miadviekaya Gora where he died in 1933.

BAYKOU, MIKOLA — lecturer in philology and psychologist, originally arrested in 1930 and then in 1945 in Berlin. He was shot in Oranienburg.

BANDARINA, ZINA — poet, arrested in 1936 and deported.

BARAN, S. — Byelorussian member in Polish Parliament, imprisoned by Poles for activity in "Hramada" and exchanged for prisoner from U.S.S.R. was arrested there in 1933 and perished.

BARANAVYCH, SYMON — writer, arrested in 1936 and perished in Kalyma.

BAROUSKI, — Greek Orthodox Priest murdered by the Bolsheviks in 1939.

BIALEVITCH, YANKA — lecturer of philosophy, deported to Far North of Russia where he perished.

BOBRYK, YANKA — poet, deported to Kalyma where he perished.

BOYKA, YANKA — lecturer of agronomy, originally arrested in 1930 and then in 1933, executed.

BUKA, EUGRAF — Greek Orthodox Priest, murdered by Bolsheviks in 1939.

BURDZIEYKA, — teacher, deported to Far North of Russia in 1931.

BURSEVICH, MAKSIM — imprisoned by the Poles for activity in "Hramada" and exchanged for a prisoner from the U.S.S.R. Arrested there in 1933 and shot in the concentration camp.

BUTKIEVICH, KANST. — Roman Catholic Priest and prelate in Mahileu, shot in 1923.

BUZUK, PETER — professor of philology, arrested in 1936 and tortured to death in Miensk by the N.K.V.D.

CHAJDYKA, ULADZIMIER — poet, arrested in 1936 and deported to a concentration camp in Siberia where he expired due to hard labor.

CHARLAMPOVICH, — professor of archeology, deported to Far North of Russia in 1931 and executed in 1933.

CHATULOU, PETER — writer and critic, arrested in 1934 and perished.

CHODAR, YANKA — social worker of Padlasha, murdered secretly by the Bolsheviks in 1943.

CHURSIK, SYMON — writer, arrested and perished in 1936.

SVIATKOU, ALEKSANDER — professor of philology, arrested in 1936 and perished.

CVIKIEVICH, ALEKSANDER — Prime Minister of the Byelorussian

Democratic Republic, was first arrested in 1930 and then in 1937. He was then tortured to death.

CVIKIEVICH, IVAN — physician and politician, chairman of the Byelorussian Red Cross, deported to Far North of Russia in 1931 and perished.

DAUHALLO, DZMITRA — professor of archeology, arrested in 1931 and died in a concentration camp in Siberia.

DOUNAR-ZAPOLSKI, MITRAFAN — professor of history, arrested in 1930 deported to Moscow and died in 1934.

DRUSHCHYC, VASIL — lecturer of history, arrested in 1931 and deported to Far North of Russia where he perished.

DREISIN, JULIAN — lecturer of music, deported to a concentration camp in 1936 where he perished.

DADYRKAU, — professor of mathematics, academician, deported to Siberia in 1936 where he died.

DUBINSKI, SIARHIEY — lecturer of archeology, originally arrested in 1930 and then in 1937 where he perished.

DUBOUKA, ULADZIMIER — talented poet, deported in 1931 and perished in Siberia in 1937.

DUBOUKA, JOSEPH (J. VASIORNY) — poet, arrested in 1936 and perished

DUDAR, ALES (DAILIDOVICH, ANDREI) — talented poet, arrested first in 1929 and then in 1937 where he was tortured to death in prison.

DUSH-DUSHEUSKI, — engineer, member of government of the Byelorussian Democratic Republic, arrested in Kovna in 1944 and perished.

DURNOVA, MAKSIM — professor, murdered by N.K.V.D.

DVARCHANIN, IHNAT — Byelorussian member of Polish Parliament, imprisoned by Poles for activity in "Zmahannie" and exchanged for a prisoner from the U.S.S.R. arrested there in 1933 and murdered in a concentration camp.

DYLA, JOSEPH — historian and writer, arrested in 1930 and perished.

EXEMPLARSKI, — professor, perished after deportation.

EPIMAKH-SHYPIA, BRANISLAU — academician, professor of philology, arrested twice.

EZAVITAU, KANSTANTIN — statesman and general, member of the Byelorussian Democratic Republic government, hanged by the Bolsheviks in 1947.

FAMIN, SIARHEY — writer, arrested and executed in 1933.

FEADOSI, — Bishop of Mahileu, arrested and perished.

FEOFAN (SHEMIAKA), — Archbishop of Miensk, arrested and perished.

FILARET (RAMIENSKY), — Bishop of Babruysk, secretary to Metropolitan Melkhisedek, died in prison in 1939.

FUNK, ALES (HARODNIA) — writer and critic, arrested in 1931 and perished.

HADLEUSKI, EDWARD — artist painter, arrested for the second time in 1939 and shot.

HALADZIED, MIKOLA — former communistic and governmental leader in B.S.S.R., arrested in 1936 and committed suicide in Miensk — N.K.V.D.

HALAVACH, PLATON — writer, arrested in 1936 and deported to a concentration camp where he perished.

HALAVINSKI, ALEKSANDER — engineer economist, arrested in 1931 and deported.

HALUBOK-(HOLUB), ULADYSLAU — distinguished dramatist and artist, arrested in 1938, deported and perished.

HANKO, MICHAEL — chairman of Association of Byelorussian Youth, fell in military combat against the Soviet Armies.

HARETZKI, HAURYLA — academician and economist, first arrested in 1931 and later in 1936, perished.

HARETZKI, MAKSIM — professor and distinguished writer, arrested in 1930 and deported to Siberia where he perished.

HAURUK, YURKA — poet and writer, arrested in 1933 and perished.

HAURYLIK, JOSEPH — politician, imprisoned by the Poles for activity in "Hramada", exchanged for a prisoner from the U.S.S.R., arrested in 1933, deported to Solovki and liquidated.

HELDA, — member of the 2nd Byelorussian National Congress of 1944 in Miensk, hanged by the Bolsheviks in 1947.

HENIUSH, E. — physician, arrested in Prag (Czechoslovakia) and deported in 1949 to North Ural.

HENIUSH, LARYSA — poet, arrested in Prag (Czechoslovakia) and deported to concentration camp in 1948.

HIRKANT, APALONIA — pioneer of Byelorussian national movement in Petersburg, arrested in 1935 and perished.

HLADKI, KAZIMIR — teacher and welfare worker, arrested in 1933 and tortured to death in Miensk by the N.K.V.D.

HOLASAU, ULADZIMIER — Greek Orthodox Priest, arrested in 1944 and perished in a concentration camp.

HRAMYKA, MICHAEL — lecturer of geology and writer, arrested

and deported to Siberia where he perished.

HRYNIEVICH, ANTON — ethnographer, arrested and deported to concentration camp in 1930.

HRYNKIEVICH, STACNISLAU — physician, arrested and shot in Mahileu in 1945.

HRYSHKIEVICH, FRANUK — poet, doctor of philology, died from Bolshevik tortures in 1944 in Vilnia.

HRYSHKIEVICH, KSENIA — agronomist, arrested in 1944 and perished.

HURLO, ALES — dean of faculty of national economy, arrested in 1936 and perished.

HURSKI, — politician, deported in 1930 to Malmyh.

HVAZDOU, MIKOLA — poet, arrested and deported to Ucht-Piachora, perished.

IHNATOUSKI, USIEVALAD— President of Byelorussian Academy of Sciences and the Byelorussian University in Miensk. Committed suicide to avoid arrest by N.K.V.D.

IHOLKA, — welfare worker in the district of Pinsk, murdered by Bolsheviks.

ILLUCHONAK, PETER — teacher, deported to Far North of Russia "in 1931 and shot in 1933.

IOAN (PASHYN), — Bishop of Ma2,yi\ Greek Orthodox, died in prison in / 1927.

IVANOU, IPALITAU — composer, liquidated by the N.K.V.D. in 1944.

IVANOUSKI, VATZLAU — professor, murdered by Bolsheviks in 1943.

KAKHANOVICH, MICHAEL — Byelorussian member of Polish Parliament, imprisoned by the Poles for activity in "Hramada", exchanged for a prisoner from U.S.S.R., arrested there in 1933 and murdered.

KACHARHIN — social worker in district Lida, sentenced to 12 years of prison by Bolsheviks and perished.

KACIARYNIK, — teacher, deported in 1930.

KALINOUSKI, ANTON — Greek Orthodox Priest, murdered by Bolsheviks in 1943.

KALINOUSKI, V. — Byelorussian member in Polish Parliament, imprisoned by Poles for activity in "Hramada" and exchanged for a prisoner from the U.S.S.R., arrested there in 1933, died in concentration camp.

KAMINSKI, — Greek Orthodox Priest, murdered by Bolsheviks in 1939.

KANDRACIEU, — welfare worker, arrested in 1930 and perished.

KARAVAYCHYK, PA VAL — lecturer at medical faculty, arrested in 1931 and deported to Chabakস্য'Chuvash Region, shot in 1933.

KARANIEUSKI, YANKA — president of Byelorussian State University in Miensk, arrested in 1931 he was deported and perished.

KASPIAROVICH, MIKOLA — lecturer of ethnology and ethnography, arrested in 1931 and deported to Siberia where he perished.

KASIAK, ALAKSANDRA — chemistry engineer, murdered by N.K.V.D.

KASIAK, KONSTNTIN — structural engineer, hanged by Bolsheviks together with 23 Byelorussians in Vialeyka in 1944.

KAVAL, VASIL — writer, arrested in 1936 and perished.

KAVALENIA, DZMITRA — scientific worker of Byelorussian Academy of Sciences, arrested in 1936 and perished.

KAVIASIN, — director of the theatre, arrested in 1931 and perished.

KADZIELA, RYHOR — welfare worker, arrested in 1931 and perished.

KAZLOUSKI, ULADYSLAU — journalist, murdered by Bolsheviks in Miensk in 1943.

KATKOVICH, YANKA — welfare worker in Barysau, murdered by Bolsheviks.

KIRKIEVICH, A. — Greek Orthodox Priest, died in Soviet prison in 1931.

KIRKIEVICH, M. — lecturer of agronomy in HoryHorki, imprisoned in 1931 and died in Siberia.

KLISHEUSKI, — social worker, perished after arrest.

KLASHTORNY, THEODOR — writer, arrested the second time in 1937 and tortured to death in Miensk.

KOBIETZ, RYHOR — writer, dramatist, arrested in 1937 and perished.

KRASINSKI, MIKOLA — professor of philology, deported in 1931 to Far North of Russia (Pieshakhonsk) and perished.

KRASOUSKI, IVAN — professor of history, deported in 1931 to Far North of Russia where he perished.

KRAUTZOU, MAKAR (KOSCIEVICH) — writer, arrested in Vilnia in 1940 and deported to Siberia where he was liquidated.

KROL, M. — director of Medical Institute of Byelorussian University, arrested in 1931 and perished.

KRUKAU, — agronomist, deported in 1931 and perished.

KRUTALEVICH, — professor, academician, mathematician, arrested in 1936 and shot.

KRYLCOU, — professor, arrested and fate unknown.

KRYNICA, ANTON — artist, liquidated by N.K.V.D.

KUDZIELKA, MICHAS (CHAROT) — poet, arrested in 1936, deported to a concentration camp and executed.

KULCZYCKI, S. — Greek Orthodox Priest, died in prison.

KUPALA, YANKA (LUCEVICH) — prominent poet, committed suicide in 1942, in Moscow, attempted suicide in 1931 under communist persecution.

KUPTZEVICH, FELIKS — writer, critic, deported to Siberia in 1931 where he died.

KURDZIN, DZMITRA — dramatist, perished after his arrest.

KUCHYNSKI, ALES — president of Byelorussian State University in Miensk, arrested in 1936 and executed.

LASTOUSKI, VACLAU — academician, former Prime Minister of Byelorussian Democratic Republic, first arrested in 1931 and then in 1936, shot.

LAUROU, H. — architect, liquidated in 1936.

LEBIADA, THEODOR (SHYROKAU, PETER) — writer, first arrested in 1936 and then in 1940. Arrested for the third time in 1945 in Germany and perished.

LETAUT, — social worker in districts of Vialeyka and Dsisna, arrested in 1922 and murdered in the cellar of G.P.U.

LAZHNEVICH, ALES — dramatist and actor, arrested in 1931 and died in Siberia.

LAUHUN, YANKA — lecturer of philology, deported to concentration camp in 1931.

LAUCHUK, — lecturer, arrested in 1936 and deported to concentration camp.

LIKHADZIEUSKI, STEPHAN — writer, arrested in 1933 and deported to Siberia.

LISTAPAD, YURY — teacher and social worker, arrested first time in 1923 and again in 1930, deported to Siberia where he died.

LOSIK, JOSEPH — academician, philologist, arrested in 1930, died in 1940 in Saratov prison.

LOYKA, MICHAEL — academician, professor of mathematics, arrested in 1936 and shot.

LUZHANIN, MAKSIM — poet, deported and perished.

LUZGIN, — Greek Orthodox Priest, shot on Pakrou Field in Vielish in 1918.

LUTZKIEVICH, ANTON — politician and writer, former Prime Minister of the Byelorussian Democratic Republic, arrested in 1940 and

shot in a Miensk prison.

MAKAREUSKI, — professor, arrested and perished.

MALASHKA, VIACHESLAU — Greek Orthodox Priest, tortured and murdered by the Bolsheviks in 1943.

MAMONKA, JOSEPH — statesman of the Byelorussian Democratic Republic, arrested and perished.

MAKAROU, VALERY — writer, arrested for the second time in 1936 and deported to Kalyma where he died from insanity.

MARUK, YANKA — social worker, deported in 1931, shot in 1933.

MARYZEVICH, — Roman Catholic Priest, dean in Barysau, shot in 1933.

MELKHISEDEK, — Greek Orthodox Metropolitan of Byelorussia, deported in 1925.

MIACIELSKI, — organizer of Listapad movement, arrested first in 1924 and then in 1930; shot in 1933.

MIALESHKA, MICHAEL — writer, arrested in 1930 and deported, fate unknown.

MIALESHKA, SIARHIEI — lecturer of history, arrested in 1930 and deported to the Far North of Russia, shot in 1933.

MIATLA, PETER — Byelorussian member of Polish Parliament, imprisoned by Poles for activity in "Hramada" and exchanged for a prisoner from U.S.S.R., arrested there in 1933 and died in concentration camp.

NIKALAI (SHEMIACTLA), Greek Orthodox Bishop of Sluck, died in prison in 1931.

MIKALAI, — Greek Orthodox Bishop of Vitebsk, arrested and fate unknown.

MIKULICH, BARYS — writer, arrested in 1936 and died in Kalyma.

MIZKIEVICH, ADAM — lecturer of physics, deported in 1931, perished.

MORKAUKA, — poet, deported in 1931 and perished.

MUKHA, — engineer, sentenced to 12 years in a concentration camp and perished.

MUKHA, NASTA — teacher, sentenced to 12 years in a concentration camp and perished.

NAVIZKI M. — Greek Orthodox Priest, died in prison in 1931.

NAZAREUSKI, — Byelorussian member of Polish Senate, murdered by N.K.V.D. in 1939.

NAYDZIUK, JOSEPH — historian, arrested by N.K.V.D. and perished.

NEKRASHEVICH, STEPHAN — professor of philology, Vice-

president of Byelorussian Academy of Sciences, arrested in 1931 and deported. In 1933 he was shot.

NIKANOVICH, MIKOLA — writer, deported in 1933 to Siberia and perished.

ORSA, MIKAILAI — veterinary doctor, arrested in 1939 and deported to Varkuta.

PAZNIAK, YANKA — editor of newspaper "Krynica", arrested in 1939 in Vilnia and perished.

PAZNIAK, YANKA — lecturer, arrested in 1936, deported to concentration camp where he perished.

PANKIEVICH, — professor, arrested in 1936 and murdered in concentration camp.

PAULUKIEVICH, M. — politician, tortured to death in Lubianka prison, Moscow in 1937.

PARMENA U, — professor, arrested, fate unknown.

PAULOVICH, ALBERT — poet, arrested in 1936, deported to Kazakhstan where he died.

PAULOUSKI, — social worker, shot in Barysau in 1933.

PAULSKI, ULADZIMIER — social worker, hanged by Bolsheviks in 1944.

PAUSKI, D. — Greek Orthodox Priest, murdered in concentration camp in 1931.

PACHOPKA, ANTON N.K.V.D.

PASHKIEVICH, VITALI — Roman Catholic Priest, after 10 years of imprisonment in Solovki, arrested again in 1939 and shot.

PASHKIEVICH, MIKOLA — teacher and journalist, liquidated as Byelorussian national democrat in 1931.

PASHKIEVICH, YANKA — teacher, same fate as his brother Mikola

PIHULEUSKI, A. — Greek Orthodox Priest, liquidated in prison.

PLATUN, ANTON — Commissary of Education of B.S.S.R., liquidated in 1933.

PRAKAPCHUK, — teacher, shot in 1933.

PRAKPOVICH, — professor of chemistry, arrested in 1936, died in Siberia.

PRAKULEVICH, member of Byelorussian Democratic Republic government, arrested and perished.

PRATASEVICH, YANKA — school inspector, murdered by Bolsheviks in 1944

PRYBYTKOUSKI, ULADZIMIER — poet, arrested in 1933 and perished.

PRYSHCHEPAU, DZMITRA — Commissary of Agriculture of B.S.S.R.,

arrested in 1930 and liquidated in Solovki.

PUSHCHA, JOSEPH (PLASHCHYNSKI) — talented poet, arrested first in 1931 and later in 1937, deported to Siberia, perished.

PSHANICHNY, — lecturer of history, arrested for the second time in 1936 and deported to concentration camp where he perished.

PYSK, N — Greek Orthodox Priest, sentenced to 15 years in concentration camp in 1944.

PIATROVICH, YANKA (NIOMANSKI) — lecturer and writer, arrested in 1933 and was shot.

PIATUCHOVICH, MICHAEL — academician, professor of philology, arrested in 1933 and perished.

PIATRUSHCHENKA, — officer, shot in Vialish in 1918.

RADKIEVICH, — director of Byelorussian theatre, deported to Siberia in 1931 where he perished.

RAHAZHEUSKI, PETER — writer, deported to Siberia in 1931 where he died.

RAK-MIHAYLOUSKI, SYMON — Byelorussian member of Polish Parliament, sentenced to 13 years imprisonment by Poles for activity in "Hramada" and exchanged for a prisoner from the U.S.S.R., arrested there in 1933 and deported to Solovki where he was liquidated.

RACHYZKI, — official at the Commissariat of Agriculture of B.S.S.R., murdered at time of liquidation of Byelorussian national democrats in 1931.

RODZIEVICH, LEONARD — writer and social worker, arrested in 1933, shot by N.K.V.D.

RODZIEVICH, CHASLAU — architect, deported to Far North of Russia in 1931 and perished.

RODZKA, USIEVALAD — member of Byelorussian Central Council, hanged by the Bolsheviks in 1946. RUJSAIK* VASIL — engineer and politician, arrested in Prag in 1945 and liquidated.

SAVICH, — welfare worker, deported in 1930 as Byelorussian national democrat.

SALAHUB, ALES — poet, arrested in 1933 and shot. SAMOKHIN, ALES — composer, liquidated in 1944.

SAMUYLONOK, EDWARD — writer, poisoned at time of illness in 1939.

SAPLAK, — social worker, murdered at time of anti-Soviet insurrection in district Home in 1929,

SASINOVICH, — social worker, deported as Byelorussian national democrat to Unym in 1933.

SERADA, IVAN — philologist, deported in 1931, executed in 1933.

SERADA, SIARHEI (DAROZNY) — poet, deported to Kalyma in 1936 where he died.

SERBAU, IVAN — professor of ethnography, arrested in 1936 and liquidated.

SERZPUTOUSKJ, ALEKSANDER — professor of ethnography, arrested in 1936 and liquidated.

SHABANOVICH, YANKA — social worker, murdered by Bolsheviks in 1942.

SHALAI, MAKAR — prominent critic, became insane in Miensk prison in 1933.

SHANTYR, FABIAN — writer, shot in 1920.

SHASHALEVICH, ANDREI (MRYI) — satirist and ethnographer, deported to Siberia in 1933 and died there.

SHASHALEVICH, VASIL — dramatist, first arrested in 1930 and later in 1936, deported to Kalyma where he died.

SHKIALONAK, MIKALAI — Vice-president of Byelorussian Central Council, an attorney, shot by Bolsheviks in 1945.

SHLUBSKI, ALHERD — lecturer of archeology and ethnographer, deported to Far North of Russia in 1931, executed in 1933.

SHUKAILA, PAULUK — poet, arrested in 1937 and shot.

SHCHAKACIHIN, MIKOLA — professor of history of architecture, arrested in 1931, deported to Pieshahonsk where he perished.

SHCHARBAKOU, M. — academician, professor of history, arrested in 1936 and deported to a concentration camp.

SHYLONAK, — inspector of education in the district of Miensk, arrested and deported in 1934, perished.

SHYRAN, U. — doctor of medical sciences, social worker, shot by Bolsheviks in 1940.

SHYROU, — social worker, perished after his arrest in 1936.

SKABEL, MIKALAI — Greek Orthodox Priest, murdered by Bolsheviks in 1943.

SKANDRAKAU, ALEKSANDER — professor of agronomy, deported to Far North of Russia in 1931 and perished.

SKRYHAN, YANKA (VIDUK) — poet, deported in 1936 to Kalyma, liquidated.

SLUCHANIN, LA VON — poet, arrested by N.K.V.D. in Germany, 1945, and perished.

SMOLICH, ARKADZI — academician, geographer, commissary of Education in B.S.S.R., arrested in 1931 and murdered by N.K.V.D.

SOKAL-KUTYLOUSKI, — colonel of Byelorussian National Guard, deported to a concentration camp in 1945.

STANKIEVICH, ADAM — Roman Catholic Priest, in 1945 arrested in Vilnia, tortured and perished.

STASHEUSKI, — executive director of Byelorussian State University, in 1933 arrested and perished.

STASHEUSKI, VASIL — dramatist, arrested in 1937 and perished.

STELMAKH, ALEKSANDER — engineer of communications, liquidated in 1933.

STEFANOVICH, — social worker in region of Oshmiana, arrested and perished in 1939.

SURVILA, ERMALAI — Greek Orthodox Priest, deported in 1939.

SUSHYNSKI, — lecturer of chemistry, deported in 1933, perished.

SILVANOVICH, — inspector of education, district of Miensk, arrested in 1933

SIARPOU, ANATOLI — Greek Orthodox Priest, member of autocephalic assembly of All Byelorussian Orthodox Church in 1942, murdered by Bolsheviks in 1943.

TARASIUK, MICHAEL — social worker in district Vilnia, perished after his arrest by the Bolsheviks.

TARASHKIEVICH, BRANISLAU — professor of philology, Byelorussian member of Polish Parliament, sentenced to 13 years imprisonment by Poles for activity in "Hramada", exchanged for a prisoner from U.S.S.R., arrested there and liquidated.

TJUBIN, JULIUS — poet, arrested first in 1933 and then in 1936, liquidated.

TCHARVIAKOU, ALES — Byelorussian communist, chairman of B.S.S.R. government, committed suicide before his arrest by N.K.V.D. in 1936

TCHARZYNSKI, ULADZIMIER — professor of philology, arrested in 1930 and deported to a concentration camp, perished.

TCHARNUSHEVICH, MIKOLA (CHVIEDAROVICH) — poet, deported to a concentration camp in 1936 where he died.

TCHARNUSHEVICH, NICHYPAR — lecturer of bio-chemistry and poet, deported in 1931, executed in 1933.

TCHARNIAUSKI, JU. — artist—painter, liquidated by N.K.V.D.

TCHATYRKA, MICHAEL — teacher and politician, deported in 1941, perished.

TRAMPOVICH, PA VAL — physician, deported to Far North of Russia in 1931, shot in 1933.

TREPKA, ANTON — engineer and social worker, arrested in Vilnia in 1939 and perished.

TULEYKA, MICHAEL — lawyer, deported to a concentration camp in

1945.

TUMILOVICH, YANKA — poet, deported to Kalyma in 1936 and died there.

TURANKOU, EUGENE — composer, perished in 1944 in Miensk after Bolsheviks occupation.

TERAUSKI, ULADZIMIER — composer, arrested and tortured to death in 1936.

ULASHEVICH, social worker, deported in 1930 as Byelorussian national democrat.

ULASAU, ALEKSANDER — editor of newspaper "Nasha Niva" and writer, arrested in 1939 and tortured to death in 1941.

ULICYN, — lecturer, arrested in 1930 and shot.

USPIENSKI, EUGEN — professor, arrested and perished in 1933.

VAZHYNA, KASTUS (LUKASH KALUHA) — writer, deported in 1931 to Siberia (Irbit) in 1936, perished in concentration camp.

VASNIASIENSKI, ALEKSANDER — professor of philology, arrested in 1936 and died in prison.

VALOSHYN, PAVAL — Byelorussian member of Polish Parliament, imprisoned by Poles for activity in "Hramada" and exchanged for a prisoner from the U.S.S.R., arrested there in 1933 and perished.

VALYNIETZ, FLEHONT — Byelorussian member of Polish Parliament, imprisoned by Poles for activity in "Zmahannie", exchanged for a prisoner from the U.S.S.R., arrested there in 1933 and perished.

VIECHAR, ALES — poet, arrested in 1933 and perished.

VISHNIEUSKAYA, NATALLA — poet, arrested in 1936 and perished.

VOUK-LEVBNOVICH, — poet, arrested and perished.

YURKIEVICH, LAVON — poet, arrested in 1939 and perished.

YAKUBGHYK, — lecturer of history, arrested in 1933, fate unknown.

YAKUTZEVICH, PAVAL — social' and military organizer, hanged by Bolsheviks in Navahradak in 1945.

YARASHCHUK, MIKOLA — lecturer of agronomy, arrested in 1931 and deported.

YAREMICH, FABIAN — Byelorussian member of Polish Parliament, politician, arrested and deported by Bolsheviks in 1944.

YASINSKI, ANTON — professor of history, arrested in 1936 and died in Siberia.

ZHABA, — professor of natural science, shot by Bolsheviks in 1919.

ZHARSKI, PLATON — lecturer of philology, first arrested in 1930, later in 1945 in Prag and hanged in Miensk.

ZHAURYD, PAVAL — politician, member of Council of Shu^k, shot

in 1925.

ZDANOVIGH, FLORIAN — actor, shot by N.K.V.D. in Miensk in 1936.

ZHURAUSKI, —lecturer of philology, arrested in 1936, died in a concentration camp.

ZHYDOVICH, — prominent actor, liquidated by N.K.V.D. in 1933.

ZHYLKA, ULADZIMIER — talented poet, arrested first in 1931, later was sentenced to 5 years in a concentration camp, died there in 1933.

ZHYLUNOVICH, DZMITRA (CISHKA HARTNY) — politician and writer, chairman of B.S.S.R. government, arrested and tortured to death by N.K.V.D. in 1937.

ZHARYNAU, — agronomist, deported to Far North of Russia, where he perished.

ZABIELLA, — lecturer of history, deported to Far North of Russia in 1931, where he perished.

ZAMOTZIN, IVAN — professor, academician, arrested in 1936 and deported to a concentration camp where he died.

ZAREMBA, — journalist, liquidated in 1933 as a Byelorussian national democrat.

ZARETZKI, MICHAS (KASIANKOU) — writer, arrested in 1936 and deported to Kalyma where he died.

ZVONAK, ALES (PIOTRA) — writer, arrested in 1936, deported to Kalyma where he perished.

ZGIROUSKI, — actor, liquidated by N.K.V.D.

ZMUDZINSKI, HENADZI — artist painter, liquidated by the N.K.V.D.

ZNAYOMY, SIARHIEY — writer, arrested in 1936 and died in Kalyma.

Jury Sobolewski, President Committee for Independence of Byelorussia

December 7th, 1956 New York, N.Y.

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2011 год

© PDF: Камунікат.org, 2011 год

За Дзяржаўную Незалежнасць БЕЛАРУСІ(FOR NATIONAL INDEPENDENCE OF BYELORUSSIA). Дакуманты і матар'ялы сабраныя і падрыхтаваныя для публікацыі І. Касяком, прагледжаныя і апрабаваныя для друку камісіяй Беларускай Цэнтральнай Рады пад кіраўніцтвам праф. Р. Астроўскага, Выданьне беларускай цэнтральнай рады, Лёндан, 1960

ЗЬМЕСТ

Прадмова

Грамата да беларускага народу, 27. X. 1917

Пастанова Першага Ўсебеларускага Кангрэсу

3 праекту канстытуцыі БНР

Сообщение о роспуске националистического с'езда, 17.XII. 1917

Приказ русским войскам Румынского фронта, 9 января 1918 г.

Приказ русским войскам Румынского фронта, 16 января 1918 г.

Приказ русским войскам Румынского фронта, 21 января 1918 г.

Декрет Совнаркома Западной обл. и фронта о роспуске Белорусской Войсковой Рады, 30. I. 1918

Першая устаўная грамата, 21. II. 1918

Меморіал Народнага Секретаірата Беларусіі, 24. II. 1918

Другая ўстаўная грамата, 9. III. 1918

Наказ дэлегацыі Рады БНР, посылаемай в Киев, 22. III. 1918

Трэцяя ўстаўная грамата, 25. III. 1918

Пастанова Народнага Сэкретаірату Беларускай Народнай Рэспублікі з дня 27. 3. 1918

3 мэморыялу беларуттскіх дэлегатаў на мірныя перагаворы ў Бярэсьці

Письмо немецкой комендантуры Председателю Рады БНР, 19. IV. 1918

Тэлеграма Вільгельму II, выслана Радай БНР, 25. IV. 1918

Мэморыял Нямецкаму Паслу пры Украінскім Урадзе ў Кіеве з 25. IV. 1918

Протокол Беларускага Нацыянальнага Каміссарыята Одесскага округу, 2. "V. 1918

Письмо делегации БНР Миссии Всевеликого Войска Донского, 3. VI. 1918

Письмо Секретаірата БНР Временному Правительству Юго-Восточного Союза, 16. VI. 1918

Грамота Секретаірата БНР Трёмповічу, 22. VII. 1918

Письмо Беларускага Каміссарыята в Одессе Секретаірату БНР, 6. VIII. 1918

Письмо Германскому Канцлеру от делегации БНР

Письмо Австрийскому правительству от делегации БНР

Нота протеста Совета Министров БНР Министру пностранных Дел Польской Республики по поводу присоединения Августовского уезда, 9. I. 1919

Нота протеста Совета Министров БНР по поводу объявления поляками мобилизации в г. Вильно, 3. I. 1919

Нота протеста Совета Министров БНР дипломатическим представителям Америки, Англии, Франции и пталии, 9. I. 1919

Ліст Беларускага Нацыянальнага Камісарыяту ў Адэсе гэнэралу Бэртэлэ, 13. I. 1919

Note der Regierung der Weissrathenischen Volksrepublik an den Vorsitzenden der Friedenkonferenz; zn Paris, den 9 Februar 1919

Объявление канцелярии Совета Министров БНР по поводу экс-белорусской делегации, 5. IV. 1919

Declaration presented by the members of provisional Governments of Ukraine, Byelorussia, Don, and Kuban, February 18, 1919

Memorandum to the President of the Peace Conference in Paris by Council of Ministers of Democratic Republic White Ruthenia, 8 May, 1919

Выдержки из доклада Я. Мартовского, 24. V. 1919

Рапорт командующего 1-м Белорусским Гродненским полком, 2. VI. 1919

Заява да Міравой Канфэрэнцыі ў Парыжы з дня 18 чэрвеня

Письмо Представителя БНР Министру Иностранных Дел Эстонии, 26. XI. 1919

Ліст вайсковага райцы Вэнта Булак-Балаховічу, 6. I. 1920

Інструкцыя кіраўніку Рэгістрацыйна-Пашпартнага аддзелу Місьці БНР у Латвіі і Эстыі, 9. I. 1920

Меморандум Миссии БНР Статс-Секретарю САСШтатав, 20. I. 1920

Ліст Місьці БНР Глаўнакамандуючаму Польскай Арміяй, 8. I. 1920

Телеграмма Езовитова Булак-Балаховичу, 9. II. 1920

Паведамленьне Місьці Рады БНР Булак-Балаховічу, 17. II. 1920

Заклік Беларускай Вайскавай Камісьці, Май, 1920

Грамата Рады Народных Міністраў Ладнову, 1. VI. 1920

Прагэст Міністра Вонкавых Спраў БНР пададзены Парыскай Канфэрэнцыі, Сакавік, 20

Прагакол сходу Прэзыдыюму Рады БНР ад 6. VI. 1920

Certificat du Ministire des Affaires йtrangires du Russie Blanche au Tohererouk, 2 juin 1920

Письмо из канцелярии Совета Министров БНР майору Дирикс, 11. VI. 1920

Наказ Рады Міністраў БНР у справе перагавораў з Эстыійскім урадам, 2. VI. 1920

Памятная записка Раде Министров БНР, 28. VI. 1920

Наказ Рады Міністраў ў Нямецчыне, 29. VII. 1920

Меморандум Рады БНР Мирной Конференции в Париже, 15. IX. 1920

Запіска Прадстаўніцтва БНР Міністру Загранічных Спраў Літоўскай Рэспублікі, 19. XI. 1920

Зварот Рады Міністраў БНР да Дыктатара Ўсходне-Галіцкай Рэспублікі, 22. X. 1920

З рэзалюцыі зьезду Случчыны, 14. XI. 1920

З дэкларацыі Рады Случчыны, 21. XI. 1920

Удостоверение консула БНР в г. Риге, 4. I. 1921

Carte d'Identitй du Consul General de la Rйpublique Blanche Ruthйnienne en Turquie, 5 avril 1922

Паўнамочча Беларускага Стралецкага Саюзу Я. Чарапуку, 4. V. 1923

Ліст Прэзыдыюму Рады БНР Чарапуку, 25. VU. 1923

Прадакол сходу Прэзыдыуму Гады і ўраду БНР, 28. VIII. 1923
Ліст ураду БНР Я. Чарапуку, 27. VIII. 1923

3 пастановы 2-й палітычнай нарады у Бэрліне, 15. X. 1925

Пастанова Рады Міністраў БНР, 15. X. 1925

Пастанова Рады Міністраў БНР, 15. X. 1925

Мэморыял Дра Цьвікевіча ураду Савецкай Беларусі з дня 20. X. 1925 г.

II

Die Weisrussische Vцkerbundklage, 1929

Прадакол нарады беларускіх арганізацыяў у Бэрліне, 19. VI. 41

Асьведчаньне кіраўніка Менскае Акругі Р. Астроўскага, (справа з 1941 г.)

Асьведчаньне працаўнікоў беларускай адміністрацыі з 1941-44 г.

Вынятак са сьведчанья В. Місюля

Адозва фон Готбэрга, гэнэральнага камісара Беларусі, (1943)

III

Распараджэньне аб Статуце БЦР, 21. XII. 1943

Пастанова № 1 Прэзыдэнта БЦР аб абняцьці становішча, 21. XII. 1943

Пастанова № 2 Прэзыдэнта БЦР аб пакліканьні сяброў БЦР, 15. I. 1944

Пастанова № 3 БЦР аб стварэньні аддзелаў БЦР, 24. I. 1944

Загад № 5 Прэзыдэнта БЦР аб вызначэньні Намесьнікаў БЦР, 7. II. 1944

Загад № 5 БЦР аб прызначэньні акруговых начальнікаў БКА, 25. II. 1944

Пастанова № 6 БЦР аб зацьверджаньні Белар. Культур. Згуртаваньня, 25. II. 1944

Статут Беларускага Культурнага Згуртаваньня

Пастанова № 7 БЦР аб прызначэньні Намесьнікаў БЦР, 29. II. 1944

Пастанова № 8 Прэзыдэнта БЦР у справе веравызнаньняў, 29. II. 1944

Пастанова № 9 БЦР аб пакліканьні Намесьніка БЦР Слуцкай Акругі, 1. III. 1944

Пастанова № 11 БЦР аб штатным раскладзе БЦР і Намесьніцтваў з іх аддзелаў, 15. III. 1944

Пастанова № 12 БЦР аб зацьверджаньні Статуту Белар. Навук. Таварыства, 19. III. 1944

Статут Беларускага Навуковага Таварыства

Пастанова № 13 Прэзыдэнта БЦР аб прысязе чыноў Беларускай Краёвай Абароны, 19. III. 1944

Тэкст прысягі

Пастанова № 16 Прэзыдэнта БЦР аб наданьні афіцэрскай рангі Ф. Кушэлю, 20. III. 1944

Пастанова № 17 Прэзыдэнта БЦР аб наданьні афіцэрскай рангаў, 20. III. 1944

Прадакол № 1а паседжанья Намесьнікаў БЦР і Начальнікаў БКА, 28-30. III. 1944

Рэзалюцыя паседжанья Намесьнікаў БЦР і Начальнікаў БКА, 30. III. 1944

Пастанова № 20 БЦР аб зацьверджаньні палажэньня аб афіцэрскай рангах БКА, 5. IV. 1944

Палажэньне аб афіцэрскай рангах БКА

Пастанова № 21 БЦР аб утварэньні афіцэрскай і падафіцэрскай школаў БКА,

5. IV. 1944

Пастанова №22 Прэзідэнта аб пацьвэрджаньні афіцэрскіх рангаў, 5. IV. 1944

Пастанова № 23 Прэзідэнта БЦР аб наданьні ранга лейтэнанта падхарунжым б. польскай арміі, 5. IV. 1944

Пастанова № 24 БЦР аб прызначэньні Намесьніка на Менск-горад, 5. IV. 1944

Мабілізацыйнае паведамленьне Намесьніка БЦР Вялейскай Акругі, 11, IV. 1944

Пастанова № 25 БЦР аб зацьвэрджаньні палажэньня аб падафіцэрскіх службовых ступенях БКА, 12. IV. 1944

Палажэньне аб падафіцэрскіх службовых ступенях БКА

Праатакол № 1 паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 20. IV. 1944

Праатакол № 2 паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 22. IV. 1944

Праатакол № 3 паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 25. IV. 1944

Пастанова № 26 БЦР аб прызначэньні камандуючага БКА, 25. IV. 1944

Пастанова № 27 Прэзідэнта БЦР аб прызначэньні Намесьніка БЦР на Слуцкую Акругу, 26. IV. 1944

Праатакол №4 паседжаньня БЦР, 27. IV. 1944

Пастанова №29 Прэзідэнта БЦР аб прызначэньні кіраўніка Аддзелу Сацыяльнага Забяспячэньня БЦР, 28. IV. 1944

Пастанова № 30 Прэзідэнта БЦР аб утварэньні фонду дапамог сям'ям жаўнераў БКА, 28. IV. 1944

Пастанова № 30а БЦР аб дапамозе эвакуіраваным студэнтам Магілёўскага Мэдычнага Інстытуту, 2. V. 1944

Праатакол № 5 паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 5. V. 1944

Праатакол паседжаньня Намесьнікаў і Начальнікаў БКА, 12 і 13. V. 1944

Пастанова № 32а Прэзідэнта БЦР аб камандыроўцы Віцэ-Прэзідэнта БЦР, 16. V. 1944

Праатакол № 7 паседжаньня Прэзыдыуму БЦР 16. V. 1944

Праатакол № 9 паседжаньня БЦР, 19. V. 1944

Пастанова №34 Прэзідэнта БЦР аб прызнаньні афіцэрскіх рангаў, 20. V. 1944

Пастанова № 35 Прэзідэнта БЦР аб наданьні рангаў афіцэрам БКА, 20. V. 1944

Пастанова № 37 Прэзідэнта БЦР аб прызначэньні камандзіра 15-га батальёну БКА, 20. V. 1944

Пастанова № 38 Прэзідэнта БЦР аб арганізацыі акруговых фондаў дапамогі сям'ям жаўнераў БКА, 25. V. 1944

Інструкцыя аб парадку скарыстаньня фонду дапамогі жаўнераў БКА Адносіна аб наданьні рангі вайсковага ўрадаўца, 28. V. 1944

Пісьмо Прэзідэнта БЦР Генеральнаму Камісару Беларусі

Пастанова № 39 Прэзідэнта БЦР аб прызначэньні афіц. рангаў

Пісьмо Генер. Камісара Беларусі Прэзідэнту БЦР

Праатакол № 10 паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 6. 6. 1944

Пісьмо Прэз. БЦР Слуцкаму Акруговаму афіцэру Б.К.А.

Пастанова № 41 Прэзыдыуму БЦР аб адзнаках для лекароў БКА, 10. VI. 1944

Пісьмо Гарадзкой Управы Менска да Кіраўніка Школьнага Аддзелу БЦР, 13. VI. 1944

Пастанова № 42 Прэзыдэнта БЦР аб дапамозе бяднейшым вучням, 17. VI. 1944

Пастанова Прэзыдыуму БЦР аб дапамозе студэнтам і бежанцам, 23. VI. 1944

Пастанова № 43 Прэзыдэнта БЦР аб прызнаньні афіцэрскіх рангаў БКА, 23. VI. 1944

Рэзалюцыя II-га Усебеларускага Кангрэсу, 27. VI. 1944

Прывітальная тэлеграма Гітлеру ад 2-га Усебеларускага Кангрэсу, 27. VI. 1944

Пастанова № 44 Прэзыдэнта БЦР аб прызнаньні рангі Езавітаву, 28. VI. 1944

Пастанова Прэзыдыуму БЦР аб вызначэньні запамогі мастаку студэнту, 28. VI. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР (Бэрлін), 14. IX. 1944

Загад № 1 Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, аб утварэньні Кіраўніцтва Вайсковых Спраў БЦР, 15. IX. 1944

Прадакол паседжаньня Пленуму БЦР, 15. IX. 1944

Загад № 2 Кіраўніцтва Вайсковых Спраў аб штатах БКА

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму, 19. IX. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 21. IX. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 26. IX. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 29. IX. 1944

Пастанова Прэзыдэнта БЦР аб прызначэньні рэфэрэнта пачатковае асьветы, 1. X. 1944

Загад № 3 Кіраўніцтва Вайсковых Спраў аб утварэньні 1-га Кадравага Батальёну БКА, 15. X. 1944

Загад №4 Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, аб складзе Статутовай Камісіі, 16. X. 1944

Загад № 5 Галоўнага Кіраўніцтва Вайсковых Спраў, аб назове Вайсковага Кіраўніцтва, 19. X. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 25. X. 1944

Загад № 6 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб штатах 1-га Кадравага Батальёну БКА, 27. X. 1944

Загад №8 Гал. Кір. Вайсковых Спраў з дня 5 лістапада 1944

Загад № 7 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб функцыйных афіцэрах, 1. XI. 1944

Прадакол паседжаньня Пленуму БЦР, 6. XI. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 15. XI. 1944

Загад № 9 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб прысваеньні рангі, 16. XI. 1944

Загад № 10 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб прызнаньні афіцэрскіх "рангаў, 27. XI. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 30. XI. 1944

Прадакол паседжаньня Прэзыдыуму БЦР, 1. XII. 1944

Прадакол паседжаньня Пленуму БЦР, 4. XII. 1944

Загад №11 Галі Кір Вайсковых Спраў аб папаўненьні БКА, 7. XII. 1944

Загад № 12 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб утварэньні Вайсковай Камісіі, 12. XII. 1944

Інструкцыя для унутранага распарадку і арганізацыі Афіцэрскіх Курсаў 1-га Кадравага Батальёну БКА

Праатакол паседжання Прэзыдыуму БЦР, 12. XII. 1944

Загад № 13 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб Слуцкім Паўстанні, 14. XII. 1944

Загад № 14 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб дэградацыі і інш., 15. XII. 1944

Загад № 15 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб папаўненні БКА, 18. XII. 1944

Праатакол паседжання Пленуму БЦР, 18. XII. 1944

Праатакол паседжання Прэзыдыуму БЦР, 21. XII. 1944

Загад № 17 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб прызнанні афіцэрскіх рангаў, 22. XII. 1944

Загад № 18 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб прызнанні афіцэрскіх рангаў, 27. XII. 1944

Праатакол паседжання Прэзыдыуму БЦР, 28. XII. 1944

Загад № 19 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб папаўненні БКА, 31. XII. 1944

Загад № 20 Гал. Кір. Вайсковых Спраў. Новагодні загад, 1. I. 1945

Загад № 68 Галоўнага Камандавання БКА аб складзе 1-га Кадравага Батальёну, 2. I. 1945

Пісьмо камандзіраў і жаўнераў батальёну «Дальвіц» да Прэзыдэнта БЦР

Адказ Прэзыдэнта БЦР на ліст камандзіраў і жаўнераў батальёну «Дальвіц», 3. I. 1945

Загад № 21 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб утварэнні асобнай групы рэзэрвы, 8. I. 1945

Загад № 22 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб Вайсковым Вярхоўным Судзе, 10. I. 1945

Загад № 23 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб прызнанні рангі гэнэрал-маёра, 12. I. 1945

Загад № 24 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб вызнанні афіцэрскіх рангаў, 13. I. 1945

Загад № 25 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб папаўненні БКА, 16. I. 1945

Статут Беларускае Цэнтральнае Рады, 14. I. 1945

Загад № 26 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб залічэнні ў асобную групу рэзэрвы, 20. I. 1945

Загад .№' 27 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб інструкцыі афіцэрскіх курсаў, 24. I. 1945

Адозва Прэзыдэнта БЦР, 28. I. 1945

Камунікат БЦР аб арганізацыі Беларускае Штурмовае Брыгады, 25. I. 1945

Загад Прэзыдэнта БЦР Кіраўніку Вайсковых Спраў, 28. I. 1945

Загад № 28 Гал. Кір. Вайсковых Спраў аб утварэнні Штурмовай Брыгады «Беларусь», 25. I. 1945

Загад Кіраўніка Вайсковых Спраў БЦР, 28. I. 1945

Справаздача аб працы Гал. Кір. Вайсковых Спраў БЦР за студзень 1945

Фармуляр суправаджаючага ліста Гал. Кір. Вайсковых Спраў

Паведамленне Гал. Кір. Вайсковых Спраў, 11. 3. 1945

Выпіска з паслужнога спіску Старшага Лейтэнанта БКА

Abridged list of Byelorussian intellectuals liquidated by Soviet Russia